
Vergaderjaar 2014–2015

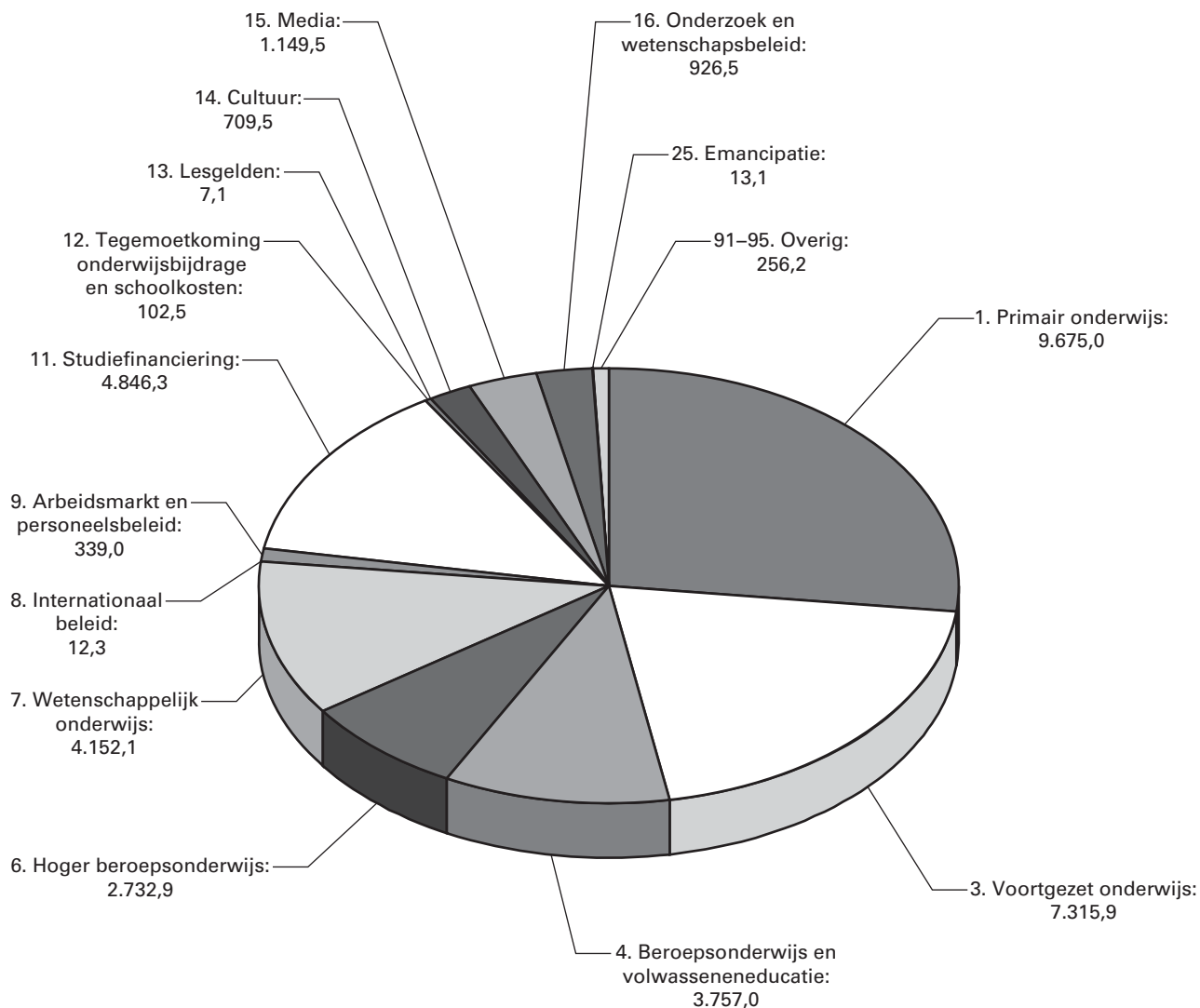
34 200 VIII

**Jaarverslag en slotwet Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap 2014**

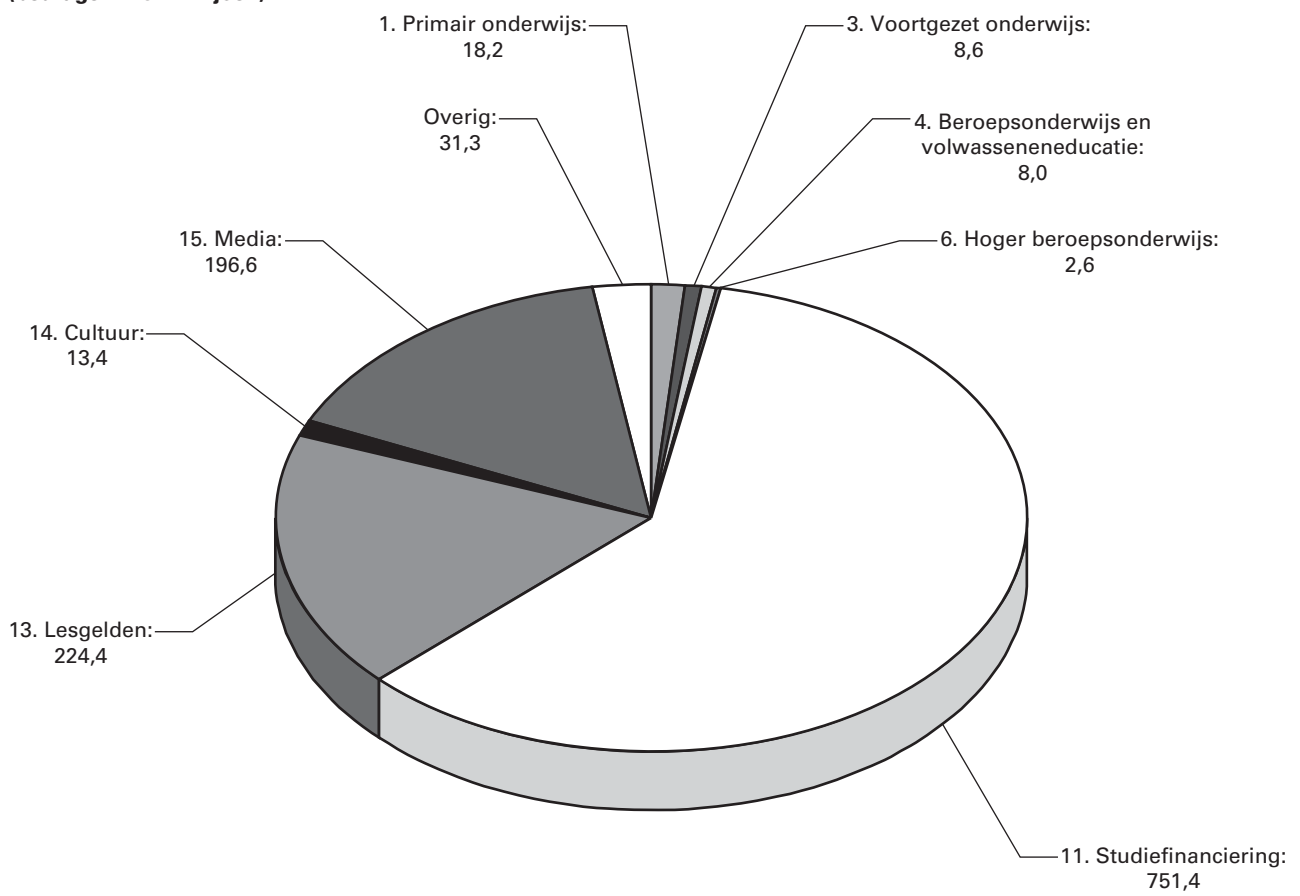
Nr. 1

**JAARVERSLAG VAN HET MINISTERIE VAN ONDERWIJS,
CULTUUR EN WETENSCHAP (VIII)**
Aangeboden 20 mei 2015

Gerealiseerde uitgaven van het departement verdeeld over de beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (bedragen x € 1 miljoen)

**Gerealiseerde ontvangsten van het departement verdeeld over de beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen
(bedragen x € 1 miljoen)**

INHOUDSOPGAVE

A.	Algemeen	5
	Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot decharge- verlening	5
	Leeswijzer	7
B.	Beleidsverslag	11
	Beleidsprioriteiten over 2014	11
	De beleidsartikelen	34
	1. Primair onderwijs	34
	3. Voortgezet onderwijs	41
	4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	48
	6. en 7. Hoger onderwijs	58
	8. Internationaal beleid	68
	9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid	74
	11. Studiefinanciering	80
	12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	90
	13. Lesgelden	92
	14. Cultuur	94
	15. Media	103
	16. Onderzoek en wetenschapsbeleid	110
	25. Emancipatie	117
	De niet-beleidsartikelen	120
	91. Nominaal en onvoorzien	120
	95. Apparaatskosten	123
	De bedrijfsvoeringsparagraaf	126
C.	Jaarrekening	135
	1. Verantwoordingsstaat van het Ministerie van OCW	135
	2. Samenvattende verantwoordingsstaat van de baten-lastenagentschappen	136
	3. Jaarverantwoording baten- lastenagentschappen per 31-12-2014	137
	4. Jaarverantwoording Nationaal Archief (NA) per 31-12-2014	145
	5. Saldibalans per 31-12-2014	152
	6. Topinkomens	162
D.	Bijlagen	164
	1. ZBO's en RWT's	164
	2. Evaluatie- en overig onderzoek	170
	3. Externe inhuur	177

A. ALGEMEEN

AANBIEDING EN DECHARGEVERLENING

Aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Hierbij bied ik, mede namens Staatssecretaris Sander Dekker, het departementale jaarverslag van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het jaar 2014 aan.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoek ik de beide Kamers van de Staten-Generaal de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap decharge te verlenen over het in het jaar 2014 gevoerde financiële beheer.

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld. Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden. Het rapport bevat de bevindingen en het oordeel van de Rekenkamer met betrekking tot:

- a. het gevoerde financieel en materieel beheer;
- b. de ten behoeve van dat beheer bijgehouden administraties;
- c. de financiële informatie in het jaarverslag;
- d. de betrokken saldibalans;
- e. de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
- f. de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen verder de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

- a. het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2014;
- b. het voorstel van de slotwet over het jaar 2014 die het onderhavige jaarverslag samenhangt;
- c. het rapport van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk;
- d. de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2014 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2014, alsmede met betrekking tot de saldibalans van het Rijk over 2014 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001).

Het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de betrokken slotwet is aangenomen en voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Bussemaker

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

LEESWIJZER

Het departementaal jaarverslag 2014 bestaat uit de volgende onderdelen:

- A. Een algemeen deel
- B. Het beleidsverslag
- C. De jaarrekening
- D. Bijlagen

De Minister van Economische Zaken is verantwoordelijk voor het groen onderwijs.

A. Het algemeen deel bevat de aanbieding van het departementaal jaarverslag, het verzoek tot dechargeverlening en deze leeswijzer.

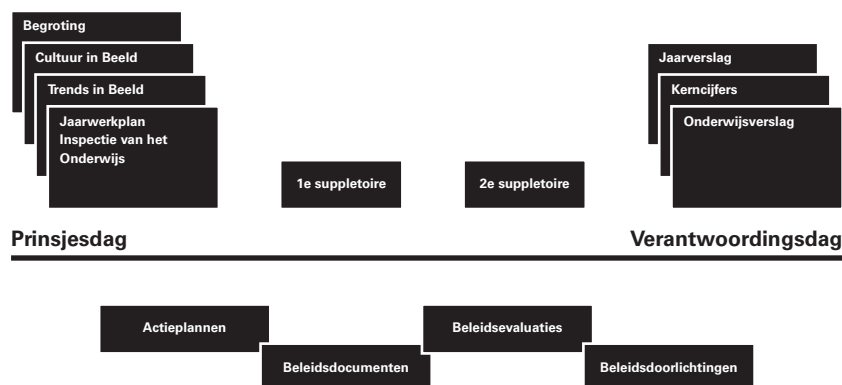
Groeiparagraaf

Ten opzichte van vorig jaar hebben zich geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de opzet van het jaarverslag.

Informatie in het departementaal jaarverslag en andere relevante publicaties

De begroting is compacter geworden en meer toegespitst op de financiële informatie. Dit heeft ook gevolgen voor de informatie die in het jaarverslag wordt opgenomen. Voor een bredere kwantitatieve onderbouwing en monitoring van de toerusting en de presentaties van de O, C en W stelsels verwijzen we naar [Trends in Beeld](#). Onderstaand schema geeft grafisch een totaalbeeld van welke informatie en verantwoording van het OCW-beleid gedurende een begrotingscyclus aan de Tweede Kamer wordt gestuurd.

Schematische weergave van de informatie aan de Tweede Kamer gedurende de begrotingscyclus

Hieronder volgt een nadere toelichting bij het schema.

- Op Prinsjesdag ontvangt de Tweede Kamer de begroting van OCW en Trends in Beeld. In Trends in Beeld zijn de relevante cijfers te vinden die inzicht geven in de kwaliteit en prestaties van de Nederlandse onderwijs, cultuur en wetenschapsstelsels en van emancipatie. In deze publicatie zijn ook onderzoeksresultaten van Education at a Glance opgenomen, de jaarlijkse publicatie van de OESO.
- Begin oktober komt ook Cultuur in beeld uit. In deze publicatie wordt ingegaan op de veranderingen in het Nederlandse cultuurbeleid. Deze publicatie gaat dieper in op de gevolgen van het beleid en schetst de te

verwachten ontwikkelingen in de culturele sector. Daarbij is er bijzondere aandacht voor de bijdrage van cultuur aan de Nederlandse economie en werkgelegenheid, het financieel-maatschappelijk draagvlak, publieksbereik en de financiële verhoudingen tussen subsidieverstrekkers.

- De Inspectie van het Onderwijs heeft een belangrijke rol in het onderwijsstelsel als toezichthouder, maar ook als leverancier van beleidsinformatie. In het jaarwerkplan van de Inspectie van het Onderwijs worden voorgenomen werkzaamheden gepresenteerd aan de Tweede Kamer.
- Gedurende het jaar wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de begrotingsuitvoering door middel van de 1e suppletoire begroting (Voorjaarsnota) en de 2e suppletoire begroting (Najaarsnota).
- Ook worden gedurende het jaar allerlei beleidsdocumenten zoals actieplannen, beleidsdocumenten, beleidsevaluaties, beleidsdoorlichtingen naar de Tweede Kamer gestuurd. Wetsvoorstellen worden ter behandeling aangeboden en AMvB's worden voorgehangen. Over verschillende beleidsterreinen worden brieven naar de Tweede Kamer gestuurd, onder andere ter nadere uitwerking van de beleidsagenda en de begroting. Hierover vindt vaak separaat overleg met het parlement plaats. De actieplannen geven voor de verschillende beleidsterreinen een beeld van het beleid. Beleidsdoorlichtingen en andere evaluaties verschaffen inzicht in de effectiviteit van beleid.
- De derde woensdag in mei is verantwoordingsdag. De Tweede Kamer ontvangt dan het jaarverslag van OCW en de Kerncijfers van OCW zullen op de nieuwe website www.ocwincijfers.nl verschijnen. Op deze website worden resultaten, de stand van zaken en ontwikkelingen in het OCW-veld met een kwantitatieve toelichting en onderbouwing in beeld gebracht. Ook wordt het Onderwijsverslag aan de Tweede Kamer toegestuurd. Daarin wordt uitgebreid stilgestaan bij de staat van het onderwijs.

B. Het beleidsverslag kent de volgende elementen:

1. Beleidsverslag
2. De beleidsartikelen
3. De niet-beleidsartikelen
4. Bedrijfsvoeringparagraaf

1. Beleidsverslag

In het beleidsverslag kijken we terug op de activiteiten in 2014. Daarbij wordt per beleidsterrein aangegeven welke stappen zijn gezet. Daarnaast is een tabel opgenomen met indicatoren per doelstelling en de realisaties in 2014, een tabel met de gerealiseerde beleidsdoorlichtingen en een overzicht van de risicoregelingen.

2. De beleidsartikelen

Met ingang van begroting 2013 is de opbouw van de beleidsartikelen aangepast conform de richtlijnen voor verantwoord begroten. De huidige begrotingsmethode richt zich duidelijker op de verantwoordelijkheid van de Minister. De beleidsartikelen bestaan uit de volgende onderdelen:

- Een algemene doelstelling met een toelichting daarop.
- Een passage gewijd aan de verantwoordelijkheid van de Minister.
- De beleidsconclusies.
- De tabel budgettaire gevolgen van beleid.

- Een toelichting op de financiële instrumenten.

Tabel budgettaire gevolgen van beleid

- De tabel budgettaire gevolgen van beleid bevat een vaste indeling naar soorten financiële instrumenten volgens de voorschriften van «verantwoord begroten».
- Bij sommige artikelen is het niet mogelijk om de uitgaven voor 2010 te splitsen in financiële instrumenten conform verantwoord begroten. In deze gevallen is in de tabel de totaalrealisatie opgenomen.
- Om de bedragen bij de financiële instrumenten aan te laten sluiten bij de bedragen realisatie 2013 en stand begroting 2014 is besloten de apparaatskosten voor de jaren 2010 tot en met 2011 niet meer op te nemen bij de beleidsartikelen, maar in de standen bij artikel 95.

Relatie verplichtingen versus uitgaven

In de tabel budgettaire gevolgen van beleid vindt u naast de uitgaven en de ontvangstenmutaties ook verplichtingenmutaties. Bij de verplichtingen wordt ook aangegeven welk deel garantieverplichtingen betreft. Het gaat hier met name om zogenaamde garanties voor her- en nieuwbouw in het onderwijs in het kader van schatkistbankieren en kredietgaranties/verzekeringen in de cultuursector. In verband met een herziening van de afspraken tussen de Ministeries van Financiën en OCW staat OCW vanaf 2012 tevens garant voor de rekening courantlimieten die instellingen aanhouden bij het Ministerie van Financiën. Bij kredietgaranties/verzekeringen moet gedacht worden aan een indenniteitsregeling voor kunstvoorwerpen die op uitleenbasis in een Nederlands museum zijn tentoongesteld.

Toelichting financiële instrumenten

In de toelichting op de financiële instrumenten zoals opgenomen in de tabel budgettaire gevolgen van beleid worden de voornaamste verschillen verklaard tussen de oorspronkelijke begroting en de realisatie. De kasuitgaven zijn voor deze toelichting leidend. In het algemeen is er in de begroting sprake van een vaste verhouding tussen de verplichtingen en uitgaven die gerelateerd is aan het bekostigingsmoment voor scholen/instellingen. Er geldt daarom alleen een aanvullende, aparte toelichting voor de verplichtingmutaties als er sprake is van een opmerkelijk verschil met de uitgavenmutaties. Hiervoor wordt het procentuele realisatieverschil bij de verplichtingen vergeleken met het procentuele realisatieverschil bij de uitgaven. En als het verschil tussen deze percentages meer dan 10 bedraagt, dan worden de verplichtingmutaties apart toegelicht.

In de toelichting op de financiële instrumenten wordt daarnaast toegelicht waarvoor de instrumenten bedoeld waren. Hierbij wordt aangesloten bij de toelichting uit de begroting. Indien relevant wordt op bondige wijze ingegaan op verschillen tussen de budgettaire raming en de realisatie in het verslagjaar. Voor de toe te lichten instrumenten wordt een keuze gemaakt op basis van financieel belang en/of politieke relevantie. Als norm voor financieel belang geldt een ondergrens van € 2,2 miljoen.

3. De niet-beleidsartikelen

Er zijn twee zogenaamde niet-beleidsartikelen:

- Artikel 91 Nominaal en onvoorzien;
- Artikel 95 Apparaatskosten.

Op artikel 91 (Nominaal en onvoorzien) wordt een overzicht gegeven van de verdelingen van tijdelijk geparkeerde middelen, zoals de loon- en prijsbijstelling.

Met ingang van begroting 2013 zijn de niet-beleidsartikelen 92 tot en met artikel 94 samengevoegd tot het artikel 95 Apparaatskosten. Op artikel 95 worden de apparaatsuitgaven van het kerndepartement, inspecties en adviesraden en de apparaatskosten van de baten-lastenagentschappen en een aantal ZBO's en RWT's verantwoord.

4. Bedrijfsvoeringparagraaf

In de bedrijfsvoeringparagraaf wordt verslag gedaan over de bedrijfsvoering. De paragraaf bevat tevens de mededeling bedrijfsvoering. Deze heeft betrekking op het financieel- en materieel beheer en de daarvoor bijgehouden administraties.

C. Jaarrekening

De jaarrekening bevat de departementale verantwoordingsstaat 2014, de samenvattende verantwoordingsstaat 2014 van de baten-lastenagentschappen, de jaarverantwoording van de baten-lastenagentschappen Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en het Nationaal Archief (NA), de saldibalans en de publicatie personele topinkomens.

D. Bijlagen

De volgende bijlagen worden opgenomen:

1. Toezichtsrelaties ZBO's en RWT's
2. Evaluatie en overig onderzoek
3. Externe inhuur

B. BELEIDSVERSLAG

Beleidsprioriteiten over 2014

Inleiding

Nederland staat voor grote uitdagingen: de technologische ontwikkeling gaat hard, SCP en WRR constateren in het rapport «[Gescheiden werelden](#)» een sociaal-culturele tegenstelling tussen lager- en hogeropgeleiden, ondanks de ingezette daling is de jeugdwerkloosheid nog steeds hoog in vergelijking met de jaren voor de economische crisis. Maar technologische ontwikkeling biedt ook kansen, er ontstaan nieuwe initiatieven om bevolkingsgroepen bij elkaar te brengen, scholen zetten zich in voor een veilige plek waar verschillende groepen samenkomen en de economie trok vorig jaar voorzichtig aan. In al deze onderwerpen komt het belang naar voren van onderwijs, cultuur en wetenschap. Het helpt mensen zich te ontwikkelen, zichzelf te laten zijn, hun kennis te vergroten, innovatie te stimuleren en creatief te zijn. Met dit doel voor ogen was 2014 het jaar om het Regeerakkoord uit te werken en een agenda voor de toekomst neer te zetten.

Uitwerking van het Regeerakkoord

Afgelopen jaar was het tweede volle jaar van het kabinet, een jaar waarin veel beleid uit het Regeerakkoord in de steigers is gezet, veel wetgeving is voltooid. Het beleid zelf is daarmee zeker nog niet voltooid, het komt nu aan op de implementatie. De implementatie bepaalt het uiteindelijke succes, de plannen moeten «landen in de klas».

Het [wetsvoorstel Studievoorschot](#) is inmiddels aangenomen door zowel de Tweede als de Eerste Kamer. Afgesproken is dat de middelen die vrijkomen door de hervorming van het stelsel van studiefinanciering worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het hoger onderwijs en aan hoger onderwijs gerelateerd onderzoek. Daarbij zal het gaan om gerichte investeringen, aansluitend bij de strategische plannen van de instellingen en nieuw te maken kwaliteitsafspraken. Door het verhogen van de aanvullende beurs blijft het hoger onderwijs toegankelijk voor studenten met ouders met een lager inkomen.

Met het sluiten van de sectorakkoorden voor het [po](#), [vo](#) en [mbo](#), én de ondertekening van de [Regeldrukagenda Onderwijs 2014–2017](#) hebben we invulling gegeven aan de ambities uit het [Nationaal Onderwijs Akkoord](#) (NOA) en de [Lerarenagenda](#). Het Nederlandse onderwijs presteert namelijk over de hele linie goed (zie de internationale positie weergegeven op [Trends in Beeld](#)), maar onze ambitie gaat verder. Daarnaast is het passend onderwijs ingevoerd. In 2007 werd dit proces gestart met het [invoeringsplan passend onderwijs](#), op 1 augustus 2014 werd de zorgplicht ingevoerd. Alle kinderen verdienen een zo goed mogelijke plek in het onderwijs. Onderwijs dat leerlingen uitdaagt, dat uitgaat van hun mogelijkheden en rekening houdt met hun beperkingen. Als het kan, gaat het kind naar een reguliere school, daarbij blijft het speciaal onderwijs bestaan voor kinderen die daar het best op hun plek zijn. Zo wordt voorkomen dat kinderen langdurig thuis komen te zitten en wordt ieder kind voorbereid op een vervolgopleiding en op een plek in de samenleving.

Ieder mens moet zich volledig kunnen ontplooien, discriminatie kan een barrière vormen. De zogenaamde Kracht on Tour door Nederland, die in 2014 is gestart, heeft als doel de bewustwording te vergroten van het

belang van economische zelfstandigheid en het ter discussie stellen van de vanzelfsprekendheid van de keuzes van mannen en vrouwen op het vlak van de verdeling van arbeid en zorg.

Een agenda voor de toekomst

De komende periode werken we aan de implementatie van de in wet- en regelgeving omgezette afspraken uit het Regeerakkoord. Daarnaast hebben we onze agenda voor de toekomst uitgebreid met nieuwe maatregelen en plannen waarmee we aan de slag gaan. Zo hebben we afgelopen najaar onze *visie* verzonden naar de Tweede Kamer op de toekomst en maatregelen voor het mbo en de *beleidsbrief Leven Lang Leren* om het onderwijsaanbod voor volwassenen te flexibiliseren. Het tempo waarin oude banen verdwijnen en nieuwe banen worden gecreëerd, neemt toe. Er zijn aanwijzingen dat technologische ontwikkelingen en globalisering relatief veel invloed hebben op de arbeidsmarktpositie van werknemers op mbo niveau 2 en 3.

In onze *Wetenschapsvisie* staan de internationale ambitie, de toegankelijkheid en de aansluiting op de maatschappelijke behoeftes centraal. Met ons wetenschappelijk klimaat willen wij ons meten met de internationale top. Wetenschap is immers van grote maatschappelijke en economische waarde. Dat geldt ook voor cultuur: het verrijkt de mens, stimuleert innovatie en draagt bij aan tolerantie. *Cultuur in Beeld* kwam in december uit en richtte zich deze keer op veranderingen in de voorkeuren en de beleving van het publiek, die voortkomen uit bredere ontwikkelingen in de maatschappij.

Tot slot hebben wij een *visie* op de toekomst van de publieke omroep opgesteld. Media (televisie, radio, kranten en internet) spelen een grote maatschappelijke rol. Onder invloed van digitalisering wordt het mediaveld voller en gevarieerder. Een toekomstig publiek mediabestel dient daarom onderscheidend te zijn door inhoud, toegankelijkheid en kwaliteit. In onze visie is uiteengezet welke maatregelen nodig zijn om een bestel te creëren dat zich onderscheidt van andere media.

Leeswijzer beleidsverslag

In dit verslag zullen wij per beleidsterrein schetsen welke stappen zijn gezet. We beginnen met het onderwijs en gaan daarna in op studiefinanciering, wetenschap, cultuur, media, emancipatie en Caribisch Nederland. Het Jaarbericht 2014 geeft een overzicht van de werkzaamheden en gebeurtenissen die in 2014 hebben plaatsgevonden bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Daarnaast zullen de Kerncijfers van OCW niet meer in boekvorm, maar op de nieuwe website www.ocwincijfers.nl verschijnen. Een kwantitatieve monitor van de indicatoren in de beleidsagenda en het beleidsverslag, en de voortgang van de lerarenagenda zijn te vinden op de vernieuwde website van *Trends in Beeld*.

1. Onderwijs

In de beleidsagenda hebben wij vastgelegd dat ons doel is dat leerlingen en studenten nog meer worden uitgedaagd, dat toptalent wordt gestimuleerd en ambitie beloond. In dit beleidsverslag kijken we terug op de volgende vier doelstellingen:

1. De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog;
2. Scholen en instellingen werken met goed opgeleide en vakkundige leraren, docenten en schoolleiders, die samen zorgen voor een veilig en ambitieus leerklimaat;

3. Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd;
4. Aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt.

1.1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog

Het onderwijs moet leerlingen uitdagen zich optimaal te ontwikkelen. Op het gebied van toptalenten was 2014 een jaar van verdieping en verrijking. Niet langer richt toptalentenbeleid zich alleen op hoogbegaafden. Talent is in breder perspectief gezet. Dit is de reden dat de kwantitatieve ambitie op de cito-score en vo-eindexamencijfers in de begroting 2015 is losgelaten, en vervangen is door de ambitie dat alle leerlingen en studenten moeten worden uitgedaagd. Het gaat niet alleen om cognitief toptalent, ook om bijvoorbeeld creatief, praktisch of sportief talent. In maart afgelopen jaar is een [plan van aanpak](#) naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin zijn maatregelen opgenomen om uitdagend onderwijs voor toptalenten op alle scholen te stimuleren. In het vo is het mogelijk vakken op een hoger niveau af te sluiten, eerder dan in het voorlaatste jaar examen te doen en vanaf komend schooljaar bij een gemiddeld examenresultaat van een 8 of hoger een *judicium cum laude* te ontvangen. Er zijn acht regionale talentnetwerken om scholen in het primair en voortgezet onderwijs te ondersteunen bij het stimuleren van talentontwikkeling. In de regionale talentnetwerken zetten zogenoemde kwartiermakers zich in om bestaande initiatieven en netwerken te verbinden en te versterken, of om samen met scholen nieuwe initiatieven in samenwerking met partners in de regio (bedrijven, gemeenten) mogelijk te maken. Ook helpen zij ons invulling te geven aan uiteenlopende onderwerpen, bijvoorbeeld bij de aansluiting tussen po en vo. Voor excellentie/hoogbegaafde leerlingen is in 2014 voor het po en vo samen een bedrag van € 30 miljoen beschikbaar gesteld.

In het mbo heeft het excellentiebeleid ook een extra impuls gekregen. Talentvolle studenten moeten een ambitieus onderwijsprogramma kunnen volgen en gestimuleerd worden om na hun mbo-diploma binnen hun vakgebied door te groeien naar excellent vakmanschap, het meesterschap. Voor het stimuleren van excellentie zijn met de [regeling Kwaliteitsafspraken mbo](#) extra middelen ter beschikking gesteld (vanaf 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 25 miljoen). Instellingen die extra ambities hebben om excellentie in het onderwijs concreet vorm te geven, stellen hiertoe een excellentieplan op. Ook jongeren voor wie leren geen vanzelfsprekendheid is, of een verhoogd risico lopen om uit te vallen, worden meer aangesproken op wat ze wél kunnen in plaats van afgerekend op wat ze niet kunnen. Talentenbeleid mag niet ten koste gaan van zwakke leerlingen. In december is daarom een [plan van aanpak voor «kwetsbare jongeren»](#) naar de Tweede Kamer gestuurd. In dit plan worden maatregelen aangekondigd voor meer maatwerk in de entreeopleiding en op mbo 2-niveau. Daardoor kunnen ook jongeren die niet verder kunnen leren een diploma halen waarmee ze een goede start op de arbeidsmarkt maken.

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen vaardigheden ontwikkelen die aansluiten bij de eisen van de arbeidsmarkt. Daarom hebben wij de Tweede Kamer het [wetsvoorstel](#) aangeboden waarmee scholen in het po de mogelijkheid krijgen om Engels, Duits of Frans als voertaal te gebruiken voor een deel van de onderwijstijd. Daarnaast zijn twintig basisscholen gestart met de pilot tweetaligheid waarbij tot en met 2019 30% tot 50% van de onderwijstijd in het Engels wordt gegeven. Het

wetsvoorstel modernisering onderwijstijd biedt scholen in het vo meer ruimte voor effectief onderwijs.

Met de brief over toekomstgericht funderend onderwijs hebben wij vorig jaar het startschot gegeven om voor het hele curriculum po en vo te komen tot een relevante en toekomstgerichte inhoud. Ook zijn we een nationale dialoog gestart over de toekomst van het funderend onderwijs (Onderwijs 2032). Daarin willen we samen met leerlingen, leraren, ouders, wetenschap en het bedrijfsleven meer richting geven aan de inhoud van het curriculum. Welke kennis en vaardigheden hebben leerlingen nodig om voorbereid te zijn op het vervolgonderwijs, de toekomstige arbeidsmarkt en hun rol in een toekomstige maatschappij?

Per 1 augustus 2014 is de Wet Eindtoetsing PO van kracht geworden. Naast de door het College van Toetsen en Examens beschikbaar gestelde centrale eindtoets zijn twee andere toetsen toegelaten. Het beleid voor de invoering van de referentieniveaus taal en rekenen hebben we verder doorgezet. De centrale examens Nederlands in het vo zijn afgestemd op de referentieniveaus taal en met ingang van het lopende studiejaar (2014–2015) tellen de resultaten voor Nederlandse taal voor studenten in mbo-4 voor het eerst mee voor het behalen van het diploma, de jaren erna volgen de andere niveaus. Omdat is gebleken dat het rekenonderwijs nog niet overal op orde is en studenten hier niet de dupe van mogen worden, is met betrekking tot de rekentoets vo en het centraal examen rekenen mbo besloten tot een overgangperiode. Hierin komt het niveau dat moet worden behaald elk jaar een stap hoger te liggen. Zo werken we geleidelijk toe naar het gewenste eindniveau.

Leerlingen verdienen een zo passend mogelijke onderwijsplek, een plek op een school die past bij hun kwaliteiten en mogelijkheden. Vanaf 1 augustus 2014 zijn de samenwerkingsverbanden passend onderwijs verantwoordelijk voor het aanbod van extra ondersteuning aan leerlingen in het po en vo die dat nodig hebben. Er is hard gewerkt om de overgang van het oude naar het nieuwe systeem goed te laten verlopen en dat is gelukt. Uit de eerste ervaringen blijkt dat scholen en samenwerkingsverbanden de ruimte gebruiken die de wet- en regelgeving biedt, en daarbinnen nieuwe en sneller inzetbare ondersteuningsvormen ontwikkelen. Dat betekent meer ondersteuning op maat. In de eerder genoemde brief over «kwetsbare jongeren» is aangekondigd dat het regionale overleg rondom passend onderwijs nog effectiever wordt gemaakt door de positie van mbo-instellingen in dit overleg te versterken.

Om schoolbesturen in een adequate positie te brengen een passend antwoord te formuleren op de leerlingendaling, is het noodzakelijk belemmeringen weg te nemen, juiste bekostigingsprijken in te bouwen en ondersteuning aan te bieden. Daarom is in het afgelopen jaar de fusietoets aangepast en een start gemaakt met de ondersteuningsstructuur. Tevens wordt de fusiefaciliteit voor basisscholen verruimd.

Naar aanleiding van de gegevens uit de leerplichttelling 2012–2013 heeft Ingrado onderzoek laten doen naar de verzuimgegevens, zowel naar het absolute als het relatieve verzuim. In het lopende schooljaar 2014–2015 voeren we samen met Ingrado gesprekken met circa 30 gemeenten over de aanpak van ongeoorloofd schoolverzuim. Deze reflectie op de verzuimaanpak en het uitwisselen van goede voorbeelden stimuleert gemeenten tot verdere verbetering van hun werkwijze bij de aanpak van

schoolverzuim en de wijze waarop zij daaraan met hun ketenpartners invulling geven.

Ter voorbereiding op de pilot diagnostische tussentijdse toets heeft het College voor Toetsen en Examens 150 scholen geworven. Het Cito heeft try-out afnames uitgevoerd voor leesvaardigheid en schrijfvaardigheid Nederlands en Engels en een aanvullende try-out voor wiskunde. DUO heeft het programma verder ontwikkeld waarin de eerste afname van de diagnostische tussentijdse toets gaat plaatsvinden. Tot slot hebben de universiteiten van Maastricht, Utrecht en Twente verkend wat er nodig is om de toets te benutten voor opbrengstgericht werken. Universiteiten zijn eveneens bij de pilot betrokken om verder in kaart te brengen hoe de effectiviteit van het gebruik van de toets op scholen kan worden geoptimaliseerd.

In juni 2014 hebben we de Tweede Kamer een [brief](#) gestuurd met daarin de strategische agenda voor het mbo als sluitstuk van de mbo-tour. Mbo-instellingen gaan innovatiever, kleinschaliger en meer op de regio georganiseerd onderwijs aanbieden, zodat meer jongeren met overtuiging kiezen voor een beroepsopleiding. Kortere en intensievere leerroutes zoals nieuwe vakmanschaps-, technologie- en beroepsroutes, moeten studenten meer gaan uitdagen en hen beter voorbereiden op wat de regionale arbeidsmarkt vraagt. Getalenteerde jongeren krijgen meer mogelijkheden om hun creativiteit, kennis en vaardigheden en ondernemerschap op hoog niveau te ontwikkelen. Met de vakmanschaps- en technologieroutes maken we het tevens mogelijk dat vmbo- en mbo-scholen gezamenlijk een verkorte doorlopende leerroute kunnen inrichten. Daarmee wordt de doorstroom van het vmbo naar het mbo verbeterd. In het schooljaar 2014–2015 zijn de eerste experimenten van start gegaan. Er is extra geld beschikbaar gekomen voor meer samenwerking met regionale bedrijven en scholen krijgen meer ruimte om het onderwijs vorm te geven met bedrijven in de regio.

Uit de [midtermreview](#) van de prestatieafspraken die in het najaar heeft plaatsgevonden blijkt dat hogescholen en universiteiten hard werken aan het realiseren van hun ambities in de prestatieafspraken. Alle instellingen hebben voortgang geboekt bij de uitvoering van hun voornemens om profilering en zwaartepuntvorming te versterken. Ook de ontwikkeling van de Centres of Expertise ligt goed op koers. De reviewcommissie heeft de voortgang van (op één na) alle Centres of Expertise als voldoende beoordeeld.

Op 29 september 2014 startte de ho-tour. In vijf regiobijeenkomsten is de Minister het gesprek aangegaan met studenten, docenten, bestuurders en andere stakeholders in het hoger onderwijs. In de regiobijeenkomsten staan uitdagend onderwijs en de bijbehorende kwaliteitscultuur centraal. De opbrengsten van de gesprekken leveren een bijdrage aan de «Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek», die in de zomer van 2015 verschijnt. Naast de vijf regiobijeenkomsten is nog een aantal kleinere themabijeenkomsten georganiseerd over specifieke thema's.

1.2 Scholen en instellingen werken met goed opgeleide en vakkundige leraren, docenten en schoolleiders, die samen zorgen voor een veilig en ambitieus leerklimaat

Met scholen en instellingen werken we aan een cultuur van permanente verbetering. In de sectorakkoorden is invulling gegeven aan de ambities uit het [Nationaal Onderwijs Akkoord](#) (NOA) en de [Lerarenagenda](#). De sociale partners hebben dit verder vastgelegd in de cao's. In oktober 2014 is de [Voortgangsrapportage van de Lerarenagenda](#) naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin staat dat we het afgelopen jaar in het po en vo afspraken hebben gemaakt over de continue professionele ontwikkeling van leraren, de verbetering van de kwaliteit van docenten en de versterking van de cyclus van kwaliteitszorg binnen scholen. De gestelde doelen monitoren we kwantitatief op het «dashboard van de lerarenagenda», zie www.trendsinebeeldocw.nl. Per agendalijn zijn 3 tot 4 indicatoren opgenomen, soms met streefwaarden voor 2020. We zetten in op de begeleiding van startende leraren, verhoging van het percentage leraren met een afgeronde master- of PhD-opleiding in het po en vo (voor po inclusief een wo-bachelor), professionele ontwikkeling van leraren en het lerarenregister. Samen met het schoolleidersregister speelt het lerarenregister een rol als kwaliteitsinstrument voor en door de sector. De VO-academie ondersteunde ook in 2014 schoolleiders bij hun professionalisering. Binnen het programma «School aan zet» is gestart met het ontwikkelmodel Lerende Organisatie en «Samen Leren Inhoud Geven» (po). Verder zijn er extra programmafaciliteiten gestart in de vorm van leernetwerken. De Lerarenbeurs was ook in 2014 een belangrijk instrument voor leraren in het po, vo, mbo en hbo om hun deskundigheid te vergroten of zich te specialiseren. Afgelopen jaar zijn 5.000 Lerarenbeurzen toegekend. Niet het volledige budget is benut. Leraren geven tijdgebrek als belangrijkste reden om geen beurs aan te vragen. Zij kunnen een bachelor- of masteropleiding moeilijk combineren met werk en privé. Om de leraar tegemoet te komen, zijn daarom de studietoelagen gekoppeld aan de Lerarenbeurs vanaf de aanvraagtermijn in 2015 in alle sectoren verhoogd. In het po en hbo is dat een verhoging van 4 naar 8 uur per week, en in het vo en mbo van 4 naar 6 uur per week.

Iedere leerling moet zich op school veilig kunnen voelen. Daarom hebben we de uitvoering van het [plan van aanpak](#) tegen pesten onverminderd doorgezet. Zo zijn er bijeenkomsten georganiseerd en heeft er onderzoek plaatsgevonden naar goede anti-pestprogramma's en naar de hoeveelheid aandacht die pabo's en lerarenopleidingen schenken aan sociale veiligheid in de opleiding. In het afgelopen jaar is gewerkt aan het [wetsvoorstel sociale veiligheid op school](#) waarmee scholen de wettelijke plicht krijgen om pesten tegen te gaan en te zorgen voor een sociaal veilige omgeving die doorlopend gemonitord wordt. Ook is in 2014 een [veiligheidsmonitor](#) uitgevoerd.

In het mbo zijn in 2011 afspraken gemaakt met instellingen over de professionaliseringsinspanningen van de mbo-scholen gericht op onderwijsgegenden en management, kwaliteitsontwikkeling van de teams. In het [bestuursakkoord mbo 2014](#) zijn verdere afspraken gemaakt. Alle instellingen leggen in een kwaliteitsplan vast hoe zij onder andere invulling geven aan de begeleiding van startende docenten, meer masteropgeleide docenten, betere aansluiting en samenwerking met het bedrijfsleven en betere inzet van ict. Ten minste één keer per jaar vindt een voortgangsgesprek plaats met het bevoegd gezag van de instelling.

In het ho heeft de Inspectie van het Onderwijs een [sectorbeeld](#) gemaakt van de kwaliteit van lerarenopleidingen. Het aantal mannen dat deelneemt aan de pabo is gestegen. In het mbo hebben de instellingen zich gecombineerd aan het kwaliteitskader zij-instroom. De tweedegraads lerarenopleidingen hebben een landelijk raamwerk ontwikkeld voor de kwaliteit van het pedagogisch didactisch getuigschrift. Voor de tweedegraads lerarenopleidingen zijn programma's voor de afstudeerrichting beroeps- en algemeen vormend onderwijs ontwikkeld. Zes hogescholen hebben voor vakbacheloropleidingen een educatieve minor ontwikkeld.

In 2014 is de [visiebrief internationalisering in het ho en mbo](#), inclusief de voortgang van het [actieplan Make it in the Netherlands](#), uitgebracht. We gaan door met de uitwerking en uitvoering van aspecten in de visiebrief. Op 17 november 2014 is de [stimuleringsregeling](#) gepubliceerd waarmee instellingen de komende 4 jaren projecten met open en online onderwijs, waaronder MOOCs, kunnen opzetten. In de regeling is ook de kennisagenda opgenomen waarmee de resultaten beschikbaar komen voor alle Nederlandse instellingen. Daarnaast is met het NRO mogelijk gemaakt dat er parallel aan de projecten stevig en fundamenteel onderzoek plaatsvindt naar de effecten van open en online onderwijs in de Nederlandse context.

1.3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd

Goed onderwijs vereist goed bestuur. Als uitwerking van de [brief Versterking governance in de praktijk](#) hebben wij de Tweede Kamer het wetsvoorstel [Versterking bestuurskracht](#) onderwijsinstellingen aangeboden. Dit bevat een reeks van voorstellen tot wijziging van onderwijswetten ten behoeve van versterking van de bestuurskracht in het onderwijs. Hiermee worden knelpunten in de uitvoering van de [Wet medezeggenschap op scholen](#) (WMS) aangepakt, vindt uitbreiding plaats van de taken van de Landelijke Commissie voor Geschillen WMS en wordt de positie van de medezeggenschapsraad versterkt.

Een belangrijke voorwaarde voor betere prestaties van scholen is het zichtbaar maken van resultaten. In zowel po als vo werken scholen en besturen via Vensters PO en VO waarin cijfermatige informatie over scholen verzameld wordt in één systeem. Hiermee leggen zij op een transparante manier verantwoording af aan hun omgeving. Daarnaast kunnen scholen zich met elkaar vergelijken om van elkaar te leren en zich op grond daarvan te verbeteren. In 2014 zijn in Vensters meer gegevens toegankelijk gemaakt, er doen meer scholen mee en voor vso-scholen is een eigen venster ontwikkeld.

Naast het versterken van het bestuur en de horizontale verantwoording is ook het financieel toezicht door de Inspectie van het Onderwijs geïntensiveerd. De Inspectie van het Onderwijs kijkt sinds eind 2013 met het programma intensivering financieel continuïteitstoezicht uitgebreider naar mogelijke financiële risico's. Op basis van een nieuw risicomodel heeft de Inspectie van het Onderwijs analyses uitgevoerd naar de financiële positie van een groot aantal besturen. Daarnaast leveren besturen sinds 2014 verplicht een continuïteitsparagraaf aan als onderdeel van hun jaarverslag, waarin de financiële verwachtingen voor de komende drie jaar worden vastgelegd. Het prospectieve karakter van het financieel toezicht wordt hierdoor verder versterkt.

In 2014 zijn de gevolgen van het [wijzigen van de Wet educatie en beroepsonderwijs](#) ten behoeve van het bevorderen van meer doelmatige leerwegen in het beroepsonderwijs en het moderniseren van de bekostiging van het beroepsonderwijs in het uitvoeringsbesluit wet educatie en beroepsonderwijs definitief geworden. Vanaf 1 augustus 2014 is de nieuwe bekostigingssystematiek voor het mbo ingevoerd.

1.4 Aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt

De jeugdwerkloosheid bereikte in juli 2013 zijn top met een werkloosheidspercentage van 17% en is sindsdien gedaald tot 14% in oktober 2014. Met de aanstelling van Mirjam Sterk als ambassadeur Aanpak Jeugdwerkloosheid is door SZW en OCW een SterkTeam gevormd. Het team heeft in 2014 vooral ingezet op een betere match tussen vraag en aanbod van stages en banen. Er zijn met bedrijven akkoorden gesloten om meer jongeren aan een stage of (leer)baan te helpen. Een belangrijke component in de aanpak van jeugdwerkloosheid is de bestrijding van voortijdig schoolverlaten (vsv). Het aantal vsv'ers in het schooljaar 2013–2014 is verder gedaald tot 25.970. Onderwijsinstellingen, gemeenten en andere ketenpartners hebben een grote inspanning geleverd om de daling voort te zetten. We zijn hierdoor goed op koers om de landelijke doelstelling van 25.000 vsv'ers in 2016 te halen. Met het project «vsv een jaar later» hebben wij een begin gemaakt met het langer volgen van voortijdig schoolverlaters. Samen met SZW is de ambitie geformuleerd dat een jaar na uitval 70% van de jongeren een startkwalificatie heeft, weer op school zit, werkt of een leerwerktraject volgt. De tussenstand na 7 maanden liet zien dat de ambitie door de meeste regio's al was gehaald.

Het programma SchoolEx bereikte met loopbaangesprekken goede resultaten en een betere keuze van jongeren voor arbeidsmarktrelevante opleidingen. Het [wetsvoorstel Macrodoelmatigheid](#), dat in december is aangenomen door de Tweede Kamer, creëert waarborgen om deelnemers, instellingen en bedrijfsleven in positie te brengen om een doelmatige situatie ook daadwerkelijk te realiseren. Daarnaast worden instellingen met het wetsvoorstel verplicht studenten te voorzien van objectieve informatie over de kwaliteit en arbeidsmarktrelevantie van opleidingen. Dit wetsvoorstel kent als sluitstuk de mogelijkheid van ingrijpen door de Minister. De Minister zal zich daarvoor laten adviseren door een onafhankelijke commissie Macrodoelmatigheid MBO.

Sinds enkele jaren is er in het vo en mbo het Stimuleringsprogramma LOB (Loopbaanoriëntatie en -begeleiding) ter versterking van loopbaanleren. In beide programma's waren de impulsen vooral gericht op verankering van LOB in visie en beleid van de school (toepassing beleidsscan), professionalisering van docenten, mentoren, schoolcoaches, studieloopbaanbegeleiders (trainingen), én de ontwikkeling van LOB-instrumenten en kennisdeling. In het mbo zijn 35 mbo-instellingen intensief betrokken bij dit kwaliteitsverbeteringsprogramma (dus circa de helft van de mbo-sector). Alles wat in dit kader gebeurt, vindt plaats mét en door de betrokkenen vanuit de onderwijspraktijk, met externe deskundigen en wetenschappers. Ook andere mbo-scholen die niet direct deelnemen aan het LOB-project plukken de vruchten van deze samenwerking. Samen met een expert werken scholen LOB op maat uit op een aantal speerpunten voor specifieke doelgroepen zoals risicogroepen, excellente en allochtone studenten. Speerpunten zijn de doorstroom naar mbo-ho en arbeidsmarkt en hoe ouders beter te betrekken bij de

loopbaanontwikkeling en studiekeuzes van hun kind. Op onderdelen wordt nauw samengewerkt tussen vmbo- en mbo-scholen waar het gaat om betere begeleiding bij de overgang van vmbo naar mbo. De regionale kennisdelingsbijeenkomsten worden druk bezocht door zowel mbo- als vo-scholen. Alle ontwikkelingen, producten, instrumenten en leergangen zijn te vinden op www.lob4mbo.nl en www.lob-vo.nl.

Enkele jaren geleden zijn diverse vernieuwingen gestart in het vmbo om het onderwijs toekomstbestendig te maken. Het meest omvangrijke traject is de vernieuwing van de beroepsgerichte examenprogramma's. In het schooljaar 2013–2014 is de eerste tranche examenpilots gestart in leerjaar 3 van het vmbo. Op 28 scholen zijn leerlingen gestart met onderwijs op basis van de eerste zes nieuwe profielen voor Bouwen, wonen en interieur (BWI), Produceren, installeren en energie (PIE), Motorvoertuigen en transport (M&T), Economie en Ondernemen (EO), Horeca, bakkerij en recreatie (HBR) en Zorg en Welzijn (ZW). In het schooljaar 2014–2015 zijn ook pilots gestart met de profielen Media, vormgeving en ict (MVI), Groen én Dienstverlening en producten (D&P).

De Tweede Kamer heeft op 9 december 2014 het [wetsvoorstel Wet educatie en beroepsonderwijs](#) inzake de overgang van de wettelijke taken van kenniscentra naar de Samenwerkingsorganisatie beroepsonderwijs bedrijfsleven (SSB) aangenomen. Over de personele gevolgen van de overheveling van de wettelijke taken naar SBB heeft OCW op 3 november 2014 een brief gestuurd naar de besturen van alle kenniscentra. Over de afbouw van de kenniscentra en de inrichting van de nieuwe SBB zijn afspraken gemaakt tussen de werkgeversvereniging van de kenniscentra en SBB, onder regie van OCW. De kenniscentra, die als werkgever verantwoordelijk zijn voor het opstellen van een sociaal plan, hebben in 2014 samen met de SBB voorbereidingen getroffen voor de transitie.

Met de update van Studie in Cijfers («Studiebijsluiter») van afgelopen zomer zijn alle bekostigde opleidingen binnen de instellingen, die bij de VSNU en Vereniging Hogescholen aangesloten zijn, voorzien van studiebijsluiters. Alle studiebijsluiters (beschikbaar voor voltijd-bachelor opleidingen) zijn zowel in het Nederlands als in een Engelse versie geleverd aan de HO-instellingen. In 2014 is voor het eerst de vervroegde aanmelddatum van 1 mei ingegaan. Deze vervroeging van de aanmelding is een van de maatregelen uit de [wet kwaliteit in verscheidenheid](#), met als doel dat studenten in staat worden gesteld een betere studiekeuze te maken. Studenten hebben zich massaal op tijd aangemeld voor deze datum, waardoor zij in de gelegenheid waren studiekeuzechecks te volgen bij hogescholen en universiteiten. In de monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs zal het effect van deze maatregelen worden gevolgd. De Nederlandse versies van de studiebijsluiters van de voltijdse bekostigde bachelors zijn te zien op de [website van Stichting Studiekeuze123](#). Ook in het mbo wordt gewerkt met de studiebijsluiter «Studie in Cijfers». Samen met de websites [MBO Stad](#) en [Beroepen in Beeld](#) is hierdoor de informatievoorziening voor de aanstaande student verbeterd. De studiebijsluiters bevatten voor elke mbo-opleiding essentiële informatie over de kwaliteit en het arbeidsmarktperspectief van de opleiding. 16 mbo-scholen gebruiken inmiddels deze bijsluiter in hun voorlichting. Een groot aantal scholen werkt aan de voorbereidingen hiervoor.

Op 31 oktober 2014 heeft het kabinet de [beleidsbrief Leven Lang Leren](#) uitgebracht. Hierin zijn naast maatregelen gericht op flexibilisering van het hoger onderwijs ook maatregelen opgenomen gericht op het mbo en

gericht op het arbeidsmarktbeleid en de sociale zekerheid. Het nieuwe studiefinancieringsstelsel geeft ook een impuls aan Leven Lang Leren. Het collegegeldkrediet is uitgebreid naar studenten boven de 30 die een geaccrediteerde opleiding willen volgen in het hbo en wo, voltijd én deeltijd, en naar studenten in het mbo-bol.

Om het onderwijs en de arbeidsmarkt beter te laten aansluiten op elkaar en om het aantal technici te vergroten is het **Nationaal Techniekpact 2020** gesloten tussen onderwijs, ondernemers en de overheid. Het Techniekpact kent drie actielijnen: kiezen voor techniek, leren in de techniek en werken in de techniek. Aan die lijnen zijn concrete acties gekoppeld. Een van de maatregelen is het **Regionaal investeringsfonds mbo**. We hebben voor de periode 2014–2017 € 100 miljoen beschikbaar gesteld om duurzame publiek-private samenwerking in het beroepsonderwijs te stimuleren. In 2014 zijn in de eerste aanvraagronde 18 aanvragen toegekend voor ruim € 14 miljoen. Aangevuld met twee derde deel cofinanciering van het bedrijfsleven en de regio is een totale investering van ruim € 42 miljoen ontstaan voor het opstarten van deze duurzame publiek-private samenwerkingsverbanden. Vanuit het actieplan «kiezen voor techniek» zijn diverse activiteiten opgestart vanaf juni 2014. Zo hebben 105 vmbo-t scholen zich aangemeld voor het M-tech programma en is gestart met de uitvoering van het programma om meer leerlingen te interesseren voor een technologische loopbaan. Dit doen zij binnen 19 netwerken verspreid over heel Nederland. Binnen deze netwerken werken scholen aan een ontwikkelagenda en de daaraan verbonden activiteiten. Ook is Jet-Net gestart met een webcast om meer leerlingen te bereiken, met gastlessen die worden gegeven door bedrijven en loopt er een onderzoek naar de ondersteuningsbehoefte met betrekking tot Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in de nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's en LOB op het gebied van technologie op de mavo. De officiële kick-off van «kiezen voor techniek» vond plaats op 1 oktober 2014. Het percentage leerlingen in de beroepsgerichte leerweg van het vmbo dat kiest voor techniek is tussen 2012 en 2013 gestegen van 23% naar ruim 27%. Ook het aandeel mbo-studenten techniek is enigszins toegenomen, van ruim 26% naar ruim 27%. De ambitie van 30% (voor beide sectoren) is daarmee iets dichterbij gekomen.

Tot slot is besloten dat het aantal techniek bachelors in het bekostigde hbo teruggebracht wordt van 65 naar circa 30 à 35 brede bachelors waardoor het aanbod transparanter wordt. Daarnaast kunnen de bredere opleidingen makkelijker inspelen op ontwikkelingen op de (regionale) arbeidsmarkt. De hbo-techniekopleidingen worden ondergebracht in zes landelijke domeinen: Applied Sciences, Built Environment, Creative Technologies, Engineering, ICT en Maritime Operations. De achttien techniekhogescholen hebben, conform landelijke afspraken onderling, verzoeken bij ons ingediend om hun techniekopleidingen per 1 september 2015 daar waar nodig te converteren.

2. Studiefinanciering

In mei 2014 is een akkoord bereikt met de fracties van VVD, PvdA, D66 en GroenLinks over de hervorming van ons stelsel van studiefinanciering. Dit akkoord vervangt de in het Regeerakkoord aangekondigde maatregelen voor een sociaal leenstelsel en het vervangen van het studentenreisproduct door een kortingskaart. Met de invoering van het studievoorschot blijven we ervoor zorgen dat iedereen die wil studeren ook kan studeren. Tegelijkertijd maakt dit akkoord het mogelijk dat we met de middelen die

vrijkomen door de hervorming van het stelsel van studiefinanciering flink kunnen investeren in de kwaliteit van het hoger onderwijs en aan hoger onderwijs gerelateerd onderzoek.

Het [wetsvoorstel](#) dat deze stelselwijziging regelt is in september 2014 aan de Tweede Kamer aangeboden, in november 2014 aan de Eerste Kamer, en in januari 2015 aangenomen. Kern van de wet (intredingsdatum 1 september 2015) is dat de basisbeurs verdwijnt en plaats maakt voor een sociale leenvoorziening die de overheid voor alle studenten ter beschikking stelt: het studievoorschot. Studenten kunnen het gewenste bedrag lenen tegen een voordelige rente en hoeven na hun afstuderen nooit meer dan 4% van hun meerinkomen (inkomen boven het wettelijk minimumloon) in te zetten voor aflossing. De terugbetaaltermijn wordt verlengd naar 35 jaar. Oud-studenten die het wettelijk minimumloon verdienen of minder, hoeven niet terug te betalen.

De aanvullende beurs (voor studenten met ouders die minder dan € 46.000 verdienen) blijft niet alleen bestaan, maar wordt ook verhoogd om zo de toegankelijkheid van het hoger onderwijs te waarborgen voor in het bijzonder de lagere inkomensgroepen. De studentenreisvoorziening blijft in zijn huidige vorm behouden. Afsproken is dat uiterlijk 1 januari 2017 ook minderjarige deelnemers aan het mbo hier recht op krijgen. Dit stelt minderjarige mbo'ers in staat om breder te zoeken naar de meeste geschikte opleiding en stage. Voor onderwijsinstellingen in het mbo biedt deze regeling bovendien meer mogelijkheden voor profilering en specialisatie, bijvoorbeeld in techniekstudies. Daarnaast is de taskforce «Beter benutten Onderwijs en Openbaar Vervoer» opgericht waarin de OV-bedrijven en de overheid de handen ineen slaan om, in samenwerking met de onderwijsinstellingen en studenten, onderwijstijden en reizen van studenten meer over de dag te spreiden waardoor huisvesting van instellingen beter wordt benut en de spits in het openbaar vervoer wordt afgevlakt. De middelen die hierdoor vrijkomen, zullen worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het hoger onderwijs en aan hoger onderwijs gerelateerd onderzoek. De eerste generatie studenten die met het studievoorschot te maken krijgt, ontvangt na het afstuderen bovendien een tegemoetkoming in de vorm van een voucher van circa € 2.000 die ingezet kan worden voor (geaccrediteerde) bijscholing 5 tot 10 jaar na het afstuderen.

3. Wetenschap

De Nederlandse wetenschap staat er goed voor. Uit het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) [Wetenschappelijk onderzoek](#) blijkt dat het Nederlands wetenschapsstelsel zeer goed presteert met een gemiddeld niveau van middelen. Toch is een succesvolle toekomst van dit stelsel zeker geen vanzelfsprekendheid. In de «[Wetenschapsvisie 2025: keuzes voor de toekomst](#)» maakten we duidelijke keuzes in het wetenschapsbeleid om zo de vooraanstaande rol van de Nederlandse wetenschap te behouden. De visie is tot stand gekomen in nauwe samenspraak met een groot aantal partijen waaronder vooraanstaande wetenschappers, veelbelovende wetenschappelijke talenten, de universiteiten en hogescholen, het bedrijfsleven, De Jonge Akademie, Science in Transition, KNAW en NWO. Drie ambities staan in de Wetenschapsvisie centraal: de Nederlandse wetenschap is van wereldformaat, de wetenschap is meer verbonden met de maatschappij en het bedrijfsleven en heeft maximale impact, én de Nederlandse wetenschap is ook in 2025 een broedplaats voor talent. Om deze ambities ook in de toekomst waar te kunnen maken

is het nodig om, naast het maken van scherpe keuzes, ruimte te bieden voor fundamenteel door nieuwsgierigheid gedreven onderzoek. We behouden hiervoor ruimte in de eerste geldstroom, in de Vernieuwingsimpuls en de middelen voor open competitie bij NWO. We zetten in op de ontwikkeling van een Nationale Wetenschapsagenda met thema's waar de wetenschap zich de komende jaren op moet gaan richten. Hiervoor is een kenniscoalitie aan de slag gegaan bestaande uit de universiteiten, hogescholen, KNAW, NWO, VNO/NCW, instituten voor toegepast onderzoek (TO2) en MKB Nederland.

De hele samenleving moet toegang hebben tot wetenschappelijke kennis. Naast een principiële keuze is het delen van gegevens nodig voor samenwerking tussen wetenschappers, versnelling en integriteit van onderzoek, maar ook voor het ontsluiten van kennis voor bedrijfsleven en samenleving. Open access van publicaties draagt bij aan deze kenniscirculatie doordat de snelheid waarmee kennis ontsloten wordt verhoogd. Universiteiten hebben een eerste succes geboekt bij de onderhandelingen met Springer dat de beweging naar open access maakt. De VSNU heeft bij de opening van het academisch jaar wetenschappers opgeroepen in open access te publiceren. NWO scherpt haar open access beleid aan en stelt het als voorwaarde en gaat stringenter toezien op naleving. Ook zijn afspraken gemaakt om te monitoren of de streefgetallen van 60% open access in 2018 en 100% in 2024 ook echt worden gerealiseerd. De scope is verbreed naar internationale samenwerking, omdat samenwerking meer slagkracht geeft om de veranderingen te bewerkstelligen. Nederland en het Verenigd Koninkrijk hebben een non-paper opgesteld, als inzet voor gezamenlijk Europees open access beleid.

De eerste oproepen tot het indienen van voorstellen in het kader van Horizon 2020 hebben in 2014 plaatsgevonden. Horizon 2020 is wezenlijk anders dan zijn voorloper, het Zevende Kaderprogramma (KP7), waardoor Nederlandse onderzoekers en bedrijven zich goed hebben moeten aanpassen en laten voorlichten om het succes van KP7 onder Horizon 2020 voort te kunnen zetten. De eerste resultaten komen nu beschikbaar en wijzen bijvoorbeeld voor de zogenaamde «ERC (European Research Council) starting grants», individuele beurzen voor startende excellente onderzoekers, uit dat Nederland opnieuw succesvol is: 10,4% van de in 2014 binnen Horizon 2020 toegekende «ERC starting grants» zijn toegekend aan onderzoekers aan Nederlandse instellingen. Na het aantreden van de nieuwe Europese Commissie werd het investeringspakket van Juncker (EFSI) gepresenteerd. Het nieuwe investeringsfonds binnen dit pakket wordt gevoed door onder andere € 2,7 miljard over te hevelen van Horizon 2020. Een korting van € 2,7 miljard komt neer op 3,5% van het totale budget voor de periode 2014–2020 en bewerkstelligt een verschuiving van subsidies naar leningen en garanties, en een verschuiving van onderzoek naar innovatie en infrastructuur.

4. Cultuur

In 2014 is een volgende stap gezet naar het toekomstig cultuurbeleid. Aan de visiebrief Cultuur Beweegt en de Museumbrief Samen werken, samen sterker is uitvoering gegeven. Wij hebben plannen gepresenteerd voor goed muziekonderwijs voor kinderen van vier tot twaalf jaar en versnellen de activiteiten van het programma Cultuureducatie met kwaliteit door een speciale inspanning voor muziek. Ook is besloten tot een regeling bij het Fonds voor Cultuurparticipatie om de kennis en deskundigheid van de

mensen die voor de klas staan te vergroten. Voor deze regeling is tot 2020 € 25 miljoen gereserveerd.

Op het gebied van de creatieve industrie hebben wij in oktober 2014 de 6e Asia Europe Meeting georganiseerd, een conferentie waaraan 50 Europese en Aziatische landen deelnamen. Op het gebied van talentontwikkeling is [besloten](#) € 5 miljoen vrij te maken om talent in 2015 en 2016 ondersteuning op maat te kunnen bieden. De fondsen nemen de uitvoering op zich. Daarbij is er € 3 miljoen vrijgemaakt voor laagrentende leningen voor kunstenaars. De uitvoering hiervan is in handen van stichting Cultuur-Ondernemen. Voor het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van (kennis over) collecties van archieven, bibliotheken, musea en andere culturele instellingen hebben we initiatief genomen tot het opstarten van een Netwerk Digitaal Erfgoed en het formuleren van een nationale strategie voor ontwikkeling en beheer van gezamenlijke landelijke voorzieningen.

Ten aanzien van het museale stelsel is uitvoering gegeven aan de prioriteiten uit de Museumbrief Samen werken, samen sterker. Om de samenwerking tussen musea en andere partners te stimuleren is de Deelregeling Samenwerking Musea gestart en zijn de eerste resultaten gepresenteerd aan het museale veld. Ter ondersteuning van de maatschappelijke waarde van musea is de [Nationale Kennisagenda voor het Museale Veld](#) samen met het veld ontwikkeld en gepresenteerd. De voorbereiding voor de invoering per 1 januari 2015 van de nieuwe [Bibliotheekwet](#) is afgerond. In deze wet zijn de wettelijke functies van de openbare bibliotheek omschreven. De nieuwe bibliotheekwetgeving richt zich op één netwerk van bibliotheekorganisaties, waarin de Koninklijke Bibliotheek met een uitgebreider takenpakket een centrale rol heeft binnen het stelsel van openbare bibliotheken. Belangrijke toevoeging aan het bestaande netwerk is de landelijke digitale bibliotheek. Ten slotte is uitvoering gegeven aan het [Archiefconvenant 2012–2016](#). Het accent is gelegd op het ontwikkelen van voorwaarden voor digitale duurzaamheid van overheidsinformatie. Het uitvoeringsprogramma wordt gecoördineerd door het Nationaal Archief.

5. Media

Nederlanders [waarderen](#) de publieke omroep. De mediasector ontwikkelt zich met grote snelheid en de veranderingen hebben grote impact op de publieke omroep. Technologische ontwikkelingen en de opkomst van internet zorgen voor een bijna onbeperkt aanbod. Het publiek heeft de mogelijkheid te kijken en te luisteren wanneer en waarnaar men maar wil. Deze ontwikkelingen zetten de legitimatie van de publieke omroep onder druk. Ze vragen om een kritische blik op de taak van de landelijke, regionale en lokale publieke omroepen en de manier waarop zij hun publieke taak het best kunnen vervullen. Dit was, in combinatie met de korting op het mediabudget per 2017, de aanleiding voor ons om in 2014 te werken aan een meer toekomstbestendig publiek mediabestel.

Wij bleven in 2014 inzetten op een publiek media-aanbod dat uitgesproken onderscheidend is, dat het mozaïek van overtuigingen, opvattingen en interesses in onze samenleving juist weerspiegelt. Met dat doel in het achterhoofd vroegen we de Raad voor Cultuur een toekomstverkenning uit te voeren. Deze verkenning, [«De tijd staat open»](#), stuurden we op 27 maart 2014 naar de Tweede Kamer. In het najaar (13 oktober 2014) volgde onze [visie op de toekomst van het publieke mediabestel](#). In de

toekomstvisie hebben we uiteengezet welke veranderingen nodig zijn om het publieke mediabestel toekomstbestendig te maken. Het doel is een publieke omroep te creëren die publiek aan zich bindt met een uitgesproken *publieke* programmering en zich veel beter onderscheidt van andere media-aanbieders. Het moet een slagvaardige publieke omroep zijn, waarin creatieve competitie leidend is en de NPO en omroepen werken vanuit één gezamenlijke visie. De publieke omroep wordt opengesteld voor andere partijen dan de huidige omroepen. Creatieve jonge makers, maar ook maatschappelijke en culturele instellingen krijgen rechtstreeks toegang tot de publieke omroep. Deze nieuwe makers kunnen zorgen voor betere, veelzijdige en meer vernieuwende programma's. De urgentie van deze veranderingen wordt breed gedeeld. In de toekomstvisie wordt ook ingegaan op de verdergaande samenwerking tussen de regionale omroepen en de samenwerking met de landelijke publieke omroep. De toekomstvisie is de derde stap van het kabinet om het publieke mediabestel gezond en slagvaardig te maken voor de toekomst. De eerste stap is per 1 januari 2014 gezet: de vermindering van het aantal omroeporganisaties van 21 naar 8. Met de tweede stap voerde het kabinet in 2014 enkele financiële maatregelen door. Zo is het budget van de regionale omroepen overgeheveld van de provincie naar het Rijk en is een aanvullende korting van € 50 miljoen in 2017 wettelijk vastgelegd.

Sinds 1 januari 2014 worden de regionale omroepen dus vanuit de Rijksmediabegroting gefinancierd. De planning- en controlecyclus is op de nieuwe situatie aangepast. Hiervoor is afgelopen jaar de [mediaregeling](#) aangepast. De NPO en de Ster maakten een [plan van aanpak voor de verhoging van de eigen inkomsten](#) om de effecten van de bezuinigen op te vangen. Dit plan van aanpak baseerden zij op een [rapport](#) van de Boston Consulting Group. De Ster gaat het huidige wettelijk maximale aantal reclameminuten beter benutten om haar eigen inkomsten te verhogen. Daarnaast bespaart de NPO op distributiekosten door de stopzetting van eigen verspreiding op de satelliet.

6. Emancipatie

Het percentage vrouwen dat momenteel financieel onafhankelijk is, ligt op circa 50%. Voor het versterken van de economische zelfstandigheid van vrouwen is in 2014 het tweejarige traject Kracht on tour gestart. Dit traject richt zich op verschillende doelgroepen: jonge vrouwen die financieel zelfstandig zijn, vrouwen die in deeltijd werken en vrouwen met grote afstand tot de arbeidsmarkt. Afgelopen jaar waren er vier succesvolle bijeenkomsten in Roermond, Eindhoven, Zwolle en Rotterdam. De opkomst varieerde van 100 tot 300 vrouwen. Daarnaast zijn in totaal meer dan 50 afspraken gemaakt met bijna 40 partijen (gemeenten, onderwijsinstellingen, werkgevers en bedrijven) over het verhogen van de arbeidsparticipatie van vrouwen met een afstand tot de arbeidsmarkt, vrouwen en techniek, verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en mogelijkheden voor het combineren van arbeid en zorg en flexibel werken.

In het najaar van 2014 is de eerste [bedrijvenmonitor](#) gepresenteerd over de voortgang van het percentage «vrouwen in de top» bij de circa 5.000 grote vennootschappen die onder de [Wet Bestuur en Toezicht](#) vallen. De percentages van 8,9% voor de raad van bestuur en 11,2% voor de raad van commissarissen staan nog ver af van het streefcijfer van 30%. Samen

met VNO-NCW hebben we daarom een programma ontwikkeld om de voortgang bij de 200 grootste bedrijven een impuls te geven.

Op basis van een veldconsultatie over de sociale acceptatie van bi-culturele lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders is in 2014 een maatschappelijk plan van aanpak opgesteld. Als vervolg hierop is met het Ministerie van SZW een gezamenlijke beleidsintensivering ingezet. Het Nederlandse initiatief van een Call voor een gezamenlijke en meerjarige Europese aanpak van homovijandigheid en transfobie werd in 2014 al door de helft van de EU-landen actief gesteund. Door kabinetsmaatregelen op het terrein van juridische gelijke behandeling van LHBT's is Nederland in 2014 gestegen van de achtste naar de vierde plaats op de ILGA-Europe Rainbow Map.

7. Caribisch Nederland

De doelstelling voor Caribisch Nederland is vastgelegd in de [Onderwijsagenda](#) die in 2011 is ondertekend. Daarin is opgenomen dat «in 2016 de onderwijskwaliteit van de scholen in Caribisch Nederland op een naar Nederlandse en Caribische maatstaven aanvaardbaar niveau is». Concreet betekent dit dat per 1 augustus 2016 het onderwijs in Caribisch Nederland voldoet aan de eisen van basiskwaliteit. De Inspectie van het Onderwijs heeft de voortgang onderzocht. In maart 2014 heeft de Inspectie van het Onderwijs een themarapportage «[Onderwijsverbetering in Caribisch Nederland. Het onderwijs op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, 3 jaar na 10 oktober 2010](#)» uitgebracht.

Op grond van die rapportage stellen we vast dat in het primair onderwijs goede stappen zijn gezet. Voor een aantal scholen in het po moet basiskwaliteit in 2016 bereikbaar zijn. Voor de scholen in het voortgezet onderwijs is het beeld meer gedifferentieerd en kwetsbaarder. De Inspectie van het Onderwijs heeft in het bijzonder aandacht gevraagd voor de zorgproblematiek op de eilanden die extra inzet vergt. In de [beleidsreactie](#) staat dat we vasthouden aan de geformuleerde ambitie om de basiskwaliteit in 2016 te realiseren of zo spoedig mogelijk daarna. Dit is in het belang van de leerlingen die recht hebben op goed onderwijs. Om dit te kunnen realiseren en de scholen zo goed mogelijk te ondersteunen, hebben we onder andere extra inzet gepleegd in de leerlingenzorg en het versterken van de bestuurskracht. Ook is besloten op Sint Eustatius over te gaan naar Engels als instructietaal.

Tabel Doelstelling / Indicator

Doelstelling/Indicator	Sector	Basiswaarde	Realisatie-waarde 2013	Realisatie-waarde 2014	Streef-waarde (2015)	Bron
1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog						
a) Gemiddelde score/eindcijfer omhoog	po	535,5 (2012)	535	534,8	537	Cito (2014): Terugblik en resultaten 2014; eindtoets basisonderwijs groep 8
• CITO eindtoets omhoog						Inspectie van het Onderwijs; Onderwijs-verslag
• Gemiddeld eindcijfer (Centraal examen) omhoog	vo					
o Nederlands		(2010)				
• VMBO gt		6,6	6,2	6,3	6,8	
• HAVO		6,0	6,2	6,3	6,2	
• VWO		6,1	6,5	6,5	6,3	
o Engels						
• VMBO gt		6,3	6,3	6,7	6,5	
• HAVO		6,1	6,7	6,9	6,3	
• VWO		6,4	6,9	6,8	6,6	
o Wiskunde						
• VMBO gt		6,1	6,4	6,5	6,3	
• HAVO		6,2	6,5	6,6	6,4	
• VWO		6,3	6,9	6,6	6,5	
b) Excellente leerlingen	po	544/545 (2011)	543/544	543/544	545/546	Cito (2014): Terugblik en resultaten 2014; eindtoets basisonderwijs groep 8
• De grensscore voor de beste 20% van de leerlingen stijgt naar 545 in 2015						OCW; DUO bestanden
• Stijging van het gemiddeld eindcijfer van de 20% best presterende vwo leerlingen	vo	7,6 (2010)	7,7	7,6	7,8	
c) Studietoets	mbo	(2008)	(2012)	(2013)		MBO raad; Benchmark
• mbo: Percentage mbo-deelnemers per niveau dat met diploma de instelling verlaat, jaarresultaat per niveau		Niveau 1: 66% Niveau 2: 62% Niveau 3: 63% Niveau 4: 65% Totaal: 64%	Niveau 1: 71% Niveau 2: 71% Niveau 3: 67% Niveau 4: 70% Totaal: 68%	Niveau 1: 74% Niveau 2: 72% Niveau 3: 70% Niveau 4: 73% Totaal: 72%	Niveau 1: 70% Niveau 2: 70% Niveau 3: 70% Niveau 4: 70% Totaal: 70%	middelbaar beroepsonderwijs 2013, Bouwsteen studiesucces, Sectorrapportage; Overzicht 3.4 – Jaarresultaat 2010 – 2013 per opleidingsvariant
• ho:	ho	(2011)				OCW; DUO 1 cijfer HO
o Bachelor studiesucces (n+1) herinschrijvers na het eerste jaar		hbo: 65,7% wo: 60,9% hbo: 65,6%	hbo: 62,9% wo: 68,4% hbo: 68,3%	hbo: 60,4% wo: 70,4% hbo: 69,9%		NSE Nationale Studenten-enquête
o Studenten-tevredenheid		wo: 80,1%	wo: 80,1%	wo: 81,4%		

Doelstelling/Indicator	Sector	Basiswaarde	Realisatie-waarde 2013	Realisatie-waarde 2014	Streef-waarde (2015)	Bron
2 Scholen en instellingen werken met goed opgeleide en professionele leraren, docenten en schoolleiders, die samen zorgen voor een veilig en ambitieus leerklimaat						
a) Aandeel lessen dat gegeven wordt door gekwalificeerde docenten	vo	83,5% (2011)	84,1%		85% (2016)	IPTO 2013 (peildatum 1 oktober 2013)
b) Docentenkwaliteit hbo: 80% van de hbo-docenten is master of Phd-opgeleid in 2016	ho	66,2% (2011)	72,2%		80% (2016)	POMO (Personeels- en Mobiliteitsonderzoek), bewerking Vereniging Hogescholen
3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd: verantwoordelijkheid en toezicht op de prestaties van scholen						
a) Percentage opbrengstgerichte scholen						
Inspectie van het Onderwijs (2015): <i>De staat van het onderwijs; Onderwijsverslag 2013/2014</i>						
• In het po van 30% naar 60% in 2015 en naar 90% in 2018	po	35% ¹ (2010/11)	26% ²	34%	60% 90% in 2018	
• In het vo naar minstens 50% in 2015	vo	28% (2011/12)	47% ²	65%	50% 90% in 2018	
• In het (v)so, de wet treedt 1.8.2013 in werking, kan nog niet worden gemeten	(v)so	–	–	Niet beschikbaar	50% 75% in 2018	De realisatiewaarde is niet beschikbaar. Het percentage opbrengstgerichte scholen binnen het (v)so in 2013/2014 is niet gemeten.
b) Prestatieafspraken over het terugdringen van voortijdig schoolverlaten	vo/mbo	41.800 (2009)	27.660	25.970	25.000 (2016)	OCW; DUO: VSV-kenner
4 Aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt						
a) Percentage leerlingen in de beroepsgerichte leerweg van het vmbo dat kiest voor techniek	vo	23% (2012)	27,4%		30%	OCW; DUO 1 cijfer VO
b) Aandeel mbo-studenten techniek	mbo	28% (2011)	26,4%	27,4%	30% (2016)	OCW; DUO BRON bestanden
c) Aandeel afgestudeerden bètatechniek incl. snijvlakopleidingen	ho	(2012)	hbo: 18% wo: 21%	hbo: 18% wo: 22%	(2016)	OCW; DUO 1 cijfer HO
5 Behoud van kwaliteit wetenschap en wetenschappelijk talent en versterken impact wetenschap						
Mondiale top-5 positie op basis van citatiescores	owb	3 (2008–2011)	2 (2009–2012)		≤5	WT12 (Thomson Reuters/CWTS Web of Science, bewerking CWTS/NIFU)

Doelstelling/Indicator	Sector	Basiswaarde	Realisatie-waarde 2013	Realisatie-waarde 2014	Streef-waarde (2015)	Bron
6 Een sterke cultuursector, die ondernemend en innovatief is en goed zorgt voor ons erfgoed						
a) Eigen inkomsten	cultuur	76% (2010–2011)	81% (2012)	91% (2013)	100% (2016)	Opgaven van cultuurpro- ducerende instellingen aan OCW
<ul style="list-style-type: none"> Percentage cultuurproducerende instellingen in de BIS (musea en presentatie-instellingen beeldende kunst) dat voldoet aan de eigen inkomstennorm van minimaal 21,5% Percentage podiumkunstinstelling en filmfestivals in de BIS dat voldoet aan de eigen inkomstennorm van minimaal 25,5% 		69% (2010–2011)	66% (2012)	83% (2013)	100% (2016)	Opgaven van cultuurpro- ducerende instellingen aan OCW
b) Aantal bezoeken	cultuur	2,6 miljoen (2009)	2,2 miljoen (2012)	2,2 miljoen (2013)	2,2 miljoen (2016)	Opgaven van cultuurpro- ducerende instellingen aan OCW
<ul style="list-style-type: none"> Aantal bezoeken gesubsidieerde podium-kunsten (inclusief buitenland) voor 2014 Aantal bezoekers gesubsidieerde musea 		5,7 miljoen (2009)	6,2 miljoen (2012)	7,9 miljoen (2013)	7,1 miljoen (2016)	Opgaven van cultuurpro- ducerende instellingen aan OCW

8 Het bevorderen van emancipatie

Sociale acceptatie homoseksualiteit onder de bevolking	emanci-patie	90% (2010)	93%	≥90%	SCP; Homo Emancipatie- monitor
--	--------------	------------	-----	------	-----------------------------------

¹ De inspectie heeft in haar toezichtkader de normering voor het opbrengstgericht werken gewijzigd. Dit is de oorspronkelijke basiswaarde. Op basis van de gewijzigde normering zou deze 25% bedragen.

² Deze realisaties kennen een gewijzigde normering ten opzichte van de oorspronkelijke basiswaarde.

1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog

- a) Gemiddelde score/eindcijfer omhoog
- CITO eindtoets omhoog

De streefwaarde van deze indicator zal in de begroting van 2015 niet terugkeren. Dit is conform afspraak met de Tweede Kamer.

3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd: verantwoording en toezicht op de prestaties van scholen

- a) Percentage opbrengstgerichte scholen
- In het po van 30% naar 60% in 2015 en naar 90% in 2018

De basiswaarde van deze indicator is aangepast. In de begroting 2014 was als basiswaarde (2010/2011) opgenomen 35%. Maar die waarde sloeg op een beperkte set indicatoren die voldoende was (dus niet alle indicatoren opbrengstgericht werken). Die waarde publiceert de Inspectie van het Onderwijs niet meer. Alleen het percentage scholen dat op alle indicatoren opbrengstgericht werken voldoende scoort wordt nog gepubliceerd. Vandaar dat de basiswaarde 2011 is aangepast naar 25%.

7 Een onafhankelijk, gevarieerd en kwalitatief hoogwaardig media-aanbod dat toegankelijk en betaalbaar is voor alle lagen van de bevolking

De uitzendingen van de publieke omroep onderscheiden zich van die van de commerciële omroepen door een blijvend hogere kwalitatieve waardering door de Nederlandse bevolking

Deze indicator komt niet meer terug in het DJV 2014. Reden: deze is in 2014 voor het eerst opgenomen in de rijksbegroting. Het jaarlijks onderzoek wordt in opdracht van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) uitgevoerd door IPSOS. Bij de beleidsdoelstelling is geconstateerd, dat de gehanteerde indicator niet voldoende aansluit op de algemene doelstelling. Omdat er in de afgelopen jaren grote beleidswijzigingen hebben plaatsgevonden en het medialandschap snel verandert, zullen de doelstelling, de subdoelstellingen en de indicatoren met ingang van de rijksbegroting worden geactualiseerd.

Realisatie beleidsdoorlichtingen

Tabel Realisatie beleidsdoorlichtingen

Artikel	Realisatie							Toelichting
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
1. Primair onderwijs Onderwijsachterstandenbeleid Kwaliteitszorg, innovatie en schoolontwikkeling in het primair onderwijs Brede scholen		√						Kamerstuk 31 511, nr. 3 Kamerstuk 31 511, nr. 3
1, 3, 4, 7, 11, 12. Onderwijs Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk Scholen en instellingen met een ambitieuze leerklimaat							√	Deze doorlichting is onderdeel van de beleidsdoorlichting «Scholen en instellingen met een ambitieus leerklimaat», in relatie met Kamerstuk 31 293, nr. 207
4. Beroepsonderwijs en volwassen- educatie Leren & Werken				√				Kamerstuk 31 511, nr. 12
6 en 7. Hoger onderwijs Kennistheorie Hoger beroepson- derwijs			√					Kamerstuk 31 511, nr. 12
9. Arbeidsmarkt- en personeels- beleid Actieplan Leerkracht						√		Kamerstuk 30 012, nr. 36
12. Tegemoetkoming onderwijsbij- drage en schoolkosten Wet Tegemoetkoming Onderwijsbij- drage en Schoolkosten							√	Kamerstuk 31 511, nr. 5
14. Cultuur Waarborgen aanbod en participatie cultuur								Kamerstuk 27 923, nr. 45
15. Media Mediabeleid 2004–2009 Mediabeleid 2010–2013			√				√	Kamerstuk 31 511, nr. 2 Kamerstuk 31 511, nr. 8 Kamerstuk 31 511, nr. 7 Kamerstuk 31 511, nr. 11

Artikel	Realisatie							Geheel artikel	Toelichting
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
16. Onderzoek en wetenschapsbeleid Versterking van de aantrekkingskracht op en de loopbaanmogelijkheden van jonge en talentvolle onderzoekers IBO wetenschappelijk onderzoek	√								Kamerstuk 31 511, nr. 1
25. Emancipatie Emancipatie 2011–2014							√	√	Kamerstuk 29 338, nr. 136 Kamerstuk 30 420, nr. 211

Toelichting:

OCW heeft in 2014 vier beleidsdoorlichtingen aan de Tweede Kamer gestuurd, te weten:

- Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk;
- Scholen en instellingen met een ambitieus leerklimaat;
- Mediabeleid 2010–2013 en
- Emancipatie 2011–2014.

De beleidsdoorlichtingen zijn door de ADR uitgevoerd en opgesteld, in afstemming met een begeleidingscommissie die uit vertegenwoordigers van de betrokken beleidsdirecties bestond evenals enkele stafdirecties en het Ministerie van Financiën.

De beleidsdoorlichtingen «Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk» en «Scholen en instellingen met een ambitieus leerklimaat» zijn beleidsdoorlichtingen op beleidsdoelstellingen die in de beleidsagenda 2012 zijn opgenomen. De overige beleidsdoelstellingen uit de beleidsagenda 2012 op het terrein van onderwijs worden in 2015 doorgelicht. Deze beleidsdoelstellingen, en daarmee de beleidsdoorlichtingen, hebben betrekking op *alle* onderwijsartikelen.

In de beleidsdoorlichting «Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk» wordt door de ADR geconcludeerd dat scholen werken aan het implementeren van instrumenten om het inzicht in de resultaten van scholen te vergroten zodat docenten, schoolleiders en instellingen zich met elkaar kunnen vergelijken, van elkaar kunnen leren en op grond daarvan kunnen verbeteren. Bijna alle instrumenten om dit doel te bereiken zijn ontwikkeld en geïmplementeerd. Tevens constateert de ADR dat er nog weinig onderzoek beschikbaar is naar de tevredenheid van de verschillende stakeholders met de ontwikkelde instrumenten en naar de mate waarin instrumenten door stakeholders ook daadwerkelijk worden gebruikt om zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van instellingen en die met elkaar te vergelijken. Het ontbreekt aan zicht op het effect van de instrumenten om resultaten inzichtelijk te maken op de hogere doelstelling: betere onderwijsprestaties.

In de beleidsdoorlichting «Scholen en instellingen met een ambitieus leerklimaat» constateert de ADR dat een groot deel van de maatregelen ten behoeve van de beleidsdoelstellingen zijn ingezet. Bij de inzet van deze maatregelen is goed gekeken naar de ervaringen met eerdere beleidsinstrumenten. De ADR spreekt dan ook de positieve verwachting uit over de effectieve werking van het ingezette beleid op (korte) termijn. Tevens is in deze beleidsdoorlichting «Scholen en instellingen met een ambitieus leerklimaat» de beleidsdoorlichting «Brede scholen» opgenomen. Over de brede scholen is de Tweede Kamer via een [brief](#) in juli 2014 uitvoerig geïnformeerd. Deze informatie had sterke overeenkomsten met een beleidsdoorlichting, waardoor is afgezien van het uitvoeren van een nieuwe beleidsdoorlichting.

Voor de beleidsdoorlichtingen «Mediabeleid 2010–2013» en «Emancipatie 2011–2014» wordt verwezen naar de betreffende artikelen (respectievelijk artikel 15 en 25). Voor het IBO Wetenschap wordt verwezen naar artikel 16.

Overzicht van Risicoregelingen

Tabel 1 Overzicht verstrekte garanties (bedragen x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2013	Verleend 2014	Vervallen 2014	Uitstaande garanties 2014	Garantie-plafond	Totaal plafond	Totaal stand begrotings-reserve
14	Indemniteitsregeling	288.457	432.000	369.458	351.000 ¹		300.000	–

¹ Dit bedrag bestaat uit het uitstaand risico ultimo 2014 van € 192 miljoen en het totaal van garanties die vier maanden of korter voorafgaand aan ultimo 2014 zijn vervallen, en waarover op grond van de regeling nog schade gemeld kan worden (het zgn. viermaandsrisico).

Tabel 2 Overzicht achterborgstellingen (bedragen x € 1.000.000)

Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2013	Uitstaande garanties 2014
14	Achterborgovereenkomst NRF	220,8	247,9

Artikel	1: PRIMAIR ONDERWIJS
Algemene doelstelling	Het primair onderwijs zorgt dat leerlingen in de eerste fase van de doorlopende leerlijn hun talenten maximaal kunnen ontplooiën en vervolgonderwijs kunnen volgen dat het beste past bij hun talenten. Het legt bovendien de basis voor de huidige en toekomstige deelname van deze leerlingen aan de samenleving. De overheid houdt hiervoor een stelsel van (speciale) basisscholen en scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in stand en waarborgt de kwaliteit van het onderwijs.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister is verantwoordelijk voor een stelsel van primair onderwijs dat zodanig functioneert dat het onderwijs aansluit bij de talenten van individuele leerlingen en bij de behoeftes van de maatschappij.</p> <p>Financieren: De Minister is verantwoordelijk voor de financiering van het onderwijs door lumpsumbekostiging van de onderwijsinstellingen. Hierdoor wordt de toegankelijkheid van het onderwijs gewaarborgd.</p> <p>Stimuleren: De Minister stimuleert specifieke beleidsonderwerpen door het verstrekken van (aanvullende) bekostiging, subsidies en de inzet van andere instrumenten zoals overleg, voorlichting, (prestatie)afspraken en wet- en regelgeving.</p> <p>Regisseren: De Minister vult haar verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs in via een regisserende rol. De normen van kwaliteit zijn vastgelegd in wet- en regelgeving; de Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de naleving.</p>
Indicatoren en kengetallen	De indicatoren voor het stelsel van primair onderwijs worden beschreven in het Onderwijsverslag 2013–2014 en Trends in Beeld .

De beleidsartikelen (artikel 1)

Tabel 1.1 Indicatoren					
Doelstelling/Indicator	Basiswaarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Streef- waarde (2015)	Bron
1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog					
a) Gemiddelde score/eindcijfer omhoog					
• Cito eindtoets omhoog	535,5 (2012)	535	534,8	537 ¹	Cito (2014): Terugblik en resultaten 2014; eindtoets basisonderwijs groep 8
b) Excellente leerlingen					
• De grensscore voor de beste 20% van de leerlingen stijgt naar 545 in 2015 ²	544/545 (2011)	543/544	543/544	545/546 ¹	Cito (2014): Terugblik en resultaten 2014; eindtoets basisonderwijs groep 8
3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd: verantwoording en toezicht op de prestaties van scholen.					
a) Percentage opbrengstgerichte scholen ²					Inspectie van het Onderwijs (2015): <i>De staat van het onderwijs;</i> <i>Onderwijsverslag 2013/2014</i>
• In het po van 30% naar 60% in 2015 en naar 90% in 2018	35% ³ (2010/2011)	26% ⁴	34% ⁴	60% 90% (2018)	
• In het (v)so, de wet treedt 1.8.2013 in werking, kan nog niet worden gemeten	–	–	Niet beschikbaar	50% 75% (2018)	

¹ Deze streefwaarde is met ingang van begroting 2015 niet langer opgenomen.

² Deze indicator is met ingang van begroting 2015 niet langer opgenomen

³ De Inspectie heeft in haar toezichtkader de normering voor het opbrengstgericht werken gewijzigd.

Dit is de oorspronkelijke basiswaarde. Op basis van de gewijzigde normering zou deze 25% bedragen.

⁴ Deze realisaties kennen een gewijzigde normering t.o.v. de oorspronkelijke basiswaarde.

Wat betreft het percentage opbrengstgerichte scholen zien we voor 2014 een gerealiseerd aandeel van 34%. Hoewel dit een toename is ten opzichte van de 26% uit 2013, is het nog een flinke stap naar de voor 2015 geformuleerde streefwaarde van 60%. Het percentage opbrengstgerichte scholen is overigens niet langer een indicator in de begroting 2015. Daarvoor in de plaats is gekomen het aandeel scholen dat op alle indicatoren van kwaliteitszorg voldoende scoort.

De beleidsartikelen (artikel 1)

Tabel 1.2 Leerlingen primair onderwijs (x 1 000)

	2010	2011	2012	2013	Raming 2014	Realisatie 2014
Leerlingen basisonderwijs						
– geen gewicht	1.338,5	1330,8	1.323,9	1.315,4	1.300,8	1.310,3
– 0,3	111,7	104,2	95,9	87,4	84,9	78,5
– 1,2	84,7	82,3	78,1	73,7	70,2	68,6
Subtotaal ¹	1.534,9	1517,4	1.497,8	1.476,5	1.455,9	1.457,3
Leerlingen trekkende bevolking	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
Totaal ¹	1.535,3	1517,9	1.498,3	1.477,0	1.456,3	1.457,3
Leerlingen in het speciaal basisonderwijs	42,8	41,8	39,9	38,2	36,7	36,8
Leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs	68,9	70,2	70,4	71,2	71,5	70,9
Ambulant begeleide leerlingen (bao, sbao, vo en mbo) ²	38,9	40,5	39,6	42,3		

¹ De (sub)totalen kunnen een kleine afwijking vertonen door het afronden van de aantallen.

² Ambulant begeleide leerlingen komen door de invoering van passend onderwijs in augustus 2014 niet meer voor in het po.

Bron: Referentieraming 2014, raming op teldatum 1 oktober van de respectievelijke jaren. De realisatie 2014 is op basis van een voorlopige telling.

Tabel 1.3 Uitgaven per leerling, excl. Uitvoeringskosten en apparaatskosten (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Raming 2014	Realisatie 2014
Primair onderwijs ¹	5,7	5,8	6,0	6,4 ²	6,1	6,2

¹ In tegenstelling tot begroting 2014 wordt geen uitsplitsing gemaakt in WPO en WEC. Deze uitsplitsing gold ter illustratie.

² De gerealiseerde uitgaven per leerling in het jaar 2013 zijn aanzienlijk hoger dan de raming voor het jaar 2013. Dit wordt veroorzaakt door de eenmalige extra middelen in het kader van het Nationaal Onderwijsakkoord en de Begrotingsafspraken 2014.

Bron: Referentieraming 2014, op teldatum 1 oktober van de respectievelijke jaren. De realisatie 2014 is op basis van een voorlopige telling.

Beleidsconclusies

Het op dit artikel uitgevoerde beleid en de bijbehorende resultaten waren het afgelopen jaar conform de verwachtingen zoals opgenomen in de begroting. Er zijn geen grote afwijkingen of een noodzaak tot bijstelling aan het licht gekomen. In het beleidsverslag wordt de stand van zaken beschreven van een aantal belangrijke ontwikkelingen zoals het [Bestuursakkoord PO](#) dat in 2014 is gesloten, en invulling geeft aan de ambities van het [Nationaal Onderwijs Akkoord](#) en van de [Lererenagenda](#). Daarnaast wordt in dat verslag ingegaan op de resultaten van meerdere beleidsonderwerpen, zoals Passend Onderwijs, excellente scholen en -leerlingen, toekomstbestendig onderwijs, de bestrijding van pesten en de invoering van de verplichte eindtoets. In het onderdeel realisatie beleidsdoorlichtingen wordt ingegaan op de [beleidsdoorlichtingen](#) «resultaten inzichtelijk» en «ambitieuw leerklimaat».

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 1.4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Vershil 2014
Verplichtingen	9.455.159	9.909.093	9.752.070	10.254.006	9.558.272	9.587.743	- 29.471
Waarvan garantieverplichtingen			48.850	14.795	3.000	0	3.000
Uitgaven	9.466.210	9.549.482	9.746.672	10.166.848	9.674.957	9.588.959	85.998

De beleidsartikelen (artikel 1)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Bekostiging	9.101.267	9.105.352	9.234.707	9.622.129	9.168.073	9.061.330	106.743
• Hoofdbekostiging	8.995.555	9.034.252	9.013.388	9.408.686	8.979.272	8.884.415	94.857
– Bekostiging Primair Onderwijs	8.995.555	9.024.015	9.001.439	9.396.737	8.967.791	8.871.479	96.312
– Bekostiging Caribisch Nederland	0	10.237	11.949	11.949	11.481	12.936	– 1.455
• Prestatiebox	0	0	134.970	156.673	161.987	157.400	4.587
• Aanvullende bekostiging	105.712	71.100	86.349	56.770	26.814	19.515	7.299
– Conciërgeregeling	0	9.724	21.830	19.573	19.539	19.515	24
– Subsidieregeling Passend Onderwijs	20.954	26.000	37.913	25.628	0	0	0
– Onderwijstijdverlenging	20.710	14.584	14.106	0	0	0	0
– Overig	64.048	20.791	12.500	11.569	7.275	0	7.275
Subsidies	129.469	132.446	121.511	132.135	98.795	103.202	– 4.407
Regeling Onderwijsvoor- ziening jonggehandicapten Nederlands onderwijs	19.000	21.500	22.500	23.000	23.000	23.862	– 862
– buitenland	17.619	17.969	17.507	17.940	13.400	10.055	3.345
– Herstart en Op de Rails Basis voor Presteren (School aan Zet en Bèta Techniek)	18.614	18.730	18.747	19.143	7.098	19.162	– 12.064
– Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	0	0	18.569	18.575	20.575	11.305	9.270
– Overig	7.440	8.196	9.996	10.700	9.464	10.000	– 536
	66.796	66.051	34.192	42.777	25.258	28.818	– 3.560
Oprachten	15.006	14.972	16.697	9.189	6.354	14.541	– 8.187
Bijdrage aan agentschappen	31.907	26.700	33.654	33.453	32.699	29.722	2.977
– Dienst Uitvoering Onderwijs	31.907	26.700	33.654	33.453	32.699	29.722	2.977
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	9.175	9.025	9.116	8.700	8.327	8.277	50
– Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	6.775	6.775	6.674	6.416	6.127	5.984	143
– UWV	2.400	2.250	2.442	2.284	2.200	2.293	– 93
Bijdrage aan medeoverheden	179.387	260.987	330.987	361.242	360.709	360.987	– 278
– Gemeentelijk onderwijsachterstanden- beleid		260.987	260.987	261.542	261.009	260.987	22
– Convenant G37			70.000	95.000	95.000	95.000	0
– Ondersteuning niet G37				4.700	4.700	5.000	– 300
							0
Bijdrage aan begrotingsfondsen/ sociale fondsen	0	0	0	0	0	10.900	– 10.900
– Brede Scholen	0	0	0	0	0	10.900	– 10.900
Ontvangsten	45.002	20.668	52.385	39.877	18.171	1.661	16.510

Toelichting op de instrumenten

De realisatie van de uitgaven in het primair onderwijs ligt € 86,0 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. De realisatie van de ontvangsten is € 16,5 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. Hieronder worden de grootste verschillen toegelicht. De ophoging van de garantieverplichtingen ter grootte van € 3 miljoen is het gevolg van leningen/rekeningcourantkredieten aan onderwijsinstellingen.

Hoofdbekostiging:

Bekostiging Primair Onderwijs: Scholen in het primair onderwijs ontvangen bekostiging van het Rijk via de lumpsum. De hoogte hiervan wordt voornamelijk bepaald aan de hand van het aantal leerlingen, hun kenmerken en de gemiddelde leeftijd van leraren. In de hoofdbekostiging van de lumpsum worden daarnaast aspecten als de grootte en groei van een school in de vorm van groeibekostiging en de kleine scholen- en directietoeslag meegenomen. De realisatie op de hoofdbekostiging is € 94,9 miljoen hoger dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting. Een belangrijke oorzaak hiervan is het eenmalig beschikbaar stellen van € 18,0 miljoen uit het Nationaal Onderwijsakkoord (NOA) voor de cao primair onderwijs. Ook zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de wettelijke prijsbijstelling tranche 2014 (€ 19,4 miljoen) en voor de werkgeverslasten tranche 2014 (€ 16,6 miljoen). Daarnaast heeft de invoering van de bekostigingssystematiek passend onderwijs geleid tot een verschuiving van uitgaven van 2015 naar 2014 (€ 13 miljoen). Dit is met een kasschuif geacommodeerd. Voorts zijn de uitgaven € 12,0 miljoen hoger uitgevallen, onder andere door een toename van het gebruik van de groeiregeling en de regeling eerste opvang vreemdelingen. Tot slot was er een budgettair effect van € 9,0 miljoen door een hoger aantal kleine scholen, gefuseerde scholen en leerlingen dan geraamd.

Bekostiging Caribisch Nederland: Het Rijk verstrekt bekostiging aan scholen in Caribisch Nederland.

Prestatiebox: Voor het realiseren van de bestuurlijke afspraken met de PO-Raad en de ambities uit de actieplannen «Basis voor Presteren» en «Leraar 2020, een krachtig beroep!», ontvangen schoolbesturen extra middelen via de prestatiebox. Deze middelen zijn bedoeld voor het realiseren van de doelstellingen op het gebied van opbrengstgericht werken, professionalisering van leraren en schoolleiders en cultuureducatie. De uitgaven zijn € 4,6 miljoen hoger uitgevallen dan begroot omdat de leerlingendaling minder was.

Aanvullende bekostiging: Naast de reguliere bekostiging ontvangen scholen middelen voor specifieke doelen. De belangrijkste hiervan zijn de middelen voor conciërges. Het budget voor aanvullende bekostiging is ten opzichte van de vastgestelde begroting 2014 per saldo met € 7,3 miljoen verhoogd. Dit betreft uitgaven voor de compensatieregeling AWBZ die door een interne herschikking vanuit de bekostiging zijn gedekt.

Subsidies: Om de realisatie van verschillende beleidsdoelstellingen te bewerkstelligen worden subsidies verstrekt. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn de regeling onderwijsvoorziening jonggehandicapten en de regeling Nederlands onderwijs in het buitenland. Daarnaast zijn er subsidies verstrekt als onderdeel van het actieplan «Basis voor Presteren» zoals «Bèta en Techniek» en «School aan Zet». Ook is op deze manier onderwijsvernieuwing gestimuleerd, bijvoorbeeld in de vorm van het «ICT doorbraakproject». De uitgaven zijn per saldo € 4,4 miljoen lager uitgevallen dan begroot. Enerzijds is het budget met € 12 miljoen verlaagd ten gevolge van overboekingen naar artikel 3. Dit betrof middelen voor de samenwerkingsverbanden VO uit het budget «Herstart/Op de Rails» en een bijdrage in de kosten voor de centrale eindtoets. Anderzijds zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor Nederlands onderwijs in het buitenland, voortvloeiend uit de begrotingsafspraken 2014; voor 2014 gaat het om een verhoging van € 3,3 miljoen. Tot slot is het budget voor subsidies met € 4,0 miljoen verhoogd als

gevolg van diverse bijdragen o.a. voor projecten zoals antipestprogramma's en «Bèta en Techniek».

Opdrachten: Door middel van opdrachten worden beleidsgerichte activiteiten en onderzoeken uitgevoerd. De realisatie op het budget voor opdrachten valt € 8,2 miljoen lager uit dan begroot. Deze verlaging is deels het gevolg van de bijdragen voor verschillende projecten die op andere beleidsartikelen uitgeput worden (€ 3,5 miljoen). Hier vallen bijvoorbeeld de kosten onder die CvTE heeft gemaakt voor invoering van de centrale eindtoets en ontwikkeling van de digitale adaptieve eindtoets, passend onderwijs, het onderzoek naar de relatie tussen bewegingsonderwijs en schoolprestaties en antipestprogramma's. Daarnaast is er een bijdrage geleverd aan de Inspectie van het Onderwijs ten behoeve van de kosten die voortvloeien uit de intensivering van het continuïteitstoezicht (€ 1,2 miljoen). Tot slot is op onderzoeksopdrachten en SLO-projecten minder uitgegeven dan begroot (€ 3,5 miljoen).

Bijdrage aan agentschappen: Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) voor dit begrotingsartikel. DUO is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van de bekostiging van instellingen, studiefinanciering en informatievoorziening. Het budget voor DUO is met € 3,0 miljoen verhoogd onder andere als gevolg van de extra uitvoeringskosten voor de invoering van passend onderwijs.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's: De stichtingen Vervangingsfonds en Participatiefonds ontvangen middelen voor het beheren van de vervangings- en werkloosheidsuitgaven in het primair onderwijs. De kosten die het Vervangingsfonds en het Participatiefonds vergoeden, worden gedekt uit de premieopbrengsten van schoolbesturen. Het UWV ontvangt middelen voor de uitvoering van de Regeling onderwijsvoorziening jonggehandicapten.

Bijdrage aan medeoverheden: Gemeenten ontvangen middelen van het Ministerie van OCW voor onderwijsachterstandenbeleid. Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid kent meerdere instrumenten, onder andere voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen en zomerscholen. Voor gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid binnen de G37 zijn vanaf 2012 extra middelen beschikbaar gekomen. Met de G37 zijn afspraken gemaakt om de kwaliteit van met name de voorschoolse educatie te verbeteren en daarnaast het aantal kinderen dat deelneemt aan voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen, kopklassen en zomerscholen van goede kwaliteit, aanzienlijk uit te breiden.

Bijdrage aan begrotingsfondsen/sociale fondsen: Aan het Gemeentefonds worden jaarlijks middelen ter beschikking gesteld ten behoeve van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (combinatie-functies). Het verschil van € 10,9 miljoen wordt verklaard door een overboeking van deze middelen naar VWS. VWS maakt dit bedrag over naar het Gemeentefonds voor combinatiefunctionarissen op brede scholen.

Ontvangsten: De ontvangsten zijn € 16,5 miljoen hoger dan geraamd. Deels is dit het gevolg van ontvangsten bij de afhandeling van jaarrekeningen van onderwijsinstellingen, de afrekening van de regeling onderwijstijdverlenging en de afrekening van diverse subsidies (€ 10,5 miljoen). Verder heeft een terugvordering bij gemeenten plaatsgevonden van niet ingezette middelen voor de Regeling voor het stimuleren en aanpassen

De beleidsartikelen (artikel 1)

van huisvesting tot brede scholen en de Regeling verbetering binnen-
klimaat

Artikel	3: VOORTGEZET ONDERWIJS
Algemene doelstelling	Het voortgezet onderwijs heeft de taak om voor kwalitatief goed onderwijs te zorgen. Het voortgezet onderwijs zorgt dat leerlingen in deze fase van de doorlopende leerlijn hun talenten maximaal kunnen ontplooiën en vervolgonderwijs kunnen volgen dat het beste past bij hun talenten. Het bereidt hen voor op volwaardige deelname aan de samenleving en een bij hun talenten passende (toekomstige) positie op de arbeidsmarkt.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister is verantwoordelijk voor een voortgezet onderwijsstelsel dat zodanig functioneert, dat het onderwijs aansluit bij de talenten en de ambities van individuele leerlingen en bij de behoeftes van de maatschappij.</p> <p>Financieren: De Minister draagt verantwoordelijkheid voor de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs. Dit borgt zij door aan de voortgezet onderwijsinstellingen bekostiging te verstrekken en door middel van wet- en regelgeving.</p> <p>Stimuleren: De Minister stimuleert specifieke onderwerpen die bijdragen aan de kwaliteit en toegankelijkheid door middel van het Bestuursakkoord VO-raad – OCW 2012–2015, het beschikbaar stellen van aanvullende bekostiging en via wet- en regelgeving. Tevens maakt de Minister gebruik van de dialoog met scholen, ouders, leerlingen en belangenorganisaties.</p> <p>Regisseren: De Minister is eveneens verantwoordelijk voor het borgen van de onderwijskwaliteit van scholen. Borging van de kwaliteit verloopt (primair) via het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs. De eisen van kwaliteit zijn vastgelegd in wet- en regelgeving.</p>
Indicatoren en kengetallen	Indicatoren voor het stelsel voortgezet onderwijs worden beschreven in Trends in Beeld 2014 en in het Onderwijsverslag 2013–2014.

Tabel 3.1 Indicatoren

	Basis- waarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Streef- waarde 2015	Bron
1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog					
a) Gemiddelde score/eindcijfer omhoog					
• Gemiddelde eindcijfer (centraal examen) omhoog					Inspectie van het Onderwijs; Onderwijsverslag
o Nederlands					
• vmbo gt	6,6	6,2	6,3	6,8	
• havo	6,0	6,2	6,3	6,2	
• vwo	6,1	6,5	6,5	6,3	
o Engels					
• vmbo gt	6,3	6,3	6,7	6,5	
• havo	6,1	6,7	6,9	6,3	
• vwo	6,4	6,9	6,8	6,6	
o Wiskunde					
• vmbo gt	6,1	6,4	6,5	6,3	
• havo	6,2	6,5	6,6	6,4	
• vwo	6,3	6,9	6,6	6,5	
Bron: DUO 2014					
b) Excellente leerlingen					

De beleidsartikelen (artikel 3)

	Basis- waarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Streef- waarde 2015	Bron
• Stijging van het gemiddeld eindcijfer van de 20% best presterende vwo leerlingen Bron: DUO 2014	7,6	7,7	7,6	7,8	OCW; DUO bestanden
2 Scholen en instellingen werken met goed opgeleide en professionele leraren, docenten en schoolleiders, die samen zorgen voor een veilig en ambitieus leerklimaat					
a) Aandeel lessen dat gegeven wordt door gekwalificeerde docenten Bron: Ipto 2013	83,5% (2010)	84,1%		85% (2016)	IPTO 2013 (peildatum 1 oktober 2013)
3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd: verantwoording en toezicht op de prestaties van scholen					
a) Percentage opbrengstgerichte scholen ° In het vo naar minstens 50% in 2015 Bron: Inspectie van het Onderwijs 2015. De staat van het onderwijs; Onderwijsverslag 2013/2014	28%	47% ¹	65%	50%	
4 Aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt					
a) Percentage leerlingen in de beroepsgerichte leerweg van het vmbo dat kiest voor techniek Bron: DUO 2014	23%	27,4%		30%	OCW; DUO 1 cijfer VO

¹ Deze realisaties kennen een gewijzigde normering ten opzichte van de oorspronkelijke basiswaarde

Tabel 3.2 Kengetallen

	2010	2011	2012	2013	2014
1. Totaal aantal ingeschreven ¹ leerlingen. Nader te verdelen in:					
• Vmbo, excl. lwoo (excl. «groen onderwijs»)	303.200	309.100	314.500	319.800	324.400
– Lwoo, (excl. «groen onderwijs»)	87.100	88.700	89.800	90.700	90.400
• Havo	239.100	242.300	244.600	249.900	252.700
• Vwo	252.200	251.200	253.000	251.700	254.000
• Pro	26.300	26.400	27.300	28.300	28.900
• Vavo	8.000	7.900	8.000	6.100	6.200
2. Uitgaven per leerling (x €)	7.519	7.539	7.669	7.880	7.682
3. Totaal aantal scholen	645	647	646	646	643
4. Gemiddeld aantal leerlingen per school	1.434	1.430	1.451	1.465	1.488

¹ Op teldatum. Ten behoeve van de nadere verdeling in de diverse schoolsoorten zijn de leerlingen uit de brugklassen toebedeeld.

Bron: DUO

Beleidsconclusies

² De totale uitgaven uit tabel 3.3, exclusief de bijdragen aan baten-lasten diensten (DUO) en ontvangsten, gedeeld door het aantal ingeschreven leerlingen op 1 oktober van het voorgaand jaar, zoals opgenomen in tabel 3.2.

Het op dit artikel uitgevoerde beleid, en de bijbehorende resultaten waren het afgelopen jaar conform de verwachtingen zoals opgenomen in de begroting en voor de gemiddelde eindcijfers op Nederlands, Engels en Wiskunde boven verwachting, gezien de streefwaardes. Er zijn geen grote afwijkingen of een noodzaak tot bijstelling aan het licht gekomen. In het beleidsverslag is de stand van zaken van een aantal belangrijke ontwikkelingen beschreven zoals het **sectorakkoord VO** dat in 2014 is gesloten en invulling geeft aan de ambities van het **Nationaal Onderwijs**

De beleidsartikelen (artikel 3)

Akkoord en van de Lerarenagenda. Daarnaast wordt in het beleidsverslag ingegaan op meerdere beleidsonderwerpen, zoals de samenwerkingsverbanden passend onderwijs, de initiatieven voor toptalenten uit alle leerwegen, sociale veiligheid en de vernieuwing van de beroepsgerichte programma's in het vmbo. In het onderdeel realisatie beleidsdoorlichtingen wordt ingegaan op de **beleidsdoorlichtingen** «ambitieuw leerklimaat» en «scholen maken resultaten inzichtelijk».

In het regeerakkoord 2012 was afgesproken «de complexiteit van de profielstructuur te verminderen». Hiervoor was een bezuiniging van € 50 miljoen ingeboekt. In het Bestuursakkoord VO is afgesproken die complexiteit niet te verminderen door het aantal profielen aan te passen, maar door minder vakken te verplichten. Het wetsvoorstel, waarin de verplichting een maatschappelijke stage en (in het vwo) het vak ANW aan te bieden werden geschrapt (incl. een technische wijziging met betrekking tot vakbenaming Latijn en Grieks), is hier een uitwerking van. Dit **wetsvoorstel** is op 20 februari 2014 door de Eerste Kamer aangenomen. Zowel de afgesproken beleidsmaatregel als ombuiging zijn hiermee een feit.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 3.3 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Verplichtingen	6.964.926	7.057.626	7.296.426	7.829.613	7.486.937	7.263.617	223.320
Waarvan garantieverplichtingen		9.000	122.352	137.811	39.139	0	39.139
Uitgaven	6.950.011	6.942.483	7.131.701	7.436.116	7.315.883	7.263.617	52.266
Bekostiging	6.780.772	6.767.662	6.977.217	7.285.370	7.157.951	7.132.667	25.284
• Hoofdbekostiging	6.458.223	6.460.962	6.636.983	6.912.985	6.855.763	6.822.787	32.976
– Bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum ¹	6.458.223	6.448.959	6.624.016	6.899.921	6.276.935	6.243.646	33.289
– Bekostiging lichte ondersteuning ¹	0	0	0	0	566.334	566.334	0
– Bekostiging Caribisch Nederland	0	12.003	12.967	13.064	12.494	12.807	– 313
• Prestatiebox	0	0	110.049	148.770	149.854	150.000	– 146
– Regeling prestatiebox Voortgezet Onderwijs	0	0	110.049	148.770	149.854	150.000	– 146
• Aanvullende bekostiging	322.549	306.700	230.185	223.615	152.334	159.880	– 7.546
– Regeling kwaliteitsagenda VO	59.673	55.703	0	0	0	0	0
– Regeling aanvullende bekostiging maatschappelijke stage in het VO	69.478	55.233	47.043	47.924	48.425	48.180	245
– Tijdelijke regeling subsidiëring experimenten leergang vmbo-mbo2, incl. borgingscohort vmbo-mbo2	18.698	27.423	27.181	27.366	18.600	24.498	– 5.898
– Regeling IGVO (Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs)	3.070	3.327	3.760	3.746	3.505	2.961	544

De beleidsartikelen (artikel 3)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
- Regeling leerplusarrangement, nieuwkomers en eerste opvang vreemdelingen	92.341	93.970	82.962	76.085	80.382	82.205	- 1.823
- Regeling regionaal zorgbudget en reboundvoorzieningen ¹	67.536	65.123	65.542	66.972	0	0	0
- Regeling visueel gehandicapten	1.254	1.071	1.292	1.317	1.300	1.206	94
- Regeling doorontwikkeling vmbo/pro	10.249	4.600	2.159	0	0	0	0
- Regeling bekostiging kenniscentra voor leerwerktrajecten vmbo	250	250	246	205	122	830	- 708
Subsidies	78.000	80.662	52.299	52.725	51.025	48.670	2.355
- Stichting Kennisnet (basissubsidie) PO, VO, MBO	21.847	20.874	20.500	19.500	17.500	17.552	- 52
- ICT-projecten	11.781	10.999	1.530	570	1.390	800	590
- Beter presteren (Scholen aan Zet en Platform Beta en Techniek)	0	9.800	0	57	0	3.221	- 3.221
- Onderwijs Bewijs	3.521	5.342	4.641	2.910	1.468	1.663	- 195
- Regionale verwijzingscommissies VO	6.985	6.985	6.985	6.985	6.867	6.985	- 118
- Overige projecten	33.866	26.662	18.643	22.703	23.800	18.449	5.351
Oprachten	374	374	602	1.393	2.513	374	2.139
- In- en uitbesteding	374	374	602	1.393	2.513	374	2.139
Bijdrage aan agentschappen	25.394	27.531	31.428	31.195	37.072	25.950	11.122
- Dienst Uitvoering Onderwijs	25.394	27.531	31.428	31.195	37.072	25.950	11.122
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	65.154	65.740	69.299	65.000	67.126	55.750	11.376
- ZBO: College voor Toetsen en Examens	3.762	3.604	4.289	11.153	10.785	3.338	7.447
- SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen PO/VO/MBO (incl. examens)	61.392	62.136	65.010	53.847	56.341	52.412	3.929
Bijdrage aan (inter)nationale organisaties	317	514	856	433	196	206	- 10
- ECML en PISA	317	514	856	433	196	206	- 10
Ontvangsten	62.450	9.450	4.322	20.143	8.588	4.661	3.927

¹ In verband met de landelijke budgettering van het lwoo/pro is vanaf 2014 de zogenaamde bekostiging lichte ondersteuning zichtbaar gemaakt.

Toelichting:

De realisatie van de uitgaven van het voortgezet onderwijs is circa € 52,3 miljoen hoger dan oorspronkelijk geraamd. De realisatie van de ontvangsten is € 3,9 miljoen hoger dan geraamd. De verschillen worden bij de toelichting op de instrumenten verduidelijkt.

Hoofdbekostiging

Bekostiging Voortgezet Onderwijs

Het voortgezet onderwijs kent een lumpsumbekostiging voor de reguliere uitgaven. De schoolbesturen ontvangen van de rijksoverheid een bedrag voor de personele en materiële kosten. Hiermee worden de schoolbesturen in staat gesteld om (onderwijs)personeel aan te stellen en overige arbeidsvoorwaarden te vervullen en te voorzien in de kosten van de materiële instandhouding van scholen. De lumpsumbekostiging is voornamelijk gebaseerd op het aantal leerlingen en de schoolsoort.

Bekostiging lichte ondersteuning

Met de [landelijke budgettering van lwoo/pro](#) is vanaf 2014 het bedrag per leerling lwoo/pro gesplitst in een deel basisbekostiging en een deel bekostiging lichte ondersteuning. De zogenaamde bekostiging lichte ondersteuning is dan ook ingaande 2014 afzonderlijk zichtbaar gemaakt.

De verschillen in de realisatie van de uitgaven bekostiging voortgezet onderwijs ten opzichte van de raming zijn:

- Een verlaging met € 5,1 miljoen, omdat er in dit jaar in totaal minder leerlingen in het voortgezet onderwijs waren dan in de oorspronkelijke raming. Daarnaast een verschuiving (€ 5,9 miljoen) van leerlingen «experimenten vmbo-mbo2 incl. borgingscohort vmbo-mbo2» naar «hoofdbekostiging».
- Een verhoging met € 12 miljoen door extra incidentele middelen uit het NOA in verband met het afsluiten van de cao in het voortgezet onderwijs.
- Een verhoging met € 12,4 miljoen in verband met de uitdeling van de loonbijstelling (werkgeverslasten tranche 2014).
- Een verhoging met € 9,5 miljoen in verband met een overboeking van beleidsterrein 1 primair onderwijs van de middelen voor herstart en op de rails.
- Overige diverse mutaties (- € 3,5 miljoen).

Prestatiebox

Regeling Prestatiebox Voortgezet Onderwijs

Via de [prestatiebox](#) hebben scholen aanvullende middelen ontvangen om de doelen uit het [Bestuursakkoord VO-raad – OCW 2012–2015](#) te realiseren.

Aanvullende bekostiging

Regeling leerplusarrangement VO, nieuwkomers VO en eerste opvang vreemdelingen

Deze [regeling](#) bestaat uit 3 onderdelen:

- **Leerplusarrangement:** scholen komen bij een bepaald percentage leerlingen uit achterstandswijken in aanmerking voor aanvullende bekostiging van het Leerplusarrangement.
- **Nieuwkomers:** de aanvullende bekostiging is bestemd voor leerlingen die op enige teldatum korter dan een jaar, dan wel één tot twee jaar in Nederland zijn en die vreemdeling zijn volgens de Vreemdelingenwet 2000.
- **Eerste opvang vreemdelingen:** de aanvullende bekostiging is bestemd voor vreemdelingen die op twee peildata als daadwerkelijk schoolgaand staan ingeschreven en die op beide peildata korter dan één jaar in Nederland verblijven.

De beleidsartikelen (artikel 3)

Regeling regionaal zorgbudget, subsidie regionale verwijzingscommissies voortgezet onderwijs en reboundvoorzieningen en regeling regionaal zorgbudget en regionale verwijzingscommissies voortgezet onderwijs

Op basis van de regeling «[regionaal zorgbudget en reboundvoorzieningen](#)» ontvingen samenwerkingsverbanden VO (swv's) een regionaal zorgbudget voor niet-geïndiceerde leerlingen die toch extra ondersteuning nodig hebben. Daarnaast ontvangen de swv's reboundmiddelen bestemd voor de tijdelijke herplaatsing van leerlingen.

Met ingang van 1 augustus 2014 is het regionaal zorgbudget verhoogd met de middelen voor Herstart en Op de rails en aan de samenwerkingsverbanden betaalbaar gesteld («[regionaal zorgbudget en regionale verwijzingscommissies voortgezet onderwijs](#)»).

De uitgaven van beide regelingen zijn vanaf 2014 begrepen in de hierboven genoemde bekostiging lichte ondersteuning.

Subsidies

Voor het stimuleren en realiseren van diverse beleidsdoelstellingen worden subsidies verstrekt. De belangrijkste hiervan zijn de subsidies voor Stichting Kennisnet, voor het programma «School aan Zet», voor het stimuleringsprogramma van Platform Bèta en Techniek en voor de Regionale Verwijzingscommissies.

Bij overige projecten gaat het bijvoorbeeld om subsidies voor de VO-raad, Excellente/zeer zwakke scholen en Sport en bewegen.

De realisatie van de subsidie uitgaven in 2014 is per saldo € 2,4 miljoen hoger dan oorspronkelijk geraamd. In 2014 zijn de middelen voor «School aan Zet» en «Meer betere Beta's» van artikel 3 voortgezet onderwijs overgeboekt naar artikel 1 primair onderwijs voor € 3,2 miljoen.

Daarnaast is het budget voor subsidies met € 5,6 miljoen verhoogd door voornamelijk overboekingen tussen diverse beleidsterreinen, bijvoorbeeld Sport en bewegen.

Opdrachten

Onder deze post vallen middelen voor diverse beleidsgerichte activiteiten en onderzoeken. Het verschil van € 2,1 miljoen wordt verklaard doordat er meer onderzoeken zijn gerealiseerd dan was voorzien, waaronder extra monitors ten behoeve van vmbo.

Bijdragen aan agentschappen

Dienst Uitvoering Onderwijs

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel. Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs is in 2014 per saldo met € 11,1 miljoen verhoogd door:

- Het beschikbaar stellen van middelen voor de ontwikkeling en productie van Facet (centraal examen systeem) + € 5,3 miljoen.
- Gelden voor invoering van SBR-XBRL (Standard Business Reporting Programma; standaard om financiële gegevens en bedrijfsinformatie elektronisch uit te wisselen) en SEPA (nieuwe bestandsformaat voor betalingen): + € 1,6 miljoen.
- Diverse overboekingen (+ € 4,2 miljoen).

Bijdragen aan RWT's en ZBO's

ZBO: College voor Toetsen en Examens

Het College voor Toetsen en Examens (CvtE) zorgt voor uitvoerende werkzaamheden met betrekking tot de centrale examens in het reguliere voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs, de volwassenen-educatie, de staatsexamens voor het voortgezet onderwijs en voor Nederlands als tweede taal (NT2). De taak van het CvtE is om namens de overheid de kwaliteit van al deze examens te waarborgen en te zorgen voor een vlekkeloze afname.

Het budget is in 2014 per saldo met € 7,4 miljoen verhoogd door overboekingen voor het uitvoeren van diverse projecten (o.a. staats-examens NT2, taal en rekenen en toetsen). De afspraak geldt dat alle betalingen naar het CvtE via artikel 3 voortgezet onderwijs plaatsvinden.

SLOA: Onderwijs ondersteunende instellingen primair-, voortgezet- en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Op 1 januari 2014 is de [Wet SLOA 2013](#) in werking getreden. De wet biedt de wettelijke grondslag voor subsidiering van de wettelijke taken van stichting Cito en SLO. Het budget in 2014 bedroeg totaal € 52,4 miljoen voor toets- en examenontwikkeling (incl. diagnostische tussentijdse toets) en normering alsmede leerplanontwikkeling.

Het budget is in 2014 per saldo met € 3,9 miljoen verhoogd door overboekingen voor het uitvoeren van diverse projecten (o.a. voor de centraal ontwikkelde examens taal en rekenen po en mbo 2f en 3f).

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

Onder deze post vallen bijdragen aan de internationale organisaties European Centre for Modern Languages (ECML) en Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ten behoeve van PISA. Het (ECML) is een mede door Nederland opgericht Europees expertise-centrum voor het talenonderwijs. Nederlandse sleutelfiguren op dit terrein nemen in workshops en via publicaties kennis van de ontwikkelingen daar. Met de deelname aan het PISA project houdt OCW bij hoe de prestaties van 15-jarigen zich ontwikkelen op het gebied van wiskunde lezen en «science». Als zodanig is PISA een toetssteen voor het succes van het onderwijsstelsel.

Ontvangsten

Het ontvangstenbudget wordt met € 3,9 miljoen verhoogd als gevolg van onder meer het terugvorderen van middelen naar aanleiding van de controle op aanvragen in het kader van de [regeling Binnenmilieu en Energiezuinigheid](#).

Artikel	4: BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE
Algemene doelstelling	Het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie zorgen ervoor dat deelnemers hun talenten maximaal kunnen ontplooiën en volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Deelnemers worden voorbereid op passend vervolgonderwijs en/of een positie op de arbeidsmarkt die optimaal aansluit bij hun talenten.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister is verantwoordelijk voor een middelbaar onderwijsstelsel dat zodanig functioneert dat het onderwijs aansluit bij de talenten en de ambities van individuele deelnemers en bij de behoeftes van de maatschappij. De bve-sector omvat het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en de volwasseneneducatie. Het middelbaar beroepsonderwijs heeft een belangrijke maatschappelijke en economische functie. Het middelbaar beroepsonderwijs is een belangrijke leverancier van vakmensen voor de arbeidsmarkt. Ook is het een belangrijke schakel tussen het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs en het hoger beroepsonderwijs.</p> <p>Financieren: De Minister is verantwoordelijk voor de financiering van het middelbaar onderwijs door lumpsumbekostiging van de onderwijsinstellingen. Hierdoor wordt de toegankelijkheid van het onderwijs gewaarborgd.</p> <p>Stimuleren: De Minister stimuleert specifieke beleidsonderwerpen door het verstrekken van aanvullende bekostiging, subsidies, en de inzet van andere instrumenten zoals overleg, voorlichting, prestatieafspraken en wet- en regelgeving.</p> <p>Regisseren: De Minister vult haar verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs in via een regisserende rol. De normen van kwaliteit zijn vastgelegd in wet- en regelgeving; de Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de naleving.</p>

Indicatoren/kengetallen

Tabel 4.1 Indicatoren					
Doelstelling/ Indicator	Basis- waarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Streef- waarde (2015)	Bron
1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog					
c) Studiesucces (2008)		(2012)			
percentage mbo-deelnemers per niveau dat met diploma de instelling verlaat, jaarresultaat per niveau	Niveau 1: 66%	Niveau 1: 71%	Niveau 1: 74%	Niveau 1: 70%	MBO raad; Benchmark middelbaar beroepson- derwijs 2013, Bouwsteen studiesucces, Sectorrap- portage; Overzicht 3.4 – Jaarresultaat 2010 – 2013 per opleidingsva- riant
	Niveau 2: 62%	Niveau 2: 71%	Niveau 2: 72%	Niveau 2: 70%	
	Niveau 3: 63%	Niveau 3: 67%	Niveau 3: 70%	Niveau 3: 70%	
	Niveau 4: 65%	Niveau 4: 70%	Niveau 4: 73%	Niveau 4: 70%	
	Totaal 64%	Totaal: 68%	72%	70%	
3 Scholen en instellingen maken resultaten inzichtelijk en worden aangesproken op hun prestaties, waarvoor door de overheid heldere normen zijn geformuleerd: verantwoording en toezicht op de prestaties van scholen					
b) Prestatieafspraken over het terugdringen van voortijdig schoolverlaten	41.800 (2009)	27.660	25.970	25.000 (2016)	OCW; DUO: VSV-kenner
4 Aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt					
b) Aandeel mbo gediplomeerden beta-techniek	28% (2011)	26,4%	27,4%	30% (2016)	OCW; DUO BRON bestanden

Tabel 4.2 Kengetallen						
		2010	2011	2012	2013	2014
1	Aantal deelnemers mbo (x 1.000 excl. groen onderwijs)	488,6	477,9	470,9	460,7	453,5
	bol	327,1	328,1	333,4	346,2	356,1
	bbl	152,9	142,3	132,5	111,7	96,5
	dt-bol	8,6	7,5	5,0	2,8	0,9
Bron: OCW-Referentieraming						
2	Gewogen gemiddelde onderwijsuitgaven per mbo-deelnemer (x € 1.000)	7,3	7,3	7,4	7,6	7,7
Bron: Lumpsum budget/specifieke regelingen en gewogen bekostigingsdeelnemers mbo						

Beleidsconclusies

In het beleidsverslag is de stand van zaken van een aantal belangrijke ontwikkelingen beschreven zoals het sluiten van [het bestuursakkoord in het mbo](#) en een [toekomstgericht middelbaar beroepsonderwijs](#). In juni is een brief hierover aan de Tweede Kamer gestuurd. Daarnaast is in het beleidsverslag al ingegaan op meerdere beleidsonderwerpen, zoals de regeling kwaliteitsafspraken mbo en de daling van het aantal voortijdig schoolverlaters.

Het wetsvoorstel macrodoelmatigheid mbo is in december aangenomen in de Tweede Kamer, evenals het wetsvoorstel voor de overgang van de wettelijke taken van kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven naar samenwerkingsorganisatie beroepsonderwijs bedrijfsleven.

De beleidsartikelen (artikel 4)

Deze twee belangrijke bezuinigingen van het kabinet ter waarde van 200 miljoen liggen op schema.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4.2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 (bedragen x € 1.000)

	2010 ¹	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Verplichtingen	3.381.434	3.555.445	3.824.455	3.601.266	3.898.698	3.892.744	5.954
Waarvan garantieverplichtingen	6.290	104.200	193.020	38.980	25.160	0	25.160
Uitgaven	3.498.688	3.476.052	3.501.845	3.496.330	3.757.009	3.830.290	- 73.281
Bekostiging		3.262.317	3.315.750	3.381.288	3.404.283	3.469.233	- 64.950
• Hoofdbekostiging		2.954.378	3.038.359	3.151.676	3.166.278	3.157.414	8.864
– Bekostiging roc's/overige regelingen		2.852.729	2.934.984	2.981.573	2.995.643	2.987.962	7.681
– Bekostiging kbb's		98.820	100.356	107.981	108.001	106.241	1.760
– Bekostiging Caribisch Nederland		2.829	3.019	3.801	4.313	4.858	- 545
– Bekostiging vavo		0	0	58.321	58.321	58.353	- 32
• Prestatiebox		0	3.755	3.797	35.420	65.600	- 30.180
– Taal en Rekenen		0	0	0	0	0	0
– Investeringsfonds mbo (Techniepact)		0	0	0	3.575	25.000	- 21.425
– VSV		0	3.755	3.797	31.845	40.600	- 8.755
• Aanvullende bekostiging		307.939	273.636	225.815	202.585	246.219	- 43.634
– Schoolmaatschappelijk werk in het mbo		14.017	14.042	13.869	13.922	14.017	- 95
– Versterken centrale en uniforme toetsing		0	1.584	800	0	13.612	- 13.612
– RMC's		31.599	31.885	31.925	0	31.925	- 31.925
– Plusvoorzieningen overbelaste Jongeren en wijk scholen		72	30.450	30.400	30.408	30.400	8
– Programmagelden regio's		44.389	0	19.677	19.458	19.450	8
– Convenanten met RMC-regio's		39.590	60.372	12.230	16.329	17.100	- 771
– Aanvullende vergoeding experimenten vmbo-mbo 2		3.788	1.428	2.037	110	1.000	- 890
– Leerlinggebonden financiering (LGF)		38.221	45.012	50.497	18.529	53.615	- 35.086
– Taal en Rekenen		58.313	53.963	52.280	52.600	52.600	0
– School-ex 2.0		0	0	12.100	10.115	12.500	- 2.385
– Stagebox		34.900	34.900	0	0	0	0
– Innovatiebox regulier		43.050	0	0	0	0	0
– Salarismix mbo Randstadregio's		0	0	0	41.114	0	41.114
Subsidies		51.480	34.575	26.045	238.592	248.036	- 9.444
– Subsidieregeling praktijkleren		0	0	0	197.055	209.000	- 11.945
– Actieplan Laaggeletterdheid		4.000	4.000	2.850	3.715	4.000	- 285
– Pilots laaggeletterdheid		0	2.949	3.950	5.000	5.000	0
– Sectorplan mbo-hbo techniek		400	400	0	0	3.065	- 3.065
– Netwerkscholen		4.500	3.000	3.000	3.500	3.500	0
– Loopbaanoriëntatie		1.740	3.760	0	700	1.300	- 600
– Innovatiearrangement		10.000	0	0	0	0	0
– Stageoffensief		3.000	0	0	0	0	0
– Overige projecten		27.840	20.466	16.245	28.622	22.171	6.451

De beleidsartikelen (artikel 4)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vershil
	2010 ¹	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Opdrachten		6.441	6.441	3.016	6.556	4.287	2.269
– In- en uitbesteding		6.441	6.441	3.016	6.556	4.287	2.269
Bijdragen aan agentschappen		19.549	18.584	18.886	19.123	17.836	1.287
– Dienst Uitvoering Onderwijs		19.549	18.584	18.886	19.123	17.836	1.287
Bijdragen aan ZBO's/RWT's		7.646	8.724	7.976	45	5.263	– 5.218
– College voor Examens		411	363	363	45	363	– 318
– Wet SLOA		7.235	8.361	7.613	0	4.900	– 4.900
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties/medeoverheden		12.756	6.167	5.766	34.526	31.830	2.696
– Caribisch Nederland		12.756	6.167	5.766	2.326	31.830	– 29.504
– RMC's		0	0	0	32.200	0	32.200
Bijdragen aan begrotingsfondsen/ sociale fondsen		115.863	111.604	53.353	53.884	53.805	79
– Participatiebudget		115.863	111.604	53.353	53.884	53.805	79
Ontvangsten	15.190	11.108	14.920	18.860	8.038	0	8.038

¹ Door de presentatie van verantwoord begroten zijn de uitgaven voor 2010 niet meer te reconstrueren.

De realisatie van de uitgaven van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie is circa € 73,3 miljoen lager dan oorspronkelijk geraamd. De realisatie van de ontvangsten is € 8 miljoen hoger dan geraamd. De verschillen worden bij de toelichting op de instrumenten verduidelijkt.

Toelichting op de instrumenten

Hoofdbekostiging

Bekostiging roc's/overige regelingen

Deze middelen zijn bedoeld voor de exploitatie van het middelbaar beroepsonderwijs. De mbo-instellingen hebben een rijksbijdrage ontvangen gebaseerd op de WEB. De verdeling van de middelen heeft plaatsgevonden via verdeelmaatstaven, zoals beschreven in het Uitvoeringsbesluit WEB. Dit jaar is er circa € 8 miljoen aan de lumpsum toegevoegd. Deze middelen worden grotendeels verklaard door een incidentele toevoeging aan de lumpsum voor professionalisering van examenfunctionarissen bij mbo-instellingen.

Bekostiging kbb's

De 16 kenniscentra (excl. groen onderwijs) hebben middelen ontvangen om hun wettelijke taken uit te voeren, waarmee ze bijdragen aan het primaire proces van het beroepsonderwijs. Hiertoe behoort het ontwikkelen en onderhouden van de kwalificatiestructuur. Tevens werven en accrediteren de kenniscentra leerbedrijven, zorgen ze voor voldoende praktijkplaatsen en bevorderen ze de kwaliteit van de praktijkplaatsen. Het voornemen is om de wettelijke taken van de kenniscentra (inclusief het kenniscentrum Aequor voor groen onderwijs) per 1 augustus 2015 over te hevelen naar de stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven. Eind 2014 is het wetsvoorstel hiervoor door de Tweede Kamer aangenomen.

De beleidsartikelen (artikel 4)

Bekostiging Caribisch Nederland

In Caribisch Nederland wordt op Bonaire, St. Eustatius en Saba middelbaar beroepsonderwijs aangeboden. Deze middelen zijn bedoeld om de instellingen in Caribisch Nederland via lumpsumbekostiging te financieren voor de studenten die middelbaar beroepsonderwijs volgen. Op de bovenwindse eilanden wordt alleen een beperkt aantal opleidingen op niveau 1 en 2 aangeboden en op Bonaire worden opleidingen verzorgd op alle niveaus (1 t/m 4).

Bekostiging vavo

In het actieplan mbo «Focus op Vakmanschap 2011–2015» is aangekondigd dat het educatie-onderdeel voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) budgetneutraal onder directe aansturing van het Rijk wordt gebracht. Met de Wet van 13 september 2012 tot wijziging van onder meer de Wet educatie en beroepsonderwijs inzake voortgezet algemeen volwassenenonderwijs en overige educatie (Stb. 2012, 450) heeft dit zijn beslag gekregen. In 2014 heeft op basis van de «Regeling overgangsbekostiging vavo 2013 en 2014» een overgangsbekostiging plaatsgevonden, omdat de benodigde bekostigingsgegevens, vanwege de t-2 systematiek, pas voor het bekostigingsjaar 2015 beschikbaar zijn.

Prestatiebox

Investeringsfonds mbo (Techniepact)

Het Investeringsfonds, dat in het Techniepact is aangekondigd, stimuleert publiek-private samenwerking onder de voorwaarde dat dit bijdraagt aan een doelmatige organisatie van het opleidingsaanbod in het middelbaar beroepsonderwijs. Hier is in de periode 2014–2017 € 25 miljoen per jaar voor beschikbaar. Dit bedrag wordt jaarlijks verplicht, maar in tranches uitbetaald. Door een aangepast betalingsritme voor de bijbehorende projecten is een verandering in liquiditeitsbehoefte. Hierdoor wordt in 2014 € 21,4 miljoen doorgeschoven naar latere jaren.

VSV

Mbo-instellingen krijgen een vaste vergoeding en een prestatiebekostiging uit de prestatiebox op basis van geleverde prestaties met betrekking tot [de aanpak van vsv](#).

Er is circa € 9 miljoen minder uitgegeven dan begroot omdat het gaat om een prestatiesubsidie. Als de mbo-instellingen de vastgestelde normen voor het percentage vsv'ers op hun instelling halen, dan ontvangen ze prestatiesubsidie.

Aanvullende bekostiging

Schoolmaatschappelijk werk

Voor schoolmaatschappelijk werk worden jaarlijks middelen aan het mbo-sector ter beschikking gesteld. Met deze middelen kunnen instellingen studenten die dit (tijdelijk) nodig hebben, ondersteuning bieden. Deze gesprekken helpen studenten voorkomende problemen op te lossen en leveren zo een bijdrage aan het terugdringen van de voortijdige schooluitval.

Versterken centrale en uniforme toetsing

In het actieplan mbo «Focus op Vakmanschap 2011–2015» is afgesproken om verder in te zetten op het versterken van centrale en uniforme toetsing in het mbo. De centrale examinering is inmiddels gestart voor Neder-

De beleidsartikelen (artikel 4)

landse taal voor studenten in mbo-4 en de andere niveaus volgen de komende jaren, net als de centrale examens voor rekenen en Engels. Voor onder andere het ontwikkelen van de examens is een deel van de middelen voor versterken centrale en uniforme toetsing overgemaakt naar het College voor Toetsen en Examens en stichting Cito. In 2014 is daarnaast ruim € 8 miljoen toegevoegd aan de lumpsum voor de professionalisering van examenfunctionarissen bij de mbo-instellingen.

RMC's

In het schooljaar 2012–2013 zijn bijna 89.000 voortijdig schoolverlaters begeleid, een daling van 4% ten opzichte van vorig jaar. Het gaat hierbij zowel om uitvallers uit eerdere jaren (oude vsv'ers) als om jongeren die tijdens het schooljaar 2012–2013 zijn uitgevallen en in begeleiding kwamen (nieuwe vsv'ers). De begrote middelen (€ 32 miljoen) op dit instrument zijn in 2014 overgeboekt naar het instrument bijdrage aan medeoverheden.

Plusvoorziening overbelaste jongeren en wijkscholen/Programmageden regio's

Op grond van de «Regeling regionale aanpak» ontvangt iedere rmc-regio subsidie voor een regionaal programma vsv met als doel het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Het regionaal programma vsv omvat ten minste één plusvoorziening ten behoeve van de onderwijsinstellingen en scholen uit die RMC-regio.

Convenanten met RMC-regio's

In het regeerakkoord – *Vrijheid en Verantwoordelijkheid* – uit 2010 is afgesproken het aantal voortijdig schoolverlaters verder terug te brengen naar maximaal 25 000 in 2016. Om deze doelstelling te realiseren zijn in 2012 meerjarige prestatiegerichte convenanten afgesloten met scholen en het voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs, contactgemeenten van de 39 RMC-regio's en het Rijk voor de periode 2012–2015. Op basis van de [Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten](#) ontvangen de vo-onderwijsinstellingen een vaste vergoeding en prestatiebekostiging. De inzet van de vsv-middelen in 2014 heeft ertoe geleid dat het aantal nieuwe vsv'ers is gedaald tot 25.970.

Aanvullende vergoeding experimenten vmbo-mbo 2

In het 2014 zijn er alleen nog enkele afrondende betalingen gedaan aan de instellingen in het kader van VM2. In schooljaar 2013–2014 is het laatste zogenaamde borgingscohort VM2 gestart en loopt tot uiterlijk mei 2017. In 2014–2015 zijn scholen gestart nieuwe experimenten als vervolg op VM2, het experiment met de vakmanschapsroute en de technologieroute. Deze scholen, en eveneens de borgingscohorten VM2, ontvangen geen extra vergoeding voor deelname aan het experiment. Deze middelen waren bedoeld voor de projectorganisatie.

Leerlinggebonden financiering (LGF)

Voor de ondersteuning en begeleiding van studenten met een beperking of chronische ziekte kunnen de mbo-instellingen leerlinggebonden financiering (LGF) aanvragen. Op die manier worden ook deze studenten in staat gesteld hun opleiding succesvol af te ronden. Per 1 augustus 2014 is passend onderwijs ingevoerd. Het studiejaar 2013–2014 is daarom het laatste jaar dat instellingen LGF voor een student konden aanvragen. Voor het schooljaar 2013–2014 is voor 9.817 studenten LGF toegekend. Vanaf 1 augustus 2014 (laatste vijf maanden van 2014) is een overgangsbekostiging voor LGF ingeregeld. Vanaf 2015 zijn de LGF-middelen toegevoegd

De beleidsartikelen (artikel 4)

aan de lumpsumbekostiging van de instellingen en dienen instellingen deze middelen in te zetten voor extra ondersteuning aan de studenten voor wie dat nodig is. Door deze aanpassing in de bekostigingssystematiek, van schooljaarbekostiging naar kalenderjaarbekostiging, is er een incidentele meevaller van € 35 miljoen in 2014.

Taal en rekenen

Voor studenten in mbo-4 tellen de resultaten voor de examens Nederlandse taal vanaf het studiejaar 2014–2015 mee voor het behalen van het diploma en vanaf studiejaar 2015–2016 geldt dat ook voor rekenen. Mbo-2 en mbo-3 volgen voor beide onderdelen een jaar later. In 2014 hebben de onderwijstellingen in het kader van de «Regeling intensivering Nederlandse taal en rekenen» een bedrag van € 52,6 miljoen ontvangen, ten behoeve van de verdere intensivering van het taal- en rekenonderwijs en de voorbereiding op de centrale examinering ervan.

School-ex 2.0

Deze aanvullende vergoeding voor het verstrekken van opleidingsadviezen – in de vorm van intake-, ombuigings- en exitgesprekken – is verdeeld over de jaren 2013 en 2014 met € 12,5 miljoen per jaar. Het School-ex 2.0 programma loopt nog door tot en met augustus 2015 (dat is schooljaar 2014–2015). Het eerste schooljaar van het programma is geëvalueerd door ROA (mei 2014) en de instellingen die deelnemen aan het programma zijn op de hoogte gebracht van de conclusies van deze evaluatie. Ook het tweede schooljaar wordt geëvalueerd door ROA. Deze evaluatie wordt verwacht rond de zomer 2015.

De voorlopige conclusies zijn dat exitgesprekken zijn toegenomen en van informeel, formeel zijn geworden binnen de scholen. Op dit moment wordt het School-ex 2.0 programma geëvalueerd. De resultaten worden na de zomer 2015 verwacht.

Salarismix mbo Randstadregio's

Abusievelijk is door de uitvoeringsorganisatie DUO de regeling salarismix 2015 (€ 41,1 miljoen) al in 2014 uitbetaald aan de mbo-instellingen (zie kamerbrief [Technische mutaties jaarafsluiting 2014](#)). Dit wordt door DUO gecorrigeerd.

Subsidies

Voor het stimuleren en realiseren van verscheidene beleidsdoelstellingen worden subsidies verstrekt.

Subsidieregeling praktijkleren

Op 1 januari 2014 is de subsidieregeling praktijkleren in werking getreden, die de afdrachtvermindering onderwijs (AV Onderwijs) vervangt. De eerste gegevens uit de monitor laten zien, dat meer dan 92.000 aanvragen zijn ingediend door ruim 14.000 bedrijven. Daarvan zijn ruim 90.000 aanvragen ingediend voor mbo-bbl leerlingen, ruim 1.200 voor hbo-studenten in de techniek, 673 voor vmbo-leerlingen die een leerwerktraject volgen en tot slot 481 aanvragen voor promovendi. De werkgevers hebben de maximale vergoeding ontvangen van € 2.700 per aangeboden werkplek. Hiermee is er ruim € 196 miljoen van de beschikbare € 205 miljoen uitgekeerd.

De beleidsartikelen (artikel 4)

Actieplan laaggeletterdheid

Ter ondersteuning van de aanpak van laaggeletterdheid was in 2014 € 4 miljoen beschikbaar ter uitvoering van het «Actieplan Laaggeletterdheid 2012–2015». Hiertoe hebben in 2014 diverse organisaties samengewerkt om laaggeletterdheid te agenderen en de aanpak ervan in die organisaties te borgen.

Pilots laaggeletterdheid

Ter ondersteuning van de uitvoering van de pilots laaggeletterdheid (pilots Taal voor het Leven) was in 2014 € 5 miljoen beschikbaar voor de Stichting Lezen & Schrijven. Hiertoe heeft de Stichting in 2014 diverse activiteiten uitgevoerd die zich hebben gericht op het vinden van laaggeletterden, het vinden van vrijwilligers en docenten en op het sluiten van samenwerkingsallianties in de regio's gericht op de aanpak van laaggeletterdheid. Uit de evaluatie van de pilots door de Universiteit Maastricht is gebleken dat deelnemers aan taaltrajecten waarbij gebruik wordt gemaakt van de aanpak van Taal voor het Leven meer vooruit gaan in taalbeheersing en maatschappelijke participatie dan in reguliere trajecten waarbij de (les)materialen, wervingsmethoden en vrijwilligers van Taal voor het Leven niet worden gebruikt.

Sectorplan mbo-hbo techniek 2011–2016

Dit betreft middelen voor het sectorplan mbo-techniek en het sectorplan hbo-techniek. Hiermee worden de centers of expertise in het hbo en de centra voor innovatief vakmanschap in het mbo gefinancierd. Deze centra, die met cofinanciering van bedrijven tot stand komen, zijn gericht op toponderwijs, toponderzoek en innovaties in het bedrijfsleven. De middelen uit 2014 zijn door een verandering in liquiditeitsbehoefte in zijn geheel doorgeschoven naar 2015.

Netwerkscholen

De Netwerkschool is in 2011 als experiment gestart op vijf mbo-instellingen. Het algemene doel van dit experiment is het verbeteren van de kwaliteit van het mbo en het verlagen van de kosten. Het idee bestond eruit om het model van de Netwerkschool in te voeren bij scholen en gedurende vier jaren te monitoren hoe het model in de praktijk vorm krijgt, welke elementen werken, wat de effecten hiervan zijn en hoe de innovatie is aangestuurd. Totale kosten van dit experiment waren € 14 miljoen. De middelen waren afkomstig van het Fonds Economische Structuurversterking (FES). Het experiment is beëindigd op 31 december 2014. In april 2015 verschijnt de eindevaluatie.

Loopbaanoriëntatie

LOB-middelen worden voornamelijk geïnvesteerd in ondersteuning van (v)mbo-scholen zodat zij (aanstaande) mbo-studenten beter kunnen begeleiden bij hun studieloopbaan, studiekeuzes en persoonlijke bewustwording en ontwikkeling. Loopbaanoriëntatie moet het risico op uitval en switchgedrag beperken.

Overige projecten

Hieronder vallen overige projecten en organisaties die subsidies ontvangen. De realisatie is € 6,4 miljoen hoger dan de vastgestelde begroting. De hogere realisatie wordt met name veroorzaakt door overboekingen vanuit andere instrumenten naar het instrument subsidies. Het gaat hier o.a. om een overboeking van middelen voor het versterken centrale en uniforme toetsing van het instrument bekostiging naar het instrument subsidies in het kader van examinering (€ 2,1 miljoen).

De beleidsartikelen (artikel 4)

Daarnaast gaat het o.a. om een overboeking van het instrument ZBO's/RWT's naar het instrument subsidies in het kader van ECBO (€ 1,2 miljoen).

Opdrachten

Dit betreft middelen voor diverse beleidsgerichte activiteiten en onderzoeken. De realisatie in 2014 is € 2,3 miljoen hoger dan de vastgestelde begroting. Dit komt met name door een overboeking vanuit het instrument bijdrage aan medeoverheden naar het instrument opdrachten. Ten behoeve van Caribisch Nederland zijn er opdrachten verstrekt voor de verbetering van de onderwijskwaliteit en de onderwijshuisvesting. Daarnaast heeft er o.a. een overboeking plaatsgevonden van € 2,3 miljoen naar het instrument ZBO's/RWT's. Deze middelen worden verstrekt aan het College voor Examens.

Bijdrage aan agentschappen

DUO

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

College voor Examens

Er zijn middelen beschikbaar voor het College voor Examens (CvE). Dit is een ZBO dat verantwoordelijk is voor de examens rekenen en taal in het (middelbaar) beroepsonderwijs en staatsexamens Nederlands als tweede taal.

Wet SLOA

Het betreft hier de «Ontwikkeling staatsexamens cito». Deze middelen zijn in zijn geheel overgeboekt naar artikel 3 (voortgezet onderwijs). Dit verklaart grotendeels waarom de realisatie € 5,2 miljoen lager is dan de vastgestelde begroting.

Bijdrage aan medeoverheden

Verbetermiddelen Caribisch Nederland

Aan de openbare lichamen in Caribisch Nederland wordt een bijzondere uitkering verstrekt voor de Sociale Kanstrajecten Jongeren. Ook zijn er voor de samenwerking met Curaçao, Sint Maarten en Aruba middelen beschikbaar gesteld, bestemd voor het stimuleren van studeren in de regio en het bevorderen van voorzieningen in de regio, mede ten behoeve van de inwoners van Caribisch Nederland.

De gerealiseerde opdrachten en subsidies ten behoeve van de verbetering van de onderwijskwaliteit en de onderwijshuisvesting in Caribisch Nederland zijn onder de desbetreffende instrumenten gerealiseerd (€ 5,3 miljoen). Hierdoor is de realisatie lager. Daarnaast hebben er kasschuiven (€ 23 miljoen) naar latere jaren plaatsgevonden, met name vanwege vertraging in de onderwijshuisvesting.

De beleidsartikelen (artikel 4)

RMC's

De bekostiging van de rmc-functie van 39 rmc-regio's stond begroot op het instrument bekostiging maar is gerealiseerd op dit instrument, omdat de rmc-regio's een medeoverheid zijn. Het gaat om een bedrag van € 32,2 miljoen.

Bijdrage aan sociale fondsen

Participatiebudget

Sinds 1 januari 2009 maakt het educatiebudget onderdeel uit van het Participatiebudget, een specifieke uitkering voor gemeenten. Het bedrag in 2014 is gelijk aan de bijdrage van OCW aan het Participatiebudget. Gemeenten moeten dit bedrag besteden aan de inkoop van educatieopleidingen bij roc's.

Ontvangsten

De ontvangsten van € 8 miljoen in 2014 zijn het gevolg van onder andere afrekeningen die betrekking hadden op subsidies en regelingen. Deze afrekeningen worden grotendeels verklaard door een afrekening (€ 5,5 miljoen) van de regeling innovatiearrangement uitgevoerd door het platform beroepsonderwijs.

Artikel	6 EN 7: HOGER ONDERWIJS
Algemene doelstelling	Het stelsel van hoger onderwijs en onderzoek zorgt dat studenten en (wetenschappelijk) personeel hun talenten en onderzoekend vermogen maximaal kunnen ontwikkelen. Het leidt hen op voor een positie op de nationale en internationale arbeidsmarkt die optimaal aansluit bij hun talenten.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister is verantwoordelijk voor een stelsel van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek dat zodanig functioneert dat het onderwijs aansluit bij de talenten en ambities van individuele studenten en (wetenschappelijk) personeel, en bij de behoefte van de maatschappij.</p> <p>Financieren: De Minister financiert het stelsel van hoger onderwijs en onderzoek door bekostiging van de onderwijsinstellingen. Mede hierdoor wordt de toegankelijkheid van het hoger onderwijs gewaarborgd.</p> <p>Stimuleren: De Minister stimuleert specifieke beleidsonderwerpen via de bekostiging, en de inzet van andere instrumenten, zoals prestatieafspraken, bestuurlijke afspraken, voorlichting en wet- en regelgeving.</p> <p>Regisseren: De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van hoger onderwijs vult de Minister in via een regisserende rol. De normen van kwaliteit zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. De kwaliteit van de individuele opleidingen in het hoger onderwijs wordt bewaakt met het accreditatiestelsel. Dit is belegd bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften en op de recht- en doelmatigheid. Zij ziet ook toe op de kwaliteit van het stelsel van hoger onderwijs, waaronder ook het accreditatiestelsel.</p>

Indicatoren/kengetallen

Tabel 6.1 Indicatoren					
Doelstelling/ Indicator	Basis- waarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Streef- waarde (2015)	Bron
1 De prestaties van leerlingen en studenten gaan omhoog					
c) Studiesucces					
• Bachelor studiesucces (n+1) herinschrijvers na het eerste jaar	(2011) hbo 65,7% wo 60,9%	hbo: 62,9% wo: 68,4%	60,4% 70,4%	1	OCW; DUO 1 cijfer HO
• Studenttevredenheid	hbo: 65,6% wo: 80,1%	hbo: 68,3% wo: 80,1%	69,9% 81,4%	2	NSE Nationale Studentenen- quête
2 Scholen en instellingen werken met goed opgeleide en professionele leraren, docenten en schoolleiders, die samen zorgen voor een veilig en ambitieus leerklimaat					
b) Docentenkwaliteit hbo: 80% van de hbo-docenten is master- of Phd-opgeleid in 2016	66,2% (2011)	72,2%		80% (2016)	POMO (Personeels- en Mobiliteitson- derzoek), bewerking Vereniging Hogescholen
4 Aansluiting van het onderwijs op de behoefte van de arbeidsmarkt					
c) Aandeel afgestudeerden bètatechniek incl. snijvlakopleidingen	(2012) hbo: 18% wo: 21%	hbo: 18% wo: 22%	hbo: 18% wo: 22%	(2016) hbo: 19% wo: 22%	OCW; DUO 1 cijfer HO

¹ Geen landelijk streefdoel omdat in de prestatieafspraken per instelling streefdoelen voor deze indicator zijn afgesproken. Een toelichting bij de afname van het bachelorrendement in het hbo is te vinden in de brief over de uitkomsten van de midtermreview prestatieafspraken hoger onderwijs, Kamerstuk 31 288, nr. 411, paragraaf «Resultaten – Onderwijskwaliteit en studiesucces».

² Geen landelijk streefdoel omdat niet met alle instellingen over deze indicator afspraken zijn gemaakt en er bovendien per instelling afspraken zijn gemaakt.

De beleidsartikelen (artikel 6 en 7)

Tabel 6.2 Kengetallen

	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
1 Ingeschreven studenten (exclusief groen onderwijs)¹						
• Hbo voltijd bachelor	330,2	343,8	354,3	358,5	377,1	385,5
• Hbo voltijd master	2,5	2,7	2,7	2,8	3,1	3,3
• Hbo deeltijd bachelor	53,6	53,7	51,3	44,6	41,9	38,1
• Hbo deeltijd master	10,6	10,8	9,4	8,2	8,5	8,6
Totaal hbo	397,0	411,0	417,8	414,1	430,5	435,4
Bron: 1cijferho						
• Wo voltijd bachelor	147,0	149,6	152,5	146,9	150,5	153,0
• Wo voltijd master	67,5	74,0	75,5	78,6	83,3	85,9
• Wo deeltijd bachelor	5,9	5,2	4,2	2,9	2,4	2,0
• Wo deeltijd master	5,5	5,5	4,7	3,9	3,9	3,7
Totaal wo	226,0	234,3	236,8	232,3	240,1	244,6
Bron: 1cijferho						
2 Gediplomeerden (exclusief groen onderwijs)¹						
• Hbo voltijd bachelor	51,2	50,9	53,9	49,9	52,0	52,3
• Hbo voltijd master	1,0	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2
• Hbo deeltijd bachelor	9,3	9,3	9,7	8,0	7,3	6,9
• Hbo deeltijd master	3,0	3,7	3,4	2,4	2,4	2,3
Totaal hbo	64,5	64,9	68,2	61,4	62,9	62,6
• Wo voltijd bachelor	24,1	27,2	32,1	30,7	30,7	30,3
• Wo voltijd master	29,0	32,8	36,9	33,6	35,4	35,3
• Wo deeltijd bachelor	0,7	0,7	0,7	0,5	0,4	0,3
• Wo deeltijd master	1,8	1,8	1,9	1,4	1,3	1,1
Totaal wo	55,6	62,4	71,6	66,3	67,8	66,9
Bron: 1cijferho						
(bedragen x € 1.000)			2011	2012	2013	2014
3 Onderwijs-uitgaven per student²						
• Hbo			6,3	6,3	6,4	6,5
• Wo			6,2	6,3	6,6	6,6
(bedragen x € 1)						2013/14
4 Wettelijk collegegeld (hbo en wo voltijd)						1 835

¹ De cijfers wijken iets af van eerder gepubliceerde cijfers, omdat er nog mutaties zijn geweest in de inschrijvingsgegevens van voorgaande jaren.

² Onderwijsuitgaven per student zijn in constante prijzen 2014 (dat wil zeggen gecorrigeerd voor de uitgekeerde loon- en prijsbijstelling).

Beleidsconclusies

Het op dit artikel 6 en 7 uitgevoerde beleid en de bijbehorende resultaten waren het afgelopen jaar conform de verwachtingen zoals vermeld in de begroting. Er zijn geen grote afwijkingen of een noodzaak tot bijstelling aan het licht gekomen.

De beleidsartikelen (artikel 6 en 7)

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6.3 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Vershil 2014
Verplichtingen	2.798.852	2.503.819	2.630.999	2.773.137	2.961.392	2.573.655	387.737
Waarvan garantieverplichtingen	82.202	40.000	153.459	30.850	26.789	0	26.789
Uitgaven	2.489.231	2.509.283	2.543.058	2.610.870	2.732.897	2.595.377	137.520
Bekostiging	2.379.097	2.466.582	2.491.890	2.568.770	2.688.138	2.551.524	136.614
• Hoofdbekostiging	2.379.097	2.466.582	2.439.659	2.409.651	2.518.043	2.381.676	136.367
– Onderwijsdeel hbo	2.302.938	2.384.034	2.358.218	2.333.833	2.445.854	2.306.091	139.763
– Deel ontwerp en ontwikkeling	64.828	69.748	68.605	68.693	69.201	69.101	100
– Bekostiging tweede bachelor- en mastergraden in het hbo		1.219	1.303	1.097			
– Bekostiging experimenten open bestel	10.253	10.705	10.611	5.456	2.537	5.000	– 2.463
– Bekostiging postinitiële masteropleidingen hbo	1.079	876	922	573	451	1.484	– 1.033
• Prestatiebox	0	0	52.231	159.119	170.095	169.848	247
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering			52.231	159.119	170.095	169.848	247
Subsidies	92.007	28.186	30.425	23.671	752	2.958	– 2.206
– Regeling bevordering kennisfunctie hogescholen	14.652	12.055	22.267	19.967			
– Regeling stimulering Bèta/techniek					0	2.000	– 2.000
– Studiekeuze-informatie hoger onderwijs ¹	2.400	2.400	2.455	2.475			
– Praktijkgericht onderzoek (Raak)	4.231	6.828					
– Overig ²	70.724	6.903	5.703	1.229	752	958	– 206
Opdrachten	711	559	353	91	242	100	142
– Uitbesteding	711	559	353	91	242	100	142
Bijdragen aan agentschappen	17.416	13.956	20.390	18.338	17.851	15.801	2.050
– Dienst Uitvoering Onderwijs	17.416	13.956	20.390	18.338	17.851	15.801	2.050
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	23.616	22.696	920
– NWO (Praktijkgericht onderzoek hbo)					23.616	22.696	920
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	2.298	2.298	0
– Stichting Studiekeuze 123					2.298	2.298	0
Ontvangsten	3.462	3.948	8.646	6.447	2.615	1.213	1.402

¹ Vanaf 2014 is Studiekeuze-informatie hoger onderwijs opgenomen onder «Bijdragen aan (inter)nationale organisaties» van deze tabel en daarom voor 2014 niet opgenomen onder «Subsidies».

² In de post Overig zijn in 2010 de middelen Deltaplan bèta/techniek (onderwijsbreed) en de middelen Investeringsagenda bèta en techniek hoger onderwijs opgenomen. Het gaat om € 58 miljoen in 2010.

De beleidsartikelen (artikel 6 en 7)

Tabel 6.4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 7 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Verplichtingen	4.009.600	3.946.917	4.028.132	4.180.059	4.293.686	4.074.179	219.507
Waarvan garantieverplichtingen	115.000	35.000	104.400	0			
Uitgaven	3.822.986	3.954.885	3.984.999	4.065.742	4.152.113	4.070.873	81.240
Bekostiging	3.758.141	3.888.292	3.930.849	4.015.082	4.115.685	4.030.690	84.995
• Hoofdbekostiging	3.758.141	3.888.292	3.904.174	3.895.816	3.986.790	3.901.966	84.824
– Onderwijsdeel wo	1.570.497	1.592.895	1.611.971	1.588.295	1.641.970	1.574.097	67.873
– Onderzoeksdeel wo	1.630.738	1.705.386	1.706.967	1.707.703	1.730.563	1.721.828	8.735
– Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek	556.906	585.754	581.042	595.447	614.257	606.041	8.216
– Bekostiging tweede mastergraden in het wo		4.257	4.194	4.371			
• Prestatiebox	0	0	26.675	119.266	128.895	128.724	171
– Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering			26.675	119.266	128.895	128.724	171
Subsidies	38.893	39.721	26.218	22.684	10.067	14.051	– 3.984
– Subsidieregeling Sirius programma	11.436	10.929	11.543	10.302	5.443	7.954	– 2.511
– Subsidieregeling Huygens Scholarship Programme	10.331	10.351					
– Subsidieregeling Libertas Noodfonds	1.000	1.000	765	745	605	605	0
– Subsidieregeling Programma Akademie assistenten	1.049	954	957				
– 3TU's samenwerking	6.066	6.066	6.000	3.500	1.500	1.500	0
– Toetsing en Toetsgestuurd leren	167	2.426	2.426	2.260			
– Overig	8.844	7.995	4.527	5.877	2.519	3.992	– 1.473
Oprachten	1.441	1.625	1.630	1.584	1.240	1.560	– 320
– Uitbesteding	1.441	1.625	1.630	1.584	1.240	1.560	– 320
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	3.855	3.270	3.986	3.878	3.769	3.764	5
– Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)	3.855	3.270	3.986	3.878	3.769	3.764	5
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	20.656	21.977	22.316	22.514	21.352	20.808	544
– Organisaties excl. NVAO, SKI 123 en PBT (zie tabel 6.4)	20.656	21.977	22.316	22.514	21.352	20.808	544
Ontvangsten	13.877	25.117	114	963	10.426	16	10.410

Toelichting:

De realisatie van de uitgaven aan het hbo ligt € 137,5 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. Voor het wo is dit € 81,2 miljoen. De realisatie van de ontvangsten is respectievelijk € 1,4 en € 10,4 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. Bij de toelichting op de financiële instrumenten worden de grootste verschillen toegelicht.

Tabel 6.5 Middelen organisaties (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	2014
United Nations University (UNU)	855	866	874	875	875
Europees Universitair Instituut Florence	1.340	1.396	1.422	1.430	1.469
Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC)	25.961	27.234	17.288	17.285	16.241
Platform Bèta Techniek (PBT) ¹	523	510	1.948	1.368	1.281
Stichting Handicap en Studie	841	844	499	500	485
Stichting voor Vluchteling Studenten UAF	2.500	2.500	2.500	2.500	2.399
Stichting Studiekeuze 123 (SKI 123)	2.400	2.400	2.455	2.475	2.298
Interstedelijk Studentenoverleg (ISO)	245	244	249	249	244
Landelijke StudentenVakbond (LSVb)	245	244	249	249	244
Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)	3.855	3.270	3.986	3.878	3.769

¹ Het betreft de subsidie aan het PBT voor ondersteuning van het Sirius Programma en vanaf 2012 ook de subsidie voor ondersteuning van de Reviewcommissie

Toelichting op de instrumenten

Bekostiging

De bekostiging van het hoger onderwijs en onderzoek bestaat uit de hoofdbekostiging en de middelen voor onderwijskwaliteit en studiesucces en profilering (prestatiebox). De experimenten open bestel hbo en postinitiële masteropleidingen hbo worden afzonderlijk bekostigd. De bekostiging is voor het hbo met € 136,6 miljoen en voor het wo met € 85,0 miljoen verhoogd. Dit betreft:

- Aanpassing op basis van de nieuwe raming van de studentenaantallen (hbo € 127,7 en wo € 56,4 miljoen);
- De loonbijstelling 2014 (hbo € 3,6 en wo € 12,6 miljoen);
- Toevoeging aan de rijksbijdrage ho-instellingen van door andere directies/departementen overgeboekte bedragen inzake onderzoek, lerarenbeleid en dergelijke en andere geringe mutaties (hbo € 5,3 en wo € 16,0 miljoen).

Hoofdbekostiging

Universiteiten (wo) en hogescholen (hbo) ontvangen bekostiging voor onderwijs en onderzoek. De rijksbijdrage wordt jaarlijks via een verdeel-sleutel aan de universiteiten en hogescholen toegekend als een lumpsum-bekostiging.

De rijksbijdrage is gebaseerd op de WHW. In het Uitvoeringsbesluit WHW 2008 en de Regeling financiën hoger onderwijs zijn de bepalingen, bedragen en percentages opgenomen op basis waarvan de rijksbijdrage wordt berekend.

Onderwijsdeel hbo en wo

Universiteiten en hogescholen ontvangen een rijksbijdrage voor onderwijs. De rijksbijdrage is met name gebaseerd op de nominale studieduur van de opleiding en het volgen en succesvol afronden van één bachelor- en één masteropleiding. Het onderwijsdeel bestaat uit:

- a. een studentgebonden deel: gebaseerd op het aantal ingeschreven bekostigde studenten en graden (diploma's), er zijn drie bekostigings-niveaus (laag, hoog en top),
- b. een onderwijsopslag in bedragen: bedragen op basis van afspraken voor kwaliteit, kwetsbare opleidingen en bijzondere voorzieningen, en
- c. een onderwijsopslag als percentage.

Per 2014 is de subsidieregeling tweede graden hbo en wo vervallen en wordt via wet- en regelgeving geregeld dat studenten voor een tweede studie het wettelijk collegegeld verschuldigd zijn, indien deze gestart is

tijdens een eerste studie en ononderbroken gevolgd wordt. De instellingen ontvangen met ingang van 1 januari 2014 € 10 miljoen per jaar voor het verzorgen van deze tweede studies. Hiervoor zijn de [onderwijsdelen hbo en wo structureel verhoogd](#).

Deel Ontwerp en ontwikkeling hbo en Onderzoeksdeel wo Hogescholen ontvangen een rijksbijdrage voor ontwerp en ontwikkeling (praktijkgericht onderzoek). Universiteiten ontvangen een rijksbijdrage voor het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Het onderzoeksdeel wo is gebaseerd op:

- a. een studentgebonden deel: gebaseerd op het aantal bekostigde graden,
- b. een deel promoties: gebaseerd op het aantal promoties leidend tot een proefschrift en het aantal ontwerpcertificaten,
- c. een voorziening onderzoek in bedragen: bedragen op basis van afspraken over onder andere sectorplannen en toponderzoeksscholen, en
- d. een voorziening onderzoek in percentages.

Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek

De bekostiging van het onderwijs en onderzoek bij de acht academische ziekenhuizen loopt via de universiteiten. Hier kunnen studenten geneeskunde onderwijs volgen en praktijkervaring opdoen. De bekostiging bestaat uit een deel dat is gebaseerd op het aantal ingeschreven studenten en graden, een procentueel deel en een bedrag vanwege rente en afschrijving (voor huisvesting).

Prestatiebox: Onderwijskwaliteit en studiesucces en profilering hbo en wo

Voor de periode 2013–2016 ontvangen hogescholen en universiteiten prestatiebekostiging op basis van individuele prestatieafspraken (zie ook de Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap «Kwaliteit in verscheidenheid» en de Hoofdlijnenakkoorden [OCW-Vereniging Hogescholen en OCW-VSNU](#)). In het Besluit Experiment prestatiebekostiging hoger onderwijs is bepaald hoe de omvang van de prestatiebekostiging per instelling wordt vastgesteld. De afspraken zijn gemaakt op basis van concrete indicatoren. Bij het niet behalen van de overeengekomen prestatieafspraken kan de instelling in de periode 2017–2020 (deels)gekort worden op het budget voor onderwijskwaliteit en studiesucces.

Alle hogescholen en universiteiten hebben voortgang geboekt met de uitvoering van hun plannen voor profilering en zwaartepuntvorming en krijgen dus ook in 2015 en 2016 hun deel uit het selectieve budget. Voor alle centres of expertise, met uitzondering van een, geldt dit ook. In 2014 heeft een [midtermreview](#) plaats gevonden voor het selectief budget. De eindevaluatie van de prestatieafspraken vindt in 2016 plaats.

Bekostiging experimenten open bestel hbo

De middelen zijn ingezet voor de bekostiging van de experimenten open bestel. Deze experimenten zijn in 2014 afgerond. De eindevaluatie van de experimenten open bestel is op 16 januari 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstuk [31 288, nr. 413](#)). Het doel van de experimenten open bestel was om kennis op te doen over de effecten van het toelaten tot de publieke financiering van andere dan de huidige bekostigde aanbieders in het hoger onderwijs, en over de voorwaarden waaronder in het publiek bekostigde stelsel ruimte kan worden gemaakt voor deze aanbieders. De evaluatie laat zien dat op basis van de resultaten van het

experiment niet kan worden voorspeld of definitieve invoering van een open bestel tot betere of slechtere resultaten zou leiden dan het huidige stelsel. De experimenten met een open bestel zullen vanwege de beperkte uitkomsten niet leiden tot aanpassingen in de wetgeving. Wel is er aanleiding om verder te experimenteren, met als doel de vraaggerichtheid van het aanbod te versterken in het hoger onderwijs gericht op werkenden. Zoals in de kabinetsbrief over leven lang leren (Kamerstuk 30 012, nr. 41, 31 oktober 2014) is aangekondigd, zullen pilots experimenten met vraagfinanciering in het deeltijd hoger onderwijs worden gestart. Bij de vormgeving van deze experimenten, die nog nader uitgewerkt wordt, wordt rekening gehouden met de lessen uit de experimenten open bestel.

Bekostiging postinitiële masteropleidingen hbo

De middelen zijn beschikbaar voor de afwikkeling van de tijdelijke financiering van (eerder goedgekeurde) arbeidsmarktrelevante hbo-masters in prioritaire gebieden.

Subsidies

Subsidieregeling stimulering Bèta/techniek (hbo)

Hiermee worden drie Centres of Expertise (CoE's) hbo gefinancierd, naast de zeventien CoE's die gefinancierd worden uit de middelen voor profilering. De CoE's, die met cofinanciering van bedrijven en instellingen tot stand komen, zijn gericht op toponderwijs, toponderzoek en innovaties. Uitgangspunt hierbij is 25% financiering uit het werkveld, 25% van onderwijsinstellingen en 50% profileringsbekostiging. Om de beschikbare budgetten in overeenstemming te brengen met de verwachte realisatie is een kasschuif van € 2 miljoen naar volgend jaar verwerkt.

Subsidieregeling Sirius programma (ho)

Om meer inzicht te krijgen in de wijze waarop excellentie in het hoger onderwijs gerealiseerd kan worden is in 2009, 2010 en 2011 aan verschillende meerjarige projecten een subsidie toegekend. De projecten zijn uitgevoerd in de periode 2008–2014. Het budget is met circa € 2,5 miljoen verlaagd, met name door een overboeking naar artikel 16 (OWB) voor door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) uit te voeren activiteiten in het kader van de bestendinging en voortzetting van excellentietrajecten.

Subsidieregeling Libertas Noodfonds (ho)

Het Libertas Noodfonds is er voor studenten die niet in hun land van herkomst kunnen (blijven) studeren, omdat vanwege politieke redenen hen het studeren onmogelijk wordt gemaakt of zij daarin ernstig worden belemmerd. Op dit moment zijn er geen landen aangewezen wiens ingezetenen een beroep kunnen doen op het Libertas Noodfonds. De gerealiseerde middelen hebben betrekking op de afwikkeling van eerder toegekende financiële steun aan studenten uit Zimbabwe en Wit-Rusland (deze landen waren eerder aangewezen).

3TU's samenwerking (wo)

De middelen (het betreft hier middelen uit het voormalig Fonds Economische Structuurversterking) zijn beschikbaar voor het onderzoek in vijf centres of excellence (onderzoeksprogramma's met leerstoelen en masterprogramma's).

De beleidsartikelen (artikel 6 en 7)

Overig (hbo en wo)

Bij dit financiële instrument zijn afzonderlijk voor de sectoren hbo en wo overige toekenningen opgenomen die gelijk dan wel kleiner zijn dan € 1 miljoen. Het budget voor wo is met circa € 1,5 miljoen verlaagd, met name doordat in het kader van Verantwoord Begroten bedragen zijn overgeheveld naar de bekostiging van wo.

Opdrachten

Uitbesteding (hbo en wo)

Voor de beleidsontwikkeling worden opdrachten verstrekt voor het uitvoeren van diensten. Het gaat hierbij met name om opdrachten voor beleidsgericht onderzoek.

Bijdragen aan agentschappen

DUO

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor deze begrotingsartikelen. Vanwege aanvullende werkzaamheden door DUO op een aantal ho-trajecten (diplomaregister, gedragscode en BRON-HO) is de realisatie € 2,1 miljoen hoger dan begroot.

Bijdragen ZBO's / RWT's

Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)

De NVAO is als onafhankelijke, binationale accreditatie organisatie opgericht door de Nederlandse en Vlaamse overheid en geeft een deskundig en objectief oordeel over de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen. In deze begroting is de bijdrage opgenomen die de Nederlandse overheid rechtstreeks aan de NVAO vergoedt voor de uitvoering van haar wettelijke taken. De daling van het budget is het gevolg van taakstellingen op de apparaatskosten van ZBO's door de kabinetten Rutte I en II.

NWO (praktijkgericht onderzoek hbo)

Van hogescholen wordt verwacht dat zij een centrale rol in de Nederlandse en internationale kennisinfrastructuur vervullen. Voor praktijkgericht onderzoek hebben hogescholen direct toegang tot de competitieve onderzoeksgeldstroom voor het hbo; het RAAK-programma (voormalige Regeling bevordering kennisfunctie hogescholen).

Om te zorgen dat de functie van deze onderzoeksgeldstroom wordt geborgd binnen het Nederlandse kennissysteem heeft het Ministerie van OCW met de werkgevers, andere partners van de Stichting Innovatie Alliantie (SIA) en met NWO een **convenant** ondertekend waarin is vastgelegd dat de middelen voor het RAAK-programma vanaf 2014 worden ingebed via de bekostiging bij NWO.

Bijdrage aan (inter)nationale organisaties

Organisaties als bedoeld in tabel 6.4 (met uitzondering van de NVAO)

Het betreft hier de (structurele) bekostiging van organisaties die beleidsmatig prioritaire taken uitvoeren, ofwel activiteiten uitvoeren die betrekking hebben op de belangenbehartiging van studenten, ofwel taken uitvoeren die voortkomen uit verdragsrechtelijke verplichtingen.

Ontvangsten

De ontvangsten betreffen met name terugvorderingen bij hogescholen en andere subsidieontvangers bijvoorbeeld als gevolg van eindafrekeningen van toegekende subsidies. Het verschil bij hbo tussen de realisatie en de begroting wordt grotendeels veroorzaakt door een desaldering van overblijvende kennisfunctie-middelen uit het RAAK-programma 2009 die ondergebracht zijn bij het NWO ten behoeve van praktijkgericht onderzoek SIA. Het verschil bij het wo wordt voor € 10,0 miljoen veroorzaakt door een terugontvangst van de Technische Universiteit Delft.

Artikel	8: INTERNATIONAAL BELEID
Algemene doelstelling	Bevorderen van internationale samenwerking en uitwisseling ter ondersteuning en versterking van de kwaliteit van onderwijs, cultuur en wetenschap en ter verdere ontwikkeling van internationale competenties van lerenden, docenten, kunstenaars en wetenschappers.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>Stimuleren: Bij het uitvoeren van de algemene doelstelling ligt de nadruk op het zoveel mogelijk stimuleren en ondersteunen van instellingen en burgers om zich op een internationale omgeving te oriënteren. Daartoe zorgt de Minister vanuit zijn stelselverantwoordelijkheid voor de benodigde internationaal-bestuurlijke randvoorwaarden, bijvoorbeeld door afspraken over wederzijdse beroepserkenning, kwaliteitszorg en grensverkeer en door de uitwisseling van best practices. De Minister opereert hierbij binnen multilaterale kaders als de Europese Unie, OESO en de Unesco en andere – vaak daarbij aangesloten – organisaties, alsmede via bilaterale contacten, verdragen, Memorandums of Understanding, etc. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van stimuleringsmaatregelen in de vorm van fondsen en beurzen en worden faciliterende en uitvoerende instanties gesubsidieerd, zoals het Europees Platform, Neth-ER en het Duitsland Instituut. De bevordering van internationale samenwerking is ondersteunend aan de beleidsdoelstellingen van OCW. De activiteiten zijn dan ook voor een belangrijk deel opgenomen bij de betreffende beleidsartikelen.</p> <p>De internationale activiteiten van OCW geven tenslotte mede-ondersteuning aan de doelstellingen en ambities van het bredere buitenlandse beleid, specifiek op de terreinen van OCW.</p>
Indicatoren en kengetallen	Internationale – ondersteunende – maatregelen laten zich moeilijk vangen in «harde» cijfers en beleidsconclusies. In gevallen waar dit wel mogelijk is, bijvoorbeeld bij de bevordering van in- en uitgaande studiemobiliteit of bij de bevordering van culturele activiteiten in het buitenland zijn relevante cijfers te volgen op de Monitor Trends in Beeld.
Beleidsconclusies	<p>Bij de ten uitvoerlegging van de in de begroting opgenomen voornemens zijn er geen bijzondere ontwikkelingen opgetreden die een aanpassing of afwijking van die voornemens noodzakelijk maakten.</p> <p>Relevante kwantitatieve gegevens zijn te volgen op de Monitor Trends in Beeld.</p>
Budgettaire gevolgen van beleid	

Tabel 8.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Vershil 2014	HGIS realisatie 2014
Verplichtingen	54.274	12.591	7.312	8.673	13.973	11.652	2.321	2.082
<i>Waarvan garantieverplichtingen</i>								
Uitgaven	20.794	16.543	16.215	15.704	12.330	13.421	- 1.091	705
Subsidies	1.717	1.641	1.345	1.422	1.297	1.608	- 311	24
• Subsidieregelingen	1.717	1.641	1.345	1.422	1.297	1.608	- 311	24

De beleidsartikelen (artikel 8)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vershil	HGIS realisatie
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014	2014
– Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	800	800	732	842	773	774	– 1	
– Frans-Nederlandse academie (FNA)	118	194	114		20	20		
– Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	484	500	450	450	450	450		
– Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	315	147	49	130	24	364	– 340	24
– Overige incidentele subsidies					30		30	
Oprichtingen	353	140	283	262	6	290	– 284	
– Beleidsonderzoek en benchmarking	150	18	143	153	6	100	– 94	
– Incidentele Internationale activiteiten	203	122	140	109		190	– 190	
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	13.915	14.262	14.087	13.520	10.577	11.073	– 496	231
– OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	1.411	1.549	1.777	1.631	141	141		141
– Europees Platform Nederlandse Taalunie	5.584	5.677	5.410	5.455	4.690	4.560	130	
– Europa College Brugge	3.252	3.287	3.124	3.179	3.224	3.186	38	
– Unesco	30	30	30	30	30	30		
– OESO CERI	20	20	40	8		20	– 20	
– Fulbright Center	74	74	73	70	67	76	– 9	
– DCICC (voorheen SICA) Cultural Contact Point	428	408	408	408	388	388		
– Stichting Ons Erfdeel	90	90	90	90	90	90		90
– Nationaal Agentschap Leven Lang Leren (EU-programma)	205	205	205	185	185	185		
– Programma's Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (inclusief uitvoeringskosten)	1.724	1.731	1.748	1.748	1.762	1.762		
– Incidentele EU-programma's en activiteiten	1.097	1.161	1.162	716		585	– 585	
		30	20			50	– 50	
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	500	500	500	500	450	450		450
– Vlaams-Nederlandshuis DeBuren (Hoofdstuk V BuZa)	500	500	500	500	450	450		450
Integreren van de BES-eilanden in Nederland¹	4.309							

De beleidsartikelen (artikel 8)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil	HGIS realisatie
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014	2014
Ontvangsten	183	16	41	754	310	99	211	

¹ Met ingang van het jaar 2011 zijn de gelden voor het integreren van de BES-eilanden in Nederland overgeboekt naar artikel 1 (Primair onderwijs), artikel 3 (Voortgezet onderwijs) en artikel 4 (Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie).

De realisatie van de uitgaven in 2014 ligt € 1,1 miljoen lager dan oorspronkelijk begroot. De realisatie van de ontvangsten is € 0,2 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. De verplichtingen zijn met € 2,3 miljoen verhoogd. De belangrijkste verhoging van de verplichtingen is ontstaan door een tweejarige verplichting aan het Europees Platform met kasgevolgen in 2015. Bij de toelichting op de financiële instrumenten worden de grootste verschillen toegelicht.

Toelichting op de instrumenten

Subsidies

Duitsland Instituut Amsterdam

Het Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) genereert en verspreidt kennis in Nederland over de ontwikkelingen in Duitsland op het raakvlak van onderwijs, wetenschap en maatschappij. Het instituut doet dat onder meer met behulp van wetenschappelijk onderzoek, onderwijsprojecten en voorlichtingsactiviteiten (cofinanciering met Universiteit van Amsterdam en Deutsche Akademische Austausch Dienst (DAAD)). Daarnaast voert het DIA een pilotprogramma studiemobiliteit uit, die de samenwerking moet stimuleren tussen Nederlandse en Duitse instellingen van hoger onderwijs, alsook de mobiliteit van Nederlandse studenten naar Duitsland moet vergroten. Hier is sprake van cofinanciering van Duitse zijde (50/50). In totaal is er voor de jaren 2013 t/m 2015 € 0,4 miljoen toegekend voor het actieprogramma Bevordering Onderwijsmobiliteit naar Duitsland.

Frans-Nederlandse Academie

De financiering van de Frans-Nederlandse Academie is, conform de subsidietaakstelling, stopgezet.

Neth-ER

Neth-ER is opgericht in 2006 door acht Nederlandse veldorganisaties werkzaam op de gebieden onderzoek, onderwijs en innovatie (onder andere TNO, KNAW, VSNU, MBO-Raad, NWO, Europees Platform). Hun gezamenlijke doel is om de Nederlandse participatie aan de Europese programma's te vergroten.

Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur

Dit betreft middelen gereserveerd voor incidentele activiteiten en verplichtingen ter bevordering van de samenwerking op het gebied van cultuur. In 2014 is beperkt een beroep gedaan op deze middelen. Er zijn subsidies verstrekt aan de Nationale Jeugdraad en aan de Speciaal Gezant Geletterdheid voor UNESCO.

Overige incidentele subsidies

Dit betreft middelen gereserveerd voor overige incidentele internationale subsidies. Er is een subsidie verstrekt aan Stichting News en een subsidie voor activiteiten van het presidentschap International Council on Archives.

Opdrachten

Beleidsonderzoek en benchmarking

Dit betreft middelen ten behoeve van beleidsonderzoek, onder meer naar de effectiviteit van internationalisering en ten behoeve van benchmarking in het kader van de relevante internationale organisaties. In 2014 is beperkt gebruik gemaakt van deze middelen: er is een onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van de ratificatie Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (Onderzoek Facultatief protocol bij de VN (SIM Utrecht)).

Incidentele internationale activiteiten

Dit betreft middelen gereserveerd voor incidentele activiteiten en verplichtingen ter bevordering van de samenwerking welke bij het opstellen van de begroting niet zijn te voorzien. In het jaar 2014 zijn geen uitgaven op dit artikelonderdeel gedaan.

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

OCW-vertegenwoordiging

In 2014 betreft het de kosten voor de Permanente Vertegenwoordiging bij de Unesco.

Europees Platform

Het Europees Platform ondersteunt de internationalisering in het primair en voortgezet onderwijs met kennis en kleine financiële bijdrages voor onder meer expertiseontwikkeling en mobiliteit van leerlingen, onderwijzend personeel, voor vroegtijdig vreemdetalenonderwijs, tweetalig onderwijs en internationale uitwisseling. In 2014 is er een bedrag van € 0,2 miljoen extra toegekend aan het Europees Platform. Dit betreft een subsidie in het kader van het plan van aanpak Engels in het primair onderwijs.

Nederlandse Taalunie

De Nederlandse Taalunie is de verdragsorganisatie waarin Nederland, Vlaanderen en Suriname samenwerken op het gebied van het Nederlands. Ze ondersteunt het leren van de Nederlandse taal in het buitenland, bewaakt de kwaliteit daarvan en houdt zomercursussen voor buitenlanders die Nederlands doceren of willen blijven spreken.

Europa College Brugge

Het Europa College te Brugge is een postuniversitaire opleiding voor onderzoek naar Europese eenwording, gefinancierd door EU en EU-Lidstaten.

Unesco

Dit betreft de deelname aan diverse projecten in het kader van de Unesco.

OESO CERI

OESO CERI betreft de deelname aan diverse onderwijsprojecten en -onderzoeken in het kader van het Centre for Educational Research and Innovation (CERI), onderdeel van de OESO.

Fulbright Center

Het Fulbright Center verzorgt mobiliteitsprogramma's voor het hoger onderwijs via beurzen voor uitwisseling met de Verenigde Staten (met bijdragen van de Amerikaanse regering).

De beleidsartikelen (artikel 8)

Cultural Contact Point

Het Cultural Contact Point geeft advies over de subsidieregelingen van het EU-cultuurprogramma en biedt begeleiding bij het doen van een aanvraag. Het is een uitvoerend orgaan ten behoeve van het EU-Cultuurprogramma en ondergebracht bij het Dutch Centre for International Cultural Cooperation (DCICC), voorheen de Stichting Internationale Culturele Activiteiten (SICA).

Stichting Ons Erfdeel

De Vlaams-Nederlandse vereniging Ons Erfdeel wil de cultuur van Vlaanderen en Nederland in het buitenland bekend maken en de culturele samenwerking tussen de Nederlandssprekenden bevorderen, onder meer met behulp van het tijdschrift Ons Erfdeel en het Jaarboek The Low Countries.

Nationaal Agentschap Erasmus+

Het Agentschap is belast met het beheer en de uitvoering in Nederland van het EU programma Erasmus+. Het Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs en Training is de opvolger van het voormalige Agentschap Leven Lang Leren.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland verricht uitvoerende taken, vooral waar het gaat om internationalisering van het (beroeps-)onderwijs op het scheidsvlak tussen onderwijs en bedrijfsleven. In het jaar 2014 is ingespeeld op de subsidietaakstelling door geen nieuwe activiteiten meer te starten. Deze post is in het najaar reeds met € 0,5 miljoen verlaagd, de resterende € 70.000 zijn niet besteed.

Incidentele EU-programma's en activiteiten

Dit betreft middelen gereserveerd voor incidentele activiteiten en verplichtingen in het kader van de EU en deelname aan EU-programma's, welke bij het opstellen van de begroting niet zijn te voorzien. In het jaar 2014 zijn geen uitgaven op dit artikelonderdeel gedaan.

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

Vlaams-Nederlands Huis De Buren

Het Vlaams-Nederlands Huis De Buren is in 2004 opgericht door de Nederlandse en Vlaamse regering als een culturele organisatie en als ruimte voor debat en reflectie (subsiëring vindt plaats via begrotingshoofdstuk V (Buitenlandse Zaken)).

Internationale Uitgaven OCW –
breed

Het vergroten van internationale mobiliteit en grensoverschrijdende samenwerking tussen instellingen is een inzet die niet alleen plaatsvindt op dit artikel. Veel internationaliseringsbeleid is elders ondergebracht binnen de OCW-begroting. Hieronder is een overzicht opgenomen van de totale internationale uitgaven van OCW per beleidsartikel en daaraan gekoppeld, welk deel daarvan deel uitmaakt van de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS), die wordt gecoördineerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De beleidsartikelen (artikel 8)

Tabel 8.2 Internationale uitgaven OCW (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	oorspron- kelijk vastge- stelde begroting 2014	Verschil 2014	HGIS realisatie 2014
Primair onderwijs (artikel 1)	22.008	20.291	20.992	22.015	16.854	12.295	4.559	
Voortgezet onderwijs (artikel 3)	3.518	4.660	4.631	4.179	4.083	3.381	702	
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (artikel 4)	862	830	1.217	1.181	820	820		
Hoger beroepsonderwijs (artikel 6)	3.453	3.453	3.453	3.453	3.155	3.155		3.155
Wetenschappelijk onderwijs (artikel 7)	86.503	87.582	74.813	72.759	67.727	64.968	2.759	54.338
Internationaal beleid (artikel 8)	16.485	16.543	16.215	15.704	12.171	13.421	- 1.250	705
Studiefinanciering (artikel 11)	2.162	55.165	63.775	68.783	73.524	65.000	8.524	
Kunsten (artikel 14)	18.334	19.211	18.017	12.847	12.174	11.764	410	4.765
Cultureel erfgoed (artikel 14)	2.096	2.129	2.578	2.336	2.399	2.506	- 107	395
Media (artikel 14 en 15)	50.872	50.306	49.891	2.140	1.849	1.831	18	299
Onderzoek en wetenschappen (artikel 16)	79.226	91.964	99.359	91.438	92.848	92.848		524
Totaal	285.519	352.134	354.941	296.835	287.604	271.989	15.615	64.181

Toelichting:

De uitgaven op de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS) zijn begrepen in de totale realisaties in het jaar 2014.

De beleidsprestaties zijn – waar nodig en relevant – toegelicht bij de betreffende beleidsartikelen.

Voor artikel 11 (Studiefinanciering) geldt dat de bedragen indicaties zijn van de omvang van uitgaven aan internationale studiefinanciering (diplomamobiliteit). Het betreft zowel de relevante als niet-relevante uitgaven voor meeneembare studiefinanciering (dit is uitgaande studentenmobiliteit) en voor inkomende mobiliteit (EU-studenten die een vorm van collegegeldvergoeding krijgen).

Artikel	9: ARBEIDSMARKT- EN PERSONEELSBELEID
Algemene doelstelling	De kwaliteit van het onderwijs wordt gewaarborgd door de beschikbaarheid van voldoende personeel van voldoende kwaliteit voor alle onderwijsdeelnemers.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister is verantwoordelijk voor een onderwijsstelsel dat zodanig functioneert dat het onderwijs aansluit bij de talenten en ambities van individuele leerlingen/studenten en bij de behoefte van de maatschappij. De leraar en de schoolleider zijn daarbij cruciaal.</p> <p>Regisseren: De Minister draagt verantwoordelijkheid voor het borgen van de onderwijskwaliteit van scholen. Om deze verantwoordelijkheid waar te maken, levert zij een bijdrage aan het zorgen voor voldoende docenten van voldoende kwaliteit. Zij doet dat door wetten en regels uit te vaardigen voor goed bestuur, door een dialoog te voeren met en toezicht te houden op belanghebbenden en zo nodig actief regie te voeren.</p> <p>Stimuleren: De Minister is verantwoordelijk voor de uitvoering van directe stimuleringsmaatregelen ten behoeve van de ontwikkeling van de kwaliteit en professionaliteit van docenten en het bijdragen aan een aantrekkelijk beroep. Dit door middel van het in 2007 uitgebrachte actieplan «LeerKracht van Nederland», het in mei 2011 uitgebrachte actieplan «Leraar 2020, een krachtig beroep» en de in oktober 2013 opgestelde «Lerarenagenda 2013–2020: de leraar maakt het verschil».</p> <p>Financieren: De Minister draagt bij aan het lerarenbeleid op scholen door het <i>financieren</i> van de onderwijssectoren voor een betere beloning van docenten en van projecten op het gebied van arbeidsmarkt- en personeelsbeleid. Dit via aanvullende bekostiging, subsidies en opdrachten.</p>
Beleidsconclusies	<p>Indicatoren/kengetallen</p> <p>Indicatoren voor het arbeidsmarkt- en personeelsbeleid worden beschreven in Trends In Beeld.</p> <p>Het beleid, zoals voorgenomen in de begroting 2014 voor het arbeidsmarkt- en personeelsbeleid, is overeenkomstig uitgevoerd. Zo zijn de maatregelen (beloning, lerarenbeurs, innovaties, registers, kwaliteit lerarenopleidingen etc.) voor het stimuleren van de professionele ontwikkeling van leraren en het op peil houden van de omvang en kwaliteit van de lerarenpopulatie voortgezet en op onderdelen geïntensiveerd via de impuls lerarentekorten vo, wetenschap en techniek op de pabo en de versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen. In het beleidsverslag wordt dit nog nader toegelicht.</p> <p>In het afgelopen jaar is vooral gewerkt aan het in gang zetten van nieuwe initiatieven, het in de steigers zetten van projecten, het bij elkaar brengen van mensen en het creëren van randvoorwaarden, zoals het sluiten van sectorakkoorden en uitvoeren van bestuurlijke afspraken. Op een aantal terreinen werpen de inspanningen van betrokkenen al vruchten af, zoals opleidingen die hun aanbod aantrekkelijker maken voor specifieke doelgroepen en meer scholen die startende leraren begeleiden. Op andere punten is de realisatie minder dan verwacht en zijn extra inspanningen nodig. Voorbeeld hiervan is het aantal leraren dat zich registreert in het register. Zie voor verdere informatie over de resultaten en de oorzaken, de</p>

De beleidsartikelen (artikel 9)

voortgangsrapportage van de Lerarenagenda, zoals die in oktober 2014 aan de Tweede Kamer is aangeboden.

Een overzicht is ook te vinden op [Trends In Beeld](#). Voor de kwantitatieve ontwikkeling van vraag en aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt voor po, vo en mbo op de lange termijn is er de [Arbeidsmarktbrief](#) van oktober 2014. Andere indicatoren voor het arbeidsmarkt- en personeelsbeleid worden beschreven in [Trends in beeld](#).

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 9 (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010 ¹	2011 ¹	2012	2013	2014	2014	2014
Verplichtingen	252.435	312.184	328.100	366.525	153.898	403.506	- 249.608
Uitgaven	265.898	273.113	257.651	343.509	339.016	403.506	- 64.490
Bekostiging			128.385	156.953	157.130	188.256	- 31.126
• Hoofdbekostiging			0	0	0	6.434	- 6.434
– Beloning LeerKracht lumpsum po/vo/bve						6.434	- 6.434
• Prestatiebox			21.640	33.700	33.700	54.276	- 20.576
– Professionalisering po/vo/bve			21.640	33.700	33.700	54.276	- 20.576
• Aanvullende bekostiging			106.745	123.253	123.430	127.546	- 4.116
– Functiemix VO							
– Randstadregio's			52.339	61.089	61.075	61.256	- 181
– Salarismix MBO							
– Randstadregio's			34.888	40.906	41.001	41.067	- 66
– Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen			14.030	15.760	16.120	20.000	- 3.880
– G.O.- en vakbondsfaciliteiten po			5.488	5.498	5.234	5.223	11
Subsidies			110.228	161.865	156.984	197.612	- 40.628
– Lerarenbeurs/zij-instroom			74.980	85.810	81.474	107.800	- 26.326
– impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo			0	7.366	16.103	20.000	- 3.897
– Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen			0	15.510	17.942	20.500	- 2.558
– Verankering academische opleidingsschool			2.450	2.530	2.665	2.710	- 45
– InnovatieImpuls Onderwijs			4.885	4.883	2.726	3.000	- 274
– Arbeidsmarkt-/kennisactiviteiten po			2.230	2.230	2.230	2.230	0
– Onderwijscoöperatie			2.900	2.900	2.900	2.935	- 35
– Open Universiteit (LOOK)			6.370	14.412	1.937	1.937	0
– Promotiebeurs voor leraren			2.282	6.803	7.874	9.500	- 1.626
– Projecten professionalisering			1.269	1.079	959	4.825	- 3.866
– Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek			571	5.356	7.335	6.000	1.335
– Caribisch Nederland			2.097	2.097	2.097	2.097	0
– Overige projecten			10.194	10.889	10.742	14.078	- 3.336
Oprachten			3.520	9.571	9.168	3.447	5.721

De beleidsartikelen (artikel 9)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vershil
	2010 ¹	2011 ¹	2012	2013	2014	2014	2014
- Onderzoek, ramingen en communicatie			3.520	9.571	9.168	3.447	5.721
Bijdrage aan agentschappen	3.077	3.072	7.585	7.173	7.770	6.244	1.526
- Dienst Uitvoering Onderwijs	3.077	3.072	7.585	7.173	7.770	6.244	1.526
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	7.852	7.852	7.933	7.947	7.964	7.947	17
- Stichting Vervangingsfonds Bedrijfsgezondheid	7.852	7.852	7.933	7.947	7.964	7.947	17
Ontvangsten	4.688	5.216	7.335	8.576	6.544	6.000	544

¹ Door de nieuwe indeling conform verantwoord begroten zijn de uitgaven op het niveau van bekostiging, subsidies en opdrachten voor de jaren 2010 en 2011 niet te reconstrueren.

Toelichting:

De realisatie van de uitgaven van het arbeidsmarkt en personeelsbeleid is circa € 64,5 miljoen lager dan oorspronkelijk geraamd. De realisatie van de ontvangsten is € 0,5 miljoen hoger dan geraamd. De verschillen worden bij de toelichting op de instrumenten verduidelijkt.

Verplichtingen:

De verplichtingen worden met € 249,6 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 185 miljoen) wordt veroorzaakt doordat:

- in 2014 op artikel 9 voorziene verplichtingen met kasgevolgen 2015 inzake de diverse beloningsmaatregelen en professionaliseringsmiddelen (totaal € 142 miljoen) zijn overgeboekt naar de sectoren po (artikel 1), vo (artikel 3), mbo (artikel 4) en hbo (artikel 6). Op die artikelen worden in 2014 de verplichtingen voor hetzelfde bedrag verhoogd, zodat op totaal OCW-niveau sprake is van een neutrale mutatie;
- in 2013 subsidieverplichtingen zijn aangegaan, met name voor de regeling versterking samenwerking lerarenopleidingen in scholen, waarvan in de oorspronkelijke begroting was geraamd dat deze verplichtingen (deels) in 2014 zouden worden aangegaan (€ 43,0 miljoen).

Toelichting op de instrumenten

Hoofdbekostiging

Beloning Leerkracht lumpsum

In 2014 is de volgende tranche van € 69 miljoen aan landelijke beloningsmaatregelen (inkorten carrièrelijnen en functiemix) aan de lumpsum van de instellingen voor po, vo, en mbo toegevoegd. Het totaal vanaf 2009 komt daarmee op € 614 miljoen dat is overgeboekt naar de onderwijssectoren (respectievelijk artikel 1 voor po, artikel 3 voor vo, artikel 4 voor mbo en artikel 6 voor ho).

Prestatiebox

Professionalisering po, vo en mbo

Voor de verdere verbetering van de professionele kwaliteit van leraren en schoolleiders in het po, vo en mbo worden van 2012 tot en met 2015 jaarlijks extra middelen ter beschikking gesteld. De middelen voor po (in 2014 € 70,1 miljoen) en vo (in 2014 € 42 miljoen) zijn naar de sectoren overgeboekt en opgenomen in de prestatieboxen van die sectoren. De middelen voor het mbo (in 2013 € 33,7 miljoen) zijn via een afzonderlijke subsidieregeling aan de sector ter beschikking gesteld. Het verschil met de begroting is € 20,6 miljoen: Ten behoeve van de professionalisering is € 3,6 miljoen overgeheveld naar het Ministerie van EZ, daarnaast betreft het een kasschuif (€ 17 miljoen) van 2014 naar 2015.

Aanvullende bekostiging

Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen

Om de samenwerking tussen lerarenopleidingen en het afnemend veld te verbeteren zijn 55 opleidingsscholen (samenwerkingsverbanden van één of meer lerarenopleidingen met één of meer scholen voor po, vo en mbo) erkend. Zij hebben in 2014 € 16,1 miljoen aan subsidie ontvangen om gezamenlijk leraren op de werkplek op te leiden. Dit blijft € 3,9 miljoen achter bij de begrote bedragen omdat het aantal studenten (bepalend voor het niveau van de bekostiging) op de betreffende scholen nog niet het maximum heeft bereikt dat in de aanvullende bekostigingsregeling is opgenomen.

Subsidies

Lerarenbeurs/zij-instroom

De lerarenbeurs – voor zowel opleidingskosten als de vervangingskosten tijdens het studieverlof – wordt ingezet voor geaccrediteerde bachelor- en masteropleidingen ter verkrijging van hogere kwalificaties voor leraren in het po, vo, mbo en hbo. In 2014 is € 75 miljoen uitgekeerd aan beurzen voor circa 10.500 leraren (zowel initiële aanvragen als herhaal aanvragen). Omdat dit aantal achter blijft bij het aantal dat in het budget en de regeling is verwerkt, resteert een meevaller van € 25,2 miljoen, zie ook het beleidsverslag.

De zij-instroom voorziet in een subsidie voor de opleiding van onbevoegde zij-instromers in het vo en mbo. In 2014 is € 6,9 miljoen gerealiseerd, waarmee voor 345 personen een zij-instroomtraject is bekostigd (begroot was 400 personen met een bedrag van € 8 miljoen).

Impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo

Het betreft de inzet van maatregelen ten aanzien van de middelen van € 100 miljoen voor de periode 2013 tot en met 2016 uit het Regeerakkoord (zie voor nadere uitwerking [Kamerstuk 27 923 nr. 151](#)). Doordat de ontwikkeling van enkele beleidsinstrumenten en het brede overleg erover met het veld meer tijd heeft geveerd dan vooraf ingeschat, is een deel van de voor 2014 voorziene uitgaven tot een bedrag van € 1,9 miljoen niet besteed. Daarnaast hebben enkele bestedingen via de lumpsum ho plaatsgehad en zijn diverse ondersteunings- en uitvoeringactiviteiten voor dit onderdeel conform Verantwoord Begroten bij het instrument opdrachten en de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) ondergebracht, waardoor de realisatie hier € 2 miljoen lager is dan begroot.

De beleidsartikelen (artikel 9)

Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen

Het betreft een impulssubsidie 2013–2016 om de samenwerking te versterken tussen lerarenopleidingen en scholen in het po, vo en mbo. Doordat het aantal aanvragen c.q. aangevraagde bedragen lager was dan geraamd in de regeling is uiteindelijk een bedrag van € 18 miljoen toegekend.

Open Universiteit (LOOK)

Doel is het versterken van de beroepsgroep leraren en daarmee de kwaliteit van het onderwijs als geheel, van wetenschap tot dagelijkse praktijk. In het kader van de subsidietaakstelling uit het regeerakkoord is de subsidie aan LOOK voor 2014 met € 2 miljoen gekort.

Promotiebeurs voor leraren

Leraren in het po, vo, mbo en ho worden in staat gesteld om onderzoek te verrichten dat uitmondt in een proefschrift. Tot en met 2014 zijn 167 beurzen toegekend. Vanwege een herschikking van middelen over de jaren is in 2014 € 1,6 miljoen minder gerealiseerd dan oorspronkelijk was begroot.

Projecten professionalisering

Ten behoeve van de begeleiding/ondersteuning van de instellingen voor po, vo en mbo bij de professionalisering van hun onderwijspersoneel en de borging ervan worden aan School aan Zet en MBO Diensten subsidies verstrekt voor de periode 2012–2015. Ook voor het Leraren- en schoolleidersregister worden middelen beschikbaar gesteld. Door het onderbrengen van de ontwikkel- en beheerkosten van de registers bij het instrument opdrachten is de realisatie op deze post € 3,9 miljoen lager dan begroot.

Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek

Via een vraaggestuurde aanpak wordt ondersteuning geboden aan regio's, die acute knelpunten ervaren of verwachten op de onderwijsarbeidsmarkt. Een raming maakt inzichtelijk hoe deze markt zich regionaal ontwikkelt en welke knelpunten zich voordoen. Op basis hiervan stellen de betrokken besturen in de regio een plan van aanpak op met gerichte en concrete oplossingen voor de korte termijn. Vanwege een herschikking van middelen over de jaren is in 2014 € 1,3 miljoen meer gerealiseerd dan oorspronkelijk was begroot.

Overige projecten

Door een bundeling/herschikking van de subsidies binnen artikel 9 en het onderbrengen diverse ondersteunings- en uitvoeringactiviteiten bij het instrument opdrachten en de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de realisatie op dit onderdeel € 3,3 miljoen lager dan begroot.

Opdrachten

Onderzoek, ramingen en communicatie

Ter ondersteuning, monitoring en evaluatie van het beleid wordt expertise op het terrein van communicatie, onderzoek en het maken van ramingen aangewend.

De direct aan subsidies te relateren opdrachten inzake de ontwikkeling/beheer van de registers en de beleidsmatige ondersteuning van diverse subsidieprojecten waren begroot onder het instrument subsidies en zijn conform Verantwoord Begroten gerealiseerd onder het instrument opdrachten. Zo is in het najaar van 2014 een grote conferentie georgani-

De beleidsartikelen (artikel 9)

seerd naar aanleiding van het in juni 2014 te verschijnen eindrapport TALIS 2013. De realisatie onder de opdrachten is daardoor € 5,7 miljoen hoger dan begroot.

Bijdrage aan agentschappen

Dienst Uitvoering Onderwijs

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel.

Vanwege aanvullende ondersteuning door DUO op diverse subsidieaanvraagregelingen is de realisatie € 1,5 miljoen hoger dan begroot.

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Stichting Vervangingsfonds/Bedrijfsgezondheid

Via deze subsidie investeert OCW in het arbeidsomstandighedenbeleid, (ziekte) verzuimbeleid en re-integratiebeleid (AVR-taken) in de sector po. Voor de overige sectoren loopt dit via de lumpsumbekostiging.

Ontvangsten

Hierop is € 6,1 miljoen geboekt doordat leraren die hun opleiding niet of niet voldoende hebben afgerond hun in voorgaande jaren ontvangen lerarenbeurs hebben terugbetaald. Het resterende bedrag van € 0,4 miljoen is binnengekomen door het afrekenen van in voorgaande jaren verstrekte (project-) subsidies.

Artikel	11: STUDIEFINANCIERING
Algemene doelstelling	Het stelsel van studiefinanciering biedt studenten in het hoger onderwijs en deelnemers in de beroepsopleidende leerweg (vanaf 18 jaar) de financiële mogelijkheden om in Nederland en daarbuiten onderwijs te kunnen volgen.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister is verantwoordelijk voor de doeltreffende en doelmatige werking van het stelsel van studiefinanciering, zoals geregeld in de Wet studiefinanciering 2000.</p> <p>Financieren: De Minister financiert het stelsel waarbij de financiële toegankelijkheid is gewaarborgd: er zijn geen onoverkomelijke financiële belemmeringen om te gaan studeren. Tegelijkertijd wordt recht gedaan aan het principe dat studeren ook een investering door de student zelf is. Tevens wordt recht gedaan aan de bijdrage die ouders daaraan kunnen leveren.</p>
Indicatoren en kengetallen	Voor indicatoren over studiefinanciering wordt verwezen naar de publicatie Trends in Beeld.
Beleidsconclusies	<p>Zie ook het beleidsverslag 2014.</p> <p>Op het gebied van de genoemde elementen uit het Regeerakkoord is er in mei 2014 een akkoord bereikt met de fracties van VVD, PvdA, D66 en GroenLinks voor een nieuw, integraal voorstel voor een sociaal leenstelsel in bachelor- en masterfase per 1 september 2015. Het wetsvoorstel studievoorschot dat deze stelselwijziging regelt is in september 2014 aan de Tweede Kamer aangeboden, in november 2014 aan de Eerste Kamer en in januari 2015 aangenomen. Kern van de wet (inwerkingtreding 1 september 2015) is dat de basisbeurs verdwijnt en plaats maakt voor een sociale leenvoorziening die de overheid ter beschikking stelt: het studievoorschot. De terugbetaaltermijn wordt verlengd naar 35 jaar. Oud-studenten die het wettelijk minimumloon verdienen of minder, hoeven niet terug te betalen en oud-studenten betalen nooit meer dan 4% van hun meer-inkomen boven het wettelijk minimumloon. De aanvullende beurs blijft bestaan en wordt verhoogd om zo de toegankelijkheid van het hoger onderwijs te waarborgen voor in het bijzonder de lagere inkomensgroepen. De studentenreisvoorziening blijft in zijn huidige vorm behouden. In de wet is geregeld dat ook minderjarige deelnemers aan het mbo recht krijgen op de OV-kaart (per 1 januari 2017). Daarnaast is de taskforce «Beter benutten Onderwijs en Openbaar Vervoer» opgericht waarin de OV-bedrijven en de overheid de handen ineen slaan om, in samenwerking met de onderwijsinstellingen en studenten, onderwijstijden en reizen van studenten meer over de dag te spreiden waardoor huisvesting van instellingen beter wordt benut en de spits in het openbaar vervoer wordt afgevlakt. De middelen die hierdoor vrijkomen zullen worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het hoger onderwijs en aan hoger onderwijs gerelateerd onderzoek.</p>

De beleidsartikelen (artikel 11)

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 11 (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Verplichtingen	3.790.873	4.131.887	3.807.055	4.150.351	4.846.345	4.256.376	589.969
Uitgaven	3.790.873	4.131.887	3.807.055	4.150.351	4.846.345	4.256.376	589.969
Inkomensoverdracht	2.404.319	2.688.924	2.270.346	2.446.647	3.011.892	2.544.550	467.342
• Basisbeurs	1.198.484	1.041.952	1.176.404	1.226.945	1.363.422	1.251.781	111.641
– Gift (R)	808.120	873.052	915.853	1.001.245	989.938	1.068.758	– 78.820
– Prestatiebeurs (NR)	390.364	168.900	260.551	225.700	373.484	183.023	190.461
• Aanvullende beurs	629.379	583.500	612.222	616.913	683.797	649.636	34.161
– Gift (R)	523.731	489.800	499.865	528.140	537.091	552.321	– 15.230
– Prestatiebeurs (NR)	105.648	93.700	112.357	88.774	146.706	97.315	49.391
• Reisvoorziening	450.811	803.237	292.937	450.303	819.053	529.173	289.880
– Bijdrage aan vervoersbedrijven (R)	672.346	996.331	539.319	681.165	1.124.222	749.054	375.168
– Gift (R)	425.909	463.234	497.253	541.148	521.861	569.207	– 47.346
– Prestatiebeurs (R)	– 647.443	– 656.328	– 743.635	– 772.010	– 827.030	– 789.088	– 37.942
• Overige uitgaven	125.645	260.235	188.783	152.485	145.620	113.961	31.659
– Overige uitgaven relevant (R)	77.392	70.448	98.457	103.700	172.650	112.446	60.204
– Overige uitgaven niet-relevant (NR)	48.253	189.787	90.326	48.785	– 27.030	1.515	– 28.545
Leningen	1.294.051	1.354.449	1.423.416	1.576.661	1.713.785	1.614.861	98.924
– Rentedragende lening (NR)	1.207.497	1.252.579	1.300.675	1.434.492	1.551.003	1.435.020	115.983
– Collegegeldkrediet (NR)	86.554	101.870	122.741	142.169	162.782	179.841	– 17.059
							0
Bijdrage aan agentschappen	92.503	88.514	113.293	127.043	120.668	96.965	23.703
– Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	92.503	88.514	113.293	127.043	120.668	96.965	23.703
Ontvangsten	629.024	662.979	694.980	737.384	751.400	766.271	– 14.871
– Ontvangen rente en relevante hoofdsom (R)	223.869	240.832	234.426	213.912	186.151	265.030	– 78.879
– Kortlopende vorderingen (R)	67.593	61.536	76.206	105.077	96.423	57.050	39.373
– Terugontvangen hoofdsom (NR)	337.562	360.611	384.348	418.395	468.826	444.191	24.635

Tabel 11.2 Indeling Budgettaire gevolgen van beleid naar Relevant en Niet-relevant (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Totaal programma-uitgaven	3.790.873	4.131.887	3.807.055	4.150.351	4.846.345	4.256.376	589.969
Waarvan relevant (R)	1.952.557	2.325.051	1.920.405	2.210.431	2.639.400	2.359.663	279.737
Waarvan niet-relevant (NR)	1.838.316	1.806.836	1.886.650	1.939.920	2.206.945	1.896.713	310.232
Totaal ontvangsten	629.024	662.979	694.980	737.384	751.400	766.271	– 14.871
Waarvan relevant (R)	291.462	302.368	310.632	318.989	282.574	322.080	– 39.506
Waarvan niet-relevant (NR)	337.562	360.611	384.348	418.395	468.826	444.191	24.635

Toelichting:

Zowel voor de uitgaven als de ontvangsten wordt een onderscheid gemaakt tussen relevant en niet-relevant. Relevant betekent: relevant voor het EMU-saldo en daarmee relevant voor het uitgavenkader. De relevante uitgaven worden hoofdzakelijk gevormd door studiefinanciering die meteen als gift wordt toegekend en uitgekeerde prestatiebeurs die wordt omgezet in een gift (na behalen diploma binnen tien jaar). Onder de niet-relevante uitgaven vallen vooral de prestatiebeurs (zolang die nog niet is omgezet in een gift) en de rentedragende leningen. Deze uitgaven zijn niet-relevant voor het uitgavenkader, maar worden wel meegerekend in de EMU-schuld.

De relevante ontvangsten worden vooral gevormd door de ontvangen rente op leningen. De niet-relevante ontvangsten betreffen hoofdzakelijk aflossingen op de hoofdsom van de rentedragende leningen.

Het verschil tussen de oorspronkelijk begroting en de uitgavenrealisatie in 2014 is € 590,0 miljoen, waarvan € 279,8 miljoen relevant en € 310,2 miljoen niet-relevant.

Het verschil tussen de oorspronkelijke begroting en de ontvangstenrealisatie in 2014 is – € 14,9 miljoen, waarvan – € 39,5 miljoen relevant en € 24,6 miljoen niet-relevant. De verschillen tussen de begrotingsramingen en realisaties 2014 worden hierna bij de instrumenten toegelicht.

Toelichting op de instrumenten

Inkomensoverdracht

Basisbeurs

Een basisbeurs is een algemene voorziening die er toe bijdraagt dat studenten in het hoger onderwijs en deelnemers van 18 jaar en ouder in de beroepsopleidende leerweg financieel in staat worden gesteld om onderwijs te volgen in Nederland en daarbuiten.

Tabel 11.3 Totaal aantal studerende met studiefinanciering

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Studerenden met een basisbeurs	606.390	625.730	629.184	645.065	665.088	647.500	17.588
bol	219.110	220.271	223.172	229.484	237.993	236.700	1.293
hbo	260.442	266.876	271.003	277.294	283.878	276.000	7.878
wo	126.838	138.583	135.009	138.287	143.217	134.800	8.417
Alleen (nul)lening	97.841	99.020	101.745	104.322	109.981	103.700	6.281
bol	1.752	2.146	4.632	5.409	6.235	4.900	1.335
hbo	42.647	43.151	44.706	48.277	52.994	45.500	7.494
wo	53.442	53.723	52.407	50.636	50.752	53.300	– 2.548
Totaal	704.231	724.750	730.929	749.387	775.069	751.200	23.869

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

Het aantal studerende met een vorm van studiefinanciering is in 2014 totaal 23.869 hoger dan geraamd. Bij de studerende met een basisbeurs ligt dit aantal 17.588 hoger dan verwacht. Bij alle drie onderwijssoorten zijn de gerealiseerde aantallen hoger dan geraamd. De aantallen prestatiebeurs bol binnen die realisatie zijn nagenoeg gelijk aan de raming.

De beleidsartikelen (artikel 11)

Het aantal studerende zonder beurs maar met een rentedragende lening en/of de reisvoorziening is per saldo 6.281 hoger dan geraamd. Bij het wo hebben 2.548 minder studenten gebruik gemaakt van deze mogelijkheden, maar bij de bol en het hbo samen ligt dit aantal totaal 8.829 hoger.

Tabel 11.4 Uitgaven basisbeurs gift (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
bol direct gift (bol 1/2 en 3/4 met diploma)	119,4	112,5	107,0	110,6	115,6	124,0	- 8,4
bol omzettingen prestatiebeurs in gift	138,6	159,2	173,8	187,2	201,3	202,5	- 1,2
ho direct gift (ho met diploma)	3,5	3,5	4,9	2,9	2,7	5,1	- 2,4
ho omzettingen prestatiebeurs in gift	546,6	597,8	630,1	700,5	670,3	737,2	- 66,9
Totaal	808,1	873,1	915,9	1.001,2	989,9	1.068,8	- 78,9

Bron: realisatiegegevens DUO

Tabel 11.5 Uitgaven basisbeurs prestatiebeurs (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
bol toekenningen	219,1	222,0	222,5	234,2	251,8	237,7	14,1
bol omzettingen	- 137,9	- 158,5	- 173,0	- 187,2	- 200,1	- 202,5	2,4
ho toekenningen	853,1	873,0	884,5	925,6	977,9	934,3	43,6
ho omzettingen	- 543,9	- 767,7	- 673,5	- 746,9	- 656,1	- 786,4	130,3
Totaal	390,4	168,9	260,6	225,7	373,5	183,0	190,5

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

In de bol is in 2014 per saldo € 5,7 miljoen (- € 8,4 miljoen en + € 14,1 miljoen) meer aan basisbeurs uitbetaald dan geraamd. De - € 8,4 miljoen in tabel 11.4 is het saldo van € 11,8 miljoen minder betalingen in de bol direct gift (niveau 1/2) en € 3,4 miljoen meer betalingen basisbeurs direct gift in de bol niveau 3/4. Er is € 14,1 miljoen meer aan basisbeurs als prestatiebeurs in de bol toegekend dan geraamd.

In 2014 is per saldo € 1,2 miljoen minder basisbeurs prestatiebeurs bol in gift of definitieve lening omgezet dan geraamd.

In het ho is ten opzichte van de raming € 66,9 miljoen minder basisbeurs omgezet in gift, voornamelijk bij het hbo.

De toekenningen als gift van basisbeurs aan ho-studenten die al een diploma hebben zijn € 2,4 miljoen lager dan geraamd. De toekenningen van basisbeurs als prestatiebeurs aan ho-studenten waren € 43,6 miljoen hoger dan geraamd. Er waren ook meer ho-studerenden dan geraamd met een basisbeurs (tabel 11.3).

In 2014 is DUO een andere boekingsmethode gaan hanteren bij het registreren van omzettingen van prestatiebeurs naar gift en rentedragende leningen. Deze andere boekingsmethode resulteert op deze post, namelijk de omzettingen prestatiebeurs ho, in hogere niet-relevante uitgaven van € 130,3 miljoen. Deze gewijzigde boekingsmethode was nog

De beleidsartikelen (artikel 11)

niet verwerkt in de begrotingsraming 2014. Dit boekhoudkundige effect treedt ook elders op, zie de tabellen 11.8 en 11.11.

Aanvullende beurs

In de studiefinanciering wordt recht gedaan aan de bijdrage die ouders kunnen leveren aan de investering in hun kinderen. Daarom wordt rekening gehouden met een zogenoemde veronderstelde ouderlijke bijdrage. In het geval dat ouders onvoldoende inkomen hebben om die bijdrage te leveren, hebben studerende een extra financiële belemmering te overwinnen. Om deze belemmering weg te nemen wordt aan hen een aanvullende beurs verstrekt die afhankelijk is van het ouderlijk inkomen.

Tabel 11.6 Totaal aantal studerende met aanvullende beurs

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
bol	103.455	102.301	103.469	106.760	112.519	109.400	3.119
hbo	82.102	81.252	81.821	82.873	85.600	83.300	2.300
wo	25.997	25.785	26.133	26.765	28.077	26.300	1.777
Totaal	211.554	209.338	211.423	216.398	226.196	219.000	7.196

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

Het aantal verstrekte aanvullende beurzen is in 2014, enigszins in lijn met de gerealiseerde aantallen bij de basisbeurs (tabel 11.3), wat hoger uitgekomen dan geraamd.

Tabel 11.7 Uitgaven aanvullende beurs gift (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
bol direct gift (bol 1/2 en 3/4 met diploma)	121,6	113,6	117,0	219,1	232,4	229,8	2,6
bol omzettingen prestatiebeurs in gift	188,0	198,7	209,2	121,2	130,9	126,1	4,8
ho direct gift (ho met diploma)	77,6	36,8	35,0	34,7	36,5	36,3	0,2
ho omzettingen prestatiebeurs in gift	136,6	140,7	138,6	153,1	137,3	160,1	- 22,8
Totaal	523,8	489,8	499,9	528,1	537,1	552,3	- 15,2

Bron: realisatiegegevens DUO

De beleidsartikelen (artikel 11)

Tabel 11.8 Uitgaven aanvullende beurs prestatiebeurs (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
bol toekenningen	140,6	137,7	145,5	146,7	158,2	154,0	4,2
bol omzettingen	- 87,4	- 103,2	- 110,9	- 121,2	- 128,2	- 126,1	- 2,1
ho toekenningen	188,7	217,4	233,1	234,3	250,3	250,4	- 0,1
ho omzettingen	- 136,2	- 158,2	- 155,3	- 171,0	- 133,6	- 181,0	47,4
Totaal	105,6	93,7	112,4	88,8	146,7	97,3	49,4

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

Aan toekenningen van aanvullende beurzen in de bol is in 2014 per saldo € 6,8 miljoen meer toegekend. Dit betreft voor € 2,6 miljoen direct gift, wat weer verdeeld is in € 10,1 miljoen minder bij de bol niveau 1/2 en € 12,7 miljoen meer bij bol niveau 3/4. Daarnaast is € 4,2 miljoen meer toegekend aan prestatiebeurs aanvullende beurs bol dan begroot.

Bij de omzettingen van prestatiebeurs bol naar gift zijn hier geringe afwijkingen ten opzichte van de raming.

De toekenningen als gift van aanvullende beurzen aan ho-studenten die al een diploma hebben zijn iets hoger (€ 0,2 miljoen) dan geraamd. Bij de toekenningen aanvullende beurs als prestatiebeurs in het ho is er ten opzichte van de raming nagenoeg helemaal geen verschil. Bij de uitgaven omzettingen van aanvullende beurzen in gift bij het ho is het verschil - € 22,8 miljoen. Door de gewijzigde boekingsystematiek door DUO in 2014 ontstaat een verschil bij de niet-relevante ho-omzettingen van € 47,4 miljoen (zie hiervoor ook de toelichting bij tabel 11.5).

Reisvoorziening

Als onderdeel van het stelsel van studiefinanciering, draagt een reisvoorziening bij aan de toegankelijkheid van het onderwijs. Meer in het bijzonder is het doel van de reisvoorziening om studenten te faciliteren in het reizen van huis naar de onderwijsinstelling en van huis naar de stageplaatsen.

Tabel 11.9 Aantal studenten met een reisvoorziening

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Aantal gebruikers van het reisrecht	618.274	644.700	656.510	642.618	657.972	639.800	18.172
bol	186.234	192.548	194.599	204.514	210.984	210.200	784
ho	432.040	452.152	461.911	438.104	446.988	429.600	17.388
Aantal RBS	17.671	17.828	18.964	17.688	19.345	19.400	- 55
bol	2.595	2.418	2.609	2.553	2.809	2.800	9
ho	15.076	15.410	16.355	15.135	16.536	16.600	- 64
Totaal	635.945	662.528	675.474	660.306	677.317	659.200	18.117

Bron: realisatiegegevens DUO

De beleidsartikelen (artikel 11)

Toelichting:

Het aantal studenten dat gebruik maakt van de reisvoorziening is in 2014 per saldo 18.117 hoger dan geraamd. In de bol zijn ten opzichte van de raming 784 meer OV-kaarthouders, in het ho is het aantal OV-kaarthouders ten opzichte van de raming 17.388 hoger. De hogere aantallen gebruikers van de OV-kaart zijn in lijn met de hogere uitkomst van het aantal studerenden, zie ook tabel 11.3.

Het aantal studenten met een financiële vergoeding voor studeren in het buitenland is in 2014 bij het ho iets lager dan geraamd.

Tabel 11.10 Uitgaven reisvoorziening (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Betaling aan vervoersbedrijven	672,3	996,3	539,3	681,2	1.124,2	724,9	399,3
bol prestatiebeurs	- 170,0	- 174,3	- 200,4	- 222,7	- 242,2	- 233,8	- 8,4
bol omzettingen	106,3	118,0	129,7	145,0	159,4	160,8	- 1,4
ho prestatiebeurs	- 477,5	- 482,0	- 543,3	- 549,3	- 584,8	- 555,2	- 29,6
ho omzettingen	300,1	325,7	343,9	370,3	335,6	381,9	- 46,3
RBS en overig	19,5	19,5	23,7	25,9	26,9	26,4	0,5
Totaal	450,8	803,2	292,9	450,3	819,1	505,0	314,1

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

De realisatie 2014 van de uitgaven reisvoorziening is per saldo € 314,1 miljoen hoger dan geraamd.

Bij de betaling aan vervoersbedrijven is het verschil tussen begroting en realisatie 2014 per saldo € 399,3 miljoen. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt een kasschuif van 2015 naar 2014. In december 2014 is € 450,0 miljoen van de voorlopige vergoeding 2015 aan de OV-bedrijven vooruit betaald, waarmee een bijdrage is geleverd aan de optimalisatie van het kasritme van de Staat.

Daarnaast is de vergoeding aan de OV-bedrijven in 2014 lager uitgevallen dan geraamd, als gevolg van een herijking van het aantal gereisde kilometers.

De reisvoorziening is voor de meeste studerenden onderdeel van de prestatiebeurs. Er is € 38,0 miljoen minder reisvoorziening als prestatiebeurs toegekend (bol - € 8,4 miljoen, ho - € 29,6 miljoen).

De omzettingen naar gift in 2014 zijn € 47,7 miljoen lager dan de raming voor 2014 (bol - € 1,4 miljoen, ho - € 46,3 miljoen).

Het verschil van € 0,5 miljoen bij de reisvergoeding aan studerenden in het buitenland in relatie tot lagere aantallen dan geraamd, houdt verband met hogere gemiddeld gerealiseerde maandvergoedingen.

Overige uitgaven

De overige uitgaven omvatten voornamelijk technische boekingen, waaronder achterstallige rechten, omzettingen van prestatiebeursen in gift of naar rentedragende lening en overige technische correcties tussen relevante- en niet-relevante uitgaven. Daarnaast komen ten laste van dit artikelonderdeel ook uitgaven gedaan aan EG-studerenden, voorschotten en handbetalingen. Het totale verschil tussen raming en realisatie 2014 op dit onderdeel bedraagt € 31,7 miljoen.

Leningen

De leenmogelijkheden in de studiefinanciering stellen studerenden in staat om hun eigen bijdrage tegen relatief gunstige voorwaarden via de rijksoverheid te financieren.

Naast een rentedragende lening voor levensonderhoud kunnen studenten in het hoger onderwijs gebruik maken van het collegegeldkrediet.

Tabel 11.11 Niet-relevante uitgaven leenfaciliteit (bedragen x € 1 miljoen)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Vastge- stelde begroting 2014	Verschil 2014
rentedragende lening	1.131,5	1.169,1	1.212,8	1.343,5	1.567,1	1.339,2	227,9
omzettingen prestatiebeurs naar							
rentedragende lening	76,0	83,4	87,9	91,0	- 16,1	95,8	- 111,9
collegegeldkrediet	86,6	101,9	122,7	142,2	162,8	179,8	- 17,0
Totaal	1.294,1	1.354,4	1.423,4	1.576,7	1.713,8	1.614,9	98,9

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

Per saldo is er in 2014 € 98,9 miljoen meer door studenten geleend dan geraamd. De uitgaven aan de reguliere studielening zijn in 2014 € 227,9 miljoen hoger dan geraamd. Dit komt doordat in de raming 2014 is uitgegaan van een lager gemiddeld geleend bedrag; door een stijging van het aantal studerenden dat leent; door meer omzettingen van achterstallige lagere rechten in langlopende vorderingen en door overige technische bijstellingen op dit artikelonderdeel.

De omzettingen van prestatiebeurzen in een rentedragende lening zijn in 2014 € 111,9 miljoen minder dan geraamd. Dit houdt verband met de gewijzigde boekingssystematiek door DUO in 2014 (zie hiervoor ook de toelichting bij tabel 11.5).

Er is in 2014 € 17,0 miljoen minder aan collegegeldkrediet verstrekt dan geraamd.

Bijdrage aan agentschappen

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel.

Het verschil tussen raming en realisatie 2014 bedraagt € 23,7 miljoen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een bijstelling (bij voorjaarsnota 2014) van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (PVS) met € 20,3 miljoen als gevolg van de actualisering van de business case. Met de nieuwe systemen kan de uitvoering efficiënter worden, de dienstverlening aan studenten eigentijds (digitaal) en kunnen maatregelen binnen de studiefinanciering beter worden geacommodeerd. Daarnaast is er een structurele interne overboeking binnen het beleidsartikel studiefinanciering van € 2,9 miljoen in verband met een gewijzigde afreksystematiek van de uitvoeringskosten in relatie tot onterecht kaartbezit bij de reisvoorziening. Ten derde is er een bijstelling van het DUO-budget met € 2,9 miljoen voor onder meer het leerlingenvolume en de uitvoeringskosten op het gebied van het tegengaan van misbruik uitwonendenbeurs

en de aanpak van fraudebestrijding in de studiefinanciering. Als gevolg van een herziening van het kasritme bij PVS is een bedrag van € 3,0 miljoen dat in 2014 niet tot besteding is gekomen naar 2015 overgeboekt. Een bijstelling van € 0,5 miljoen staat verder in verband met de toename van het aantal uren als gevolg van ontwikkelingen in de projecten portfolio bij DUO.

Ontvangsten

Het terugbetalingssysteem van leningen is naar draagkracht. Wie gelet op zijn of haar inkomen niet kan terugbetalen, hoeft niet terug te betalen. Voor wie bewust leent, is de studielening hiermee een veilig instrument voor de financiering van onderwijs.

Tabel 11.12 Terugbetaling studieleningen (langlopende vorderingen) (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Hoofdsom (NR)	337,6	360,6	384,3	418,4	468,8	444,2	24,6
relevante rentedragende lening	12,3	8,5	5,5	3,7	2,4	3,2	- 0,8
rente-ontvangsten	206,4	227,5	223,8	204,9	177,7	257,2	- 79,5
renteloos voorschot	5,1	4,9	5,1	5,3	6,1	4,6	1,5
Totaal	561,4	601,4	618,8	632,3	655,0	709,2	- 54,2

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

In vergelijking met de raming terugbetaling studieleningen is er in 2014 per saldo € 54,2 miljoen minder terugbetaald. Dit saldo wordt voornamelijk gevormd door € 24,6 miljoen meer niet-relevante ontvangsten hoofdsom studielening en € 79,5 miljoen minder relevante rente-ontvangsten als gevolg van een lagere rente dan waarmee in de raming rekening werd gehouden.

Tabel 11.13 Bedrag aan uitstaande leningen (bedragen x € 1 miljoen)

	2010	2011	2012	2013	2014
renteloze voorschotten t/m 1986	30,2	28,2	27,5	27,3	28,8
rentedragende leningen verstrekt voor 1992	44,4	33,1	25,7	21,2	15,5
rentedragende leningen verstrekt na 1992	9.703,4	10.645,4	11.598,0	12.637,1	13.759,0
collegegeldkrediet	208,2	296,7	397,7	488,1	583,3
Totaal	9.986,2	11.003,4	12.048,9	13.173,7	14.386,6

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

Tabel 11.13 geeft de vorderingstanden aan het einde van het jaar. Het betreft de vorderingen op oud-studenten en op actieve studenten, exclusief de prestatiebeursleningen.

De beleidsartikelen (artikel 11)

Tabel 11.14 Ontvangsten op kortlopende vorderingen (bedragen x € 1 miljoen)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
achterstallig lager recht (ALR)	47,6	45,2	48,1	48,7	50,8	47,0	3,8
reisvoorziening	19,6	16,1	16,9	46,7	35,1	1,5	33,6
overig	0,4	0,2	11,2	9,7	10,5	8,6	1,9
Totaal	67,6	61,5	76,2	105,1	96,4	57,1	39,3

Bron: realisatiegegevens DUO

Toelichting:

Het verschil tussen realisatie en raming 2014 bij de ontvangsten op kortlopende vorderingen bedraagt totaal € 39,3 miljoen. Dit betreft voor het grootste deel (€ 33,6 miljoen) meer-ontvangsten reisvoorziening (opbrengsten incasso OV-kaart). OCW int deze vorderingen nu zelf, waar voorheen DUO deze ontvangsten verrekende met de vervoersbedrijven. In de begroting 2014 was daar nog geen rekening mee gehouden. Daarnaast is er een verschil van € 3,8 miljoen bij de ontvangsten uit achterstallige lagere rechten en € 1,9 miljoen meer overige ontvangsten.

Artikel	12: TEGEMOETKOMING ONDERWIJSBIJDRAGE EN SCHOOLKOSTEN
Algemene doelstelling	De tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten zorgt ervoor dat (ouders van) leerlingen in het voortgezet onderwijs, deelnemers in de beroepsopleidende leerweg en studenten aan een lerarenopleiding de financiële mogelijkheden hebben om onderwijs te volgen.
Rol en verantwoordelijkheid	De Minister is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van het onderwijs in Nederland. Financieren: De Minister financiert het stelsel waarbij de financiële toegankelijkheid is gewaarborgd. Ouders zijn ervoor verantwoordelijk dat hun minderjarige kind onderwijs volgt. De overheid financiert een tegemoetkoming indien ouders, gezien hun inkomen, niet draagkrachtig genoeg zijn om de kosten van hun schoolgaande minderjarige kinderen (middelbaar beroepsonderwijs) alleen te dragen. Hiermee borgt de overheid de toegankelijkheid van het onderwijs. Vanaf 18 jaar ligt de verantwoordelijkheid voor het volgen van onderwijs primair bij de leerling (voortgezet onderwijs) of student (lerarenopleiding) zelf. Hij/zij kan dan zelf in aanmerking komen voor een tegemoetkoming bestaande uit een maandelijks basistoelage en een eventuele bijdrage in de schoolkosten.
Indicatoren en kengetallen	Voor indicatoren over onderwijsbijdrage en schoolkosten wordt verwezen naar de publicatie Trends in Beeld .
Beleidsconclusies	In het Regeerakkoord is besloten de WTOS 17- budgettaire neutraal onder te brengen in het kindgebonden budget voor ouders van kinderen van 16–17 jaar. Vanaf 2016 is deze regeling onderdeel van de kindregelingen van het Ministerie van SZW.
Budgettaire gevolgen van beleid	

Tabel 12.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 12 (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Verplichtingen	119.358	111.158	107.389	105.925	102.472	115.064	– 12.592
Uitgaven	119.358	111.158	107.389	105.925	102.472	115.064	– 12.592
Inkomensoverdracht	100.410	97.029	93.324	88.242	85.476	97.372	– 11.896
• TS 17-	24.681	23.142	20.866	16.476	15.888	23.378	– 7.490
– Minderjarige deelnemers bol (R)	24.681	23.142	20.866	16.476	15.888	23.378	– 7.490
• TS 18+	9.143	6.752	6.248	6.063	5.900	6.248	– 348
– Tegemoetkoming lerarenopleiding (tlo) (R)	7.515	6.097	4.833	4.575	3.955	4.833	– 878
– Deeltijd vo (R)	1.628	655	1.415	1.488	1.945	1.415	530
• VO 18+	66.586	67.134	66.210	65.703	63.688	67.746	– 4.058
– Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	8.576	6.480	6.729	5.983	5.882	5.382	500
– Meerderjarige scholieren vo (R)	53.845	54.989	52.947	53.058	51.245	56.426	– 5.181

De beleidsartikelen (artikel 12)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
- Meerderjarige scholieren vso (R)	2.614	3.807	5.224	5.408	5.613	4.628	985
- STOEB/ALR (NR)	1.552	1.859	1.310	1.253	948	1.310	- 362
Bijdrage aan agentschappen	18.948	14.129	14.065	17.683	16.996	17.692	- 696
- Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	18.948	14.129	14.065	17.683	16.996	17.692	- 696
Ontvangsten	14.188	16.273	4.644	4.709	3.645	4.701	- 1.056
- TS 17- (R)	2.158	2.539	1.110	941	693	1.244	- 551
- TS 18+ (R)	1.041	935	574	703	96	574	- 478
- VO 18 + (R)	10.989	12.799	2.960	3.065	2.856	2.883	- 27

Toelichting op de instrumenten

Inkomensoverdrachten

Uitgaven

De uitgaven bij elk van de drie WTOS-regelingen zijn in 2014 lager dan begroot, met name de uitgaven aan minderjarige deelnemers in de bol (TS 17- regeling). In 2014 werd minder dan geraamd gebruik gemaakt van deze regeling (zie ook tabel 12.2) met als gevolg lagere dan geraamde uitgaven (- € 7,5 miljoen). Ook de VO18+ -regeling geeft een lagere uitkomst dan begroot (- € 4,1 miljoen). Dit komt voornamelijk door minder uitgaven dan begroot bij de meerderjarige scholieren in het voortgezet onderwijs.

Tabel 12.2 Aantal gebruikers per regeling

					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Aantal gebruikers TS 17-	35.858	42.294	36.032	27.721	26.800	39.600	- 12.800
Aantal gebruikers TS 18+	8.459	6.585	6.331	6.037	6.676	6.300	376
Aantal gebruikers VO 18+	34.337	35.943	35.758	35.596	34.328	34.900	- 572

Bron: realisatiegegevens DUO

Bijdrage aan agentschappen

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel.

Ontvangsten:

De ontvangsten hebben betrekking op terugbetalingen van teveel of onterecht verstrekte WTOS-uitkeringen. Het totale verschil tussen raming en realisatie 2014 is - € 1,1 miljoen, voornamelijk bij de onderdelen TS17- en VO 18+.

De beleidsartikelen (artikel 13)

Artikel	13: LESGELD
Algemene doelstelling	Het genereren van inkomsten voor de financiering van het onderwijs.
Rol en verantwoordelijkheid	Financieren: De Minister financiert een groot deel van de kosten voor het volgen van kwalitatief goed onderwijs, omdat de maatschappij baat heeft bij geschoolde burgers. Het individu heeft echter ook profijt van scholing en betaalt daarom lesgeld.
Indicatoren en kengetallen	Voor indicatoren over lesgeld wordt verwezen naar de publicatie Trends in Beeld.
Beleidsconclusies	Op dit artikel hebben zich qua uitvoering en resultaten in 2014 geen bijzonderheden voorgedaan.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 13.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 13 (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Verplichtingen	7.204	5.708	5.670	7.005	7.116	7.087	29
Uitgaven	7.204	5.708	5.670	7.005	7.116	7.087	29
Bijdrage aan agentschappen	7.204	5.708	5.670	7.005	7.116	7.087	29
– Dienst Uitvoering Onderwijs	7.204	5.708	5.670	7.005	7.116	7.087	29
Ontvangsten lesgeld	202.553	207.146	221.726	205.687	224.407	247.762	– 23.355

Toelichting op de instrumenten

Bijdragen aan agentschappen

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. De uitgaven betreffen het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel, met een gering verschil tussen raming en realisatie in 2014.

Ontvangsten

Met het vragen van lesgeld wordt door deelnemers en leerlingen van 18 jaar en ouder een bijdrage geleverd aan de kosten van het onderwijs. In de les- en cursusgeldwet is vastgelegd voor wie, wanneer en op welke wijze het lesgeld wordt vastgesteld.

De lesgeldontvangsten zijn in 2014 € 23,4 miljoen lager dan begroot. De realisatie 2014 van het aantal lesgeldplichtigen is iets hoger dan begroot (zie tabel 13.2).

Door een verandering in het betaalgedrag (gewijzigde mogelijkheid van gespreide betaling) van de lesgeldplichtigen blijkt voor het lopende schooljaar (2014/2015) ultimo 2014 minder te zijn ontvangen dan waarmee in de raming rekening werd gehouden.

Tabel 13.2 Aantal lesgeldplichtigen

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Bol/vo	204.842	209.473	215.376	225.378	230.916	229.200	1.716

Bron: realisatiegegevens DUO

Het aantal lesgeldplichtigen is een afgeleide van demografische ontwikkelingen en van de opleidingskeuze van studerenden/leerlingen. Er zijn geen basis- en streefwaarden vastgesteld.

Artikel	14: CULTUUR
Algemene doelstelling	Het bevorderen van een sterke, pluriforme, toegankelijke en kwalitatief hoogwaardige cultuursector en het zorgen voor het cultureel erfgoed.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>De Minister heeft een wettelijke verantwoordelijkheid voor het cultuurbeleid. Dit is aanvullend op het cultuuraanbod dat zonder betrokkenheid van de overheid tot stand komt. De Minister is verantwoordelijk voor het scheppen van voorwaarden voor het instandhouden, ontwikkelen en sociaal en geografisch spreiden van cultuuruitingen. Overwegingen van kwaliteit en verscheidenheid zijn daarbij leidend.</p> <p>Financieren: De Minister heeft een financierende rol met het bekostigen van de basisinfrastructuur cultuur en subsidiëring van specifieke (wettelijke) programma's en regelingen op de terreinen Erfgoed, Kunsten, Letteren en Bibliotheken.</p> <p>Stimuleren: De Minister heeft een stimulerende rol bij het versterken van de cultuursector door programma's als ondernemerschap en internationaal cultuurbeleid.</p> <p>Regisseren: De Minister heeft een regisserende rol bij de uitvoering van en toezicht op het behoud en beheer van het cultureel erfgoed, op grond van de Monumentenwet en de Archiefwet. Toezicht op naleving van deze wetten ligt bij de Erfgoedinspectie. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is onder andere belast met de uitvoering van de Monumentenwet. Het Nationaal Archief geeft uitvoering aan de Archiefwet.</p>
Indicatoren en kengetallen	In het rapport <i>Cultuur in Beeld 2014</i> en de publicatie <i>Kerncijfers</i> worden het bereik, de resultaten en ontwikkelingen van het cultuurstelsel in woord, beeld en cijfers gepresenteerd.

Tabel 14.1 Indicatoren

Doelstelling / indicator	Basis- waarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Streef- waarde 2015	Bron
Een sterke cultuursector, die ondernemend en innovatief is en goed zorgt voor ons cultureel erfgoed					
1. Eigen inkomsten					
• Percentage cultuurproducerende instellingen in de BIS (musea en presentatie-instellingen beeldende kunst) dat voldoet aan de eigen inkomstennorm van minimaal 21,5% ¹	76% (2010–2011)	81% (2012)	91% (2013)	100% (2016)	Opgave van cultuurproducerende instellingen aan OCW
<i>Bron: Databank OCW</i>					
2. Percentage podiumkunstinstanties en filmfestivals in de BIS dat voldoet aan de eigen inkomstennorm van minimaal 25,5%	69% (2010–2011)	66% (2012)	83% (2013)	100% (2016)	Opgave van cultuurproducerende instellingen aan OCW
<i>Bron: Databank OCW</i>					
3. Aantal bezoeken gesubsidieerde podiumkunsten in de BIS (inclusief buitenland) voor 2014	2,6 miljoen (2009)	2,2 miljoen (2012)	2,2 miljoen (2013)		Opgave van cultuurproducerende instellingen aan OCW
<i>Bron: Databank OCW</i>					
4. Aantal bezoekers rijks gesubsidieerde musea	5,7 miljoen (2009)	6,2 miljoen (2012)	7,9 miljoen (2013)		Opgave van cultuurproducerende instellingen aan OCW
<i>Bron: Databank OCW</i>					

¹ Percentage cultuurproducerende instellingen in de BIS dat voldoet aan de eigen inkomstennorm van minimaal 17,5%: 100% in 2013

Beleidsconclusies

Het op dit artikel uitgevoerde beleid en de bijbehorende resultaten waren het afgelopen jaar conform de verwachtingen zoals vermeld in de begroting. Er zijn geen majeure afwijkingen of een noodzaak tot bijstelling aan het licht gekomen. Het bezoek aan de rijks gesubsidieerde musea, presentatie-instellingen en podiumkunstinstanties zit in de lift. Nagenoeg alle cultuurproducerende instellingen in de BIS (musea en presentatie-instellingen beeldende kunst) voldoen aan de eigen inkomstennorm van minimaal 21,5%. Evenals de podiumkunstinstanties en filmfestivals in de BIS waarvoor een eigen inkomstennorm van 25% geldt.

In 2014 is uitvoering gegeven aan de visiebrief «Cultuur Beweegt. De betekenis van cultuur in een veranderende samenleving» en de Museumbrief «Samen werken, samen sterker».

In de visiebrief «Cultuur Beweegt. De betekenis van cultuur in een veranderende samenleving» zijn de artistieke, maatschappelijke en economische waarden belicht. De onderwerpen cultuuronderwijs, talentontwikkeling, creatieve industrie en digitalisering staan op de agenda voor het toekomstig cultuurbeleid. Zo zijn de activiteiten van het programma Cultuureducatie met kwaliteit versneld door een speciale inspanning voor muziek waarvoor tot 2020 publiek en private financiering is geregeld. Daarnaast zijn er in het kader van talentontwikkeling twee samenhangende actielijnen in gang gezet die ontwikkelruimte op maat mogelijk maken voor talent en waardoor de landelijke en lokale culturele infrastructuur beter benut worden voor de ontwikkeling van talenten.

De beleidsartikelen (artikel 14)

De [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) is aangenomen in 2014 en gaat in per 1 januari 2015. De nieuwe bibliotheekwetgeving richt zich op één netwerk van bibliotheekorganisaties, waarin de Koninklijke Bibliotheek met een uitgebreider takenpakket een centrale rol heeft binnen het stelsel van openbare bibliotheken

De [Museumbrief «Samen werken, samen sterker»](#) gaat in op het toekomstige beleid ten aanzien van het museale stelsel. Om de samenwerking tussen musea en andere partners te stimuleren is de [Deelregeling Samenwerking Musea](#) gestart en zijn de eerste resultaten gepresenteerd aan het museale veld. Ter ondersteuning van de maatschappelijke waarde van musea is de [Nationale Kennisagenda voor het Museale Veld](#) samen met het veld ontwikkeld en gepresenteerd.

In het beleidsverslag zijn de activiteiten en stand van zaken naar aanleiding van bovenstaande brieven beschreven.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 14.2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 14 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Verplichtingen	1.130.082	846.543	2.945.919	819.023	766.072	919.248	- 153.176
Waarvan garantieverplichtingen	767.539	513.001	608.000	621.806	473.197	629.000	- 155.803
Uitgaven	991.219	866.972¹	890.988¹	704.732	709.466	740.522	- 31.056
Bekostiging		738.672	699.062	582.720	608.412	626.224	- 17.812
- Culturele basisinfrastructuur		573.119	561.851	465.339	487.566	475.687	11.879
- Vierjaarlijkse instellingen		403.749	395.482	330.253	333.074	323.150	9.924
- Vierjaarlijkse fondsen		169.370	166.369	135.086	154.492	152.537	1.955
- Monumentenzorg		111.353	94.243	82.392	79.792	83.425	- 3.633
- Archieven incl. Regionale Historische Centra		27.649	23.216	23.580	25.577	24.905	672
- Investerings huisvesting rijks gesubsidieerde musea		26.376	19.473	1.362	4.189	30.245	- 26.056
- Cultuureducatie met Kwaliteit		0	0	10.000	10.000	10.000	0
- Archeologie		175	279	47	1.288	1.962	- 674
Subsidies		106.819	163.064	87.592	58.127	84.501	- 26.374
- Verbreden inzet cultuur		21.481	15.216	4.859	7.670	8.809	- 1.139
- Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)		8.373	8.585	6.282	6.715	7.260	- 545
- Programma bibliotheekvernieuwing		16.094	18.147	17.963	17.963	17.942	21
- Programma leesbevordering		2.950	2.930	2.850	2.900	2.850	50
- Programma CRISP		0	2.445	2.375	2.940	2.612	328
- Programma erfgoed en ruimte		0	0	0	2.016	8.000	- 5.984
- Programma ondernemerschap		0	0	2.692	1.475	3.437	- 1.962
- Specifiek cultuurbeleid		57.921	58.045	21.319	16.448	29.941	- 13.493
- Regeling frictie- en transitiekosten culturele basisinfrastructuur 2009-2012		0	57.696	29.252	0	3.650	- 3.650
Oprachten		0	0	1.708	4.411	2.354	2.057
- Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis		0	0	1.708	4.411	2.354	2.057
Bijdrage aan agentschappen	22.292	21.481	28.862	29.527	34.793	23.739	11.054
- Nationaal Archief	22.292	21.481	28.862	29.527	34.793	23.739	11.054
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties		0	0	3.185	3.723	3.704	19
- Uitvoering internationale verdragen		0	0	1.737	1.384	2.664	- 1.280
- Uitvoering internationale contributies		0	0	1.405	2.285	990	1.295
- Europese samenwerking		0	0	43	54	50	4
Ontvangsten	36.217	34.961	17.072	9.613	13.380	1.561	11.819

¹ De Uitgaven betreffen de realisatie bedragen van de jaarverslagen 2011 en 2012 exclusief de apparaatsuitgaven van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en bestuursdepartement.

Verplichtingen

De realisatie van de verplichtingen is € 153,2 miljoen lager dan geraamd. Het verschil met de begroting wordt veroorzaakt door:

De feitelijke realisatie van de verplichtingen van de bekostiging en subsidies is € 2,6 miljoen hoger.

De verlaging van de garantieverplichtingen met € 155,8 miljoen als gevolg van lagere toekenning op garanties voor de indemniteitsregeling bruikleen collecties (€ 168 miljoen). Daarnaast zijn er minder overige garanties verleend (€ 4 miljoen).

De hogere toekenning op garanties voor de achterborgovereenkomst monumenten (€ 16,2 miljoen).

Uitgaven

De realisatie van de uitgaven in 2014 ligt € 31 miljoen lager dan oorspronkelijk begroot.

De verschillen worden verder verduidelijkt bij de toelichting op de instrumenten.

Toelichting op de instrumenten

Bekostiging

De culturele basisinfrastructuur wordt voor een periode van vier jaar bekostigd. Het cultuurstelsel voor de periode 2013–2016 is beschreven in de brief [besluiten over de culturele basisinfrastructuur](#) van 18 september 2012. De culturele basisinfrastructuur bestaat uit instellingen op het gebied van de podiumkunsten (toneel, dans, opera en orkesten), de beeldende kunsten, film, musea, letteren en bibliotheken, architectuur, vormgeving, nieuwe media, cultuureducatie en een aantal bovensectorale instellingen. Daarnaast zijn er de zes cultuurfondsen die sectoraal zijn georganiseerd. De cultuurfondsen spelen een belangrijke rol in het cultuurstelsel. Door middel van flexibele en kortlopende subsidieregelingen kunnen zij de dynamiek en vernieuwing in de cultuur op de voet volgen en zijn zij in staat snel op sectorale ontwikkelingen te reageren.

In 2014 is het budget voor de vierjaarlijkse instellingen van de Culturele basisinfrastructuur met € 11,9 miljoen verhoogd. Dit betreft de loon- en prijsbijstelling 2013 en 2014 op de huisvesting musea (€ 0,5 miljoen) en de wijziging van instellingssubsidies in verband met investeringen op het gebied van huisvesting (€ 9,4 miljoen). Het budget voor de fondsen is met € 2 miljoen verhoogd ten behoeve van de Arbeidsvoorwaardenmiddelen van het Nationaal Fonds voor de Podiumkunsten en voor de loonbijstelling 2014.

Monumentenzorg

[De brief van 16 september 2011](#) geeft informatie over de wijze waarop subsidie voor instandhouding en restauratie van rijksmonumenten vanaf 2012 ingezet zal worden. Voor de verdeling van de reguliere restauratiemiddelen zijn de provincies verantwoordelijk, zoals vastgelegd in het convenant met het Interprovinciaal Overleg (IPO). Verdere ondersteuning van instandhouding van monumenten vindt plaats langs de weg van de fiscale aftrek, het vernieuwde Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten (BRIM), de herbestemmingsregelingen, het Revolving Fund voor woonhuismonumenten en de Restauratiefonds-hypotheek-plus. Via dit fonds kunnen eigenaren van andere monumenten dan woonhuizen voor restauratie een laagrentende lening krijgen uit het Revolving Fund Plus van het Nationaal Restauratiefonds (NRF).

De beleidsartikelen (artikel 14)

Het budget voor monumentenzorg is met € 3,6 miljoen verlaagd in verband met de aanwending van de vervroegde betaling in 2013 voor een extra aflossing BRIM ten behoeve van de museumbrief.

Archieven inclusief Regionaal Historische Centra

In 2014 is verder uitvoering gegeven aan het Archiefconvenant 2012–2016. Hiermee wordt beoogd overheidsinformatie duurzaam te beheren en een eigentijdse invulling te geven aan het begrip openbaarheid. In 2014 is het accent gelegd op het ontwikkelen van voorwaarden voor digitale duurzaamheid van overheidsinformatie. De coördinatie voor het uitvoeringsprogramma ligt bij het Nationaal Archief.

Investerings huisvesting rijks gesubsidieerde musea

Deze middelen zijn bestemd voor de huisvesting van collecties van rijks gesubsidieerde musea.

Het budget is verlaagd met € 26 miljoen in verband met een intertemporele compensatie 2014/2017 voor de invoering van het nieuwe huisvestingsstelsel Rijksmusea per 1 januari 2017.

Cultuureducatie met kwaliteit

In 2014 is uitvoering gegeven aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Scholen in het primair onderwijs ontvangen via de prestatiebox een bedrag van in totaal € 18 miljoen (dit is € 10,90 per leerling). Binnen de matchingsregeling Cultuureducatie met Kwaliteit van het Fonds voor Cultuurparticipatie loopt de uitvoering van 54 lokale projecten en programma's. Het gaat hierbij om een totaalbudget van € 10 miljoen per jaar van het rijk, dat door gemeenten en provincies met een zelfde bedrag wordt verhoogd. Ten slotte is in 2014 het [leerplankader Kunstzinnige Oriëntatie](#) opgeleverd. De Tweede Kamer is in juni 2014 geïnformeerd over de voortgang.

Archeologie

Naar aanleiding van de [evaluatie van de archeologiewetgeving](#) wordt het archeologiebestel vanaf 2012 versterkt door het ontwikkelen van een nieuwe archeologische kenniskaart. Hiermee wordt alle landelijke informatie over archeologie verzameld, gebundeld en toegankelijk gemaakt voor gemeenten en andere belanghebbenden. Tevens is in 2014 ingezet op de prioriteiten die in de [beleidsreactie op de evaluatie](#) zijn genoemd. De rijksoverheid heeft daarnaast middelen besteed aan het beheer en onderhoud van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het budget is in 2014 naar de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed overgeboekt.

Subsidies

Verbreden inzet cultuur

Deze middelen zijn bedoeld voor digitaliseringprojecten in de cultuursector en monitoring van educatiebeleid. Zoals vermeld in de [visiebrief cultuur beweegt](#) is met ingang van het schooljaar 2013–2014, voor een periode van 10 jaar, € 4,9 miljoen per jaar opgenomen ten behoeve van de cultuurkaart.

Internationaal Cultuurbeleid

In een gezamenlijke [brief](#) hebben de bewindspersonen van OCW en BZ in 2012 hun visie op internationaal cultuurbeleid naar de Tweede Kamer gezonden. De doelen voor het internationaal cultuurbeleid zijn het

De beleidsartikelen (artikel 14)

bijdragen aan het internationaal niveau van Nederlandse topinstellingen, het bevorderen van een vooraanstaande internationale marktpositie van kunstenaars, cultuur als bijdrage aan de versterking van het Nederlands economisch belang en van de culturele diplomatie. In de subsidiëring van de BIS-instellingen en door de cultuurfondsen wordt hier nadrukkelijk aandacht aan besteed.

Voor creatieve industrie, één van de negen topsectoren, is het versterken van de internationale marktpositie prioriteit. In opdracht van de Ministeries van OCW en BZ voert het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, in samenwerking met het Nieuwe Instituut, hiervoor het Programma Internationalisering Creatieve Industrie 2013–2016 uit. Dit programma richt zich op het versterken van de internationale reputatie van de Nederlandse creatieve industrie (architectuur, vormgeving, mode, gaming en e-cultuur) en het opbouwen van duurzame netwerken en marktverruiming.

In maart sloot de Minister een Memorandum of Understanding (MoU) met haar Chinese ambtsgenoot. In het kader van het MoU wordt samengewerkt op het gebied van museummanagement, film en creatieve industrie.

Programma bibliotheekvernieuwing

Dit budget is besteed aan het beheer, de opbouw en doorontwikkeling van de landelijke digitale bibliotheek. Deze taak werd in 2014 uitgevoerd door het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken. Alle Nederlandse openbare bibliotheken zijn aangesloten op de digitale bibliotheek, die een snel groeiende hoeveelheid e-content aanbiedt.

Programma leesbevordering

Het [Actieplan Kunst van Lezen 2012–2015](#) heeft een sterke samenhang met het [Actieplan Laaggeletterdheid 2012–2015](#). Door zijn programmatische opzet levert Kunst van Lezen een wezenlijke, aanvullende bijdrage aan de reguliere subsidieverstrekking aan culturele instellingen en scholen. Tevens versterkt het programma de maatschappelijke functie van openbare bibliotheken en ondersteunt daarmee de bibliotheekvernieuwing.

Programma CRISP

Naast de prioriteiten die onder internationaal cultuurbeleid zijn genoemd voor creatieve industrie, is er ook een afzonderlijk onderzoeksprogramma Creative Industry Scientific Programme (CRISP). De middelen zijn in 2014 ingezet voor het behalen van het doel; het ontwikkelen van een kennisbasis, methoden en instrumenten bij hogescholen, universiteiten en bij bedrijven met het oog op het ontwerpen van innovatieve fysieke en digitale producten en diensten voor de markt.

Nederland was dit jaar gastland voor de 6e Asia Europe Meeting (ASEM) van cultuurMinisters. Het thema Creatieve Industrie stond centraal tijdens de conferentie waarbij naast Ministers ook mensen uit de praktijk waren uitgenodigd.

Programma Visie Erfgoed en Ruimte

Deze middelen zijn besteed aan de uitvoering van het programma Visie Erfgoed en Ruimte. Hierin geeft het rijk aan welke cultuurhistorische gebieden en opgaven hij van (inter)nationaal belang vindt en waar het rijk een rol ziet in het gebiedsgerichte erfgoedmanagement. Het budget van

De beleidsartikelen (artikel 14)

€ 8 miljoen is met € 1,9 miljoen verlaagd in verband met het aangepaste plafond financiële middelen. Daarnaast is € 3,9 miljoen overgeheveld naar het Gemeente- en Provinciefonds, bestemd voor projecten die samen met gemeenten en provincies worden uitgevoerd.

Programma ondernemerschap

Het programma **Ondernemerschap Cultuur** heeft als doel het versterken van ondernemerschap in de culturele sector. Het programma bestaat uit vier onderdelen; het leiderschapsprogramma cultuur dat in de zomer 2013 is gestart; de communicatiestrategie «Cultuur, Daar Geef Je Om» gelanceerd in augustus 2012 en geëindigd in december 2014; de coachingstrajecten die eind 2013 zijn begonnen en als laatste onderdeel, ondersteuning van individuele makers bij het opbouwen van de beroepspraktijk. De branche is betrokken bij ondersteuning van ondernemerschap.

Uit budget van het programma ondernemerschap is € 2,1 miljoen doorgeschoven naar het instrument opdrachten. Deze middelen zijn besteed aan het programma Leiderschap in Cultuur, Wijze Werven en aan de Geefcampagne.

Specifiek Cultuurbeleid

De **Actieagenda architectuur en ruimtelijk ontwerp 2013–2016** is een interdepartementaal werkprogramma. De middelen voor architectuur en ruimtelijk ontwerp worden gebruikt om de positie van het ontwerp en de ontwerpers te versterken.

Onder deze post vallen tevens het budget voor de Adviescommissie Restitutieverzoeken Cultuurgoederen Tweede Wereldoorlog en de subsidie ten behoeve van het Jheronimus Boschjaar.

Het budget voor Specifiek Cultuurbeleid is verlaagd met € 13,5 miljoen. Hierin is onder andere de intertemporele compensatie van € 5,5 miljoen opgenomen voor de overdracht van de collectie van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Daarnaast een verlaging in verband met een overboeking van € 11,8 miljoen voor de digitale collectie Nationaal Archief. Tenslotte heeft een verhoging plaatsgevonden voor een bedrag van € 3 miljoen voor de regeling Talentontwikkeling.

Regeling frictie- en transitiekosten culturele basisinfrastructuur

Het budget is met een bedrag € 3 miljoen verlaagd in verband met overboeking van uitgaven naar specifiek cultuurbeleid voor de Regeling Talentontwikkeling.

Opdrachten

Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis

Dit budget is besteed voor opdrachten die bestaan uit het inhuren van bureaus voor beleidsonderzoek, evaluaties, visitatie/monitoring en versterking van de kennisbasis in de cultuursector.

Het budget is verhoogd met € 2,1 miljoen vanwege mutaties binnen de financiële instrumenten. Door het aangaan van opdrachten voor cultureel ondernemerschap, de financieringsmix ANBI en de Geefcampagne zijn de aanvankelijk onder subsidies geraamde bestedingen overgeheveld naar dit instrument.

Bijdragen aan baten/lastendiensten

Nationaal Archief

Deze middelen betreffen de rijksbijdrage aan het Nationaal Archief. De baten en lasten van deze dienst worden apart in het jaarverslag opgenomen. Het budget is per saldo met € 11 miljoen verhoogd. Dit is de uitkomst van een verhoging van € 12,5 miljoen, waarvan € 11,8 miljoen ten behoeve van de Digitale collectie Rijksarchieven en een verlaging van € 1,5 miljoen in verband met minder uitgaven voor het project Digitale Taken Rijksarchieven (DTR).

Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties

Uitvoering internationale verdragen en contributies en Europese samenwerking

Naast de prioriteiten die onder internationaal cultuurbeleid zijn genoemd, is Nederland aan een aantal verplichtingen gebonden en draagt het bij aan de uitvoering van internationale verdragen. Dit geldt voor de UNESCO erfgoedverdragen voor werelderfgoed, immaterieel erfgoed, de bescherming van cultureel erfgoed bij gewapend conflict en de bestrijding van illegale handel in cultuurgoederen. Ook wordt bijgedragen aan het Europees filmprogramma (Eurimages) en de Nederlandse Taal Unie. Een bedrag van ca. € 1,3 miljoen is overgeheveld van internationale verdragen naar contributies en internationale samenwerking.

Ontvangsten

De realisatie van de ontvangsten is € 11,8 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. De meerontvangsten van € 11,8 miljoen worden veroorzaakt door de ontvangst op de afrekening van de Huisvesting Nieuwbouw Rijksmuseum (€ 9,8 miljoen), (€ 1,5 miljoen) ontvangsten uit subsidieafrekeningen en de rentebijdrage voor een bedrag van € 0,5 miljoen op het aankoopfonds museale verwerving.

Artikel	15: MEDIA
Algemene doelstelling	Het waarborgen van een onafhankelijk, gevarieerd en kwalitatief hoogwaardig media-aanbod, dat toegankelijk blijft voor alle lagen van de bevolking.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>Media hebben een prominente rol in onze democratie en cultuur. Wat we zien, horen en lezen, beïnvloedt ons beeld van de wereld en onze opvattingen. Daarom borgt de Minister vier publieke belangen in het mediabeleid, waar zij verantwoordelijk voor is: onafhankelijkheid, verscheidenheid, kwaliteit en toegankelijkheid. De Minister heeft specifieke zorg voor het stelsel van landelijke, regionale en lokale publieke omroepen en de daarvoor relevante wet- en regelgeving. De Minister heeft naast een financierende rol, vooral ook een regisserende rol.</p> <p>Financieren: De Minister financiert de landelijke publieke omroep, en enkele andere aan de omroep verbonden instellingen. De taakopdracht is wettelijk bepaald en het budget van de publieke omroep is vastgesteld met behoud van afstand tot de uitvoering en inhoud. Op basis van het concessiebeleidsplan sluit de Minister elke vijf jaar een prestatieovereenkomst met de publieke omroep. Verder is de Minister verantwoordelijk voor instrumenten ter bevordering van culturele producties, documentaires, drama, kunst- en kinderprogramma's, het steunen en stimuleren van een onafhankelijke en kwalitatief goede journalistieke infrastructuur in ons land (Stichting Stimuleringsfonds voor de Journalistiek) en voor het bevorderen van mediawijsheid (NICAM en Mediawijzer.net).</p> <p>Regisseren: Als regisseur is de Minister verantwoordelijk voor de wetgeving ten aanzien van de taak en organisatie van de publieke omroep en voor wetgeving voor commerciële media. De regels voor commerciële omroepen vloeien voornamelijk voort uit Europese richtlijnen op het gebied van audiovisuele media en interne markt. Ze gaan over reclame, sponsoring, product-placement en bescherming van minderjarigen, en over het aandeel Europees en onafhankelijk product. Verder is de Minister als regisseur verantwoordelijk voor wetgeving met betrekking tot omroepdistributie. Het doel daarvan is de ontvangst te verzekeren van de belangrijkste publieke zenders en daarnaast in brede zin de toegang te bevorderen tot een gevarieerd radio- en televisieaanbod.</p> <p>De OCW-begroting is in het najaar van 2014 nader uitgewerkt in de mediabegrotingsbrief, die als basis diende voor de begrotingsbehandeling van dit artikel door de Tweede Kamer. Deze brief geeft een gedetailleerde vooruitblik op het nieuwe jaar, een uitwerking van de maatregelen op het gebied van media alsmede een terugblik op de realisatie van voorgaand jaar.</p> <p>Op basis van het vijfjaarlijkse concessiebeleidsplan heeft de Minister voor de erkenningperiode die loopt tot en met 2015, een prestatieovereenkomst afgesloten met de landelijke publieke omroep. Over de uitvoering van deze prestatieovereenkomst rapporteert de landelijke publieke omroep jaarlijks aan de Minister. Deze verantwoording wordt gevalideerd door het Commissariaat voor de Media. Het Commissariaat voor de Media kan ook een boete opleggen als de publieke omroep de prestatieovereenkomst niet naleeft. Zowel de verantwoording als de validatie wordt als bijlage bij de mediabegrotingsbrief aan de Tweede Kamer verzonden.</p>

Indicatoren en kengetallen

Tabel 15.1 Doelstelling/Indicator

Doelstelling/Indicator	Basis- waarde	Reali- satie- waarde 2013	Reali- satie- waarde 2014	Streef- waarde (2015)	Bron
7 Een onafhankelijk, gevarieerd en kwalitatief hoogwaardig media-aanbod dat toegankelijk en betaalbaar is voor alle lagen van de bevolking De uitzendingen van de publieke omroep onderscheiden zich van die van de commerciële omroepen door een blijvend hogere kwalitatieve waardering door de Nederlandse bevolking	7,1 (2010)	7		7	Ipsos

De indicator «De uitzendingen van de publieke omroep onderscheiden zich van die van de commerciële omroepen door een blijvend hogere kwalitatieve waardering door de Nederlandse bevolking» is in 2014 voor het eerst opgenomen in de rijksbegroting. Het jaarlijks onderzoek wordt in opdracht van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) uitgevoerd door Ipsos. Bij de beleidsdoorlichting is geconstateerd, dat de gehanteerde indicator niet voldoende aansluit op de algemene doelstelling en in de beleidsreactie is toegezegd dat een actualisatie van de doelstelling, de subdoelstellingen en de indicatoren bezien zal worden.

Met de [mediamonitor](#) rapporteert het Commissariaat voor de Media jaarlijks over de trends en ontwikkelingen op de gebruikersmarkten voor dagbladen, tijdschriften, radio, televisie en internet. Daarnaast worden pluriformiteit, onafhankelijkheid en gebruik van nieuwstittels gemonitord. Tenslotte wordt voor indicatoren over media verwezen naar de [monitor Trends in Beeld](#).

Beleidsconclusies

Het uitgevoerde beleid en de bijbehorende resultaten waren het afgelopen jaar conform de verwachtingen zoals vermeld in de begroting. Er zijn geen grote afwijkingen of een noodzaak tot bijstelling aan het licht gekomen.

In 2014 is hard gewerkt om het publieke mediabestel gezond en slagvaardig te maken voor de toekomst. De Raad voor Cultuur heeft een toekomstverkenning uitgevoerd en er is een toekomstvisie opgesteld. Een verdere toelichting hierop is opgenomen in het beleidsverslag. Sinds 1 januari 2014 worden de regionale omroepen vanuit de Rijksmediabegroting gefinancierd. De planning- en controlecyclus is op de nieuwe situatie aangepast. Hiervoor is afgelopen jaar [de mediaregeling](#) aangepast.

In 2014 voerde de ADR een [beleidsdoorlichting](#) uit, die bedoeld was om de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid inzichtelijk te maken. Deze evaluatie betrof de periode 2010- 2013. In de doorlichting laat de ADR zien dat de inzet van de instrumenten wetgeving en financiering en de maatregelen daarbinnen in de onderzochte periode doeltreffend en doelmatig lijken voor het realiseren van de centrale beleidsdoelstelling.

De bezuiniging van € 200 miljoen van Regeerakkoord Rutte I ligt op schema. Het rijksmediabudget is [aangepast in de Mediawet 2008](#). Voor het jaar 2014 bedraagt de verlaging van het budget € 100 miljoen en is op de uitgaven ruim € 140 miljoen bezuinigd. De bezuinigingen hebben vanaf

De beleidsartikelen (artikel 15)

het begin versneld plaatsgevonden. Hierdoor kwam geld beschikbaar voor het vergoeden van frictiekosten, die het gevolg zijn van de bezuinigingen.

De brief over de uitwerking van het Regeerakkoord Rutte II onderdeel Media bevat een pakket aan omvangrijke ombuigingen op het media-budget. De belangrijkste ombuigingen vanaf 2014 zijn:

- De rijksmediabijdrage wordt verlaagd met € 50 miljoen in 2016 tot structureel € 100 miljoen vanaf 2017. Op grond van de gemaakte begrotingsafspraken 2014 is deze verlaging teruggedraaid met € 50 miljoen per jaar, waardoor deze uitkomt op jaarlijks € 50 miljoen vanaf 2017. De bezuiniging van € 50 miljoen wordt als volgt ingevuld:
  - Een efficiëncyslag van € 17 miljoen bij de overheveling van het budget regionale omroepen vanuit het Provinciefonds.
  - Het budget van de 2.42 omroepen (kerkgenootschappen en genootschappen op geestelijke grondslag) wordt per 1 januari 2016 op nul gezet. Dit levert € 14 miljoen op. Door een jaar eerder te bezuinigen komt er geld beschikbaar voor het vergoeden van frictiekosten.
  - Het budget van het Mediafonds wordt per 1 januari 2017 op nul gezet. Dit levert € 16 miljoen op.
  - De publieke omroep bezuinigt € 3 miljoen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 15.2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 15 (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Verschil
	2010 ¹	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Verplichtingen	894.942	937.643	886.809	886.504	1.180.980	977.240	203.740
Uitgaven	901.765	912.434	951.461	892.936	1.149.484	977.571	171.913
Bekostiging		907.042	946.279	887.916	1.143.398	972.710	170.688
– Publieke Omroep (omroepinstellingen)		797.671	795.607	759.673	1.012.687	850.525	162.162
Landelijke publieke omroep		747.448	745.573	758.373	836.974	708.180	128.794
Wereldomroep		46.178	46.289	0	0	0	0
Regionale Omroep		0	0	0	174.413	141.600	32.813
Minderhedenprogrammering		4.045	3.745	1.300	1.300	745	555
Bezuinigingen Publieke Omroep (nog in te vullen)							
– Beheertaken landelijke publieke omroep		75.498	74.384	59.955	72.858	59.968	12.890
Stichting Omroep Muziek		31.926	29.904	14.568	18.097	14.581	3.516
Uitzenden en uitzendgereedmaken		23.974	23.974	24.463	29.713	24.463	5.250
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)		19.598	20.506	20.924	25.048	20.924	4.124
– Dotaties, bijdragen publieke omroep		32.814	30.532	31.231	32.542	30.654	1.888
Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties		17.922	17.922	18.280	18.646	18.280	366
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek		4.300	2.300	2.300	2.101	2.300	– 199

De beleidsartikelen (artikel 15)

	2010 ¹	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Filmfonds van de omroep en Telefilm (COBO)		7.416	7.416	7.568	9.156	7.568	1.588
Mediawijsheid Expertise-centrum (Bewust mediagebruik)		2.280	2.000	1.900	1.859	2.000	- 141
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON)		508	506	794	780	506	274
Kabelraden		388	388	389	0	0	0
- Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve (AMR)		- 513	44.931	36.811	24.736	30.738	- 6.002
- Overige bekostiging media (uit rente AMR)		1.164	448	- 97	250	500	- 250
- Basisinfrastructuur Cultuur 2013-2016 (vierjaarlijkse instellingen)		408	377	343	325	325	0
Subsidies		991	639	323	498	920	- 422
- Subsidies		991	639	323	498	920	- 422
Opdrachten		0	0	0	7	0	7
- Opdrachten		0	0	0	7	0	7
Bijdragen aan ZBO's en RWT's		4.366	4.508	4.662	5.519	3.906	1.613
- Commissariaat voor de Media		4.366	4.508	4.662	5.519	3.906	1.613
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties		35	35	35	62	35	27
- Uitvoering internationale verdragen en contributies		35	35	35	62	35	27
Ontvangsten	228.224	190.959	215.510	193.542	196.571	197.500	- 929

¹ Door de presentatie van verantwoord begroten zijn de uitgaven voor 2010 niet meer te reconstrueren.

Toelichting:

Verplichtingen

De hogere verplichtingenrealisatie van € 203,7 miljoen kent andere oorzaken dan de realisatieverschillen op de uitgaven. Het grootste gedeelte is reeds toegelicht bij de 1^e en 2^e suppletoire begroting.

Hieronder volgt nog een samenvatting van de verschillen:

- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van ontvangen prijsbijstelling 2013 en 2014 (€ 28,5 miljoen);
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het in 2014 aangaan van de verplichting aan de regionale omroepen voor het jaar 2015 (€ 146,5 miljoen)
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het voor een hoger bedrag aangaan van de verplichting aan de landelijke publieke omroep (€ 95 miljoen) vanwege de doorwerking van de printprijsregeling;
- bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van de bezuinigingen uit Regeerakkoord Rutte I, waardoor de in 2014 aan te gane verplichtingen voor het jaar 2015 lager zijn (-/- € 60 miljoen);

De beleidsartikelen (artikel 15)

- diverse kleinere bijstellingen van de verplichtingenruimte (-/- 6,3 miljoen)

Uitgaven algemeen

De realisatie van de uitgaven in 2014 is € 171,9 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. Hiervan heeft € 142,8 miljoen betrekking op een foutieve betaling. Deze betaling stond gepland voor 1 januari 2015 maar is vlak voor de jaarwisseling al in 2014 betaald. Hierdoor zijn de uitgaven op het instrument Bekostiging in 2014 € 142 miljoen en op het instrument Bijdragen aan ZBO's/RWT's € 0,8 miljoen hoger uitgekomen dan geraamd. Met mijn brief van 3 februari 2015 «[technische mutatie jaarafsluiting 2014](#)» heb ik de Tweede Kamer over deze mutatie geïnformeerd. De overige verschillen worden verder verduidelijkt bij de toelichting op de instrumenten.

Toelichting op de instrumenten

Bekostiging

Landelijke publieke omroep

Een publieke omroep is de meest efficiënte manier om de doelstellingen van het mediabeleid te bereiken. De publieke omroep waarborgt een hoogwaardig en pluriform media-aanbod, dat toegankelijk en betaalbaar is voor alle lagen van de bevolking. Daarom bekostigt de Minister van OCW de landelijke publieke omroep. Mede vanwege Europese regels op het gebied van staatssteun, houdt de overheid greep op de aard en omvang van het takenpakket van de landelijke publieke omroep en bepaalt de overheid het budget van de publieke omroep. Naast de foutieve betaling 2015 van € 100,8 miljoen en de prijsbijstelling van € 14,5 miljoen is er in 2014 € 13,5 miljoen extra uitgegeven ten behoeve van de superevenementen (WK-voetbal en Olympische Winterspelen).

Regionale omroepen

Vanaf 2014 worden de regionale omroepen bekostigd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Hiertoe is de Mediawet aangepast.

Naast de foutieve betaling 2015 van € 28,0 miljoen en de prijsbijstelling van € 2,9 miljoen is de bijdrage vanuit het provinciefonds verhoogd met € 1,5 miljoen en vanuit het mediabudget met € 0,4 miljoen.

Minderhedenprogrammering

Eind 2012 is de structurele financiering van de zelfstandige minderheden-programmering (MTNL en FunX) beëindigd. De budgetten voor 2013 en 2014 zijn gebruikt voor afbouw- en frictiekosten.

Stichting Omroep Muziek (SOM)

De Stichting Omroep Muziek (SOM) is de instelling die door de Minister is aangewezen voor het in stand houden en exploiteren van omroeporkesten en omroepkoren.

De hogere uitgave bestaat uit de foutieve betaling 2015 van € 3,2 miljoen en de prijsbijstelling van € 0,3 miljoen.

Uitzenden en uitzendgereedmaken

Deze beheertaken bestaan uit het gereedmaken van programma's voor uitzending en het uitzenden van programma's van de landelijke publieke omroep.

De beleidsartikelen (artikel 15)

Naast de foutieve betaling 2015 van € 4,5 miljoen en de prijsbijstelling van € 0,5 miljoen is het budget verhoogd met € 0,2 miljoen.

Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)

Het Nederlands Instituut voor Beeld en geluid is door de Minister aangewezen als instelling voor het in stand houden en exploiteren van een media-archief.

De hogere uitgave bestaat uit de foutieve betaling 2015 van € 3,7 miljoen en de prijsbijstelling van € 0,4 miljoen.

Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds)

Het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds) is het instrument binnen het mediabeleid om de vervaardiging van hoogwaardige culturele producties binnen het media-aanbod te stimuleren. De bijdrage is bestemd voor het verstrekken van financiële bijdragen voor de ontwikkeling en productie van media-aanbod van bijzondere Nederlandse culturele aard ten behoeve van de landelijke en regionale publieke media-instellingen.

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek

Het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek stimuleert de kwaliteit, diversiteit en onafhankelijkheid van de journalistiek door met geld, kennis en onderzoek de vernieuwing van de journalistieke infrastructuur te bevorderen. De bijdrage is bestemd voor tijdelijke steun aan noodlijdende persorganen, het stimuleren van onderzoek dat de persbedrijfstuk ten goede komt en het steun bieden aan journalistieke producten die via internet worden aangeboden.

Filmfonds van de Omroep en Telefilm (CoBO)

Het CoBO-fonds ondersteunt de documentairesector en participeert in audiovisuele coproductieprojecten waarin wordt deelgenomen door een of meer van de publieke instellingen die zendtijd hebben verkregen voor landelijke omroep en de Vlaamse publieke omroep (VRT) en/of Duitse publieke omroepen en/of onafhankelijke filmproducenten en/of instellingen werkzaam op het gebied van de podiumkunsten. De hogere uitgave bestaat uit de foutieve betaling 2015 van € 1,4 miljoen en de prijsbijstelling van € 0,2 miljoen

Mediawijsheid Expertisecentrum (Bewust mediagebruik)

Het Mediawijsheid Expertisecentrum (Mediawijzer.net) bevordert een bewuste, kritische en actieve houding van burgers en instellingen in de samenleving waar media alom zijn. Bij het huidige programma zijn het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, ECP-EPN, de publieke omroep (NTR), Kennisnet en het NIBG betrokken.

Dotatie Algemene Mediareserve

De Algemene Mediareserve (hierna: AMR) dient voor het opvangen van schommelingen bij zowel de uitgaven als de ontvangsten op het mediabudget. Hierdoor wordt in het ene jaar geld gedoteerd en in een ander jaar geld onttrokken aan de AMR. In 2014 bedraagt de dotatie € 24,7 miljoen en dit is € 6 miljoen minder dan vooraf geraamd. De mutatie op de eerdere raming bestaat uit:

- een toevoeging van de wettelijke prijsbijstellingen over 2013 en 2014 (€ 28,6 miljoen);
- de uitkering van de wettelijke prijsbijstelling over 2014 (-/- € 19,2 miljoen), de uitkering over 2013 was voor de AMR reeds in de begrotingstand verwerkt;

De beleidsartikelen (artikel 15)

- een verhoging van het budget aan landelijke publieke omroepen ten behoeve van de superevenementen (€ -/- 13,5 miljoen);
- kleine verhoging van de bijdrage aan enkele omroepinstellingen (-/- € 1,9 miljoen).

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

De kerntaak van het Commissariaat voor de Media (hierna: CvdM) bestaat uit het uitoefenen van onafhankelijk toezicht op het handelen van de media-instellingen in Nederland en uit handhavend optreden ingeval de toepasselijke regelgeving niet in acht wordt genomen. Het CvdM is tevens verantwoordelijk voor het metatoezicht op het Nederlands Instituut voor Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM). Daarnaast heeft het CvdM tot taak erop toe te zien dat kabelexploitanten hun wettelijke verplichtingen nakomen tot doorgifte van de must carry-zenders en het opvolgen van adviezen van programmaraden.

Naast de foutieve betaling 2015 van € 0,8 miljoen en de prijsbijstelling van € 0,1 miljoen is het budget verhoogd met € 0,7 miljoen. De verhoging vloeit voort uit een wijziging in de Mediawet 2008, waarin het toezicht op de regionale omroepen als aanvullende taak is belegd bij het Commissariaat voor de Media.

Ontvangsten

De ontvangsten bestaan uit de reclame-inkomsten van de Stichting Ether Reclame (STER) en de rente op de Algemene Mediareserve (AMR).

Artikel 16

16: ONDERZOEK EN WETENSCHAPSBELEID

Algemene doelstelling

De algemene doelstelling is het scheppen van een internationaal concurrerende onderzoeksomgeving die onderzoekers uitdaagt tot optimale wetenschappelijke prestaties en die goed aansluit op maatschappelijke behoeften. De Minister is verantwoordelijk voor het stelsel van onderzoek en wetenschap.

Rol en verantwoordelijkheid

Financiering: De Minister bekostigt onderzoeks- en wetenschapsinstellingen.

Stimuleren: De Minister stimuleert meer zwaartepuntvorming en profilering in het wetenschappelijk onderzoek. De afspraken die hierover gemaakt zijn met de universiteiten staan vermeld in het hoofdlijnenakkoord. In de «Wetenschapsvisie 2025: keuzes voor de toekomst» wordt beschreven hoe het wetenschapsbestel toekomstbestendig wordt. Tevens wordt gestreefd de samenwerking in de Gouden driehoek van bedrijven, kennisinstellingen en overheid te verbeteren, in het topsectorenbeleid zijn hiervoor innovatiecontracten ontwikkeld.

Regisseren: De Minister schept voorwaarden voor:

- het doelmatig functioneren van een aantal wetenschappelijke instellingen die, zowel zelfstandig als in relatie tot de universiteiten en bedrijven, een belangrijke plaats innemen;
- borging van het vernieuwend vermogen en de kwaliteit van het Nederlandse onderzoek en de Nederlandse onderzoeksfaciliteiten;
- de coördinatie van het wetenschapsbeleid op nationaal en internationaal niveau.

Indicatoren en kengetallen

De Minister is verantwoordelijk voor het toezicht op een efficiënte besteding van publieke middelen en op voldoende verspreiding van kennis naar de maatschappij.

Indicatoren en overige informatie over de toerusting en de prestaties voor het onderzoekstelsel worden beschreven in [Trends in Beeld](#).

De kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland en op basis hiervan de kwaliteit van het wetenschapssysteem kan bezien worden op basis van citaties naar wetenschappelijke publicaties. Wanneer het aantal citaties wordt genormeerd op een mondiaal gemiddelde dan geeft dat de positie van Nederland in de wereld aan. Nederland kende in de periode 2009–2012 een citatiescore die 54 procent boven het mondiale gemiddelde lag. Nederland neemt op basis hiervan mondiaal een vooraanstaande (tweede) positie in wat betreft de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek.

Tabel 16.1 Indicatoren

Doelstelling/Indicator	Basiswaarde	Realisatiewaarde 2013	Realisatiewaarde 2014	Streefwaarde	Bron
5 Behoud van kwaliteit wetenschap en wetenschappelijk talent en versterken impact wetenschap					
Mondiale top-5 positie op basis van citatiescores	3 (2008–2011)	2 (2009–2012)		≤5	WTI2 (Thomson Reuters/CWTS Web of Science. Bewerking CWTS/NIFU)

Kengetallen voor het terrein van onderzoek en wetenschapsbeleid zijn te vinden in [Trends in Beeld](#).

Tabel 16.2 Kengetallen R&D: R&D-uitgaven in miljoenen euro

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bedrijven	5.495	5.263	4.900	5.218	6.922	7.286	7.332
Onderzoeksinstituten	1.259	1.259	1.327	1.279	1.319	1.366	1.361
Hoger onderwijs	3.256	3.489	3.711	3.691	3.994	3.953	4.050
Totaal	10.010	10.011	9.938	10.188	12.235	12.605	12.743

Beleidsconclusies

Het [Interdepartementaal Beleidsonderzoek \(IBO\)](#) wetenschap vormt, samen met de evaluaties van NWO en KNAW, de basis voor de inmiddels uitgebrachte wetenschapsvisie.

Nederland speelt internationaal gezien een vooraanstaande rol en presteert zeer goed als het gaat om wetenschappelijke kwaliteit en productiviteit. Uit onderzoek van de Europese Commissie in het kader van de Europa 2020-strategie blijkt dat Nederland tot de kopgroep behoort wat betreft openheid, excellentie en aantrekkelijkheid van het onderzoeksstelsel, samen met de Scandinavische landen, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland. Onze universiteiten, instituten en onderzoeksinstituten worden over de gehele breedte als kwalitatief hoogwaardig betiteld in diverse onderzoeken. Daarbij werken overheid, bedrijfsleven, universiteiten en onderzoeksinstituten in de topsectoren intensief samen aan kennis en innovatie. De OESO prijst de Nederlandse aanpak van publiek-private samenwerking en de instituten waarbinnen zowel fundamenteel onderzoek als toegepast onderzoek in samenhang wordt verricht.

De conclusies van internationaal en nationaal onderzoek zijn glashelder: het Nederlandse wetenschapsstelsel presteert zeer goed in termen van kwaliteit en productiviteit. De Nederlandse wetenschap bereikt met een gemiddeld niveau van publieke middelen topprestaties. Ook de verwevenheid van onderwijs en onderzoek is een van de sterke kanten van ons stelsel. Om de goede prestaties en hoge productiviteit van het wetenschapsbestel te behouden en voorbereid te zijn op de toekomst staan in de [«Wetenschapsvisie 2025: keuzes voor de toekomst»](#), die in 2014 gepubliceerd is, plannen voor het wetenschapsbeleid opdat de Nederlandse wetenschap internationaal een vooraanstaande rol houdt. De ambities hierin zijn dat de Nederlandse wetenschap van wereldformaat is, dat de wetenschap meer verbonden is met de maatschappij en het bedrijfsleven en maximale impact heeft en dat de Nederlandse wetenschap een broedplaats blijft voor talent.

Nederlandse onderzoekers en bedrijven hebben in 2014 volop voorstellen ingediend voor onderzoeksfinanciering vanuit Horizon2020. Bij de eerste toekenningen door de Europese Onderzoeksraad (ERC) is 10,4% van de ERC starting grants naar onderzoekers aan Nederlandse instellingen gegaan. Uit de hoge score binnen Horizon2020 blijkt de kwaliteit van de Nederlandse wetenschap.

In 2014 is er een ERIC «European Research Infrastructure Consortium» opgericht met de naam [JIV «Joint Institute for VLBI»](#) (very long baseline interferometry). Een ERIC biedt meer stabiliteit voor activiteiten gericht op de wetenschap. Het is namelijk een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid. De JIV-ERIC draagt er zorg voor dat radiotelescopen

De beleidsartikelen (artikel 16)

over de hele wereld – waaronder de radiotelescopen van Westerbork – vanuit een centraal punt bestuurd kunnen worden. De data van die telescopen kunnen op een centraal punt samenkomen en verwerkt worden.

In 2014 vond ook nog de tot op heden meest succesvolle editie van het Weekend van de Wetenschap plaats. In opdracht van OWB organiseerde NEMO het landelijke publieksevenement dat wetenschap en technologie op een laagdrempelige manier toegankelijk maakt voor de samenleving. Door heel Nederland openden ruim 185 kennisinstellingen, onderzoeksinstellingen, musea, bedrijven en innovatieve organisaties hun deuren voor het publiek. Ruim 130.000 mensen bezochten in het eerste weekend van oktober op die manier de wetenschap.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 16.3 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 16 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Vershil 2014
Verplichtingen	927.239	830.254	904.499	859.762	1.342.276	829.799	512.477
Uitgaven	1.231.688	906.831	934.143	891.076	926.503	905.368	21.135
Bekostiging	879.696	655.234	715.313	701.889	756.167	721.320	34.847
• Hoofdbekostiging	652.323	465.774	474.882	460.876	504.082	475.974	28.108
<i>NWO-wet en WHW</i>							
– NWO	319.563	325.458	326.975	320.900	365.891	337.955	27.936
– KNAW	93.517	93.779	94.316	93.379	91.331	91.196	135
– KB	46.429	46.537	53.591	46.597	46.860	46.823	37
– TNO	192.814	0	0	0	0	0	0
• Aanvullende bekostiging	227.373	189.460	240.431	241.013	252.085	245.346	6.739
– NWO Talentenontwikkeling	208.373	169.460	168.481	169.063	165.865	165.865	0
– NWO STW	0	0	10.000	10.000	8.000	8.000	0
– NWO Grootschalige researchinfrastructuur	19.000	20.000	61.950	61.950	61.963	61.963	0
– NWO Nationaal Regieorgaan onderwijsonderzoek	0	0	0	0	16.257	9.518	6.739
Subsidies	166.996	165.566	126.771	104.148	83.131	99.649	– 16.518
Kaderregeling exploitatiesub- sidies onderzoek en wetenschap	44.448	40.103	42.708	42.210	26.494	38.491	– 11.997
– LF TUD bibliotheek	7.626	7.654	7.734	7.742	0	4.013	– 4.013
– Stichting SURF	7.517	7.545	7.622	7.630	0	5.853	– 5.853
– CPG	515	518	520	521	261	261	0
– Montesquieu Instituut	1.067	1.071	1.082	1.083	559	558	1
– Max Planck Instituut	0	0	1.622	1.624	0	1.573	– 1.573
– NCB/Nationaal Herbarium	6.395	6.418	6.484	6.490	10.235	9.830	405
– BPRC	8.593	8.645	9.395	8.919	8.635	8.607	28
– NEMO	3.368	3.488	3.626	3.636	3.520	3.509	11
– STT	233	234	236	237	231	230	1
– NTU/INL	3.132	3.228	3.071	3.011	3.053	3.207	– 154
– EIB	1.297	1.302	1.316	1.317	0	850	– 850
– NLR	893	0	0	0	0	0	0
– Deltaris	2.855	0	0	0	0	0	0
– MARIN	957	0	0	0	0	0	0
Subsidieregeling St. AAP	1.004	1.008	1.015	1.016	1.027	1.027	0

De beleidsartikelen (artikel 16)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Vershil 2014
Kaderregeling subsidiëring projecten t.b.v. onderzoek en wetensch ap	121.544	124.455	83.048	60.922	55.610	60.131	- 4.521
- Kust en zeeonderzoek/Satia Multifunctioneel Kenniscentrum	2.035	2.534	2.500	2.500	2.500	2.500	0
- Gezondheidsonderzoek	1.500	1.500	1.500	0	0	0	0
- Poolonderzoek	2.000	2.992	2.992	2.942	2.942	2.942	0
- Genomics	40.000	44.000	44.000	40.500	40.500	40.500	0
- Nationale coördinatie	7.816	8.435	6.285	4.759	6.098	6.120	- 22
- Bilaterale samenwerking	2.474	4.070	4.505	3.711	3.570	3.750	- 180
- Weerstandsverhoging onderzoeksinstellingen (CBRN)	2.785	1.968	1.433	410	0	0	0
- BSIK	19.561	33.405	0	0	0	0	0
- GATE	2.000	1.000	0	0	0	0	0
- Grootchalige researchfaciliteiten	3.902	1.830	1.830	0	0	0	0
- SURFnet	11.700	6.300	7.200	0	0	0	0
- NCB biodiversiteit	10.000	8.400	6.900	0	0	0	0
- ITER-2	4.000	4.000	0	0	0	0	0
- Hersenen en Cognitie	4.000	4.000	3.900	6.100	0	2.200	- 2.200
- Parelsnoer	7.750	0	0	0	0	0	0
- Nader te verdelen	21	21	3	0	0	2.119	- 2.119
Oprachten	0	0	0	0	676	0	676
- opdrachten	0	0	0	0	676	0	676
Bijdrage aan agentschappen	288	294	297	297	303	303	0
- Dienst Uitvoering Onderwijs	288	294	297	297	303	303	0
Bijdrage aan internationale organisaties	82.484	84.366	91.328	84.262	85.746	83.609	2.137
- EMBC	724	740	751	758	775	780	- 5
- EMBL	4.135	4.377	4.476	4.593	4.732	4.720	12
- ESA	36.516	35.027	29.393	29.792	30.362	30.362	0
- CERN	34.527	38.017	41.303	40.721	41.363	39.247	2.116
- ESO	6.582	6.205	15.405	8.398	8.514	8.500	14
Bijdrage aan medeoverheden	102.224	1.371	434	480	480	487	- 7
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma	413	440	434	480	480	487	- 7
- Kenniswerkers	101.811	931	0	0	0	0	0
Ontvangsten	176.117	1.520	0	4.334	117	101	16

Toelichting:

De realisatie van de uitgaven in 2014 ligt € 21,1 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. De verplichtingen zijn met € 512,5 verhoogd.

Verplichtingen

Gesaldeerd is er sprake van een verhoging van € 512,5 miljoen. De belangrijkste oorzaken van deze verhoging zijn:

- In 2012 hebben OCW en NWO een afspraak gemaakt over de toepassing van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs (RJ 660) voor de inrichting van de jaarverslaggeving vanaf 2012. Daarbij is afgesproken dat deze stelselwijzing in 2013 geëvalueerd zou worden, aangezien er na een jaar meer ervaring zou zijn opgebouwd met dit stelsel, zowel bij NWO, als ook bij OCW. Het nieuwe stelsel biedt grote voordelen in termen van transparantie en sturingsinformatie, maar betekent in de praktijk ook dat alle reeds aangegane subsidieverplichtingen direct en

volledig als last worden genomen en als schuldpositie op de balans zichtbaar worden. Tegenover deze schuldpositie staat de vordering op OCW ter dekking van een deel van die verplichtingen. Naar aanleiding van de evaluatie van de toepassing van dit stelsel is in 2014 afgesproken dat vanaf verslagjaar 2013 een andere boekingswijze wordt gevolgd. Het zogenaamde niet-dynamische deel van de ontstane vordering zal via het resultaat worden afgeboekt op het Eigen Vermogen (EV). Deze technische bijstelling van € 331,3 miljoen is daar het resultaat van.

- Een verhoging van de rijksbijdrage van de Koninklijke Bibliotheek met € 40,7 miljoen als gevolg de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorziening (WSOB).
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van de 2de tranche ten behoeve van de intensivering onderwijs en onderzoek (€ 43,0 miljoen).
- Bijstelling van de in het begrotingsakkoord 2015 begrotingsafspraken 2014 opgenomen middelen ten behoeve van matching (€ 50,0 miljoen).
- Bijstelling van de in het begrotingsakkoord begrotingsafspraken 2014 opgenomen middelen ten behoeve van vrije competitie (€ 25,0 miljoen).
- Bijstelling in verband met de vrijval van middelen ten behoeve van cofinanciering (€ 8,6 miljoen)

Uitgaven algemeen

De realisatie van de uitgaven in 2014 ligt € 21,1 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. De verschillen worden verduidelijkt bij de toelichting op de instrumenten

Toelichting op de instrumenten

Bekostiging

Het Ministerie van OCW bekostigt de nationale onderzoeksinstituten NWO, KNAW en KB. Hiermee stelt de Minister deze organisaties in staat om binnen de wettelijke kaders en in lijn met de vierjaarlijkse strategische agenda en strategische plannen van de instellingen hun missies en doelstellingen te realiseren. Die zijn gericht op het bevorderen van de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland en het initiëren en stimuleren van nieuwe ontwikkelingen daarin.

Bijdragen met een structureel karakter aan:

- NWO voor grote infrastructurele onderzoeksvoorzieningen voor de uitvoering van projecten die geselecteerd worden op grond van de resultaten van de nationale roadmap commissie. Met de inzet van deze middelen worden onze onderzoekers in de gelegenheid gesteld om te kunnen werken met onderzoeksfaciliteiten van wereldniveau;
- NWO voor het uitvoeren van een integraal persoonsgebonden talentprogramma waarin naast de Vernieuwingsimpuls ook de voormalige middelen voor de specifieke doelgroepen zijn opgegaan. Doelen zijn via competitie op basis van wetenschappelijke kwaliteit voldoende ruimte te geven aan (jonge) veelbelovende onderzoekers, excellentie in het onderzoek te bevorderen, en te zorgen voor een adequate in- en doorstroom van onderzoekers zodat er verbetering optreedt in hun loopbaanperspectieven.
- Het budget is per saldo met € 34,9 miljoen verhoogd. Belangrijkste oorzaken van deze verhoging zijn:
  - Een interdepartementale overboeking van het Ministerie van EZ inzake de bijdrage privaat-publieke samenwerking van € 25 miljoen.

De beleidsartikelen (artikel 16)

- Interne overboeking van € 7,2 miljoen ten behoeve van projecten die worden uitgevoerd door het Nationale Regieorgaan Onderwijs-onderzoek.
- Een toevoeging van € 1,0 miljoen voor de loonbijstelling 2014.

Subsidies

Diverse subsidies voor stichtingen en centra met een specifieke rol in de kennisinfrastructuur, het gaat hier om bijdragen aan:

- Naturalis voor de totstandkoming van het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit (NCB). Met ingang van 2014 is het Nationaal Herbarium hierin opgegaan;
- het Biomedical Primate Research Centre (BPRC) voor het primatenonderzoek en de huisvesting van primaten en subsidie aan de Stichting AAP voor het verzorgen van de opvang van de BPRC chimpansees;
- het Nationaal Centrum voor Wetenschaps- en techniek (NCWT) voor het science center NEMO en andere regionale science centra en voor het Weekend van de Wetenschap.

Projectsubsidies: Het gaat hier om innovatieve onderzoeksprojecten en investeringsimpulsen in onderzoeksfaciliteiten waarbij sprake is van co-financiering door kennisinstellingen, andere departementen en bedrijven. De meeste projecten sluiten aan op de doelstellingen van het bedrijfslevenbeleid.

Het budget is per saldo met € 16,5 miljoen verlaagd. Belangrijkste oorzaken van deze verlaging zijn:

- Interne overboeking van € 11,5 miljoen naar artikel 6 en 7 in verband met de toevoeging van middelen voor SURF, Landelijke functie technische bibliotheek van de Technische Universiteit Delft en het Max Planck Instituut aan de lumpsum van (betreffende) universiteiten, hogescholen en academische ziekenhuizen.

Diverse kleinere interne en externe overboekingen (€ 5,0 miljoen).

Opdrachten

Voor de beleidsontwikkeling zijn opdrachten verstrekt voor het uitvoeren van diensten.

Het gaat hierbij met name om opdrachten voor beleidsondersteunende onderzoeken.

Bijdrage aan agentschappen

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van OCW en levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten en informatievoorziening. Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel.

Bijdrage aan internationale organisaties

Contributies aan de grote internationale onderzoeksorganisaties ESA, ESO, CERN, EMBL en EMBC. Door deelname van Nederland aan deze intergouvernementele organisaties krijgen onze wetenschappelijke onderzoekers toegang tot unieke en dure onderzoeksfaciliteiten en internationale netwerken van toponderzoekers. Deze deelname is mede van groot belang voor het functioneren van ons nationale onderzoeksbestel.

De beleidsartikelen (artikel 16)

- Het budget is per saldo met € 2,1 miljoen Verhoogd als gevolg van een koersverschil en een relatieve verhoging van het Nederlandse aandeel bij de internationale organisaties alsmede een verplichte prijsbijstelling.

Bijdrage aan mede overheden

Opdracht aan EG-Liaison voor het ondersteunen en stimuleren van een zo groot mogelijke Nederlandse participatie in het EU-Kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling.

Artikel	25: EMANCIPATIE
Het bevorderen van emancipatie	Het kabinet wil emancipatie bevorderen: de emancipatie van meisjes en vrouwen en de emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT). Doel is de veiligheid van vrouwen, homoseksuelen en transgenders te vergroten en de participatie van vrouwen in alle lagen en sectoren van de arbeidsmarkt te bevorderen. Een positieve houding en beeldvorming over homoseksuele relaties en vrouwen met ambitie dienen vanzelfsprekend te worden.
Rol en verantwoordelijkheid	<p>Verantwoordelijkheid van de Minister</p> <p>De Minister is verantwoordelijk voor het bevorderen van de emancipatie van meisjes en vrouwen en voor de emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT).</p> <p>Stimuleren:</p> <p>Het instrument, dat de Minister ter beschikking heeft, is wet- en regelgeving, zoals Subsidieregeling emancipatie 2011. Deze regeling voorziet in het verstrekken van subsidies aan instellingen voor vrouwenemancipatie en emancipatie van LHBT en projectsubsidies aan het maatschappelijk middenveld. Tevens maakt de Minister gebruik van communicatie naar het beleidsveld onder andere naar belangenorganisaties.</p> <p>Regisseren:</p> <p>Gemeenten ontvangen via decentralisatie-uitkeringen een bijdrage voor de uitvoering van de samenwerkingsafspraken over versterking en uitvoering van het lokale emancipatiebeleid.</p>

Indicatoren/kengetallen

Tabel 25.1 Indicator				
Indicator	Basis- waarde	Realisatie- waarde 2013	Realisatie- waarde 2014	Bron
8 Het bevorderen van emancipatie				
Sociale acceptatie homoseksualiteit onder de bevolking	90% (2010)	93%	N.v.t.	SCP; Homo Emancipatie-monitor

Beleidsconclusies	<p>In 2014 zijn de Beleidsdoorlichting én de Mid Term Review op het emancipatiebeleid afgerond. De Minister heeft in een brief aan de Tweede Kamer (Kamerstuk 30 420, nr. 211) haar reactie op de beleidsconclusies gegeven. Uit de evaluaties is gebleken dat er op projectniveau betekenisvolle resultaten zijn geboekt. Door meer sturing, monitoring en samenwerking met andere departementen en effectevaluaties zou het beleid meer impact kunnen hebben.</p> <p>Het op dit artikel uitgevoerde beleid en de bijbehorende resultaten waren het afgelopen jaar conform de verwachtingen, zoals vermeld in de begroting. Er zijn geen grote afwijkingen of een noodzaak tot bijstelling aan het licht gekomen.</p>
-------------------	--

De beleidsartikelen (artikel 25)

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 25.2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 25 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	Realisatie 2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Vershil 2014
Verplichtingen	16.271	16.585	17.847	8.875	15.444	11.449	3.995
Uitgaven	14.653	14.063	14.846	13.408	13.124	14.792	- 1.668
Bekostiging	5.040	6.756	4.148	4.148	4.148	4.148	0
Kennisinfrastructuur	5.040	6.756	4.148	4.148	4.148	4.148	0
- Vrouwenemancipatie	3.831	5.556	2.948	2.948	2.948	2.948	0
- LHBT	1.209	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	0
Subsidies	8.276	6.293	9.259	6.995	7.370	6.651	719
Subsidieregeling emancipatie- projecten	0	163	15	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie		163	15				0
Wet Overige OCW-subsidie	3.195	1.412	655	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie	2.443	867	357				0
- LHBT	752	545	298				0
Subsidieregeling emancipatie	3.776	2.891	2.180	2.332	2.590	1.087	1.503
- Vrouwenemancipatie	2.689	1.335	1.304	2.135	2.590	1.030	1.560
- LHBT	1.087	1.556	876	197		57	- 57
Subsidieregeling emancipatie 2011	0	1.827	5.811	4.031	4.780	5.564	- 784
- Vrouwenemancipatie		1.268	3.686	1.363	2.568	2.952	- 384
- LHBT		559	2.125	2.668	2.212	2.612	- 400
Regeling sociale veiligheid LHBT jongeren op school	0	0	598	632	0	0	0
- LHBT			598	632			0
Kaderwet SZW	1.305						
- Vrouwenemancipatie	1.305						
Oprachten	1.337	864	1.044	1.495	1.455	962	493
- Vrouwenemancipatie	971	419	541	724	852	455	397
- LHBT	366	445	503	771	603	507	96
Bijdrage aan agentschappen	0	150	195	151	151	151	0
- Dienst Uitvoering Onderwijs	0	150	195	151	151	151	0
Bijdrage aan medeoverheden	0	0	0	0	0	2.880	- 2.880
Gemeentefonds BZK	0	0	0	0	0	2.480	- 2.480
- Vrouwenemancipatie						2.020	- 2.020
- LHBT						460	- 460
EL&I Talent naar de Top	0	0	0	0	0	400	- 400
- Vrouwenemancipatie						400	- 400
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	200	619	0	0	0
- LHBT	0	0	200	619	0	0	0
Ontvangsten	1.829	27	14	21	89	0	89

Toelichting:

De realisatie van de uitgaven in 2014 ligt € 1,7 miljoen lager dan oorspronkelijk begroot. De realisatie van de ontvangsten is € 0,1 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. De verplichtingen zijn met € 4 miljoen verhoogd.

Verplichtingen

De realisatie van de verplichtingen is € 4 miljoen hoger ten opzichte van de begroting 2014. De reden voor deze hogere realisatie is dat in 2014 verplichtingen zijn aangegaan voor subsidies, die in de periode 2014 t/m 2018 tot uitgaven leiden.

Toelichting op de instrumenten

Bekostiging

Met deze middelen zijn zes instituten (thans COC, IHLIA, TNN, Atria, Women Inc en NVR) voor de Kennisinstructuur bekostigd.

Subsidies

Voor het uitvoeren van de [Hoofdpijnenbrief Emancipatiebeleid 2013–2016](#) zijn subsidies verleend voor activiteiten die passen bij het beoogde emancipatiebeleid.

De instrumenten die zijn ingezet voor het uitvoeren van de Hoofdpijnenbrief emancipatiebeleid 2013–2016 zijn: de «Subsidieregeling emancipatie» en de «Subsidieregeling emancipatie 2011». De realisatie op het instrument subsidies is € 0,7 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. Zie hiervoor de toelichting bij het instrument «Bijdrage aan mede-overheden».

Opdrachten

De middelen voor opdrachten voor zowel vrouwenemancipatie als LHBT-emancipatie zijn besteed aan onderzoeken en symposia. De realisatie op het instrument opdrachten is € 0,5 miljoen hoger dan oorspronkelijk begroot. Zie hiervoor de toelichting bij het instrument «Bijdrage aan mede-overheden».

Bijdragen aan agentschappen

Het betreft het aandeel in de uitvoeringskosten van DUO voor dit begrotingsartikel.

Bijdrage aan medeoverheden

Voor actieve gemeenten op het gebied van vrouwen- en LHBT-emancipatiebeleid wordt via een decentralisatie-uitkering budget overgeheveld naar het gemeentefonds. De verantwoordelijkheid voor deze middelen is belegd bij de gemeenten zelf. Voor «Eigen Kracht» is een bijdrage van € 0,3 miljoen aan 11 gemeenten overgeboekt voor vrouwen met afstand tot de arbeidsmarkt. Vervolgens is voor het vergroten van de sociale acceptatie van LHBT binnen de etnische kringen aan de vier grote steden is € 0,2 miljoen overgeboekt. En verder is aan 29 gemeenten die het «Regenboogsteden (LHBT beleid)» uitvoeren een bedrag van € 0,3 miljoen overgeboekt voor het bevorderen van sociale veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBT'ers. Aan EZ is een bijdrage van 0,4 miljoen overgemaakt voor de subsidie stichting Talent naar de Top. Voor een bedrag van € 0,4 miljoen zijn acht kleine budgetoverboekingen naar andere departementen/directies binnen OCW gerealiseerd voor emancipatie gerelateerd beleid.

Met de 2^e suppletore wet 2014 is een herschikking gerealiseerd. Op het instrument «Bijdrage aan mede-overheden» is een bedrag € 1,2 miljoen in mindering gebracht ten gunste van het instrument «Subsidies» € 0,7 miljoen en het instrument «Opdrachten» € 0,5 miljoen.

Artikel

91: NOMINAAL EN ONVOORZIEN

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 91.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 91 (bedragen x € 1.000)

					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Vershil
	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2014
Verplichtingen	0	0	0	0	0	5.367	- 5.367
Waarvan garantieverplichtingen							
Totale uitgaven	0	0	0	0	0	5.367	- 5.367
• Loonbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
• Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
• Nader te verdelen	0	0	0	0	0	5.367	- 5.367
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting op de instrumenten

Het doel van dit artikel is het tijdelijk boeken van sector overstijgende middelen of taakstellingen. Zodra een exacte verdeling over de betrokken beleidsartikelen bekend is, worden de middelen of taakstellingen naar de desbetreffende artikelen overgeboekt. Op dit artikel worden dus geen feitelijke uitgaven verantwoord. Dat is ook de reden dat de realisatie in bovenstaande tabel volledig op nul eindigt.

Hieronder worden de artikelonderdelen nader toegelicht. Daarmee wordt inzicht gegeven in de mutaties die via dit artikel gelopen zijn.

*Loonbijstelling***Tabel 91.2 Loonbijstelling tranche 2014 (bedragen x € 1.000)**

Artikel	Omschrijving	Toegevoegd	Uitgedeeld naar	Vershil
91	Loonbijstelling tranche 2014	49.691		
1	Primair onderwijs		- 17.676	
3	Voortgezet onderwijs		- 12.557	
4	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie		- 5.174	
6	Hoger beroepsonderwijs		- 3.937	
7	Wetenschappelijk onderwijs		- 6.410	
9	Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid		- 805	
11,12,13	Studiefinanciering, WTOS en lesgelden		- 118	
14	Cultuur		- 1.439	
16	Onderzoek en wetenschaps- beleid		- 1.203	
8,15,25, 95	Overig		- 372	
Totaal		49.691	- 49.691	0

Toelichting:

De loonbijstelling tranche 2014 (€ 49,7 miljoen) is in de 1^e suppletoire begroting 2014 toegevoegd en vervolgens in de begroting 2015 doorverdeeld naar de loonvoelige beleidsartikelen. Omdat in het Regeerak-

De niet-beleidsartikelen (artikel 91)

koord is besloten om een nullijn te hanteren voor de lonen in 2014, bevat de loonbijstellingstranche 2014 geen vergoeding voor contractloonstijging, maar alleen voor de ontwikkeling in de sociale werkgeverslasten.

Prijsbijstelling

Tabel 91.3 Prijsbijstelling tranche 2014 (bedragen x € 1.000)

	Toegevoegd	Uitgedeeld	Verschil
Prijsbijstelling tranche 2014	43.120	- 43.120	
Totaal	43.120	- 43.120	0

Het merendeel van de prijsbijstelling 2014 is ingehouden bij de Begrotingsafspraken 2014. Het restant van de prijsbijstelling bedraagt € 43,1 miljoen en is in de 1^e suppletoire begroting 2014 toegevoegd en vervolgens ingezet ter dekking van het uitkeren van een deel van de wettelijk verplichte prijsbijstelling.

Nader te verdelen

Tabel 91.4 Nader te verdelen (bedragen x € 1.000)

	Toegevoegd	Uitgedeeld	Verschil
Eindejaarsmarge 2013/2014	236.955		
Overlopende verplichtingen		- 55.586	
OCW-brede problematiek		- 186.736	
Totaal	236.955	- 242.322	- 5.367

Toelichting:

In 2014 is er in totaal € 237,0 miljoen toegevoegd aan dit artikelonderdeel. Het betreft de toevoeging van de middelen die in 2013 niet tot besteding zijn gekomen en die via de eindejaarsmarge zijn doorgeschoven naar 2014. Hiervan is € 55,6 miljoen ingezet voor overlopende verplichtingen die in 2014 alsnog tot betaling zijn gekomen. Daarnaast is € 186,7 miljoen ingezet ter dekking van OCW-brede problematiek, zoals:

- het Nationaal Archief, het Programma Vernieuwing Studiefinanciering en flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (totaal € 66,7 miljoen);
- middelen voor incidentele loonruimte NOA (€ 34,0 miljoen);
- wettelijk verplichte prijsbijstelling (€ 82,5 miljoen). Zie voor de verdeling tabel 91.5.

De niet-beleidsartikelen (artikel 91)

Tabel 91.5 Wettelijk verplichte prijsbijstelling 2014 (bedragen x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	2014
1	Primair onderwijs	19.454
4	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	3.459
11	Studiefinanciering	24.321
12	Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	1.460
14	Cultuur	3.859
15	Media	28.575
16	Onderzoek en wetenschapsbeleid	1.381
Totaal		82.509

Artikel

95: APPARAATSKOSTEN

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 95.1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 95 (bedragen x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Verplichtingen¹	303.938	295.497	275.467	260.103	256.178	234.723	21.455
Waarvan garantieverplichtingen							
Totale uitgaven¹	303.938	295.497	275.467	260.103	256.178	234.723	21.455
Personele uitgaven				173.603	176.907	146.953	29.954
Waarvan							
– eigen personeel				161.046	164.778	131.150	33.628
– externe inhuur				7.522	8.612	5.998	2.614
Materiële uitgaven				86.500	79.271	87.770	– 8.499
Waarvan							
– ICT				29.071	30.133	20.813	9.320
– bijdrage aan SSO's				27.875	31.330	30.254	1.076
– Begrotingsreserve schatkistbankieren				2.399	0	0	0
Ontvangsten¹	2.214	1.386	3.038	5.101	10.194	567	9.627

¹ De apparaatsuitgaven van de beleidsdirecties, die tot 2012 op de beleidsartikelen werden verantwoord zijn vanaf 2009 toegevoegd aan artikel U95. Dit geldt ook voor de ontvangsten, met uitzondering van de ontvangsten van RCE tot en met 2012, die zijn niet opgenomen, omdat deze niet zijn te reconstrueren vanuit artikel 14.

Toelichting op de instrumenten

Als gevolg van Verantwoord Begroten en de invoering van de Rijksbrede kostensoortentabel heeft OCW vanaf de begroting 2013 de apparaatskosten technisch verdeeld naar instrumenten (Personeel en Materieel) op basis van de realisatiecijfers van voorgaande jaren. Op basis van de realisatiecijfers 2013 en 2014 wordt de reeks vanaf 2015 structureel herverdeeld. Naast deze technische verklaring van de verschillen die zichtbaar zijn tussen de instrumenten onderling is het verschil inhoudelijk te verklaren door de mutaties van het programmabudget 14 (cultuur) naar het apparaatsartikel (zie ook toelichting onder uitgaven). De begroting is daar tussentijds, gelet op het indalen van de nieuwe werkwijze in de organisatie, niet eerder op aangepast. OCW stuurt op het totaal toegevoegen budget aan de organisatieonderdelen en niet per instrument.

Uitgaven

De uitgaven voor de Apparaatskosten OCW zijn in 2014 € 21,5 miljoen hoger dan de vastgestelde begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en de IvHO (Inspectie van het Onderwijs). In 2014 werd aan de IvHO € 7,0 miljoen structureel ter beschikking gesteld voor het programma Toezicht 2020, om het samenhangende en onderwijs brede toezicht van de inspectie vorm te geven. Daarnaast werd € 2,3 miljoen toegevoegd voor de tijdelijke uitbreiding van de capaciteit om gestalte te geven aan het uitgebreidere geïntegreerd continuïteitstoezicht. Aan de RCE is € 4,9 miljoen ter beschikking gesteld ter uitvoering van de programma's Erfgoed Digitaal, Kimomo, Restauratiekwaliteit, Herbestemming, Duurzaam Erfgoed en Erfgoedmonitor. Voor de uitvoering van projecten (o.a. BRIM 2014 en vaststellen subsidies) is

De niet-beleidsartikelen (artikel 95)

vanuit het Nationaal Restauratiefonds (NRF) € 2,6 miljoen toegevoegd. Daarnaast is de doorbelasting van de exploitatiekosten van het Rijksbedrijvencentrum Rijswijk verwerkt en extra financieringen opgenomen waaronder EU-subsidies en NWO bijdragen voor een totaal van € 2,1 miljoen. Daarnaast zijn, door een aantal kasschuiven, uitgaven van ca. € 3,0 miljoen die in 2013 gepland waren pas in 2014 gerealiseerd. Het betreft onder andere het:

- Diverse vertraagde ICT-projecten;
- vertraging in het Programma invoering Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst.

Ontvangsten

De realisatie van de ontvangsten is in 2014 € 9,6 miljoen hoger dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door de gestegen ontvangsten van de RCE met € 9,7 miljoen (desaldering). Dit betreft de uitvoering van programma's (Erfgoed Digitaal, Kimomo, Restauratiekwaliteit, Herbestemming, Duurzaam Erfgoed en Erfgoedmonitor), de uitvoering van projecten (o.a. BRIM 2014 en vaststellen subsidies), doorbelasting exploitatiekosten van het Rijksbedrijvencentrum Rijswijk en extra financiering waaronder EU-subsidies en NWO bijdrage.

De niet-beleidsartikelen (artikel 95)

Tabel 95.2 Totaaloverzicht apparaatsuitgaven/kosten inclusief agentschappen en ZBO's/RWT's (bedragen x € 1 miljoen)¹

	2010	2011	2012	2013	2014	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014	Verschil 2014
Totaal apparaatsuitgaven ministerie	303,9	295,5	275,5	260,1	256,2	234,7	21,5
Kerndepartement	177,8	171	154,5	135,1	132,5	133,0	- 0,5
Rijksdienst Cultureel Erfgoed	52,8	55,3	52,2	52,9	47,8	36,5	11,3
Inspectie van het Onderwijs	63,5	60	59,5	62,8	67,3	57,0	10,3
Erfgoedinspectie	2,9	2,7	2,7	2,5	2,4	2,4	0,0
Onderwijsraad	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	0,0
Raad voor Cultuur	3,1	2,8	2,8	2,9	2,4	2,7	- 0,3
Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid	1,3	1,3	1,4	1,5	1,4	0,7	0,7
Totaal apparaatskosten Agentschap		283,5	296,9	301,7	307,2	269,8	37,4
Dienst Uitvoering Onderwijs		257,8	273,8	277,5	278,9	229,4	49,5
Nationaal Archief		25,7	23,1	24,2	28,3	40,4	- 12,1
Totaal apparaatskosten ZBO's en RWT's							
Stichting Fonds Podiumkunsten	4,6	5,0	6,1	4,5		4,4	
Stichting Fonds voor Cultuurparticipatie	2,5	2,4	2,3	2,2		1,9	
Stichting Mondriaanfonds	1,9	3,5	3,7	2,0		2,2	
Stichting Nederlands Filmfonds	2,9	2,9	2,8	2,5		2,6	
Stichting Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie	1,3	1,4	1,4	1,6		1,1	
Stichting Nederlands Letterenfonds	1,3	1,8	1,6	2,0		1,1	
Stichting stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds)		1,6	1,5	1,5		1,7	
Commissariaat voor de Media (CvdM)		4,4	5,1	4,2		4,8	
Nederlandse Publieke Omroep (NPO)		3	2,8			2,6	
Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	3,9	3,3	4,0	3,9			
Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW)	76,6	77,7	30,3	13,3		15,0	
Koninklijke Bibliotheek (KB)	16,2	15,3	10,7	15,3		12,0	
Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)	110,7	114,5	16,0	31,1		30,3	
Stichting Participatiefonds		3,0	3,0	2,8	2,6	2,6	0,0
Stichting Vervangingsfonds		3,8	3,7	3,6	3,4	3,4	0,0
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek		0,7	0,7	0,6		0,6	

¹ De cijfers in bovenstaande tabel zijn niet met elkaar te consolideren aangezien het zowel uitgaven als kosten betreft.

BEDRIJFSVOERINGSPARAGRAAF

1. Inleiding

Een belangrijke conclusie is dat de bedrijfsvoering en het financieel beheer binnen OCW in het algemeen op orde zijn. Wel heeft de Algemene Rekenkamer over 2013 een vijftal onvolkomenheden in het beheer onderkend. Wat betreft de financiële rechtmatigheid en getrouwheid kan worden geconstateerd dat zowel de fouten als de onzekerheden gedurende het jaar 2014 binnen de gestelde rapporteringstoleranties zijn gebleven, met uitzondering van de tolerantie ten aanzien van de uitgaven en ontvangsten van begrotingsartikel 15, Media. De financiële overzichten geven verder een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsvoering.

2. Rechtmatigheid

De verantwoording in het departementale jaarverslag is met uitzondering van begrotingsartikel 15 Media in overeenstemming met de begrotingswetten, de Europese regelgeving, Nederlandse wetten, algemene maatregelen van bestuur en in ministeriële regelingen opgenomen bepalingen. Voor de bepaling van fouten en onzekerheden is de rijksbrede normering toegepast.

Op begrotingsartikel 15 bedraagt het totaal aan fouten in de uitgaven en ontvangsten € 142,8 miljoen. Daarnaast bestaat op dit artikel een onzekerheid van € 1,2 miljoen in de uitgaven en ontvangsten. De rapporteringstolerantie voor dit artikel bedraagt € 40,4 miljoen. Per abuis is de reguliere kwartaalbevoorschotting aan het Commissariaat voor de Media (€ 142,8 miljoen) niet begin januari 2015, maar op 30 december 2014 betaald. Deze formele fout heeft materieel geen effect op de taakuitoefening van het Commissariaat. Bovenstaande is per [brief](#) met de Tweede Kamer gedeeld.

3. Totstandkoming beleidsinformatie

Het is van belang dat de Tweede Kamer juiste en goede informatie ontvangt over de ontwikkeling van de indicatoren en kengetallen in de begroting en het departementaal jaarverslag. Daarom moet ook de niet-financiële informatie van goede kwaliteit zijn. In het jaarverslag zijn de indicatoren en kengetallen voorzien van een bronvermelding en voorts wordt in kwaliteitsdocumenten beschreven hoe de niet-financiële informatie tot stand is gekomen. Daarnaast publiceert OCW jaarlijks de belangrijkste indicatoren en kengetallen digitaal op [Trends in Beeld](#) en [OCW in Cijfers](#). Niet alleen de cijfers, maar ook de totstandkoming hiervan wordt hier gepubliceerd. De informatie op deze websites sluit aan op de in het departementaal jaarverslag opgenomen beleidsinformatie.

4. Financieel- en materieel beheer

A. Onvolkomenheden in het financieel- en materieel beheer
Het Ministerie van OCW streeft naar een excellent beheer van de eigen processen, om zodoende maximaal effectief te kunnen zijn in het bereiken van haar doelstellingen. Dit alles gegeven de efficiencyvereisten die aan de Rijksdienst worden gesteld. De Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer hebben over afgelopen jaren kritische opmerkingen gemaakt over voor het ministerie belangrijke processen. Voor een deel worden die

Bedrijfsvoeringsparagraaf

opmerkingen ook over 2014 gemaakt. Het is de inzet van het ministerie dat de belangrijkste tekortkomingen die de Auditdienst Rijk en Algemene Rekenkamer over het verantwoordingsjaar 2014 constateren in 2015 worden opgelost.

Subsidiebeheer

De Algemene Rekenkamer constateerde over 2013 dat de verbetermaatregelen in het subsidiebeheer in 2013 nog onvoldoende effect hebben gehad. Zo zijn inhoudelijke beoordelingen en controlehandelingen onvoldoende zichtbaar in de subsidiedossiers vastgelegd en zijn de verantwoordelijkheden in het subsidieproces pas in een laat stadium verhelderd. De Algemene Rekenkamer heeft in haar onderzoek bij diverse subsidies niet kunnen vaststellen of de subsidies volgens de regels zijn verleend en/of vastgesteld. Ook was onvoldoende duidelijk of de subsidievoorwaarden (volledig) zijn nageleefd.

In 2014 heeft het ministerie ingezet op het verder doorvoeren van de verbetermaatregelen. Er is met alle betrokkenen een Generiek Subsidieproces OCW (GSO) opgesteld dat gaat gelden voor de hele keten van subsidieverstrekking voor alle beleidsterreinen. Ook zijn de standaardformats voor beschikkingen en formats voor het gehele subsidieproces verder uitgewerkt. Tevens is een begin gemaakt met sturingsrapportages over het subsidieproces. De inspanningen in 2014 hebben nog niet geleid tot betere resultaten in het proces: Uit de controle van de Auditdienst Rijk over 2014 blijkt dat het aantal beheersfouten eerder is toegenomen dan afgenomen. Dit maakt het noodzakelijk om in het subsidiebeheer meer en stringere maatregelen te treffen. Enerzijds zal de interne controle verder worden aangescherpt en uitgebreid. Daarnaast wordt in de loop van 2015 de subsidie-eenheid OCW ingericht, die wordt ondergebracht bij DUS-i (de dienst uitvoering subsidies voor instellingen, een samenwerking van VWS, SZW en OCW). Bij deze eenheid wordt de gehele uitvoering belegd, die nu nog deels bij beleidsdirecties en deels bij DUO ligt. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de subsidies wordt hiermee eenduidig belegd. Vooruitlopend hierop wordt het Generiek Subsidieproces OCW begin 2015 digitaal ondersteund en uitgerold.

Informatiebeveiliging DUO en bestuursdepartement

De Algemene Rekenkamer onderkende in haar rapport over 2013 twee onvolkomenheden op het domein van informatiebeveiliging. Bij DUO bleef de uitvoering van beveiligingsmaatregelen nog achter. Bij het bestuursdepartement moest onder meer het rijksbreed afgesproken basisbeveiligingsniveau nog volledig worden geïmplementeerd.

De verdere implementatie van de rijksbreed afgesproken kaders omtrent informatiebeveiliging heeft in 2014 veel aandacht gehad. Onderdeel hiervan is de in control verklaring die het Ministerie van OCW volgens afspraak aan het Ministerie van BZK (als kadersteller) heeft afgegeven. Deze is op basis van zelfevaluaties tot stand gekomen. Uit de zelfevaluaties over 2014 blijkt dat het ministerie gemiddeld genomen voldoende aandacht besteedt aan alle terreinen van integrale beveiliging. Om minimaal de huidige basis van beveiliging, mede op basis van de uitkomsten van de zelfevaluaties 2014, vast te houden en waar mogelijk te verbeteren, nieuwe risico's te kunnen (blijven) beheersen en ook voor de toekomst integrale beveiliging te borgen, onderneemt het ministerie in 2015 een aantal acties. Deze zijn onder meer gericht op het verhogen van het algemene veiligheidsbewustzijn bij medewerkers, de implementatie in 2015 van de overige BIR-normen bij alle directies, dienstonderdelen en

Bedrijfsvoeringsparagraaf

ZBO's en het onderwerp Integriteit (hoe gaan we met elkaar om) binnen het ministerie nadrukkelijker op de agenda zetten. OCW vindt informatie-beveiliging een belangrijk thema en dus zal eind 2015 wederom een zelfevaluatie worden uitgevoerd.

Inkoopbeheer Nationaal Archief

Over 2013 maakte de Algemene Rekenkamer de aanbevelingen aan het Nationaal Archief de kritische beheersmaatregelen structureel in het inkoopproces op te laten nemen en toe te passen.

Gedurende 2014 heeft het Nationaal Archief de diverse toegezegde beheersmaatregelen genomen: het inrichten en bijhouden van het contractregister, het uitvoeren van spendanalyses, het op peil brengen van de bemensing in de financiële functie en het opstellen en bijhouden van de aanbestedingskalender.

Financieel beheer Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Algemene Rekenkamer constateerde in haar rapport over 2013 dat het inkoopbeheer van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) enkele tekortkomingen vertoonde. Daarnaast had de RCE veel later dan gepland een nieuw subsidiesysteem in gebruik genomen. Als gevolg hiervan was de subsidieverlening voor instandhouding van monumenten niet ordelijk en controleerbaar. Tenslotte was het proces van vaststellen van subsidies in 2013 niet verbeterd ten opzichte van 2012.

In 2014 heeft de RCE planmatig gewerkt aan de constatering en aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer en de Auditdienst Rijk. Dit heeft tot gevolg gehad dat de subsidieverlening voor instandhouding van monumenten tijdig, ordelijk en controleerbaar is verlopen. De nog openstaande vast te stellen subsidies zullen naar verwachting in 2015 worden ingelopen.

B. Beleid ten aanzien van misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen en overige onderkende frauderisico's

De Nederlandse burger moet in het contact met de overheid uit kunnen gaan van een betrouwbare overheid waarbij alle toevertrouwde gegevens veilig worden verwerkt en bewaard. Maar ook de overheid zelf moet erop kunnen vertrouwen dat de gegevens in de eigen systemen voldoen aan de betrouwbaarheidseisen (beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid) en dat de van derden verkregen gegevens juist en volledig zijn. De invulling van de betrouwbaarheidseisen is mede vastgelegd in de hierboven genoemde rijksbrede beveiligingskaders, aangevuld met handleidingen voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen. OCW sluit bij deze kaders aan. Dit helpt bij de aanpak om de kans op interne en externe fraude en misbruik en oneigenlijk gebruik zo beperkt mogelijk te houden. OCW heeft zicht op zowel externe als interne risico's op fraude die de organisatie bedreigen.

Interne risico's op fraude

Voor de interne organisatie gaat OCW uit van het principe dat iedere medewerker, van secretaris-generaal tot medewerker van de facilitaire dienst, een eigen verantwoordelijkheid heeft ten aanzien van beveiliging met inbegrip van het verstandig omgaan met risico's op bijvoorbeeld fraude. Alle medewerkers overleggen bij hun aantreden een verklaring omtrent gedrag (VOG) en medewerkers in vertrouwensfuncties ondergaan een veiligheidsonderzoek door de AIVD. OCW is een veilige organisatie met regelmatig aandacht door uiteenlopende bewustwordingsactiviteiten

Bedrijfsvoeringsparagraaf

voor het tegengaan van fraude en misbruik. Voor de lijnmanagers is een speciale «toolbox (informatie)beveiliging en privacy» ontwikkeld. Deze toolbox bevat ook een richtlijn incidentenregistratie. Incidenten, waaronder fraude, worden daardoor snel en zorgvuldig gemeld, waardoor indien nodig direct corrigerend kan worden opgetreden. Periodiek legt de lijnmanager daarnaast verantwoording af aan de secretaris-generaal hoe hij binnen zijn dienstonderdeel omgaat met de (dreiging op) onderdelen van integrale beveiliging. Net als bij iedere organisatie kan er af en toe toch sprake zijn van «opzettelijke misleiding om een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen». Kwader trouw bij medewerkers is mogelijk bij bijvoorbeeld financiële zaken (subsidies, aanbestedingen, vergelijkende offertes), voor informatie (bewerken van brieven, antwoorden op Kamervragen, memo's aan bewindslieden), voor ICT (manipulatie van systemen, onklaar maken van systemen), voor personele zaken (collega's bewerken, manipuleren, chanteren, van verkeerde informatie voorzien). Over 2014 zijn er geen meldingen dat OCW hiermee te maken heeft gehad.

Externe risico's op misbruik, oneigenlijk gebruik en fraude

Het is het uitgangspunt dat OCW regelgeving tot stand brengt die zo min mogelijk gevoelig is voor fraude, misbruik of oneigenlijk gebruik. Jaarlijks worden de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik geïnventariseerd. Waar nodig wordt het voorlichtings-, controle-, sanctie- of evaluatiebeleid aangescherpt, daarbij de wenselijkheid en doelmatigheid van deze middelen in ogenschouw nemend. Zo heeft OCW in lijn met de rijksbrede aanpak van fraude in 2014 besloten tot extra maatregelen om fraude met studiefinanciering maximaal te bestrijden. Voor een aantal specifieke onderdelen van de studiefinanciering, die voornamelijk samenhangen met migratie, wordt de voorlichting verbeterd, wordt er geïnvesteerd in fraudedetectie en worden al bestaande controles fors uitgebreid. De kosten hiervan bedragen € 2,45 miljoen per jaar en de baten lopen naar schatting op naar € 8,6 miljoen per jaar vanaf 2019. Deze maatregelen zijn per [brief](#) met de Tweede Kamer gedeeld.

OCW neemt actief deel aan de ministeriële commissie Aanpak Fraude, met name met het oog op de studiefinanciering. OCW heeft het project «Terughalen en terugvorderen in het buitenland» gecoördineerd. Daarin hebben verschillende overheden, waaronder CJIB, Belastingdienst, Openbaar Ministerie, Inspectie SZW en DUO onderling expertise uitgewisseld en zijn meerdere maatregelen geïdentificeerd om met meer kracht te kunnen invorderen in het buitenland.

Restrisico's op misbruik en oneigenlijk gebruik

In sommige gevallen zijn de getroffen beheersmaatregelen niet voldoende om misbruik en oneigenlijk gebruik geheel uit te sluiten, bijvoorbeeld wanneer de kosten van controles hoger zijn dan de baten of de wettelijke mogelijkheden begrensd zijn. Er is dan sprake van restrisico of «restant M&O». Dit is de gevoeligheid voor misbruik en oneigenlijk gebruik die (bewust) overblijft nadat alle adequate maatregelen ten aanzien van voorlichting, controle, sanctie en evaluatie zijn getroffen. Aan de volgende geldstromen met een restrisico groter dan € 1 miljoen kleven na inzet van deze instrumenten toch nog risico's:

1. Gewichtenregeling Primair Onderwijs

Scholen met veel achterstandsleerlingen krijgen via de gewichtenregeling extra geld voor personeel en materieel. De bepaling van het leerlingengewicht is gebaseerd op de ouderverklaring over het opleidingsniveau van de ouder(s). Het leerlingengewicht werkt ook door in de uitkering rondom de impulsgebieden. Met de gewichtenregeling, waaronder de regeling impulsgebieden, is een bedrag gemoeid van € 358,4 miljoen.

Het gewicht kan door de Inspectie worden gecontroleerd aan de hand van de door de ouders ingevulde ouderverklaring. Hierdoor neemt het risico van foutieve opgaaf (afwijkend van ingevulde formulieren) door de school af. Omdat het aantal fouten dat scholen de laatste jaren maken bij de – op basis van bedoelde ouderverklaring – gewichttoekenning toeneemt, loopt er momenteel een aanvullende controle actie vanuit OCW om deze onrechtmatigheid terug te brengen. In dat kader krijgt een beperkt aantal scholen dat gezamenlijk 80% van de gewichtenmiddelen krijgt, hulp om de gewichtenadministratie op orde te krijgen en fouten te corrigeren. Het is de verwachting dat de onrechtmatigheid hiermee in de toekomst aanzienlijk afneemt. Hiermee wordt echter niet het risico ondervangen dat ouders een verkeerde opgaaf doen. Het risico dat scholen een onjuist gewicht toekennen op basis van weliswaar volledig ingevulde, maar niet op waarheid berustende ouderverklaringen, blijft bestaan. De opleidingsgegevens van ouders zouden slechts getoetst kunnen worden aan documenten (diploma's etc.) die hun opleidingsniveau bevestigen. Een dergelijke toets mag een school niet uitvoeren. Daarom wordt gezocht naar mogelijkheden om in de toekomst via andere manieren buiten de scholen om het gewicht toe te kennen, waarbij «opleiding ouders» als criterium de voorkeur heeft omdat het een goede voorspeller van achterstanden is. Meer informatie over de gewichtenregeling is per [brief](#) met de Tweede Kamer gedeeld.

Het is lastig om in te schatten wat het restrisico is. Daarom wordt het totale bedrag aan gewichtenmiddelen van € 358,4 miljoen als restrisico aangemerkt.

2. Leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond

Scholen met leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond komen in aanmerking voor een aanvullende vergoeding. De uitgaven voor leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond bedragen in 2014 € 18,0 miljoen.

De opgaven van de scholen worden gecontroleerd aan de hand van de door ouders of verzorgers getekende verklaringen of inschrijfformulieren. De inhoud van de verklaringen kan niet sluitend worden gecontroleerd. Voor 2014 is het restrisico bij leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond € 18,0 miljoen.

3. Nederlands Onderwijs aan Anderstaligen

Voor kinderen met een niet-Nederlandse achtergrond, en niet afkomstig uit Suriname, de Nederlandse Antillen of Aruba, wordt in de materiële instandhouding een NOAT-bekostiging gegeven voor Nederlands Onderwijs aan Anderstaligen. De uitgaven voor leerlingen met een dergelijke achtergrond bedragen in 2014 € 4,1 miljoen. De opgave van de school wordt steekproefsgewijs gecontroleerd aan de hand van de door

Bedrijfsvoeringsparagraaf

de ouders ingevulde ouderverklaringen. De ouderverklaringen kunnen niet op juistheid worden gecontroleerd. Sinds invoering van het onderwijsnummer kan deels worden gecontroleerd aan de hand van de BRP, dit is echter niet altijd mogelijk. Voor 2014 is het restrisico van de uitgaven aan Nederlands onderwijs aan anderstaligen € 4,1 miljoen.

4. Studiefinanciering Uitwonenden

Op grond van de Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000) en de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) komen studerende in aanmerking voor extra beurs wanneer ze uitwonend zijn. Het levert een studerende dus financieel voordeel op om zich als uitwonende te laten registreren in de Basisregistratie Personen (BRP). De toeslag op de basisbeurs voor een uitwonende student is € 2.145 per jaar. De totale uitgaven bedroegen in 2014 circa € 500 miljoen (WSF 2000). De bijdrage die op grond van de WTOS (regeling TS18+) aan uitwonenden is verstrekt, bedroeg in 2014 € 4,8 miljoen.

In de studiefinanciering wordt nu uitgegaan van het adres in de BRP, maar niet alle studerende wonen daadwerkelijk op het geregistreerde adres. Daarom worden fysieke controles op het opgegeven woonadres uitgevoerd, zodat het risico op misbruik van de uitwonendenbeurs wordt beperkt. Er zijn in 2014 ongeveer 4.000 controles uitgevoerd op basis van een risicoprofiel. In bijna de helft van de geselecteerde gevallen is vastgesteld (voor bezwaar en beroep) dat de studerende niet op het in de BRP geregistreerde adres woonachtig was. Studenten moeten de onterecht ontvangen studiefinanciering terugbetalen en krijgen een boete opgelegd.

Het bovenstaande betreft studerende die in Nederland wonen. Bij studerende in het buitenland wordt anders gecontroleerd. Er wordt gecontroleerd of de student aan de instelling in het buitenland is ingeschreven. Er wordt aangenomen dat hij in het buitenland woonachtig is. Omdat er geen adrescontrole plaatsvindt, is er voor studerende in het buitenland een restrisico.

In 2010 is gestart met fysieke controles op het adres in de BRP. Als gevolg van de maatregelen van de afgelopen drie jaar om misbruik met de uitwonendenbeurs aan te pakken, is dit misbruik substantieel afgenomen. Het restrisico wordt veroorzaakt door onjuiste inschrijving in het BRP en wordt niet aan OCW toegerekend. Er is dus sprake van geïmporteerd risico.

In het tweede kwartaal van 2014 is een a-selecte steekproef uitgevoerd om het restrisico voor studerende met een binnenlands woonadres vast te stellen. Het huidige risico wordt ingeschat op een bedrag tussen € 12 miljoen en € 22 miljoen. Ten opzichte van begin 2011 betekent dit een daling van het risico op misbruik van ongeveer 30 miljoen euro. In 2014 is voor de WTOS de omvang van het restant MenO maximaal gelijk aan het bedrag van de toekenningen, namelijk € 4,8 miljoen. Het restrisico betreffende studerende met een buitenlands woonadres bedraagt € 4,4 miljoen.

5. Aanvullende beurs

Van ouders wordt verwacht dat zij bijdragen aan de studie van hun kind. Kunnen ze dat niet of onvoldoende, dan kan de studerende een aanvullende beurs krijgen. De hoogte van de beurs hangt mede af van het

Bedrijfsvoeringsparagraaf

ouderlijk inkomen. Het ouderlijk inkomen kan niet in alle gevallen juist en volledig worden vastgesteld. In 2014 is in totaal € 643 miljoen aan aanvullende beurs verstrekt. Daarvan is circa € 26 miljoen aan studenten met ouders in het buitenland verstrekt.

Wanneer ouders in Nederland wonen, is het risico op misbruik beperkt. Op grond van artikel 8, eerste lid Awir beheert de Belastingdienst het inkomensgegeven uit het basisregister inkomen. DUO is bevoegd deze inkomensgegevens van de Belastingdienst te gebruiken en is ook afhankelijk van deze gegevens. Er zijn 12.624 studenten met ouders in het buitenland en in deze gevallen vraagt DUO bewijsstukken van het buitenlands inkomen op. Gegevensuitwisseling met buitenlandse Belastingdiensten komt in beperkte mate tot stand.

DUO vraagt de bewijsstukken op maar de juistheid en volledigheid van het opgegeven buitenlands inkomen is niet volledig met zekerheid vast te stellen door DUO noch door de Belastingdienst. Hierdoor is er sprake van restrisico bij studenten met een aanvullende beurs met ouders in het buitenland van circa € 21,9 miljoen.

C. Open standaarden

Het ministerie wijkt in haar eigen bedrijfsvoering niet af van artikel 3, eerste lid van de Instructie rijksdienst bij aanschaf ICT-diensten of ICT-producten. Onderwijsinstellingen zijn zelf primair verantwoordelijk voor de inkoop van software. Welke afwegingen gemaakt worden, is aan de onderwijsinstelling zelf. Het principe «pas-toe-of-leg-uit» voor open standaarden is opgenomen in de subsidievoorwaarden voor (ICT-)projecten en is verplicht gesteld voor de gegevensuitwisseling tussen het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (waaronder ook de Dienst Uitvoering Onderwijs en de Inspectie van het Onderwijs) en de onderwijsinstellingen. Indien de keuze van de onderwijsinstelling voor software wordt betwist, dan kan dat via de medezeggenschapsraad van de onderwijsinstelling, de Consumentenautoriteit of de Europese Commissie aangehangig gemaakt worden. Hoewel het «pas-toe-of-leg-uit»-beleid ook van toepassing is op onderwijsinstellingen, zijn geen aanvullende afspraken gemaakt over de verankering van «pas-toe-of-leg-uit» in hun inkoopbeleid.

OCW bevordert het gebruik van open standaarden door scholen. Samen met sectorraden, Kennisnet en leveranciers maakt OCW afspraken over gebruik van standaarden. Dit gebeurt binnen de Standaardisatieraad, een organisatie die binnen het onderwijsdomein een vergelijkbare rol speelt als het Forum Standaardisatie voor landelijke standaarden. OCW laat periodiek een monitor uitvoeren om het gebruik van standaarden door scholen en leveranciers te monitoren. Op basis van deze monitor wordt in overleg met de sectorraden beslist of extra maatregelen nodig zijn, bijvoorbeeld door extra communicatie. Bovenstaande is per [brief](#) met de Tweede Kamer gedeeld.

5. Overige aspecten van de bedrijfsvoering

A. Grote, lopende ICT-projecten

Het Ministerie van OCW kent twee grote, lopende ICT-projecten en een afgerond groot ICT-project: Programma Vernieuwing Studiefinanciering (lopend), Digitale Taken Rijksarchieven (lopend) en Invoeren BRON-HO (afgerond). Jaarlijks rapporteert het ministerie over de grote en hoogrisico projecten conform het daarvoor afgesproken rapportagemodel. Van alle

projecten wordt de stand van zaken openbaar gemaakt via [het Rijks ICT-dashboard](#).

Vanwege de ontwikkelingen rond de komst van de wet Studievoorschot hoger onderwijs, is het Programma Vernieuwing Studiefinanciering in 2014 herijkt. Deze herijking was noodzakelijk om in de tijdige invoering van de maatregelen uit de nieuwe wet te kunnen voorzien en tevens de voortgang en het succes van het programma te borgen. Tijdens de behandeling van het studievoorschot is zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer over deze herijking ingelicht. De meerjarige programma-kosten waren voor de herijking geraamd op € 107,3 miljoen en de eerste uitkomsten van de herijking wijzen op een stijging van de kosten met circa 20 miljoen. Ook hier zijn de Eerste en Tweede Kamer van op de hoogte gesteld. Tevens is gemeld dat uitkomsten van de herijking definitief zullen worden gemaakt in het proces van de voorjaarsbesluitvorming.

In januari 2014 is bij het Nationaal Archief het programma Digitale Taken Rijksarchieven gestart. Doel van het programma is om een stevige basis te leggen bij het Nationaal Archief voor het borgen van ons cultureel erfgoed en de democratische rechtsstaat in het digitale tijdperk. Binnen het programma wordt een viertal kernproducten opgeleverd: een generieke digitale basis rijksinfrastructuur, een serviceorganisatie die op basis van een inzichtelijk kostprijsmodel technische ondersteuning aan het Nationaal Archief, de Regionaal Historische Centra en andere gebruikers kan leveren, een eerste tranche gedigitaliseerde rijkscollectie en een normenkader Duurzaam Toegankelijke Overheidsinformatie. De totale kosten van het programma bedragen € 31 miljoen.

In januari 2014 is volgens planning BRON-HO live gegaan. Door BRON-HO is de inschrijving voor studenten in het hoger onderwijs gemakkelijker geworden, koppelen we sneller en beter individuele gegevens terug aan de instellingen én hebben de instellingen veel eerder inzicht in de bekostiging. BRON-HO heeft een bijdrage geleverd aan de ambitie van OCW en DUO om te komen tot modernisering van de informatie-infrastructuur van DUO voor de onderwijsketen om de administratieve lasten bij instellingen substantieel te verminderen. De totale kosten van het project bedragen € 23 miljoen.

Voor alle projecten geldt dat door privacy functionarissen wordt geadviseerd en toegezien op navolging van de wet Bescherming Persoonsgegevens. Ook zijn in de projecten waarborgen ingebracht om risico's voor de uitvoering te onderkennen. Hiermee worden dergelijke risico's tijdig in kaart gebracht.

B. Audit Committee

Het Audit Committee heeft in 2014 viermaal vergaderd. Het Audit Committee heeft tot taak het adviseren van het departementale management op ten minste de volgende drie onderdelen:

- Het borgen van de kwaliteit van de bedrijfsvoering, inclusief de financiële verslaglegging;
- De regie op het auditbeleid;
- Het risicomanagementbeleid en de uitkomsten daarvan.

De Secretaris-Generaal is voorzitter van het Audit Committee. De MT-OCW leden, vier niet-ambtelijke leden, directeur FEZ en directeur Auditdienst Rijk vormen samen het Audit Committee. Er is een open stoel voor de Algemene Rekenkamer en FEZ voert het secretariaat.

Bedrijfsvoeringsparagraaf

Vaste agendapunten zijn:

- Vergadering maart: Departementaal jaarverslag OCW, Samenvattend auditrapport Auditdienst Rijk;
- Vergadering mei: Verantwoordingsonderzoek Algemene Rekenkamer, Risicomanagementbeleid, reviewplan OCW;
- Vergadering oktober: Interim-rapportage Auditdienst Rijk, bevindingen gespreksronde externe leden;
- Vergadering december: Auditplan Auditdienst Rijk, jaarwerkplan Inspectie van het Onderwijs, Onderwijsverslag en meerjarenplanning Inspectie van het Onderwijs.

Conform de ministeriële regeling «Audit Committeees 2012» is in 2014 een zelfevaluatie uitgevoerd. De belangrijkste uitkomsten van de zelfevaluatie zijn:

- De taakvervulling van het Audit Committee OCW geschiedt conform artikel 1 van de Regeling Audit Committeees;
- Een niet ambtelijk lid wordt benoemd als vice-voorzitter van het Audit Committee;

C. JAARREKENING

Departementale verantwoordingsstaat 2014 van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) (bedragen x € 1.000)

Art. Omschrijving	(1)				(2)				(3) = (2) - (1)	
	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Realisatie	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
TOTAAL	35.163.449	35.022.913	1.232.113	36.883.739	35.994.893	1.254.495	1.720.290	971.980	22.382	
Beleidsartikelen	34.923.359	34.782.823	1.231.546	36.627.561	35.738.715	1.244.301	1.704.202	955.892	12.755	
01 Primair onderwijs	9.587.743	9.588.959	1.661	9.558.272	9.674.957	18.171	- 29.471	85.998	16.510	
03 Voortgezet onderwijs	7.263.617	7.263.617	4.661	7.486.937	7.315.883	8.588	223.320	52.266	3.927	
04 Beroepsonderwijs en volwassenen-educatie	3.892.744	3.830.290	0	3.898.698	3.757.009	8.038	5.954	- 73.281	8.038	
06 Hoger beroepsonderwijs	2.573.655	2.595.377	1.213	2.961.392	2.732.897	2.615	387.737	137.520	1.402	
07 Wetenschappelijk onderwijs	4.074.179	4.070.873	16	4.293.686	4.152.113	10.426	219.507	81.240	10.410	
08 Internationaal beleid	11.652	13.421	99	13.973	12.330	310	2.321	- 1.091	211	
09 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid	403.506	403.506	6.000	153.898	339.016	6.544	- 249.608	- 64.490	544	
11 Studiefinanciering	4.256.376	4.256.376	766.271	4.846.345	4.846.345	751.400	589.969	589.969	- 14.871	
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	115.064	115.064	4.701	102.472	102.472	3.645	- 12.592	- 12.592	- 1.056	
13 Lesgeelden	7.087	7.087	247.762	7.116	7.116	224.407	29	29	- 23.355	
14 Cultuur	919.248	740.522	1.561	766.072	709.466	13.380	- 153.176	- 31.056	11.819	
15 Media	977.240	977.571	197.500	1.180.980	1.149.484	196.571	203.740	171.913	- 929	
16 Onderzoek en wetenschapsbeleid	829.799	905.368	101	1.342.276	926.503	117	512.477	21.135	16	
25 Emancipatie	11.449	14.792	0	15.444	13.124	89	3.995	- 1.668	89	
Niet-beleidsartikelen	240.090	240.090	567	256.178	256.178	10.194	16.088	16.088	9.627	
91 Nominaal en onvoorzien	5.367	5.367	0	0	0	0	- 5.367	- 5.367	0	
95 Apparaatkosten	234.723	234.723	567	256.178	256.178	10.194	21.455	21.455	9.627	

Samenvattende verantwoordingsstaat 2014 inzake baten-lastenagenschappen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) (bedragen x € 1.000)

	(1)		(2)		(3)		(4)	
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Realisatie		Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting		Realisatie t-1	
Naam baten-lastenagenschap	Totaal baten	Totaal lasten	Totaal baten	Saldo baten en lasten	Totaal baten	Totaal lasten	Saldo baten en lasten	Totaal baten lasten
Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)	235.433	235.433	289.525	511	54.092	53.581	511	288.181
Nationaal Archief (NA)	42.927	42.927	30.027	582	-12.900	-13.482	582	29.980
Totaal	278.360	278.360	319.552	1.093	41.192	40.099	1.093	318.161
								314.968
Naam baten-lastenagenschap	Totaal kapitaal-uitgaven	Totaal kapitaal-ontvangsten	Totaal kapitaal-uitgaven	Totaal kapitaal-ontvangsten	Totaal kapitaal-uitgaven	Totaal kapitaal-ontvangsten	Totaal kapitaal-ontvangsten	Totaal kapitaal-ontvangsten
Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)	6.314	0	5.333	0	-981	64	5.365	10
Nationaal Archief (NA)	2.648	0	1.713	0	-935	0	3.909	4.735
Totaal	8.962	0	7.046	0	-1.916	64	9.274	4.745

Jaarverantwoording baten-lastenagenschappen per 31 december 2014

Baten-lastenagenschap

Dienst Uitvoering Onderwijs

Inleiding

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden. Onderdeel van DUO is de Shared Service Organisatie Noord waarbinnen het inkoopcentrum en het Overheidsdatacenter is ondergebracht, welke dienstverlening verricht onder meer voor het concern OCW en haar buitendiensten, het CJIB en andere overheidsorganen.

Financieel resultaat

Tabel 1 Samenvattende verantwoordingsstaat DUO 2014 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Vershil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2013
Totale baten	235.433	289.525	54.092	288.181
Totale lasten	235.433	289.014	53.581	284.995
Saldo van baten en lasten	0	511	511	3.186
Totale kapitaalsontvangsten	0	64	64	10
Totale kapitaalsuitgaven	6.314	5.333	- 981	5.365

Toelichting:

DUO heeft een positief resultaat van € 0,5 miljoen gerealiseerd. Het voorstel is om dit resultaat toe te voegen aan het eigen vermogen.

DUO heeft voor 2014 geen aanvullend beroep gedaan op de leenfaciliteit. De kapitaalsuitgaven zijn gelijk aan de investeringen (€ 5,0 miljoen) plus de aflossing op de leningen (€ 0,3 miljoen).

Jaarrekening

Tabel 2 Staat van baten-lastenagentschap DUO (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2013
Baten				
Omzet moederdepartement	204.986	257.007	52.021	258.405
Omzet overige departementen	19.462	21.304	1.842	18.859
Omzet derden	10.985	11.137	152	10.873
Rentebaten	0	77	77	31
Vrijval voorzieningen	0	0	0	13
Bijzondere baten	0	0	0	0
Totaal baten	235.433	289.525	54.092	288.181
Lasten				
Apparaatskosten	229.388	278.896	49.508	277.454
- Personele kosten	139.056	152.745	13.689	152.161
<i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>121.318</i>	<i>122.833</i>	<i>1.515</i>	<i>128.572</i>
<i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>17.738</i>	<i>23.116</i>	<i>5.378</i>	<i>23.589</i>
<i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>0</i>	<i>6.796</i>	<i>6.796</i>	<i>0</i>
- Materieële kosten	90.332	126.151	35.819	125.293
<i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>18.000</i>	<i>19.787</i>	<i>1.787</i>	<i>18.919</i>
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	<i>930</i>	<i>12.554</i>	<i>11.624</i>	<i>1.077</i>
Afschrijvingskosten	6.000	7.008	1.008	6.359
- Materieel	6.000	7.008	1.008	6.359
- Immaterieel	0	0	0	0
Overige lasten	45	3.110	3.065	1.182
- Dotaties voorzieningen	0	3.074	3.074	1.134
- Rentelasten	45	36	- 9	48
- Bijzondere lasten	0	0	0	0
Totaal lasten	235.433	289.014	53.581	284.995
Saldo van baten en lasten	0	511	511	3.186

Toelichting:

De baten en lasten 2014 wijken substantieel af van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 2014 (€ 235,4 miljoen). Oorzaak hiervan is enerzijds de financiering van werkzaamheden op projectenbasis welke geen onderdeel vormden van de begroting en anderzijds uitbreiding van de (basis)dienstverlening die nog niet in de begroting is verwerkt. Het betreft onder andere de werkzaamheden voor het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (€ 21,4 miljoen) en middelen (€ 6,0 miljoen) ten behoeve van het projecten portfolio voor o.a. invoering van passend onderwijs, implementatie Rijksbrede Standard Business Reporting programma (XBRL), Kwaliteitsverbetering Informatie Personeel, Modernisering bekostiging mbo en examencijfers mbo. Daarnaast betreft het bijstellingen en uitbreiding van de (basis)dienstverlening (€ 24,6 miljoen), zoals uitvoering digitalisering examens (FACET) (€ 2,8 miljoen), KOMEX (€ 2,1 miljoen), Incasso OV-studentenkaart (€ 2,9 miljoen), Bron HO (€ 0,8 miljoen), uitvoering onvindbare debiteuren en intensivering handhaving (€ 1,3 miljoen), Diploma Register (1,1 miljoen), Maatwerk Uitvoering Onderwijs (€ 1,0 miljoen), werkzaamheden Shared service Organisatie (€ 1,8 miljoen), uitvoering inkoop-, bestel- en betaalproces (€ 1,3 miljoen), loon- en prijsbijstelling (€ 2,4 miljoen), bijdrage Sociaal Beleid Rijk (€ 2,0 miljoen) en overige bijstellingen optellend tot een totaal van € 5,1 miljoen. Tevens is de omzet overige departementen en derden toegenomen met € 2,0 miljoen.

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 52,0 miljoen hoger dan begroot. De hogere baten worden voornamelijk verklaard door uitvoering van opdrachten en werkzaamheden, verstrekt door het moederdepartement, die nog niet in de oorspronkelijke begroting waren opgenomen.

Omzet overige departementen

Onder de omzet overige departementen vallen onder meer de werkzaamheden in het kader van de inburgeringstaak (€ 7,6 miljoen) en het Landelijk Register Kinderopvang (€ 6,3 miljoen), beide voor het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de activiteiten voor de Wft-examens (€ 2,7 miljoen) ten behoeve van het Ministerie van Financiën, de print en couverteerwerkzaamheden die DUO uitvoert voor het Centraal Justitieel Incasso Bureau (€ 1,3 miljoen) ten behoeve van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, dienstverlening vanuit de Shared Service Organisatie Noord voor diverse ministeries (€ 3,1 miljoen) en een aantal taken ten behoeve van andere departementen (€ 0,3 miljoen).

Omzet derden

De omzet derden betreffen de ontvangen examengelden inburgeringskandidaten (€ 4,8 miljoen), kandidaten NT2- en staatsexamen VO (€ 2,5 miljoen), werkzaamheden ten behoeve van het Participatiefonds (€ 0,9 miljoen), vergoedingen voor detacheringen (€ 0,9 miljoen) inkoop- en housingsactiviteiten (€ 1,1 miljoen) en overige werkzaamheden voor derden binnen het domein onderwijs voortkomend uit OCW beleidsmaatregelen (€ 0,9 miljoen).

Rentebaten

De rentevergoeding 2014 bestaat uit vergoeding over de aangehouden rekeningcourant en de deposito's. De stijging ten opzichte van 2013 hangt samen met de hoogte van de aangehouden bedragen.

Lasten

Apparaatskosten

De realisatie personeelslasten is € 13,7 miljoen hoger. Dit wordt veroorzaakt doordat een deel van de projectbezetting en inzet op aanvullende taken OCW en overige opdrachtgevers geen deel uit maakt van de begrote reguliere personeelslasten. Deze lasten worden gedekt door middel van project- en aanvullende financiering (incidenteel). Dit verklaart de realisatie zowel op eigen personeel als externe inhuur. In de begroting waren de overige personele kosten nog onderdeel van de post eigen personeel.

De realisatie van materiële kosten is € 35,8 miljoen hoger door onder andere de kosten van uitbesteed werk samenhangend met de eerder genoemde additionele werkzaamheden op projectenbasis en aanvullende taken OCW. De overschrijding op de automatiseringskosten (€ 1,8 miljoen) is eveneens het gevolg van projectmatige kosten welke geen onderdeel waren van de begroting. Onder de bijdrage SSO's zijn inbegrepen de huisvestingskosten (€ 11,0 miljoen) welke in de oorspronkelijke begroting niet als zodanig waren gespecificeerd. Deze post verklaart eveneens de toename ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting. Vergelijkend cijfer 2013 is niet aangepast. Huisvesting bedroeg toen € 11,5 miljoen. De hogere afschrijvingskosten

Jaarrekening

hangt samen met de eerder genoemde aanvullende taken. Op de totale kosten 2014 is een taakstelling gerealiseerd van € 5,1 miljoen als gevolg van doorgevoerde efficiency maatregelen.

Dotaties voorzieningen

De dotatie van € 3,0 miljoen zorgt dat de voorziening overeenkomt met de actuele waarde van de onderliggende lopende verplichtingen en de in 2014 aangegane verplichtingen. Het betreft hier met name verplichtingen voortvloeiend uit regelingen vallend onder Sociaal Beleid Rijk en maatwerkafspraken binnen DUO. Dotatie aan laatst genoemde voorziening verklaart de stijging ten opzichte van voorgaand boekjaar. Deze dotatie hangt samen met de opgelegde taakstellingen en de gewenste mobiliteit binnen DUO voor de komende jaren.

Rentelasten

De rentelasten zijn nagenoeg nihil.

Balans

Tabel 3 Balans per 31-12-2014 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Balans 2014	Balans 2013
Activa		
Immateriële vaste activa		
Materiële vaste activa	16.314	18.842
– Grond en gebouwen	0	0
– Installaties en inventarissen	16.314	18.842
– Overige materiële vaste activa	0	0
Voorraden	0	0
Debiteuren	4.007	4.274
Nog te ontvangen	4.506	6.875
Liquide middelen	49.556	37.772
Totaal activa	74.383	67.763
Passiva		
Eigen Vermogen	6.398	5.887
– Exploitatiereserve	5.887	2.701
– Onverdeeld resultaat	511	3.186
Voorzieningen	4.798	2.304
Leningen bij het MvF	629	943
Crediteuren	17.746	16.460
Nog te betalen	44.812	42.169
Totaal passiva	74.383	67.763

Toelichting:

Activa

Materiële vaste activa

De boekwaarde van het materieel vast actief is in 2014 met € 2,5 miljoen afgenomen als gevolg van het ontbreken van de noodzaak om reeds nu al vervangingsinvesteringen te plegen voor de op locatie Groningen aanwezige werkplek- en rekencentrumfaciliteiten.

Debiteuren

De stand debiteuren is met € 0,3 miljoen afgenomen. Onder de debiteuren zijn voor € 1,5 miljoen aan vorderingen op andere ministeries opgenomen: Ministerie van Veiligheid en Justitie (inzake couverteerwerk-

Jaarrekening

zaamheden die DUO uitvoert voor het Centraal Justitieel Incasso Bureau en dienstverlening Shared Service Organisatie) € 0,2 miljoen, Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (dienstverlening Shared Service Organisatie (€ 0,1 miljoen) en Ministerie van Economische Zaken (eveneens dienstverlening Shared Service Organisatie) € 1,2 miljoen.

Nog te ontvangen

Bij de post nog te ontvangen gaat het om werkzaamheden verricht in 2014 waarvoor nog geen middelen zijn verstrekt door OCW (€ 0,3 miljoen) en om bedragen, voor het merendeel ten behoeve van softwarelicenties en onderhoudscontracten, die in 2014 voor een geheel jaar vooruit zijn betaald (€ 4,2 miljoen).

Liquide middelen

De stand liquide middelen is in 2014 met € 11,7 miljoen toegenomen. Dit als gevolg van de positieve operationele kasstroom van € 17,0 miljoen, gepleegde investeringen van € 5,0 miljoen en aflossing op lening van € 0,3 miljoen. Zie ook verklaring bij het kasstroomoverzicht.

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen DUO bedraagt na toevoeging van het positieve exploitatieresultaat 2014 € 6,4 miljoen. Het eigen vermogen bedraagt 2% van de gemiddelde omzet in de laatste drie jaar. Dit is onder het plafond van 5% van de gemiddelde omzet in de afgelopen drie jaar (€ 14,3 miljoen).

Leningen bij het MvF

DUO heeft in 2014 geen leenaanvraag ingediend bij het Ministerie van Financiën. Er is € 0,3 miljoen afgelost op bestaande leningen.

Voorzieningen

De voorzieningen bestaan uit voorzieningen in het kader van personeel (FPU en wachtgelden) € 1,9 miljoen en overige € 2,9 miljoen. Onder de overige voorzieningen zijn opgenomen de verplichtingen voortvloeiend uit afspraken in het kader van Sociaal Beleid Rijk en maatwerkafspraken binnen DUO. Uit de voorzieningen is € 0,6 miljoen onttrokken ten behoeve van de uitkeringen in 2014. Aan de voorziening is € 3,1 miljoen gedoteerd met name als gevolg van de eerder genoemde taakstelling en gewenste mobiliteit.

Tabel 4 Voorzieningen (x € 1.000)

	31-12-2013	Onttrek- kingen	Dotaties	Vrijval	31-12-2014
Wachtgeld	2.266	- 540	152	-	1.878
PU	38	- 40	3	-	1
Overige	-	-	2.919	-	2.919
Totaal voorzieningen	2.304	- 580	3.074	-	4.798

Crediteuren

De crediteuren ultimo 2014 bestaan uit openstaande facturen bij leveranciers en nog te ontvangen facturen. Onder de crediteuren is € 0,2 miljoen aan schulden opgenomen aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Jaarrekening

Nog te betalen

De balanspost Nog te betalen van € 44,8 miljoen bevat voor € 34,0 miljoen aan vooruit ontvangen middelen van OCW. Het betreft middelen die DUO in het boekjaar 2014 en voorgaande jaren al heeft ontvangen, maar waarvoor in het boekjaar nog geen prestatie is verricht. Op het moment dat de prestatie is geleverd, worden de ontvangsten geboekt als baten. Het betreft hier doorlopende werkzaamheden welke in 2015 zullen worden uitgevoerd.

Daarnaast gaat het om de opgebouwde rechten aan vakantiegeld, eindejaarsuitkering en verlofrechten ultimo 2014 van het personeel in loondienst (€ 8,1 miljoen) en schulden met afdrachtverplichtingen (€ 0,4 miljoen), overige te betalen bedragen (€ 0,2 miljoen) en vooruit ontvangen middelen voor werkzaamheden (waarvan € 0,4 miljoen voor overige departementen) welke in 2015 moeten worden verricht (€ 0,9 miljoen). Tenslotte zijn onder deze post de investerings specifieke financiële bijdragen van de ministeries verantwoord. Het betreft bijdragen die de financiering van uitbreidingsinvesteringen mogelijk maken. De onttrekking volgt het afschrijvingspatroon van de betrokken vaste activa en komt ten gunste van de afschrijvingskosten. De ultimo stand bedraagt € 1,2 miljoen waarvan € 1,1 miljoen een looptijd heeft van langer dan één jaar.

Onder de post Nog te betalen is € 0,4 miljoen vooruit ontvangen middelen van een ander ministerie opgenomen te weten; Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (werkzaamheden Inburgering en Kinderopvang) € 0,4 miljoen.

Kasstroom

Tabel 5 Kasstroomoverzicht per 31-12-2014 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Vershil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
1. Rekening courant RHB 1 januari 2014 + depositorekeningen	47.383	37.688	- 9.695
2. Totaal operationele kasstroom	6.000	17.022	11.022
3a Totaal investeringen (-/-)	- 6.000	- 5.019	981
3b Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	64	64
3. Totaal investeringskasstroom	- 6.000	- 4.955	1.045
4a Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
4b Eenmalig storting van moederdepartement (+)	0	0	0
4c Aflossingen op leningen (-/-)	- 314	- 314	0
4d Beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	- 314	- 314	0
5. Rekening courant RHB 31 december 2014	47.069	49.441	2.372

Toelichting:

Naast de rekening courant RHB heeft DUO ook liquide middelen die buiten de RHB blijven. Het betreft hier rekeningen ten behoeve van Europass, Regeling Surinaamse Studenten en Exameninstellingen waarop in totaal een saldo van € 0,114 miljoen staat op 31 december 2013 was dit € 0,084 miljoen. De mutatie van deze middelen wordt als onderdeel van de operationele kasstroom gepresenteerd.

De operationele kasstroom (€ 17,0 miljoen) is het saldo van resultaat (€ 0,5 miljoen), bruto afschrijvingskosten (€ 7,5 miljoen), netto dotatie voorzieningen (€ 2,5 miljoen) en mutaties kortlopende vorderingen en

schulden (€ 6,5 miljoen). De investeringen betreffen voornamelijk investeringen in hardware en software.

Doelmatigheid

Basisindicatoren geven inzicht in de kostprijs en kwaliteit per product of dienst. Doelmatigheid kan meerjarig worden bereikt door een lagere kostprijs (bij gelijke kwaliteit) of een hogere kwaliteit (bij gelijke kostprijs). Deze kengetallen geven inzicht in de ontwikkeling van de doelmatigheid uitgedrukt in financiële en kwaliteitskengetallen. In de begroting 2011 zijn voor het eerst afspraken over doelmatigheid gemaakt. Hierover heeft DUO zich in het departementaal jaarverslag 2011 verantwoord. Inmiddels is vanuit Financiën een richtlijn opgesteld aangaande de verantwoording over doelmatigheid. Voor het generieke deel kan DUO zich verantwoorden conform deze richtlijn. Aan het specifieke gedeelte, waarin de uitvoeringskosten per regeling worden weergegeven, kan DUO niet voldoen omdat de sturing meer langs de belangrijkste hoofdproducten van de dienstverlening loopt. Tot een bepaalde mate wordt de doelmatigheidsontwikkeling mede vorm gegeven door de ingrijpende taakstellingen. De maatregelen die genomen worden zijn gericht op efficiency en vereenvoudiging. Daarbij is de continuïteit en de kwaliteit van de dienstverlening een belangrijk ijkpunt. Dit is tevens onderdeel van de doorlichting vanuit het Ministerie van Financiën welke in 2015 gaat plaatsvinden.

Tabel 6 Doelmatigheidsindicatoren per 31 december 2014

Omschrijving	Realisatie				Oorspronkelijke begroting
	2011	2012	2013	2014	2014
Generiek Deel					
Kostprijzen per product (groep)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Tarieven/uur					
ICT gerelateerd	99	100	102	104	102
Overige uren	70	72	73	74	73
Omzet per produktgroep (pxq)					
Omzet Bekostiging Instellingen	37	34	34	32	31
Omzet Studiefinanciering	98	99	99	98	98
Omzet Examen diensten	18	21	21	19	18
Omzet Basisregister	21	19	29	28	25
Omzet Informatie-diensten	4	4	5	5	5
Totaal omzet basiscontract OCW	178	176	187	182	177
FTE-totaal (excl. externe inhuur)	1.727	1.732	1.770	1.773	1.742
Saldo van baten en lasten (%)	100	101	101	100	100
Kwaliteitsindicatoren					
Klantcontact digitaal	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	6	6
Klantcontact traditioneel	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	7	7

Toelichting:

Kostprijs per product (groep): Binnen het basiscontract met OCW wordt niet over kostprijzen gerapporteerd.

Omzet per product: DUO aggregiert haar werkzaamheden in de going concern (basiscontract) naar 5 producten. De realisatie 2014 ligt € 5,0

Jaarrekening

miljoen lager dan 2013 als gevolg van ingevulde efficiency taakstelling en dereguleringsmaatregelen.

FTE totaal: De bezetting van ARAR is licht gestegen ten opzichte van 2013. Invulling taakstelling heeft niet geleid tot een netto uitstroom van ARAR personeel. Vrijgekomen personeel is zoveel mogelijk ingezet op nieuwe taken.

Projecttarief per uur: Het projecttarief is € 104 per uur. Een stijging van € 2 ten opzichte van 2013, als gevolg van loon- en prijsontwikkeling.

Meerwerktarief per uur: Het meerwerktarief is € 74 per uur. Een stijging van € 1 ten opzichte van 2013, als gevolg van loon- en prijsontwikkeling.

Saldo baten en lasten: DUO begroot met een exploitatiesaldo van nul. Het positieve saldo van baten en lasten 2014 van € 0,5 miljoen bedraagt 0,2% van de baten.

Indicatoren: Er is per 2014 een nieuwe set van indicatoren afgesproken met het Ministerie van OCW te weten: *Klanttevredenheid klantcontact digitaal* en *Klanttevredenheid klantcontact traditioneel*. Voor deze indicatoren zijn nog geen historische gegevens beschikbaar.

Klanttevredenheid klantcontact digitaal: Over 2014 heeft deze indicator een score van 6 op een schaal van 0 tot 10.

Klanttevredenheid klantcontact traditioneel: Over 2014 heeft deze indicator een score van 7 op een schaal van 0 tot 10.

NATIONAAL ARCHIEF*Algemeen*

Onze opdracht is om uitvoering te geven aan de missie van het Nationaal Archief: het dienen van ieders recht op informatie en geven van inzicht in het verleden van ons land door ons in te zetten voor een sterk archiefbestel en door de nationale archiefcollectie in Den Haag te beheren en onsite en online te presenteren.

In 2014 heeft het NA een belangrijke stap gezet in het realiseren van de digitale infrastructuur om zowel interne- als externe gebruikers te faciliteren.

De collectie van het Nationaal Archief bestaat uit archieven van nationale betekenis met het accent op archieven van de rijksoverheid.

Nationaal Archief en Regionale Historische Centra

Op basis van de Archiefwet 1995 heeft de Minister een specifieke verantwoordelijkheid voor alle rijksarchieven, zijnde het Nationaal Archief in Den Haag en de rijksarchiefbewaarplaatsen in de provinciehoofdsteden. Deze bewaarplaatsen in de provinciehoofdsteden maken deel uit van Regionale Historische Centra (RHC's). Deze centra zijn zelfstandige openbare lichamen, die vanuit het Rijk en andere partners een bijdrage ontvangen.

Deze jaarrekening handelt alleen om de baten en lasten van het Nationaal Archief. De rijksbijdragen aan de afzonderlijke RHC's worden elders verantwoord op artikel 14 van de Rijksbegroting.

Tabel 1 Samenvattende verantwoordingsstaat 2014 inzake baten-lastenagentschap NA (bijdragen x € 1.000)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Vershil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2013
Totale baten	42.927	30.027	- 12.900	29.980
Totale lasten	42.927	29.445	- 13.482	29.973
Saldo van baten en lasten	0	582	582	7
Totale kapitaalsontvangsten	0	0	0	4.735
Totale kapitaalsuitgaven	2.648	1.713	- 935	3.909

Toelichting:

De realisatie over 2014 sluit met een positief exploitatieresultaat van € 0,6 miljoen. Een nadere beschouwing over de totstandkoming van dit resultaat is opgenomen in de toelichting op tabel 2.

De kapitaalsontvangsten sluiten aan op het kasstroomoverzicht en betreffen de boekwaarde van desinvesteringen, het bedrag aan ontvangen financiering (leenfaciliteit) en de eenmalige bijdragen van het moederdepartement. De kapitaalsuitgaven zijn gelijk aan de investeringen en de aflossingen op de leenfaciliteit.

Jaarrekening

Tabel 2 Staat van baten-lastenagentschap NA (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2013
Baten				
Omzet moederdepartement	38.242	34.966	- 3.276	28.335
Omzet overige departementen	0	400	400	700
Omzet derden	2.505	1.851	- 654	2.608
Rentebaten	0	66	66	15
Mutatie projectgelden	2.180	- 7.336	- 9.516	- 1.678
Vrijval voorzieningen	0	80	80	0
Bijzondere baten	0	0	0	0
Totaal baten	42.927	30.027	- 12.900	29.980
Lasten				
Apparaatskosten	40.416	28.274	- 12.142	24.193
- Personele kosten	19.437	14.118	- 5.319	11.311
<i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>12.021</i>	<i>11.009</i>	<i>- 1.012</i>	<i>9.073</i>
<i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>6.900</i>	<i>2.526</i>	<i>- 4.374</i>	<i>1.526</i>
<i>Waarvan overige personeelskosten</i>	<i>516</i>	<i>583</i>	<i>67</i>	<i>711</i>
- Materiële kosten	20.979	14.156	- 6.823	12.882
<i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>672</i>	<i>624</i>	<i>- 48</i>	<i>3.113</i>
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	<i>0</i>	<i>55</i>	<i>55</i>	<i>0</i>
Afschrijvingskosten	2.418	945	- 1.473	5.429
- Materieel	818	945	127	694
- Immaterieel	1.600	0	- 1.600	4.735
Overige lasten	93	226	133	351
- Dotaties voorzieningen	0	200	200	319
- Rentelasten	93	26	- 67	32
- Bijzondere lasten	0	0	0	0
Totaal lasten	42.927	29.445	- 13.482	29.973
Saldo van baten en lasten	0	582	582	7

Toelichting:

Baten

De omzet van het moederdepartement over 2014 bedraagt € 34,9 miljoen. In de omzet moederdepartement zijn de 2^e geldstroom projecten van totaal € 12,6 miljoen opgenomen. De ontvangen budgetten voor 2^e geldstroom projecten in 2014 betreffen hoofdzakelijk de programma's Digitale Taken Rijksarchieven (DTR), Archief 2020 en Gemeenschappelijk Cultureel erfgoed.

Het verschil tussen de begroting en de realisatie is voornamelijk veroorzaakt door lagere bijdrage aan het programma Digitale Taken Rijksarchieven.

De bijdrage van de Provincie Zuid Holland (€ 400.000) is voor het beheer van de archieven Zuid Holland.

De omzet derden betreft de subsidies afkomstig van derde partijen (onder andere EU) zoals het Europese project Apex en digitaliseringsprojecten zoals Metamorfoze. Daarnaast zijn in deze omzet ook de opbrengsten van de overige dienstverlening verantwoord.

Jaarrekening

De mutatie in de projectgelden betreft het bedrag aan projectgelden dat per saldo wordt overgeheveld naar het volgende boekjaar. Dit wordt met name veroorzaakt door vertragingen in het programma DTR en het project Masterplan Archiefdepots.

Lasten

De apparaatskosten bedragen € 28,2 miljoen en liggen circa € 12,2 miljoen onder de begroting. Dit is het resultaat van vertragingen in het programma DTR en het project Masterplan Archiefdepots. De vertraging in het programma DTR is ontstaan door problemen met de werving van personeel, geen investeringen in een nieuwe eigen serverruimte wegens toekomstige overgang naar een ODC, vertraagde aanbesteding van scanners en op onderdelen een andere fasering van het programma DTR.

Het project Masterplan Archiefdepots is voor de voortgang afhankelijk van het Rijksvastgoedbedrijf. Door de vertragingen is minder personeel in dienst genomen en minder personeel ingehuurd dan gepland. Daardoor is minder personeel in dienst genomen en minder personeel ingehuurd dan gepland. Ook de materiële kosten zijn door de vertragingen achtergebleven op de begroting.

De afschrijving van de materiele vaste activa bedraagt € 0,9 miljoen en is € 0,1 miljoen hoger dan begroot. De oorzaken van dit verschil zijn investeringen die samenhangen met het programma DTR (scanners) en het project Masterplan Archiefdepots (archiefstellingen).

In 2014 zijn geen afschrijvingen van immateriële vaste activa, omdat in 2013 de immateriële vaste activa volledig zijn afgeboekt. De begroting (€ 1,6 miljoen) is opgesteld vóór doorvoering van deze stelselwijziging.

In 2014 is als gevolg van een afspraak over een afvloeiingsregeling een voorziening getroffen van € 0,2 miljoen.

Tabel 3 Balans per 31 december 2014 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Balans 2014	Balans 2013
Activa		
Immateriële vaste activa	0	0
Materiële vaste activa	6.389	5.981
– Grond en gebouwen	437	434
– Installaties en inventarissen	5.952	5.547
– Overige materiële vaste activa	0	0
Voorraden	0	0
Debiteuren	84	277
Nog te ontvangen	1.550	1.563
Liquide middelen	23.052	16.128
Totaal activa	31.075	23.949
Passiva		
Eigen Vermogen	3.508	2.926
– Exploitatiereserve	2.926	2.919
– Onverdeeld resultaat	582	7
Voorzieningen	409	399
Leningen bij het MvF	1.220	1.580
Investeringsbijdrage	2.193	6.458
Projectgelden	19.364	8.792
Crediteuren	1.101	1.211
Nog te betalen	3.280	2.583
Totaal passiva	31.075	23.949

Toelichting:

Activa

De balans van het Nationaal Archief vertoont een relatief stabiel beeld.

De debiteuren en nog te ontvangen bedragen zijn als volgt te specificeren:

Tabel 3a debiteuren (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Balans 2014	Balans 2013
Vorderingen op het moederdepartement	4	2
Vorderingen op overige departementen	8	34
Vorderingen op overige debiteuren	72	241
Stand per 31 december	84	277

Tabel 3b Nog te ontvangen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Balans 2014	Balans 2013
Nog te ontvangen van moederdepartement	0	10
Nog te ontvangen op overige departementen	0	0
Nog te ontvangen van overige organisaties	1.550	1.553
Stand per 31 december	1.550	1.563

De liquide middelen zijn per saldo gestegen als gevolg van minder uitgaven aan projecten.

Passiva

Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2014 € 3,5 miljoen. Hiermee komt het eigen vermogen boven de maximumomvang van 5% van de gemiddelde jaaromzet, berekend over de laatste drie jaar. Uiterlijk per eerste suppletore begrotingswet is het surplus aan eigen vermogen afgeroomd naar de eigenaar. Het verloop van het vermogen ziet er als volgt uit:

Tabel 3c Overzicht vermogensontwikkeling over de jaren 2012 – 2014
(bedragen x € 1.000)

	2014	2013	2012
Exploitatiereserve			
Saldo per 1 januari	2.926	2.919	442
Onverdeeld resultaat	582	7	117
Overige directe mutaties	773	0	0
Directe vermogensmutatie			
Bijdrage door moederdepartement	0	0	2.360
Overige directe mutaties	- 773	0	0
Saldo per 31 december	3.508	2.926	2.919

Conform de Regeling agentschappen is in het eigen vermogen als onderdeel van de exploitatiereserve de directe vermogensmutatie voor een bedrag van € 1,6 miljoen verantwoord (2013: € 2,4 miljoen). De overige directe mutaties in 2014 betreffen kosten die in 2013 ten laste zijn gekomen van dit geoordeelde budget, maar pas bij de verdeling van het resultaat in 2014 zijn verwerkt. De directe vermogensmutatie is een geoordeeld budget binnen de exploitatiereserve. In voorgaande jaren was de directe vermogensmutatie apart zichtbaar in de jaarrekening. De vergelijkende cijfers over 2013 zijn daarom aangepast aan de presentatie zoals in 2014 is toegepast. In 2014 zijn er uitgaven geweest ten laste van dit geoordeelde budget voor een bedrag van € 0,4 miljoen. Deze uitgaven zijn nog niet in de exploitatiereserve verwerkt, omdat de balans vóór resultaatverdeling moet worden opgesteld. De verdeling van het resultaat komt tot uitdrukking in de jaarrekening 2015.

De voorzieningen zijn licht gestegen tot € 0,4 miljoen als gevolg van de toename van de voorziening voor wachtgeldverplichtingen en de mutatie van een reorganisatievoorziening. Het verloop van de voorzieningen is als volgt weer te geven:

Tabel 3d Voorzieningen (bedragen x € 1.000)

	Wachtgeld	Reorganisatie	Totaal
Stand 1/1/2014	99	300	399
Mutatie	200	- 190	10
Stand 31/12/2014	299	110	409

De belangrijkste mutatie in de investeringsbijdrage betreft de dotatie vanwege investeringen in activa voor het project DTR en het project Masterplan Archiefdepots. Verder is de investeringsbijdrage voor het Masterplan Archiefdepots voor een bedrag van € 5,1 miljoen verantwoord onder de projectegelden. Tegenover deze gelden staan nog geen investeringen. Hierdoor staan in de post «investeringsbijdrage» alleen bedragen waartegenover investeringen staan.

Jaarrekening

De vooruitontvangen projectgelden zijn gestegen met bijna € 10,5 miljoen. De belangrijkste mutatie in de projectgelden betreft enerzijds de overboeking van investeringsbijdrage naar projectgelden (€ 5,1 miljoen) en anderzijds onderbestedingen aan DTR (€ 4,7 miljoen), Archief 2020 (€ 0,6 miljoen) en overige projecten.

De crediteuren en nog te betalen bedragen zijn als volgt te specificeren:

Tabel 3e crediteuren (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Balans 2014	Balans 2013
Schulden op het moederdepartement	71	90
Schulden op overige departementen	89	240
Schulden op overige crediteuren	941	881
Stand per 31 december	1.101	1.211

Tabel 3f Nog te betalen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Balans 2014	Balans 2013
Nog te betalen aan moederdepartement	17	47
Nog te betalen aan overige departementen	190	249
Nog te betalen aan overige organisaties	3.073	2.287
Stand per 31 december	3.280	2.583

Tabel 4 Kasstroomoverzicht over 2014 (bedragen x € 1.000)

	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Vershil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
1. Rekening courant RHB 1 januari 2014 + depositorekeningen	7.694	16.128	8.434
2. Totaal operationele kasstroom	2.418	8.637	6.219
3a Totaal investeringen (-/-)	- 2.418	- 1.353	1.065
3b Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 2.418	- 1.353	1.065
4a Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
4b Eenmalig storting door het moederdepartement (+)	0	0	0
4c Aflossingen op leningen (-/-)	- 230	- 360	- 130
4d Beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	- 230	- 360	- 130
5a Kasmiddelen	0	0	0
5. Rekening courant RHB 31 december 2014 + stand depositorekeningen (1+2+3+4)	7.464	23.052	15.588

Toelichting:

De operationele kasstroom is hoger dan oorspronkelijk begroot door fors lagere uitgaven op projecten dan in de oorspronkelijke begroting vastgesteld.

De investeringen hebben voornamelijk betrekking op de verbouwingen van het depot in het kader van het project Masterplan Archiefdepots en investeringen in ICT ten behoeve van het programma DTR.

Jaarrekening

De financieringskasstroom betreft de aflossing van de leningen bij het Ministerie van Financiën.

Doelmatigheid

Voor de eindverantwoording 2014 is – evenals voor 2013 – geen tabel met doelmatigheidsindicatoren opgenomen omdat deze ook niet weergegeven is in de begroting over 2014. De reden hiertoe is dat het Nationaal Archief in 2013 en 2014 een reorganisatie uitvoert en op basis van de nieuwe organisatiestructuur nieuwe doelmatigheidsindicatoren opstelt.

Jaarrekening

SALDIBALANS

Tabel 1 Saldibalans per 31 december 2014 van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) (bedragen x € 1.000)

Activa			Passiva		
	2014	2013	2014	2013	
Uitgaven ten laste van de begroting	35.994.887	35.160.647	Ontvangsten ten gunste van de begroting	1.254.494	1.256.012
Liquide middelen	336	333			
Rekening-courant RHB			Rekening courant RHB	34.739.984	33.907.202
Te verrekenen extern museaal aankoopfonds	34.409	33.917	Begrotingsreserve museaal aankoopfonds	34.409	33.917
Rekening-courant risicopremie garantstelling	5.876	5.876	Reserve risicopremie garantstelling	5.876	5.876
Uitgaven buiten begrotingsverband (= intra-comptabele vorderingen)	3.787	3.597	Ontvangsten buiten begrotingsverband (= intracomptabele schulden)	4.532	1.363
Subtotaal	36.039.295	35.204.370	Subtotaal	36.039.295	35.204.370
Openstaande rechten	208.994	178.436	Tegenrekening openstaande rechten	208.994	178.436
Extra comptabele vorderingen	23.010.522	21.313.716	Tegenrekening extra comptabele vorderingen	23.010.522	21.313.716
Tegenrekening extra comptabele schulden			Extra comptabele schulden		
Voorschotten	6.961.025	5.963.909	Tegenrekening voorschotten	6.961.025	5.963.909
Tegenrekening garantieverplichtingen	2.639.134	2.575.680	Garantieverplichtingen	2.639.134	2.575.680
Tegenrekening openstaande verplichtingen	26.074.954	25.753.393	Openstaande verplichtingen	26.074.954	25.753.393
Deelnemingen			Tegenrekening deelnemingen		
Totaal	94.933.924	90.989.504	Totaal	94.933.924	90.989.504

Toelichting:

Uitgaven/ontvangsten 2014

De uitgaven over 2014 zijn uitgekomen op € 35.994.887.272,88 en de ontvangsten op € 1.254.494.259,43. In de departementale jaarrekening komen de uitgaven uit op € 35.994.893.000,00 en de ontvangsten op € 1.254.495.000,00.

Het verschil tussen de werkelijke uitgaven en de realisatie volgens de departementale jaarrekening 2014 wordt veroorzaakt door de in deze rekening gehanteerde afrondingsregels.

Liquide middelen

De post Liquide middelen is opgebouwd uit het saldo bij de banken (gebaseerd op het laatste dagafschrift) en de contante gelden aanwezig in de kluis van de kasbeheerders. De samenstelling is als volgt:

Tabel 2 Liquide middelen (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014	Openstaand per 31-12-2013
Cultuurinstellingen	336	333
Totaal	336	333

Rekening-Courant RHB

Op de rekening-courant wordt de financiële verhouding met het Ministerie van Financiën geadministreerd. Tevens worden door middel van deze administratie de begrotingsuitgaven en ontvangsten met het Ministerie van Financiën afgewikkeld.

Begrotingsreserve museaal aankoopfonds

In 1998 is het museaal aankoopfonds opgericht. Dit is een intra-comptabel fonds met het karakter van een interne reserverekening. Op deze rekening wordt bijgehouden hoeveel geld er voor kunst aankopen voor latere jaren beschikbaar is.

In 2014 zijn er geen aankopen geweest.

Tabel 3 Rekening-courant museaal aankoopfonds (bedragen x € 1.000)

Saldo 1 januari 2014	33.917
Rentebijdring 2014	492
Bijdrage aankoop 2014	0
Saldo per 31 december 2014	34.409

Rekening-Courant museaal aankoopfonds

Voor de begrotingsreserve museaal aankoopfonds wordt een rekening-courant aangehouden bij het Ministerie van Financiën.

Reserve risicopremie garantstelling onderwijsinstellingen

In 2004 is de regeling Schatkistbankieren van kracht geworden. Instellingen kunnen bij het Ministerie van Financiën een schatkistlening aanvragen op basis van een strikte hypothecaire zekerheid of garantstelling van de gemeenten. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) staat garant voor deze leningen. Hiervoor ontvangt het Ministerie van OCW een risicopremie van 0,1%-punt per jaar gedurende de gehele looptijd van de schatkistlening. In verband met een herziening van de afspraken tussen de Ministeries van Financiën en OCW staat OCW vanaf 2012 tevens garant voor de rekening courantomieten die instellingen aanhouden bij het Ministerie van Financiën. Hiervoor ontvangt het Ministerie van OCW een risicopremie van 0,25%-punt van het uitstaande saldo. Beide risicopremies worden gestort op een begrotingsreserve.

Op deze rekening wordt bijgehouden hoeveel geld er voor eventuele tegenvallers voor latere jaren beschikbaar is. Dit is een intra-comptabele rekening met het karakter van een interne reserverekening.

In 2014 is geen risicopremie ontvangen over het jaar 2014. Deze wordt pas in de loop van 2015 bijgeschreven.

Rekening courant risicopremie garantstelling onderwijsinstellingen

Voor de begrotingsreserve risicopremie garantstelling onderwijsinstellingen en rekening courantomieten die instellingen aanhouden bij het Ministerie van Financiën wordt een rekening-courant aangehouden bij het Ministerie van Financiën.

**Uitgaven buiten begrotingsverband (= intra-comptabele voorde-
ringen)**

Tabel 4 Uitgaven buiten begrotingsverband (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014
Te verrekenen personeel en voormalig personeel	109
Dienst Uitvoering Onderwijs	3.152
Overig	526
Totaal	3.787

De post uitgaven buiten begrotingsverband DUO bestaat voor € 3,1 miljoen uit deurwaarderskosten. Voor het overige gaat het om diverse andere posten als excasso's OV-kaart, ten onrechte ontvangen middelen en dergelijke. Deze moeten nog verrekend worden met andere administraties of derden. De post overig bestaat voor € 0,4 miljoen uit nog te ontvangen Huurvergoedingen DUO en voor € 0,1 miljoen uit ten onrechte door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in rekening gebrachte ambassadekosten.

Ontvangsten buiten begrotingsverband (= intra-comptabele schulden)

Tabel 5 Ontvangsten buiten begrotingsverband (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014
Codart	3.531
Overig	1.001
Totaal	4.532

De post Codart betreft een door het Waarborgfonds gestort bedrag als zekerheid voor de aan Codarts verstrekte lening. Bij de post overig gaat het om diverse posten als EU projecten (0,2 miljoen), legaten, fondsen (0,4 miljoen) en overige derden (0,4 miljoen).

Openstaande rechten

Tabel 6 Openstaande rechten (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014
Lesgelden	208.994
Totaal	208.994

Het betreft hier de lesgeldvorderingen DUO Groningen.

Extra comptabele vorderingen

De stand van de debiteuren per 31-12-2014 wordt als volgt gespecificeerd naar beleidsartikel en overige onderdelen:

Tabel 7 Stand debiteuren (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014	Openstaand per 31-12-2013
01 Primair onderwijs	610	3.920
03 Voortgezet onderwijs	410	809
04 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	2.651	2.869
06 Hoger beroepsonderwijs	55	55
07 Wetenschappelijk onderwijs	0	53
08 Internationaal beleid	0	0
09 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid	1.576	950
11 Studiefinanciering	22.977.401	21.274.011
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	5.939	7.563
13 Lesgeld	0	0
14 Cultuur	19.535	21.706
15 Media	0	0
16 Onderzoek en wetenschapsbeleid	58	0
25 Emancipatie	374	167
95 Bestuursdepartement	1.178	878
Lening Bonaire	735	735
Totaal	23.010.522	21.313.716

De openstaande vorderingen studiefinanciering (beleidsartikel 11) betreffen de door de productgroep Studiefinanciering van de Dienst Uitvoering Onderwijs verstrekte leningen en voorschotten aan studenten ingevolge de oude regeling studiefinanciering en de nieuwe Wet studiefinanciering.

De verstrekte leningen en voorschotten aan studenten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 8 Verstrekte leningen en voorschotten (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014	Openstaand per 31-12-2013
Rentedragende leningen	22.808.702	21.142.946
Renteloze voorschotten	28.774	27.264
Overige vorderingen	139.925	103.801
Totaal	22.977.401	21.274.011

De specificatie van het verloop van de posten rentedragende leningen en renteloze voorschotten is als volgt:

Tabel 9 Verloop van de posten rentedragende leningen en renteloze voorschotten (bedragen x € 1.000)

	Rentedragende Leningen	Openstaande Voorschotten
Openstaande bedragen per 01-01-2014	21.142.946	27.264
Nieuw verstrekt, waaronder omzettingen	2.610.435	8.143
Afgelost	- 638.884	- 6.081
Overige mutaties, w.o. buiten invordering en kwijtschelding	- 295.791	- 542
Verrekeningen	- 10.004	- 10
Totaal	22.808.702	28.774

Voor de bedragen voor rentedragende leningen en renteloze voorschotten geldt de nominale waarde. De werkelijke waarde (uiteindelijk inbaar) hiervan wordt grotendeels beïnvloed door:

- de mate waarin de als voorlopige rentedragende leningen uitgekeerde studiefinanciering (prestatiebeurs) zullen worden omgezet in beurzen, vanwege het voldoen aan de eerstejaars prestatienorm en /of diploma norm;
- het sociaal risico bij (aflosbaar gestelde) langlopende leningen en renteloze voorschotten in verband met de wettelijk beperkte aflossingstermijnen;
- de mate waarin de achterstallige vorderingen studiefinanciering (achterstallig lager recht en aflosbaar gestelde leningen en voorschotten) uit het deurwaarderstraject geïnd kunnen worden.

De overige openstaande vorderingen (€ 33.121) hebben onder meer betrekking op de afrekeningen van voorschotten. Deze vorderingen worden beschouwd als direct opeisbaar.

Voorschotten

De stand van de voorschotten per 31-12-2014 wordt als volgt naar beleidsartikel gespecificeerd:

Tabel 10 Voorschotten naar beleidsartikel (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014	Openstaand per 31-12-2013
01 Primair onderwijs	1.608.599	1.307.199
03 Voortgezet onderwijs	257.374	252.502
04 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	1.095.533	1.106.383
06 Hoger beroepsonderwijs	65.201	210.039
07 Wetenschappelijk onderwijs	134.421	124.414
08 Internationaal beleid	8.893	10.970
09 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid	475.878	450.182
11 Studiefinanciering	1.225.200	916.000
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten		
13 Lesgelden		
14 Cultuur	897.617	545.006
15 Media	277.045	170.092
16 Onderzoek en wetenschapsbeleid	844.403	824.511
25 Emancipatie	24.088	21.759
95 Bestuursdepartement	46.773	24.852
Permanente voorschotten		
Totaal	6.961.025	5.963.909

Het bedrag openstaande voorschotten bij Studiefinanciering betreft de voorlopige vergoedingen 2014 en 2015 aan de OV-bedrijven.

De stand van de voorschotten per 31-12-2014 wordt als volgt gespecificeerd naar vergoedingsjaar:

Tabel 11 Voorschotten naar vergoedingsjaar (bedragen x € 1.000)

	Stand per 01-01-2014	Verstrekt 2014	Afgerekend 2014	Stand per 31-12-2014
2001				
2002				
2003	1.340			1.340
2004	8.442			8.442
2005	19.414		2.969	16.445
2006	91.846		24.999	66.847
2007	205.076		27.816	177.260
2008	184.732		39.613	145.119
2009	360.274		138.815	221.459
2010	563.510		263.504	300.006
2011	787.984		212.123	575.861
2012	1.343.585		398.978	944.607
2013	2.397.706		811.529	1.586.177
2014	0	2.917.462		2.917.462
Totaal	5.963.909	2.917.462	1.920.346	6.961.025

De forse stijging van de voorschotten (bijna 1 mrd) wordt veroorzaakt door de voorschotbetalingen uit hoofde van de regeling Onderwijsachterstandenbeleid; de voorschotten Cultuurnota en het fors hogere bedrag 1^e voorschot 2015 aan de OV-bedrijven.

Van een achterstand in de afrekening van de oude jaargangen voorschotten is geen sprake, omdat deze vooral betrekking hebben op langlopende projecten op de verschillende beleidsterreinen. In 2014 is een gerichte actie uitgevoerd om openstaande voorschotten af te wikkelen.

Garantieplichtingen

In het verleden zijn instellingen zelfstandig op de kapitaalmarkt leningen aangegaan ter financiering van bouwinvesteringen, onder garantiestelling van het Rijk jegens de geldverschaffers voor de rente en aflossingsverplichtingen. De destijds vigerende garantieregelingen zijn inmiddels niet meer van kracht. Vanaf 2014 kunnen onderwijsinstellingen leningen afsluiten bij het Ministerie van Financiën in het kader van schatkistbankieren voor her- en nieuwbouw. Het bedrag van de garantie verplichtingen (nog openstaande rente en aflossingsverplichtingen op lopende leningen) is het theoretisch maximale risico dat het ministerie ultimo 2014 nog loopt in verband met garantiestellingen op bouwleningen en overige garantieleningen. In onderstaand overzicht zijn de openstaande garanties gespecificeerd opgenomen in vergelijking met ultimo 2013:

Tabel 12 Garantieplichtingen (bedragen x € 1.000)

	Openstaand per 31-12-2014	Openstaand per 31-12-2013
Bouwleningen aan academische ziekenhuizen	239.716	253.390
Bouwleningen aan scholen en instellingen vo	0	30
Garanties Cultuur	602.398	512.945
Garantie Vervangingsfonds	23.000	23.000
Garantie Participatiefonds	7.000	7.000
Garanties Onderzoek en wetenschapsbeleid	26.803	27.569
Garanties Wetenschappelijk Onderwijs	263.579	273.852
Garanties Hoger beroepsonderwijs	614.510	609.958
Garanties Beroepsonderwijs en volwassenen- educatie	544.355	550.529
Garanties Voortgezet onderwijs	242.422	242.707
Garanties Primair onderwijs	75.351	74.700
Totaal	2.639.134	2.575.680

Voor de academische ziekenhuizen is sinds 1991 de garantieregeling niet meer van kracht, met uitzondering van enkele op dat moment in gang gezette bouwprojecten. Sinds 1996 zijn geen garanties meer verstrekt. Deze leningen hebben gemiddeld een looptijd van 40 jaar. Expiratie van deze leningen zal omstreeks het jaar 2035 volledig hebben plaatsgevonden.

De uitstaande garanties bij Cultuur bedragen € 602,4 miljoen. Hiervan is € 247,9 miljoen verstrekt door het Nationaal Restauratiefonds en € 351,0 miljoen betreft een garantie onder de indenniteitsregeling (inclusief 4-maandsrisico). Voorts is er een kredietgarantie verleend ad € 3,5 miljoen aan de Stichting Nederlands Letterenfonds.

De uitstaande garanties participatie- en vervangingsfonds zijn het gevolg van het bestuurlijk akkoord dat in 2003 met de fondsen is gesloten en houden verband met garantstelling in verband met het schatkistbankieren.

Jaarrekening

De uitstaande garantie bij Onderzoek en Wetenschapsbeleid bedraagt € 26,8 miljoen. Dit betreft de garantie voor een lening van Stichting Biomedical Primate Research Center (BPRC) bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

De uitstaande garanties bij Beroepsonderwijs en Volwasseneneductie (€ 544,4 miljoen), het hoger beroepsonderwijs (€ 614,5 miljoen), het Voortgezet onderwijs (€ 242,4 miljoen) het Wetenschappelijk Onderwijs (€ 263,6) en het Primair Onderwijs (€ 75,4 miljoen) hebben betrekking op de door het Ministerie van Financiën onder hypothecaire zekerheid of garantiestelling van de gemeenten verstrekte geldleningen aan onderwijsinstellingen en garantstellingen rekening courantlimieten.

De opbouw van de stand van de garantieverplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

Tabel 13 Openstaande Garantieverplichtingen (bedragen x € 1.000)

Stand 1 januari 2014	2.575.680
Bij: Aangegane verplichtingen 2014	567.284
Af: Afgelopen garantie 2014	475.839
Af: Verrichte betalingen 2014	0
Af: Negatieve bijstellingen van aangegane garantieverplichtingen voor 2014	27.991
Stand 31 december 2014	2.639.134

Openstaande verplichtingen

De opbouw van de stand van de aangegane verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

Tabel 14 Openstaande verplichtingen (bedragen x € 1.000)

Stand 1 januari 2014	25.753.393
Bij: correcties op de beginstand Gecorrigeerde stand 1 januari 2014	25.753.393
Bij: aangegaan in 2014 Waarvan garantieverplichtingen Totaal aangegaan in 2014	36.883.732 567.284 36.316.448
Af: Tot betaling gekomen in 2014	35.994.887
Stand 31 december 2014	26.074.954

De specificatie van de openstaande verplichtingen per beleidsartikel ultimo 2014 is hieronder opgenomen.

Tabel 15 Openstaande verplichtingen naar beleidsartikel (bedragen x € 1.000)

01 Primair onderwijs	5.423.277
03 Voortgezet onderwijs	6.740.162
04 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	3.486.605
06 Hoger beroepsonderwijs	2.731.203
07 Wetenschappelijk onderwijs	4.173.517
08 Internationaal beleid	5.726
09 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid	93.277
11 Studiefinanciering	0
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	0
13 Lesgeld	
14 Cultuur	1.331.168
15 Media	816.784
16 Onderzoek en wetenschapsbeleid	1.259.945
25 Emancipatie	13.290
95 Bestuursdepartement	0
Totaal	26.074.954

Niet uit de saldibalans blijvende bestuurlijke verplichtingen

Op 3 november 2012 is voor de jaren 2013 tot en met 2016 de prestatiebekostiging voor de hogescholen en universiteiten toegekend. Naar de stand ultimo 2014 zijn de verplichtingen tot en met 2015 vastgelegd. Die voor het jaar 2016 nog niet, de totale verplichting voor de prestatiebekostiging voor dat jaar bedraagt voor de hogescholen € 184 miljoen en voor de universiteiten € 141 miljoen.

Op 13 mei 2013 is het Techniepact 2020 afgesloten met bestuurders uit het onderwijs en het bedrijfsleven. Onderdeel van het techniepact is het regionale investeringsfonds mbo. Hiermee is totaal een bedrag beschikbaar van € 100 miljoen voor de jaren 2014 t/m 2017. Van dit bedrag is ultimo 2014 voor het jaar 2014 al een bedrag van € 25 miljoen juridisch verplicht, voor de jaren 2015 t/m 2017 moet nog een bedrag van € 75 miljoen juridisch verplicht worden.

Op 19 september 2013 is een [Nationaal Onderwijsakkoord](#) (NOA) gesloten met de partijen in de Stichting van het Onderwijs. Aan deze verplichtingen zitten condities vast zoals het afsluiten van sectorakkoorden en cao's met de verschillende onderwijssectoren.

Op 17 april 2014 is het Sectorakkoord VO 2014 – 2017 met de VO-Raad afgesloten. Met dit akkoord komt er voor 2015 een bedrag van € 238 miljoen voor het voortgezet onderwijs beschikbaar, oplopend tot structureel € 369 miljoen in 2018 en volgende jaren. Deze bedragen waren ultimo 2014 nog niet juridisch verplicht, en zijn daarmee niet in de saldibalans opgenomen.

Op 11 juli 2014 is het Bestuursakkoord MBO 2015–2019 afgesloten met bestuurders uit het onderwijs. Dit bestuursakkoord bouwt voort op verschillende akkoorden namelijk het Regeerakkoord «Bruggen Slaan», het Actieplan mbo «Focus op Vakmanschap 2011–2015», het Nationale Onderwijsakkoord, bestuursakkoord Professionalisering mbo (2011) en addendum (2012), Lerarenagenda 2013–2020 en het Nationaal Techniepact 2020. Onderdeel van het Bestuursakkoord MBO is de regeling kwaliteitsafspraken. Hiermee is een bedrag beschikbaar van € 231 miljoen in 2015, € 322 miljoen in 2016 en € 400 miljoen vanaf 2017. Dit betekent totaal € 1,353 miljard in de jaren 2015–2018.

Jaarrekening

Van dit bedrag is ultimo 2014 voor de jaren 2015 t/m 2017 al een bedrag van € 118 miljoen juridisch verplicht. Het resterende bedrag van € 1,235 miljard is in de jaren 2015–2018 bestuurlijk verplicht.

Op 26 november 2014 is het Bestuursakkoord PO 2014 – 2020 met de PO-Raad afgesloten. Met dit akkoord komt er voor 2015 een extra bedrag van € 141 miljoen voor het primair onderwijs beschikbaar, oplopend tot structureel € 286 miljoen in 2018 en volgende jaren. Deze bedragen waren ultimo 2014 nog niet juridisch verplicht, en zijn daarmee niet in de saldibalans opgenomen.

Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) bepaalt dat de bezoldiging en eventuele ontsluitingen van topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector op naamniveau vermeld moeten worden in het financieel jaarverslag. Deze publicatieplicht geldt tevens voor topfunctionarissen die bij een WNT-instelling geen – al dan niet fictieve – dienstbetrekking hebben of hadden. Daarnaast moeten van niet-topfunctionarissen de bezoldiging en/of eventuele ontsluitingen (zonder naamvermelding) gepubliceerd worden indien deze het wettelijk maximum te boven gaan. Niet-topfunctionarissen zonder dienstverband vallen echter buiten de reikwijdte van de wet.

Voor dit departement heeft de publicatieplicht betrekking op onderstaande functionarissen. De bezoldigingsgegevens van de leden van de Top Management Groep zijn opgenomen in het jaarverslag van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het wettelijk bezoldigingsmaximum bedraagt in 2014 € 230.474.

Voor de Landelijke geschillencommissie weer samen naar school geldt dat uit de administratie blijkt dat in 2014 er geen beloningen zijn toegekend. Deze commissie is per 1 augustus 2014 opgeheven.

Het College voor Toetsen en Examen geeft zelfstandig een jaarverslag uit. Echter dit jaarverslag kent geen eigen accountantscontrole. Om deze reden worden de voorzitter en de leden van het college in het departementaal jaarverslag van OCW opgenomen.

Tabel 1 Bezoldiging van (gewezen) topfunctionarissen

Naam instelling	Naam	Functie	Aard functie	Datum aanvang dienstverband	Datum einde dienstverband	Omvang dienstverband (in FTE)	Op externe inhuurbasis (nee, <= 6 mnd.; > 6 mnd.)	Beloning	Onkostenvergoedingen (belasting)	Voorzieningen behoeven van beloningen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging in 2014	Motivering (indien overschrijding)
CvTE	H.W. Laan	Voorzitter		1/10	30/9	0,3	n.v.t.	€ 22.887	€ 101	n.v.t.	€ 22.988	n.v.t.
CvTE	P.J.J. Hendrikse	Voorzitter				0,2	n.v.t.	€ 5.125	n.v.t.	n.v.t.	€ 5.125	n.v.t.
CvTE	H.M. Claessens	Lid				0,022	n.v.t.	€ 1.755	€ 753	n.v.t.	€ 2.507	n.v.t.
CvTE	M.C.E. Van Dam-Mieras	Lid				0,014	n.v.t.	€ 1.097	€ 59	n.v.t.	€ 1.155	n.v.t.
CvTE	L.S.J.M. Henkens	Lid		1/10		0,08	n.v.t.	€ 658	n.v.t.	n.v.t.	€ 658	n.v.t.
CvTE	W.A.M. Kok	Lid				0,022	n.v.t.	€ 1.755	€ 193	n.v.t.	€ 1.948	n.v.t.
CvTE	Y. Moerman-van Heel	Lid				0,022	n.v.t.	€ 1.755	€ 295	n.v.t.	€ 2.050	n.v.t.
CvTE	G.P. Oud	Lid				0,022	n.v.t.	€ 1.755	€ 288	n.v.t.	€ 2.043	n.v.t.
CvTE	J.G. Uijterwijk	Lid		1/10		0,005	n.v.t.	€ 439	€ 58	n.v.t.	€ 497	n.v.t.
CvTE	R. van Gils	Plv.lid				0,003	n.v.t.	€ 219	€ 77	n.v.t.	€ 296	n.v.t.
CvTE	L.F.P. Niessen	Plv.lid				0,003	n.v.t.	€ 219	€ 139	n.v.t.	€ 358	n.v.t.
CvTE	J.G.J. Rinkes	Plv.lid				0,011	n.v.t.	€ 877	€ 322	n.v.t.	€ 1.199	n.v.t.
CvTE	F.H.M. Rooij	Plv.lid				0,002	n.v.t.	€ 219	€ 52	n.v.t.	€ 272	n.v.t.
CvTE	J.G. Uijterwijk	Plv.lid			30/9	0,014	n.v.t.	€ 1.097	€ 332	n.v.t.	€ 1.419	n.v.t.

Toelichting:

- De voorzitter tot en met 30/9 heeft een vergoeding ontvangen op basis van 0,3 fte. De nieuwe voorzitter vanaf 1/10 ontvangt een vergoeding op basis van 0,2 fte.
- Beloning leden betreft een bedrag van € 219,35 per zitting (het equivalent van 0,03 fte schaal 16 BBRA).

Bezoldiging van niet-topfunctionarissen boven het WNT-maximum

Er behoeven op grond van de WNT geen functionarissen met een bezoldiging c.q. uitkering wegens beëindiging dienstverband vermeld te worden.

Uitkeringen aan (gewezen) topfunctionarissen wegens beëindiging dienstverband

Er behoeven op grond van de WNT geen functionarissen met een bezoldiging c.q. uitkering wegens beëindiging dienstverband vermeld te worden.

Uitkeringen boven het WNT-maximum aan niet-topfunctionarissen wegens beëindiging dienstverband

Er behoeven op grond van de WNT geen functionarissen met een bezoldiging c.q. uitkering wegens beëindiging dienstverband vermeld te worden.

D. BIJLAGEN

Bijlage 1. Zelfstandige Bestuursorganen en Rechtspersonen met een Wettelijke Taak (ZBO's/RWT's)

Overzicht Rechtspersonen met een Wettelijke Taak en Zelfstandige Bestuursorganen (vallend onder Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)									
Naam organisatie	RWT	ZBO	Artikel	Realisatie 2014 (bedragen x € 1 miljoen)	begroting	premies	tarieven	OCW visie: toezicht in vertrouwen, vertrouwen in toezicht	Het bestuur en/of accountant verklaart dat de rechtmatigheid 2013/2014 op orde is
					Financiering van ZBO's/RWT's		naar toezichtvisies/ – arrangementen	Verwijzing (URL-link)	
ZBO's									
Stichting Fonds Podiumkunsten	X		14	45,0 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Fonds voor cultuurparticipatie	X		14	12,4 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Nederlands Filmfonds	X		14	49,4 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie	X		14	11,6 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Mondriaan Fonds	X		14	26,0 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Nederlands Letteren Fonds	X		14	10,2 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds)	X		15	18,6 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Commissariaat voor de Media	X		15	5,5 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)	X		7	3,7 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Koninklijke Bibliotheek (KB)	X		16	46,9 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)	X		6, 16	389,5 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Stichting Participatiefonds	X		1	2,6	X	139,2 ²		Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓ ²
Stichting Vervangingsfonds	X		1,9	3,4	X	316,1 ²		Kamerstuk 30 183, nr. 11	11,94% van de declaraties niet op orde in 2013
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	X		15	2,1 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
College voor Toetsen en Examen	X		3	10,8 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Nederlandse Publieke Omroep (NPO)	X		15	85,2 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
RWT's									
Landelijk Omroepbestel	X		15	751,8 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Rijksmuseum	X		15	4,7 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Bevoegde gezagsorganen primair onderwijs	X		1	9.168,1 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Bevoegde gezagsorganen voortgezet onderwijs	X		3	6.885,2 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Regionale Opleidingscentra (ROC's) en vakinstellingen	X		4	2.995,5 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Instellingsbesturen hogescholen	X		6	2.668,1 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Instellingsbesturen universiteiten	X		7	3.501,4 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Academische Ziekenhuizen	X		7	614,3 ¹	X			Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓

Bijlagen

Naam organisatie	RWT	ZBO	Artikel	Financiering van ZBO's/RWT's	Verwijzing (URL-link) naar toezichtvisies/ -arrangementen	Het bestuur en/of accountant verklaart dat de rechtmatigheid 2013/2014 op orde is	
				Realisatie 2014 (bedragen x € 1 miljoen)	OCW visie: toezicht in vertrouwen, vertrouwen in toezicht		
				begroting	premie's	tarieven	
Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW)	X	16		91,3 ¹	X	Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Kenniscentra voor beroepsonderwijs en bedrijfsleven	X	4		108,0 ¹	X	Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
Cito	X	1, 3, 4		39,9	X	Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓
SLO	X	1, 3		16,4	X	Kamerstuk 30 183, nr. 11	✓

¹ Indien bij inkomsten geen onderscheid gemaakt kan worden tussen opbrengsten uit begrotingen, premies, tarieven en of uit derden, wordt in de tabel (bij «begroting») het totaalbedrag genoemd

² jaar t-2

Uitzonderingsrapportage

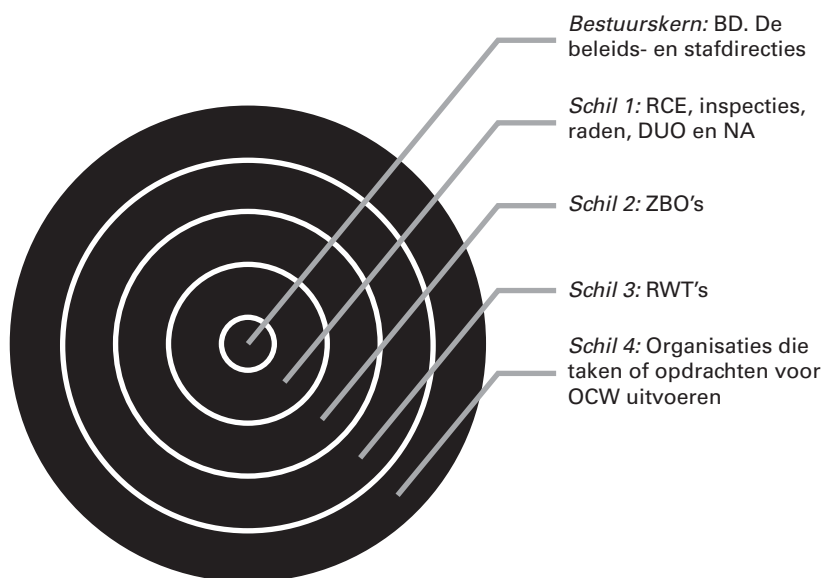
Toelichting:

De begroting 2014 van het VF is in verband met de reeds jaren bestaande hoge onrechtmatigheid in eerste instantie afgekeurd. Voorwaardelijke goedkeuring is in mei 2014 verleend na ontvangst van een plan van aanpak ter terugdringing van de onrechtmatigheid en is gekoppeld aan een adequate uitvoering van de daarin opgenomen maatregelen voor de korte termijn. De verwachting is dat deze effect sorteren in 2014. Met de huidige maatregelen is het echter niet mogelijk de rechtmatigheid op het niveau te krijgen van een goedkeurende accountantsverklaring. Door de hoge uitkeringskosten heeft het PF 2013 afgesloten met een negatief eigen vermogen. Het bestuur van het PF heeft besloten om per 1 januari 2014 de premie te verhogen om dit in te lopen.

Toelichting op de in de tabel opgenoemde ZBO's en RWT's:

Algemeen

OCW hanteert het volgende model om zicht te houden op de instellingen rond het kerndepartement en de bestuurlijke relaties die daarmee worden onderhouden.

De schillen representeren de bestuurlijke verhouding tot de bestuurskern: hoe dichterbij de bestuurskern hoe groter de politieke verantwoordelijkheid, hoe nauwer de sturingsrelaties en hoe beter verantwoording moet worden afgelegd over de financieringsstromen. De volgorde van presentatie van ZBO's en RWT's in de tabel is aangepast op dit model.

Stichting Fonds Podiumkunsten

Het fonds ondersteunt alle vormen van professionele podiumkunsten in Nederland: muziek, theater, muziektheater en dans. Het stimuleren van innovatie in de keten van scheppen, productie, distributie en afname is een speciale taak van het fonds.

Stichting Fonds voor Cultuurparticipatie

Het fonds stimuleert de actieve deelname aan het culturele leven van inwoners van Nederland, in al hun diversiteit, ongeacht leeftijd, herkomst, opleiding en woonplaats op het gebied van amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur.

Stichting Nederlands Filmfonds

Het fonds stimuleert de filmproductie in Nederland, met de nadruk op kwaliteit en diversiteit en bevordert een goed klimaat voor de Nederlandse filmcultuur.

Stichting Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

Het fonds voert verschillende subsidieregelingen uit die zijn gericht op kennisontwikkeling en kennisuitwisseling van de ontwerpende disciplines en het vergroten van de belangstelling voor architectuur, vormgeving en e-culture.

Stichting Mondriaanfonds

Het fonds bevordert bijzondere en vernieuwende projecten en activiteiten van beeldend kunstenaars, bemiddelaars en instellingen die van belang zijn voor de beeldende kunst en cultureel erfgoed in Nederland. Het doel is hiermee de betekenisvolle ontwikkeling en zichtbaarheid van beeldende kunst en cultureel erfgoed in Nederland te stimuleren daar waar de markt dit niet of nog niet mogelijk maakt.

Stichting Nederlands Letterenfonds

Het fonds bevordert de kwaliteit, diversiteit, productie en de vertaling van de Nederlands- en Friestalige literatuur. Ook verzorgt het Letterenfonds de promotie en zichtbaarheid van de Nederlandse en Friese literatuur in het buitenland.

Stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties

Het Mediafonds bevordert de ontwikkeling en productie van culturele dramaproducties, documentaires, kunst- en kinderprogramma's en cultuurprojecten van de publieke landelijke en regionale omroep.

Commissariaat voor de Media

Het Commissariaat ziet toe op de naleving van de Mediawet en de daarop gebaseerde regels. Het garandeert daarmee een eerlijke toegang tot de media en bewaakt de kwaliteit, de diversiteit en de onafhankelijkheid van de informatievoorziening.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

De NVAO borgt de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen. Zij beoordeelt op onafhankelijke wijze de kwaliteit van de opleidingen, verleent accreditatie, toetst nieuwe opleidingen en voert de instellingstoets kwaliteitszorg uit. Daarnaast levert de NVAO een bijdrage aan het vergroten van het kwaliteitsbewustzijn en bevordert zij de internationale samenwerking om tot afstemming en samenhang binnen de Europese hoger onderwijsruimte te komen.

Rijksmusea

Het betreft 17 musea die vallen onder de Wet verzelfstandiging rijksmuseumse diensten.

Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW)

De KNAW bevordert als forum, geweten en stem van de wetenschap de kwaliteit en de belangen van de wetenschap en zet zich in voor een optimale bijdrage van de Nederlandse wetenschap aan de culturele, sociale en economische ontwikkeling van de samenleving.

Koninklijke Bibliotheek (KB)

De KB brengt als de nationale bibliotheek van Nederland mensen en informatie samen. De KB speelt voorts een centrale rol in de Nederlandse (wetenschappelijke) informatie-structuur en bevordert de duurzame toegang tot digitale informatie in (inter)nationaal verband

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

De NWO heeft als taak het bevorderen van de kwaliteit van wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek.

Stichting Participatiefonds (PF)

Het PF is verantwoordelijk voor het beheren en terugdringen van de werkloosheidsuitgaven in het primair onderwijs. Het PF ondersteunt scholen bij het opzetten van hun personeels- en mobiliteitsbeleid en individuele medewerkers die werkloos zijn met trainingen en cursussen.

Stichting Vervangingsfonds (VF)

Het VF betaalt de kosten voor vervangers die scholen moeten inzetten bij ziekte of afwezigheid van personeel en levert een belangrijke bijdrage aan het terugdringen van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid van onderwijspersoneel in het primair onderwijs door de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden en het personeelsbeleid te verbeteren.

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek

Het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek stimuleert de kwaliteit, diversiteit en onafhankelijkheid van de journalistiek door met geld, kennis en onderzoek de vernieuwing van de journalistieke infrastructuur te bevorderen.

College voor Toetsen en Examens (CvTE)

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) bestaat sinds 1 oktober 2009. Het is ontstaan uit een samenvoeging van de Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven (CEVO), de Staatsexamencommissie VO en de Staatsexamencommissie Nederlands als Tweede taal (NT2). Het College is verantwoordelijk voor de centrale examens en staatsexamens in het voortgezet onderwijs, de examens rekenen en taal in het (middelbaar) beroepsonderwijs en staatsexamens Nederlands als tweede taal.

Nederlandse Publieke Omroep (NPO)

De NPO is het samenwerkings- en coördinatieorgaan van de landelijke publieke omroep. Deze taak is per 1 januari 2010 overgegaan van de NOS naar een nieuwe stichting, de NPO.

Landelijk Omroepbestel

Het betreft middelen die aan de landelijke publieke omroepen beschikbaar zijn gesteld.

Bevoegde gezagsorganen primair onderwijs

Het betreft circa 1.117 bevoegde gezagsorganen van circa 7.168 instellingen. Voor zover het onderwijsinstellingen betreft waar de gemeente het bevoegd gezag is, zijn deze instellingen niet aan te merken als RWT.

Bevoegde gezagsorganen voortgezet onderwijs

Het betreft 350 bevoegde gezagsorganen van 650 onderwijsinstellingen. Voor zover het onderwijsinstellingen betreft waar de gemeente het bevoegd gezag is, zijn deze instellingen niet aan te merken als RWT.

Regionale Opleidingscentra (roc's) en vakinstellingen

Het betreft ruim 43 roc's. Een ROC is een samenwerkingsverband van onderwijsinstellingen in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en de Volwasseneducatie in Nederland. Daarnaast zijn er circa 24 andere mbo-scholen, zoals vakinstellingen en agrarische opleidingscentra.

Instellingsbesturen hogescholen

Het betreft middelen die rechtstreeks aan 35 bekostigde hogescholen beschikbaar zijn gesteld.

Instellingsbesturen universiteiten

Het betreft middelen die rechtstreeks aan 18 bekostigde universiteiten beschikbaar worden gesteld.

Academische Ziekenhuizen

Het betreft middelen voor de 8 ziekenhuizen die verbonden zijn aan een universiteit ten behoeve van de opleiding van artsen en ten behoeve van onderzoek.

Kenniscentra voor beroepsonderwijs en bedrijfsleven

Het betreft 17 kenniscentra (exclusief groen onderwijs) die de schakels vormen tussen het onderwijs en het georganiseerde bedrijfsleven. Ze ontwikkelen kwalificaties voor het middelbaar beroepsonderwijs, werven leerbedrijven en bewaken de kwaliteit van deze leerbedrijven.

Stichting Cito

Op 1 januari 2014 is de wet SLOA 2013 ([Stb. 2013, 438](#)) in werking getreden. De wet biedt de wettelijke grondslag voor subsidiering van de wettelijke taken van stichting Cito en SLO.

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft tot taak:

- het ontwikkelen van de centrale eindtoets in het primair onderwijs;
- het ontwikkelen van de diagnostische tussentijdse toets en de rekentoets in het voortgezet onderwijs;
- het ontwikkelen van de centrale examens/ en rekentoetsen in het voortgezet onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs.

Stichting SLO

Op 1 januari 2014 is de wet SLOA 2013 ([Stb. 2013, 438](#)) in werking getreden. De wet biedt de wettelijke grondslag voor subsidiering van de wettelijke taken van stichting Cito en SLO.

Stichting leerplanontwikkeling heeft tot taak het ontwikkelen en onderhouden van landelijke leerplankaders en het ondersteunen en adviseren van onze Minister met betrekking tot leerplanontwikkeling.

Bijlage 2. Evaluatie- en overig onderzoek

Artikel 1 (Primair onderwijs)		
	Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Onderzoek doeltreffendheid en doelmatigheid		
1a. Beleidsdoorlichtingen		
	Ambitieuus leerklimaat	2014
	Scholen maken resultaten inzichtelijk	2014
1b. Ander onderzoek doeltreffendheid en doelmatigheid		
	Evaluatie 5-gelijkeschooldagen	2014
	Evaluatie flexibilisering onderwijstijden	2014
	Indeling schooltijden	2014
	Evaluatie Passend Onderwijs (NRO)	2015
	Evaluatie Wet OKE (NRO)	2014
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid		
2a. MKBA's		
	N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid		
	N.v.t.	
3. Overig onderzoek		
	Analyse leerlingprestaties (NRO)	2014
	Ontwikkeling naar excellente scholen (NRO)	2015
	Kwaliteit kleine scholen (NRO)	2014
	Monitor ouderbetrokkenheid	2014
	Onderwijspositie autochtone achterstandsléerlingen	2014
	Opbrengstgericht werken basisscholen (NRO)	2015
	Opbrengstgericht besturen (NRO)	2015
	Professionalisering passend onderwijs (NRO)	2015
	Selectie en indicering doelgroep VVE (NRO)	2015
	Verkenning gedifferentieerd onderwijsbeleid (NRO)	2015
	Voortgang code Goed Bestuur (NRO)	2015
	Monitor Bestuursafspraken G37 (Inspectie van het Onderwijs)	2014
	Naar succesvolle implementatie digitale adaptieve centrale eindtoets PO	2014
	Coöperatie van kleine scholen	2014
	Positie van de doventolk in het onderwijsdomein	2014
	Verbetermogelijkheden onderwijs in JJI's en GJI's	2014
	Diabetes en primair onderwijs	2014
	Leerlingverzuim in beeld	2014
	Monitor voorbereiding passend onderwijs ; meting 1	2014
	Monitor voorbereiding passend onderwijs; meting 2	2014
	Leerlingenvervoer in Nederland	2014

Toelichting:

Door diverse oorzaken is bij een aantal NRO-onderzoeken de geplande oplevering in 2014 niet gehaald, en is deze op verzoek van NRO naar 2015 verschoven. Inmiddels zijn van diverse onderzoeken de conceptrapportages al aangeleverd.

Bijlagen

Artikel 3 (Voortgezet Onderwijs)

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Ambitieuw leerklimaat	2014
Scholen maken resultaten inzichtelijk	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Maatwerktrajecten VMBO	2014
Evaluatie toezicht leerplichtwet	2014
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
3. Overig onderzoek	
ICT <i>Literacy</i> internationale vergelijking	2014
Pilot tussentijdse toets Limburg	2014
Verklaring betere examenresultaten	2014
Opbrengstgericht werken in VO	2014
Monitor ouderbetrokkenheid	2014
Criteria en duur LWOO en PrO, licenties voor LWOO	2014

Artikel 4 (Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie)

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Ambitieuw leerklimaat	2014
Scholen maken resultaten inzichtelijk	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten. Analyse	
RMC-effectrapportages 2012–2013	2014
Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2013	2014
Arbeidsmarktbarometer po, vo en mbo 2012–2013	2014
Job-monitor (2-jaarlijks)	2014
Rekenniveaus op het mbo.	2014
Laaggeletterdheid in kaart	2014
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
3. Overig onderzoek	
Evaluatie van het School-Ex 2.0 programma.	2014

Bijlagen

Artikel 6 en 7 (Hoger Onderwijs)

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Ambitieuw leerklimaat	2014
Scholen maken resultaten inzichtelijk	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
3. Overig onderzoek	
Studentenmonitor (www.studentenmonitor.nl)	2014
Experimenten open bestel Eindevaluatie van de experimenten open bestel in het hoger onderwijs	2015

Artikel 8 (Internationaal beleid)

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
N.v.t.	
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
3. Overig onderzoek	
De juridische gevolgen van ratificatie door Nederland van het Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten	2014

Artikel 9 (Arbeidsmarkt- en personeelbeleid)

Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Onderzoek doeltreffendheid en doelmatigheid	
1a. Beleidsdoorlichtingen N.v.t.	
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid N.v.t.	
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid N.v.t.	
Overig onderzoek	
Effect- en procesevaluatie masteropgeleide leraren (po, vo en mbo), 1 ^e fase	2014
Effect- en procesevaluatie experimenten Innovatie Impuls Onderwijs (po, vo)	2014
Monitoring van Lerarenagenda en bestuursakkoorden po vo. Eindrapport Onderwijs werkt Regioplan	2014
Integrale Personeelstelling VO (IPTO), aandeel bevoegd gegeven lessen in vo en opleidingsniveau leraren vo	2015
Loopbaanmonitor 2013, begeleiding van beginnende leraren	2014
Teaching and Learning International Survey (Talis) 2013	2014
Teaching and Learning International Survey (Talis), Nationaal rapport. Talis rapport 2013	2014
Arbeidsmarktbarometer po, vo en mbo (2014)	2014
Onderzoek leraren, via NRO ¹	
Verkenning opleiding en onderzoek in de school. Rapport verkenning Samenwerking DUO-NRO	2014
Verkenning naar de wenselijkheid en mogelijkheid van selectie op geschiktheid voor het beroep van leraar en van verzwarende van vakinhoudelijke eisen voor de tweedegraads lerarenopleidingen	
Eindrapportage Geschiktheid Leraar	2014

¹ Hier worden niet vermeld alle onderzoeksprojecten die door NRO in 2014 zijn uitgezet naar leraren/ lerarenagenda, maar nog niet zijn afgerond.

Toelichting:

De afname van IPTO (2014) heeft als gevolg van een verbetering van de manier van afname, vertraging opgelopen. Publicatie van de resultaten is daarom doorgeschoven naar 2015.

Bijlagen

Artikel 14 (Cultuur)	
Titel/onderwerp	Jaar van Afronding
1. Onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen N.v.t.	
1b. Ander onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid Evaluatie Wet tot behoud Cultuurbezit Intern uitgevoerd	2014
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid N.v.t.	
3. Overig onderzoek	
SCP Het Culturele Draagvlak (reeks)	
Culturele activiteiten in 2012: bezoek, beoefening en steun	2016
CBS Monitor Kunstenaars kunstvakonderwijs, arbeidsmarkt	
Monitor kunstenaars en afgestudeerden aan creatieve opleidingen	2014
Monitor Cultuureducatie PO	
Monitor cultuuronderwijs in het primair onderwijs & programma Cultuureducatie met kwaliteit (2013–2014)	2014
Baten van overheidsinvesteringen in de monumentenzorg	2014
Uitgaven cultuur en media gemeenten en provincies	
Vooronderzoek satellietrekening cultuur en creatieve industrie	2014
Evaluatie Wet vaste boekenprijs	
Tweede evaluatie van de Wet op de vaste boekenprijs	2014
Verkenning regelingen toegankelijk maken gedigitaliseerd erfgoed	
Extended collective licensing: panacee voor massadigitalisering?	2014

Bijlagen

Artikel 15 (Media)		
	Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid		
1a. Beleidsdoorlichtingen	Beleidsdoorlichting mediabeleid 2010–2013	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	N.v.t.	
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid		
2a. MKBA's	N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	N.v.t.	
3. Overig onderzoek		
	Evaluatie beleid mediawijsheid / Media Expertisecentrum Evaluatie mediawijzer.net Onderzoek in relatie toekomstverkenning publieke omroep Evaluatie financiering regionale omroepen	2014

Toelichting:

Het geplande onderzoek in relatie toekomstverkenning publieke omroep is niet van start gegaan.

Het evaluatieonderzoek naar de financiering van de regionale omroepen heeft plaatsgevonden voor de jaren 2012 en 2013. De rapportages zijn niet openbaar beschikbaar gesteld.

Artikel 16 (Onderzoek en wetenschapsbeleid)		
	Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid		
1a. Beleidsdoorlichtingen	Het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) wetenschap	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	N.v.t.	
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid		
2a. MKBA's	N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	N.v.t.	
3. Overig onderzoek		
	N.v.t.	

Artikelnummer 25 (Emancipatie)	
Titel/onderwerp	Jaar van afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
1a. Beleidsdoorlichtingen	
Beleidsdoorlichting emancipatie 2011–2014	
beleidsdoorlichting emancipatie	2014
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
Evaluatie pilots Sociale veiligheid LHBT, anders in de klas	2014
Evaluatie hulpverlening levensbeschouwelijke en etnische LHBT'ers	2015
Evaluatie LHBT-koplopergemeenten	2014
Evaluatieonderzoek Eigen Kracht	2015
Evaluatie GSA's. Meer gewicht in de schaal	2014
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid	
2a. MKBA's	
N.v.t.	
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid	
N.v.t.	
3. Overig onderzoek	
Kwaliteit Economische zelfstandigheid intern	2014
Emancipatiemonitor	
Emancipatiemonitor 2014	2014
Vooronderzoek intersekse personen	
Leven met intersekse/DSD	2014
Dieptestudie cases LHBT veiligheid wijken	
Gestreden-als-Don-Quichot-tegen-windmolens	2014
Onderzoek homoseksualiteit in etnische en levensbeschouwelijke gemeenschappen	
homoseksualiteit etnische en levensbeschouwelijke groepen	2014

Toelichting:

De onderzoeken «Evaluatie hulpverlening levensbeschouwelijk en etnische LHBT'ers» en «Evaluatieonderzoek Eigen Kracht» hebben meer tijd nodig om de evaluatie af te ronden. Hiervoor is hen toestemming verleend.

Bijlage 3: externe inhuur**Tabel 1 Externe inhuur**

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Verslagjaar 2014 (bedragen x € 1.000)

	Uitgaven 2014
Apparaatskosten:	
1 Interim-management	32
2 Organisatie- en Formatieadvies	189
3 Beleidsadvies	764
4 Communicatieadvisering	513
Beleidsgevoelig (som 1 t/m 4)	1.498
5 Juridisch Advies	772
6 Advisering opdrachtgevers automatisering	3.805
7 Accountancy, financiën en administratieve organisatie	442
(Beleids)ondersteunend (som 5 t/m 7)	5.019
8 Uitzendkrachten (formatie & piek)	27.373
Ondersteuning bedrijfsvoering (som 8)	27.373
Totaal uitgaven inhuur externen	33.890
Realisatie externe inhuur	33.890
Personele uitgaven	290.523
Totaal	324.413
Percentage externe inhuur	10,45%
Inhuur externen buiten mantelcontracten	
Aantal overschrijdingen maximumuurtarief	0

Toelichting:

De realisatie 2014 is 10,45%. Ten opzichte van de inhuur in 2013 (10,19%) betekent dit een minieme procentuele stijging. De inhuur is nog steeds iets boven de norm van 10%. Dit komt omdat de Dienst Uitvoering Onderwijs vanwege grote systeemvernieuwing een flexibele schil aanhoudt die geleidelijk zal worden afgebouwd en omdat het Nationaal Archief voor grote automatiseringsprojecten veel inhuur nodig heeft.